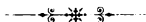

Výklad malého a středního katechismu blah. Kanisia.

Vzdělal

JAKUB PROCHÁZKA,

konsistorní rada, professor katechetiky při bohosloveckém ústavu
v Brně.

Díl II.

Výklad středního katechismu.

Povolení veledůstojné biskupské konsistoře v Brně dáno vzhledem
k I. i II. dílu výkladu tohoto výnosem ze dne 16. října 1884.

V Brně 1886.

Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských.

Úvod.

Ze knížka, ze které jste se, m. d., již minulý školní rok učily o Pánu Bohu, jmenuje se katechismus, bylo vám již loni povědino. V katechismu obsaženo jest v krátce učení o Pánu Bohu, a učení toto jmenujeme také náboženstvím. Náboženství předkládá nám pravdy, které Bůh zjevil, a které znáti a zachovávatí máme, chceme-li se Pánu Bohu líbiti a někdy k Němu přijíti do království Jeho. I v nastávajícím školním roku budete se, m. d., učití pravdám svatého náboženství z katechismu. Tento katechismus jest o něco delší, než byl onen, z něhožto jste se učily roku minulého. Mnohé z vás ho snad již mají.

Ale netoliko knížka, v nížto křesťansko-katolické učení se obsahuje, nazývá se katechismem; i cvičení v tomto křesťansko-katolickém učení jmenuje se katechismus; proto říkáváte, že půjdete na katechismus, nebo na křesťanské cvičení, které ve dny sváteční obyčejně odpoledne buďto v kostele, nebo kde kostela není, na nějakém jiném slušném místě se konává. Kdo náboženství křesťanskému vyučuje, slove katecheta; ti pak, jižto v náboženství křesťansko-katolickém vyučování bývají, nazývají se katechumeny; tak se jmenovali hned za prvních časů církve ti, kteří v křesťanské víře

vyučování a tím ku přijetí svatého křtu připravování bývali.

Vyučování v křesťanském náboženství jest člověku na nejvýš potřebno. Kdo již k užívání rozumu dospěl a přece o Pánu Bohu nic neví, a pravd, které nám Bůh zjevil, nezná, nemůže dojíti věčného spasení. Svaté náboženství nám ukazuje cestu, která vede k Pánu Bohu a k životu věčnému; svaté náboženství poskytuje nám také prostředky, kterými můžeme dosáhnouti odpuštění hříchů a kterými nabýváme síly, abychom vůli Boží plniti a někdy slávy nebeské dojíti mohli.

Ale známost sv. náboženství a plnění povinností, které nám ukládá, poskytuje nám také již zde na zemi útěchu ve strastech a v neštěstích života vezdejšího, a sílí nás i v hodinu smrti. Jak nešťastni jsou lidé, kteří křesťanského náboženství neznají, kteří ani nevědí, proč jsou na zemi, k čemu je Pán Bůh stvořil a co činiti mají, aby se Bohu líbili a po smrti spasení byli.

Děkujte tedy, m. d., vždy Pánu Bohu, že jste se narodily z křesťanských rodičů a že máte příležitost, učit se pravdám náboženství křesťansko-katolického. Užívejte této příležitosti! hleďte si bedlivě učení svatého náboženství a spravujte se vždycky podle tohoto učení!

Potřebné a důležité učení křesťansko - katolické vykládá se v tomto našem katechismu v pěti hlavních částkách a v jednom přídávku.

V těchto pěti hlavních částkách obsaženo jest v krátkce všechno, čeho třeba věděti a zachovávat, abychom spasení věčného mohli dosáhnouti.

První hlavní částka jedná o víře a o pravdách sv. náboženství, které ve snešení apoštolském obsaženy jsou.

Druhá hlavní částka jedná o křesťanské naději a o modlitbě, jížto se naděje křesťanská vzbuzuje a upevňuje.

Třetí hlavní částka jedná o křesťanské lásce k Bohu a k bližnímu, a o přikázáních Božích a církevních, jejichžto zachováváním láska k Bohu a k bližnímu se dokazuje.

Čtvrtá hlavní částka jedná o svátostech, t. j. o prostředcích, kterými můžeme dojítí odpuštění hříchů a potřebných milostí, bychlom přikázání Boží mohli zachovávatí.

Pátá hlavní částka pak jedná o křesťanské spravedlnosti, která v tom pozůstává, abychom se varovali zlého a činili dobré.

V přídavku konečně se mluví o smrti a o tom, co po smrti následuje.

I. hlavní částka.

O víře.

I. Oddělení.

Co katolická víra jest.

Co jest křesťansko-katolicky věřiti?

Křesťansko-katolicky věřiti jest, všecko za pravé míti, co Bůh zjevil a církvi svou k věření předkládá, ať jest to v písmě svatém obsaženo čili není. —

(Vysvětleno již ve výkladu malého katech. str. 183. Opakuje se až po slova: Ať jest to atd., pak se pokračuje dále.)

V katechismu se praví, že křesťansko-katolicky věřiti jest, všechno za pravé míti, co Bůh církvi svou k věření předkládá, ať jest to v písmě sv. obsaženo čili není. Co jest písmo svaté? Co Bůh zjevil, bylo částečně také napsáno od mužů, kteří Duchem sv. osvíceni byli. Kniha, ve které obsaženo jest zjevení Boží, jmenuje se písmo svaté, neboli biblí; jest to sbírka spisů neboli knih, které z vnuknutí Ducha sv. od svatých mužů sepsány a od církve katolické za slovo Boží uznány byly. Některé z vás viděly snad již písmo svaté. Tu jsem vám je přinesl, abyste ho všechny viděly. Zde tato kniha jest biblí neboli písmo svaté. Celá tato kniha dělí se na dvě části, totiž na písmo sv. starého zákona, a na písmo

sv. nového zákona. Písmo sv. starého zákona obsahuje knihy, které vnuknutím Božím sepsány byly před příchodem zaslíbeného Mesiáše. Vypravují se v nich mnohé věci, které se udály od stvoření světa, až do narození Krista Pána. Písmo sv. nového zákona obsahuje zjevení Boží, jež jsme obdrželi skrze Krista Pána. Knihy nového zákona sepsány byly od některých sv. apoštolů a učeníků Páně.

[Starý zákon čítá 45, nový pak 27 knih. Knihy nového zákona jsou: evangelia, skutky apoštolské, listy sv. apoštolů a prorocká kniha, zvaná »Zjevení sv. Jana.«]

Ale v písmě sv. není všechno obsaženo, co Bůh zjevil, co Ježíš Kristus učil, a co sv. apoštolové hlásali. Kristus Pán nenařídil také svým apoštolům, aby učení Jeho sepsali, nýbrž rozkázal jim, aby šli do celého světa a učení Jeho ohlašovali. Svatí apoštolové a učeníci některé pravdy, jež Kristus Pán učil, také napsali; ale ne všechny, ostatní ohlašovali toliko ústně, a jejich nástupcové ohlašovali je zase ústně jiným, od nichžto pak zase jiným podány bývaly. A tyto od Pána Boha zjevené, ale od apoštolů nesepsané pravdy nazývají se ústním podáním.

[Toto ústní podání nalézá se ve spisech sv. otců a učitelů církevních, ve vyznáních víry, v ustanoveních církevních sněmů, v modlitbách a obřadech církevních, v životopisech světců a světic Božích atd.]

Poněvadž tedy v písmě sv. není všechno obsaženo, co Bůh zjevil, má katolický křesťan všechno věřiti, co církev sv. k věření předkládá, ať jest to v písmě sv. obsaženo čili není. — Kdo tedy věří křesťansko-katolicky? — Kdo má všechno za pravdu, co Bůh zjevil atd. Co

jest tedy křesťansko-katolicky věřiti? — Jak pak nám Bůh zjevil mnohé neznámé pravdy? Napřed je sám oznamoval — potom posýlával proroky — posléze přišel sám Kristus Pán a zjevoval pravdy, jichžto nám třeba věděti, abychom mohli dojíti věčného spasení; pak hlásali zjevené ty pravdy sv. apoštolové, a nyní nám je předkládá učící církev. A jak se jmenuje kniha ve které jest zjevení Boží částečně obsaženo? N.!(Písmo sv. neboli bibli.) A co jest písmo sv.? Jak se dělí? N.!(Co obsahuje písmo sv. starého zákona? N.!(Co písmo sv. nového zákona? N.!(Jmenuj některé knihy nového zákona, N.!(Je-li pak v písmě sv. všecko obsaženo, co Bůh zjevil a co Ježíš Kristus učil? Odkud pak víme ostatní pravdy, které nebyly sepsány? Proč se tyto zjevené pravdy nazývají ústním podáním? N.!(Katolický křesťan má věřiti všechno, co Bůh zjevil. A proč pak musíme věřiti, co Bůh zjevil? (Viz výklad malého katechismu str. 185.) A proč musíme věřiti, co Bůh církvi svou k věření předkládá? (Tamtéž, str. 186.)

Kdykoli, m. d., slyšíte: »To zjevil Bůh, to učí církev katolická,« máte sobě vždy pomyslit: To musí býti učení pravé; neboť Bůh jest věčná pravda a neskončená moudrost, a církev kat. jest neomylná. — Když byl sv. mučenník Román pro víru v Krista Pána obžalován a před soud postaven, zavolal k sobě dítě jisté křesťanské matky a tázal se ho u přítomnosti pohanského soudce: »Co pak, milé dítě, věříš o Kristu Pánu?« Dítě zvolalo hlasitě: »Věřím, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh.« — »Kdo pak ti to řekl?« tázal se dítěte rozhněvaný soudce. »Má matka mi to řekla,« odpovědělo dítě, »a matce to řekl Bůh.« — Kdyby se vás, m. d., někdo tázal: »Odkud pak víte, že Kristus Pán jest pravý Bůh, že jsou tři

božské osoby« atd., měly byste také odpověděti: »Řekla nám to matka, t. j. sv. církve, a církvi to zjevil Bůh.«

Víra jest každému člověku, jenž chce spasen býti potřebna; neboť bez víry nemožno jest líbiti se Bohu.

Kdybychom někomu nevěřili, co nám vypravuje, urazili bychom jej; neboť bychom tím dali na jevo, že jej máme buďto za lháře, který nám pravdy říci nechce, který nás klamati míní, anebo za člověka nevědomého, který sám pravdy neví. Čím více bychom tedy uráželi Boha, kdybychom nechtěli věřiti, co nám zjevil, kdybychom pochybovali o pravdě Jeho zjevení, jež potvrdil tak mnohými zázraky. Lidé mohou klamati, a od jiných oklamáni býti; proto nelze každému s jistotou věřiti; ale Bůh jest věčná pravda a neskončená moudrost, která ani klamati, ani oklamána býti nemůže. A kdyby někdo přece nechtěl věřiti, co Bůh zjevil, nemohl by se Bohu líbiti, poněvadž by buď o Jeho pravdomluvnosti neb o Jeho moudrosti pochyboval. Proto praví sv. apoštol Pavel: »Bez víry nelze se líbiti Bohu.« (K Židům 11, 6.) A sám božský Spasitel pravil: »Kdo nevěří, jest již odsouzen;« t. j. již tím zasluhuje, aby byl zavržen. A o těch, kteří v nevěře setrvají, řekl: »Kdo neuvěří, bude zatracen.«

[Ale ne každá víra líbí se Pánu Bohu; toliko pravou vírou lze se Bohu zalíbiti. Pravá víra musí však býti 1. všeobecná, 2. živá, 3. pravá a stálá.

Víra musí býti:

1. Všeobecná neboli povšechná. V katech. se praví, že katolicky věřiti jest: všechno za pravdu míti, co Bůh zjevil. — Víra musí býti:

2. živá, t. j. spojena s křesťanskými skutky, s křesťanským životem, jinak jest mrtva. — Víra musí býti :

3. pevná a stálá. Takovou víru má, kdo o pravdách sv. víry samovolně nikdy nepochybuje a kdo jest hotov, raději všeho se vzdáti, ano i smrt' podstoupiti, nežli víru v Ježíše Krista zapříti.]

(Tyto vlastnosti pravé víry označeny jsou v našem katechismu slovy: Všecko za pravé míti (obecná); víru svou skutky svými ukazovati (živá); Bůh jest věčná pravda a neskončená moudrost; církev jest neomylná (pevná); víru i ústy veřejně vyznávati (stálá, bez bázně). — Co každý člověk, když dospěl k užívání rozumu, věděti a věřiti má, aby spasen byl, co katolickému křesťanu přikázáno jest věděti, a kde se všechno obsahuje, co katolický křesťan věřiti musí, vysvětleno již ve výkladu malého katechismu, viz str. 228. a násl.)

[Snešení apoštolské bývalo za oněch smutných dob, kde křesťané tak hrozné pronásledování snášeti musili, znamením, po kterém se křesťané vespolek poznávali. Chtěl-li někdo, jenž neznám byl, v jejich náboženských schůzích účastenství míti, býval u vchodu ku skrýším podzemním, kde křesťané se scházivali ke službám Božím, zastaven, a vrátník k němu řekl: »Udej znamení, rei slovo!« Tu mu bylo odříkati snešení apoštolské, a nedovedl-li toho, nebyl připuštěn.

Tímto snešením apoštolským máme i my častěji víru v sobě vzbuzovati, a když toho třeba, ji také veřejně vyznávati. Zároveň máme také častějším opakováním snešení apoštolského vždy býti povzbuzováni, bychom dle víry i život svůj spravovali.

Snešení apoštolské má nám býti jako zrcadlem, do něhož máme častěji nahlédnouti, bychom viděli, zdali život náš srovnává se s učením víry, jež ve snešení tom vyznáváme.]

Snešení apoštolské má 12 dílů nebo článků.

Dílové snešení apoštolského nazývají se články, poněvadž jeden s druhým souvisí jako články u řetěze. Kdybychom z řetěze jen jediný článek vyňali, nebyl by řetěz již celý, rozpadl by se. A kdybychom ze snešení apoštolského jen jediný článek zamítnuli, a nevěřili, co v něm obsaženo jest, nebyla by již víra naše úplna.

II. Oddělení.

O dvanácti člancích víry.

O prvním článku víry.

Věřím v Boha, Otce všemohoucího, stvořitele nebe i země.

(Vzhledem k učení o stvoření světa a o Bohu trojjediném, viz výklad malého katechismu str. 4. a 165. Tuto třeba ještě přidati učení o božské prozřetelnosti.)

Při vzbuzování tří božských ctností, říkáváme, vzbuzující víru: »Věřím v Tebe, pravý, ve třech osobách jediný Bože, Otče, Synu a Duchu svatý, Jenž jsi všecko stvořil, Jenž všecko zachováváš, řídíš a spravuješ.« Těmito posledními slovy vyznáváme, že Bůh svět, ježto stvořil, také zachovává, řídí a spravuje.

Bůh stvořil svět, a On svět tento také zachovává, pečuje o něj, aby trval, pokud Bůh chce. Když nějaký dům byl vystaven, musí pak také někdo o něj pečovati, aby zkázy nevzal a se nezhroutil. Bůh pečuje o celý svět, ježto stvořil, a zachovává ho. Ale Bůh také všecko ve světě řídí a spravuje, pečuje o to, aby všecko dalo se podle vůle Jeho. Tuto péči Boží o zachování,

řízení a spravování světa nazýváme Božskou Prozřetelností. Bez vůle Boží neděje se nic na světě. Ani nemoci, chudoba, války, neúroda atd., nepotkávají lidi na světě bez vůle Boží. Božská Prozřetelnost dopouští rozličná neštěstí a soužení k našemu užitku. Někdy je dopouští na trest za naše hříchy; snášíme-li tyto tresty trpělivě a s oddaností do vůle Boží, můžeme tím zadost učiniti za naše hříchy a vystáti si již zde na zemi aspoň část trestů, které bychom po smrti snášeti museli. — Bůh dopouští rozličné nehody také proto, aby jimi hříšníci k pokání povzbuzeni, nábožní a spravedliví pak v dobrém utvrzeni byli a trpělivým snášením soužení těch větší zásluhy pro království nebeské si získali.

Příčiny, za kterými Prozřetelnost Boží mnohé věci dopouští, nemůžeme obmezeným rozumem svým vždy poznati. Ale až nám někdy vzejde světlo pravdy božské, pak teprve poznáme, že Bůh všechno moudře řídí. Vzhledem k tomu podobáme se jistému poutníku, jemuž se mnohé věci na světě nelíbily, a jenž s řízením světa tohoto spokojen nebyl. Na pouti své po pusté krajině přišel jednoho dne k osamělému kostelíčku, jehož dveře otevřeny byly. Vstoupiv do něho spatřil, že stěny jeho postrádají všeliké ozdoby; jediné okno, jímž kostelíček opatřen byl, zastupovalo zároveň obraz oltární, a bylo rozličnými barvami nepravdělně pomalováno. Vida tuto na pohled nepravdělnou a nesličnou malbu, rozhorlil se nad ní a zvolal: »Malba tato jest v pravdě věrným obrazem tohoto světa, v němžto také jen zmatek, nepořádek a nepravdělnost se spatřuje. — Sotva byl však slova tato pronesl, vyšlo slunce, které potud mračny zastřeno bylo, a osvítilo okno kostelíčka. Tu se objevil zraku poutníkovu spanilý obraz. Spatřil na okně tom

hořící keř, v němž se stkvělo v úplné kráse jméno Boží. Nedaleko keře toho bylo viděti Mojžíše ležícího na tváři a kořícího se Hospodinu. Poněkud dále bylo viděti zelenou louku, na níž se pásly ovce Mojžíšovy. Při pohledu tom vzešlo světlo i v duši poutníkův, kterýžto zvolal pln obdivu: »Ano, svět podobá se skutečně tomuto obrazu. Našemu zatemnělému rozumu zdají se mnohé věci na tomto světě nepravdivé; ale až nám někdy vzejde slunce pravdy božské, pak poznáme, že na světě neděje se nic bez příčiny, že Bůh svět moudře řídí. Ano, co Bůh činí, dobře činí.«

* * *

(Učení o andělech a o lidech, jakož i o pádu jejich podáno již ve výkladu malého katechismu str. 38. a násled. Třeba tu jen všechno opakovati a pak učiniti přechod ke druhému článku víry, asi takto:)

Po spáchaném hříchu v ráji nebyl by žádný člověk mohl dojiti věčného spasení, kdyby se Bůh nebyl nad lidmi smiloval. A jak se smiloval Bůh? Bůh slíbil, že pošle Vykupitele, který s pokolení lidského hřích sejme a lidem k dosažení království nebeského zase dopomůže. Tohoto Vykupitele slíbil Bůh již prvním rodičům v ráji hned po spáchaném hříchu. Ale tento zaslíbený Vykupitel nepřišel hned; lidé měli napřed poznati a zakusiti, v jak velikou bídu hříchem uvrženi byli; měli poznati, že sami sobě pomoci nemohou, že toliko Bůh je z bída té vysvoboditi může.

Na příchod slíbeného Vykupitele připravoval Bůh lid po 4000 let. Vyvoliv sobě Abrahama a potomky jeho, obnovoval jim častěji ono příslibení. Patriarchovi (arciotci) Jakubovi bylo také zjeveno, že zaslíbený Vykupitel přijde,

až bude berla odjata od Judy, t. j. až lid židovský nebude míti krále z pokolení Judova.

V pozdějších časech posýlával Bůh k lidu židovskému neboli israelskému zbožné muže, kteří slouli prorokové. Tito zvěstovali lidu tomu vůli Boží, utvrzovali jej ve víře v jediného pravého Boha a udržovali v něm naději na zaslíbeného Mesiáše. Proroci předpovídali také o tomto Mesiáši mnohé věci, by jej pak lidé, až přijde, poznati mohli. Předpovídali o něm na př. kdy se narodí; předpovídali, že se narodí v Betlémě, že se narodí z Panny, že bude pocházeti z pokolení Judova, z domu krále Davida; že králové z dalekých krajín přijdou se Mu klanět, že bude mnohé divy a zázraky činiti, že bude pronásledován, k smrti odsouzen, že o roucho Jeho bude metán los, že umře mezi zločinci, ale pak že zase vstane z mrtvých, vstoupí na nebesa a odtud že sešle Ducha svatého atd.

Vyjma národ židovský, jemuž Bůh skrze Mojžíše dal také zvláště svá přikázání, byli tehdáž všickni ostatní národové pohříženi v temnostech bludů pohanských a páchali všeliké ohavnosti a ukrutnosti; usmrcovali dítky své dle libosti, nebo je předhazovali psům a jiným zvířatům k sežrání; s otroky nakládali hůře než s nerozumným dobyt看, slovem páchali ohavnosti a nepravosti všeho druhu. Není tedy divu, že dobří a hodní lidé, kteří tehdáž žili, vidouce tuto obecnou zkázu a bídu, nařikali a úpěnlivě Boha prosili, aby se smiloval a toho zaslíbeného Vykupitele poslal. I mnozí pohané tehdáž očekávali velikého panovníka z pokolení Judova. Bůh dopustil, že Židé za trest odvedeni byli do zajetí, odkudž pak se mnozí rozptýlili po krajinách pohanských; tak se stalo, že i mnozí pohanští národové o zaslíbeném Mesiáši se dověděli, a také po něm toužili.

Smutnou dobu před příchodem Ježíše Krista připomíná nám církev sv. zvláště v. čas adventní. V tento čas konávají se tak zvané roráty; to jest mše svatá, která se v dobu adventní časně ráno, ještě za tmy sloužívá, a která počíná slovy Isaiáše proroka: »Rorate« atd., t. j. »Rosu vydejte nebesa a oblakové dšněte nám spravedlivého.« Těmito slovy volávali nábožní otcové starého zákona k Bohu, aby již poslal toho zaslíbeného Spasitele, který by svět z té náramné bídy vysvobodil. — A Bůh se konečně smiloval; zaslíbený Vykupitel přišel. Byl to Ježíš Kristus, na Němžto se všechno vyplnilo, co byli prorokové o zaslíbeném Mesiáši předpovídali. Na Něm vyplnila se také všechna předobrazení. Zaslíbený Mesiáš byl totiž ve starém zákoně také předobrazem.

»Předobrazení« rozumí se osoba nebo nějaká věc, nebo událost, která některou jinou budoucí osobu, věc nebo událost naznačuje tím, že se jí podobá. A ve starém zákoně byly mnohé osoby, věci a události, které Krista Pána předobrazovaly; o některých se později dovíte.

O Mesiáši, o Kristu Ježíši, jednají následující články víry od druhého až k osmému.

O druhém článku víry.

Druhý článek víry zní:

(Věřím) i v Jezu Krista Syna Jeho jediného, Pána našeho.

Kdo jest Ježíš Kristus?

Ježíš Kristus jest:

1. Jediný nebo jednorozený Syn Boha Otce.

2. Bůh a spolu člověk.

3. Náš Pán, zákonodárce a učitel.

Co znamená jméno Jezus neb Ježíš?

Znamená tolik co Spasitel. Spasitelem se nazývá, poněvadž se nám skrze Něho spasení stalo, an nás od viny a trestu hříchu, totiž od věčné smrti, vysvobodil.

Jméno Ježíš nebo Spasitel přísluší v pravém a úplném smyslu toliko Synu Božímu. Již ve starém zákoně jmenovali se sice také někteří mužové Jezus nebo Ježíš. Vůdce lidu israelského po smrti Mojžíšově jmenoval se Josue nebo Ježíš; onť uvedl lid israelský do země zaslíbené. — Jezus, syn Josedekův, přivedl se Zorobabelem Židy ze zajetí babylonského nazpět do vlasti jejich. — I tito mužové byli tedy vysvoboditeli neboli spasiteli, ale toliko jednoho národu, a dopomohli tomuto jedinému národu jen ku spáse časné, ku blahu pozemskému; vysvobodili jej toliko z poddanosti časné. Ale Ježíš Kristus stal se Vykupitelem a osvoboditelem všech národů po celé zemi a pro všechny věky. Ježíš vykoupil všecken lid z otroctví ďábelského, vysvobodil všechny od viny hříchu a od trestů, jakéž za hříchy zasloužili, tedy i od věčné smrti. Proto pravil anděl ke sv. Josefovi: »Nazveš jméno Jeho Ježíš; Onť zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich.« — Jméno toto jest tedy nejvyšší svaté a ctihodné; vždyť bylo božskému Vykupiteli od samého Boha dáno, a Panně Marii (viz I. díl, str. 65.) a sv. Josefu zvěstováno. Ve jménu tomto činili svatí apoštolové a jiní svatí mnoho zázraků; toto sv. jméno máme tedy vždy míti v největší uctivosti. Sv. apoštol Pavel praví, že Bůh dal (Synu svému) jméno, kteréž jest nad všeliké jméno, aby ve jménu Ježíš každé koleno klekalo, nebeských, zemských i pekelných (tvorů). (Filip 2, 9. 10.)

(O účtě tohoto sv. jména, viz také str. 78. I. dílu. Význam vyobrazení nejsvětějšího Jména Ježíš: I. H. S. Skrácené to řecké jméno Ježíš — neboli také ^{I. H. S.}_{V.} : „In hoc Signo Vines.“ „Ve znamení tomto zvítězíš.“)

Fr. J. Papst, Bielefeld

Syn Boží nazývá se také Kristus, což jest tolik jako Pomazaný (viz díl I. str. 156. Tamtéž vysvětleno také již, proč se Kristus Pán nazývá Synem Božím.)

Ježíš Kristus jest:

2. Bůh a spolu člověk.

Jak jest Kristus Pán Bůh a spolu člověk?

Jest Bůh a spolu člověk, poněvadž jest od věčnosti Bohem a poněvadž v čase člověkem učiněn jest.

Jako pravý Syn Boží má Ježíš Kristus od věčnosti také božskou přirozenost, jest pravý Bůh. Již prorokové nazývali slíbeného Mesiáše Bohem. Prorok Isaiáš pravil: »Bůh sám přijde a spasí vás.« Týž prorok mu přikládá také jména: »Bůh, Emmanuel« (Bůh s námi), Nejsvětější, Podivný, Otec budoucího věku.

Kristus Pán sám dal o sobě svědectví, že jest pravý Bůh. Jednoho dne obstoupili Ho Židé a pravili: »Jsi-li ty Kristus, pověz nám zjevně.« Pán Ježíš jim odpověděl: »Mluvím vám a nevěříte. Skutkové, kteréž Já činím ve jménu Otce svého, ti vydávají svědectví o Mně... Já a otec jedno jsme.« — Židé slovům Jeho dobře porozuměli; věděli dobře, že slovy těmi vydává se za pravého Boha; právě proto Ho chtěli kamenovati. Kristus Pán jim řekl: »Mnohé dobré skutky ukázal jsem vám z Otce svého, pro který z těch skutků mne kamenujete?« Židé Mu odpověděli: »Pro dobrý skutek Tebe nekamenujeme, ale pro rouhání: a že Ty,

jsa člověk, děláš se Bohem.« A Kristus Pán jim přece neřekl, že slovům Jeho neporozuměli, nýbrž dosvědčoval i dále, že jest Syn Boží, že jest jedno s Otcem. — A toto svědectví, které Kristus Pán zde a při mnohých jiných příležitostech o sobě vydával, potvrzoval také svými zázraky, předpovídáním budoucích věcí, svým svatým životem a svou smrtí; vždyť právě proto byl odsouzen k smrti, že se vydával za Syna Božího.

I svatí apoštolové nazývali Krista Pána Bohem. Svatý Tomáš zvolal uzřev Mistra svého po Jeho z mrtvých vstání: »Pán můj a Bůh můj.« Sv. apoštol Jan pak píše: »Slovo (Syn Boží) bylo u Boha a Bůh byl slovo.« A podobné svědectví o Něm vydávali i jiní svatí apoštolové; všickni zjevně učili, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh. — A že učení jejich bylo pravé, potvrdil Bůh mnohými zázraky, kteréž apoštolové ve jménu Ježíše Krista činili. Největším z těchto zázraků jest, že zkažený svět pohanský k víře v Ježíše Krista a ke ctnostnému životu přivedli. A pro učení, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh, snášeli pronásledování, nátisky, muky ano i smrt.

A jako svatí apoštolové učila povždy i církve sv., že Ježíš Kristus jest pravý Bůh: a učení toto potvrzoval Bůh i v pozdějších dobách skvělými zázraky. Chci vám zde, m. d., aspoň jeden z těchto zázraků vypravovati. V pátém století (484) bylo město Tipasa, ležící v dnešním Alžírsku v Africe, od vandalského krále Hunnericha dobyt. Ukrutný panovník tento nebyl pohanem, ale přidržoval se kacířské sekty Ariánů, kteří božství Ježíše Krista popírali, a chtěl i poddané své donutiti, by k bohaprázdné sektě té se přidali a víru v božství Ježíše Krista zapřeli. Za tím účelem vypravil vyslance s oddělením vojska do Tipasy a rozkázal, aby všem obyvatelům, kteří by víry v božství Ježíše Krista se odřici a k sektě

arianské přistoupení nechtěli, pravé ruky useknuty a jazyky vytrhnuty byly. Rozkaz tento, byl na několika místech veřejně ohlášen. Než mezi všemi obyvateli nebylo ani jednoho, jenž by víru svou byl zapřel. Onen rozkaz Hunnerichův byl tedy na všech obyvatelích bez milosrdenství vykonán. Ale Bůh oslavil věrné své služebníky. Ačkoli jazyky všem vytrhnuty byly, mluvili přece všickni hlasitě a zřetelně, jako před tím, a zvěstovali veřejně, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh, jedné s Otcem podstaty. Ano jeden z nich, jenž byl před tím hluchoněmý, obdržel z nenadání dar řeči a chválil hlasitě Boha. Mnozí z vyznáváčů těchto vyváznuh později z poddanosti vandalské, rozptýlili se po rozličných krajinách známého tehdy okrsku země, žili ještě mnohá leta a byli tedy živým důkazem, že víra v božství Ježíše Krista jest pravá.

Ježíš Kristus jest pravý Bůh od věčnosti, ale jest také spolu člověk. Když byl čas Bohem ustanovený přišel, stal se Syn Boží také člověkem; při tom však nepřestal býti Bohem. Syn Boží vzal na se lidskou přirozenost; tedy ne snad toliko podobu člověka, jak na př. i andělové někdy se objevili v podobě lidské. Syn Boží narodil se jako dítě; požíval pokrmu i nápoje jako člověk, spal jako člověk, snášel hlad a žízeň jako člověk, byl svázán, bičován, ukřižován atd. Po svém vzkříšení ukázal se svým apoštolům, a aby je přesvědčil, že nevidí toliko ducha, pravil k nim: »Vizte ruce mé i nohy, žeť já jsem to; dotýkejte se a vizte; vždyť duch nemá těla a kostí, jako mne mítí vidíte.«

S tělem Krista Pána spojila se také lidská duše, duše obdařená rozumem a svobodnou vůlí. Kristus Pán cítil v duši své radost, útrpnost, úzkost, bázeň a zármutek

jako my lidé. Řekl sám o sobě: »Smutná jest duše má až k smrti.« Syn Boží má jako člověk také lidskou vůli. Sv. Pavel o Něm praví, že »byl poslušen až k smrti.« Poslušným býti jest však tolik, jako činiti vůli jiného; poslouchati jest, podrobiti vlastní vůli svou vůli vyšší. A to činil také Syn Boží; jako člověk podroboval se ve všem vůli Otce nebeského; proto se také modlil v zahradě getsemanské: »Otče, jestli možno, ať odejde ode mne kalich tento; ale však ne jak já chci, ale jakž Ty!«

Syn Boží má tedy skutečně božskou a skutečně lidskou přirozenost, ale obě přirozenosti jsou v jednotě osoby božské nerozlučně spojeny.

V Kristu Ježiši jest dvoji přirozenost; přirozenost totiž božská, poněvadž jest od věčnosti Bohem, a přirozenost lidská, protože se v čase stal člověkem. Vzhledem ku přirozenosti božské mluví Kristus Pán sám o sobě jako o Bohu, když na př. pravil: »Otec a já jedno jsme.« A vzhledem ku přirozenosti lidské mluví o sobě jako o člověku, řka na př.: »Otec větší mne jest.« Jako Bůh má tytéž dokonalosti jako Otec; ale jako člověk není na př. věčný nebo všemohoucí atd. jako Otec.

[Při mnohých příležitostech jevila se lidská i božská přirozenost Krista Pána. Za bouře na moři na př. spal dle přirozenosti lidské, a dle přirozenosti božské rozkázal větrům a moři, aby se utišily. Při smrti Lazarově plakal jako člověk, a jako Bůh vzkřísil Lazara z mrtvých.]

Ale ačkoli Syn Boží jest Bůh a spolu člověk, ačkoli má přirozenost božskou i lidskou, jest v Něm přece toliko jedna osoba, a sice osoba božská; obě ty přirozenosti jsou v jednotě osoby božské nerozlučně

spojeny. Ve vyznání sv. Athanasia se praví: »Ačkoli Ježíš Kristus jest Bůh i člověk, nejsou přece dva, ale toliko jeden Kristus.« Proto věříme a říkáme v církvi katolické, že Kristus jest věčný, všemohoucí atd., ačkoli to platí toliko o Jeho přirozenosti božské; a o témž Kristu říkáme, že se narodil, že za nás trpěl a umřel; ač to zase jen o lidské přirozenosti Jeho platí. Podobným způsobem říkáme také o člověku, že jest smrtelný, ačkoli toliko tělo smrtelno jest; a rovně tak říkáme, že člověk jest tvor rozumný, ačkoli toliko duše rozumem obdařena jest. Říkáme: »Člověk jest prach a popel,« a zase: »Člověk jest obraz Boží, jest málo menší nežli andělé.«

Ale ve člověku není duše s tělem nerozlučně spojena; neboť při smrti odděluje se duše od těla; v Kristu Pánu jest však od té doby, co se stal člověkem, přirozenost lidská s přirozeností božskou nerozlučně spojena a zůstane vždy v tomto nerozlučném spojení. I tehdaž, když při smrti Krista Pána duše Jeho oddělila se od těla, zůstalo božství Jeho s oběma, s duší i s tělem, spojeno.

Ježíš Kristus jest:

3. Náš Pán, zákonodárce a učitel.

Naším Pánem jmenuje se Ježíš Kristus, poněvadž Bůh a Vykupitel náš jest.

Jako Bůh jest Ježíš Kristus jedno s Otcem, tedy Pán nebes i země; pravil sám o sobě: »Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi.« — »Vy mne nazýváte Mistrem a Pánem, a dobře pravíte; jsemť zajisté.« — Ale také proto se nazývá Kristus Pán naším Pánem, poněvadž Vykupitel náš jest. Koupil-li na př. kdo otrocka, stal se jeho pánem. Kristus Pán nás vykoupil

z moci nepřítele pekelného, jest tedy také naším Pánem. A čím nás vykoupil Kristus Pán? Sv. apoštol Pavel píše: »Koupeni jste za velikou mzdu.« A sv. apoštol Petr praví: »Ne porušitelnými věcmi, zlatem nebo stříbrem, vykoupeni jste . . ., nýbrž drahou krví Krista, jakožto, beránka nevinného a neposkvrněného.« (Srovnej: Jednota založená k vykupování otroků. Řád Trinitářů.)

Ježíš Kristus jest také naším zákonodárcem a učitelem. On nám zvěstoval nový zákon, zákon milosti; On nás učil pravdám Božím; učením a příkladem svým ukázal nám cestu, která vede k Bohu, k věčnému spasení.

Proč pak byl Syn Boží učiněn člověkem?

Syn Boží člověkem učiněn jest, aby nás svou smrtí na kříži vykoupil a spasil.

Ježíš Kristus nás chtěl vykoupiti od hříchu a od věčného trestu. Aby nás však mohl vykoupiti, chtěl za nás trpěti a umříti. Jako Bůh nemohl však trpěti a umříti; učiněn jest tedy člověkem, ale při tom zůstal také Bohem a podstoupil za nás smrt kříže; tak nás vykoupil od hříchu a od věčného trestu, a zároveň nám vydobyl milosti, kterých nám třeba, abychom mohli spasení býti — t. j. života věčného v nebi dojíti.

[Člověk zhřešil, urazil těžce velebnost Boží, ježto Bohu odepřel víru a uvěřil více ďáblu, odepřel Mu poslušnost a chtěl se Mu rovnati. Tím uvalil na sebe vinu nesmírnou a zasloužil nekonečný trest, věčné zavržení. Aby viny té se zbaviti a trestu věčnému ujíti mohl, byl by musel urážku Bohu učiněnou napravit a uražené velebnosti Boží zadost učiniti, a sice úplně zadost učiniti, náhradou, která by se byla vyrovnala urážce. Ježto však urážka ta byla nekonečná, měla i náhrada nekonečnou cenu míti; ale takové náhrady člověk

Bohu dáti nemohl. Lidé tedy nemohli uražené velebnosti Boží zadosť učiniti; lidé nemohli také milosti, již byli hříchem ztratili, znovu sobě vydobyti; bez milosti Boží byli dle duše mrtvi a nemohli sobě nic k životu věčnému zasloužiti. Úplné zadostučinění mohla tedy toliko osoba božská vykonati. Ale Bůh nemůže trpěti a umřiti. Vždyť ani svatých, kteří patřením na Boha blaženosti nebeské požívají, nemůže se již bolest dotknouti; tím méně může Bůh nějaké bolesti podroben býti, poněvadž Bůh jest pramen všeliké blaženosti. Syn Boží sestoupil tedy s nebe a stal se člověkem, aby za nás mohl trpěti a umřiti, a tím uraženému Bohu zadosť učiniti. Stal se poslušným až k smrti, a tím učinil zadosť za neposlušnost lidí; ponížil se až ku smrti kříže a tím učinil zadosť za pýchu, ve které lidé Bohu se vyrovnati chtěli; přišel v největší chudobě a podrobil se všelikým nesnázím, aby učinil zadosť za to, že lidé si nechťeli ničeho odepríti. Tímto zadostučiněním smířil uraženého Boha, vysvobodil nás od věčné smrti, otevřel nám brány království nebeského a dobyl nám zase milosti, jižto lidé hříchem prvotním ztratili. Této milosti nemohli sobě lidé sami zjednati, byť i sebe více dobrých skutků byli vykonali; vždyť nebyli ve stavu posvěcující milosti; a toliko touto milostí nabývají dobré skutky naše ceny před Bohem.]

O třetím článku víry.

Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny.

(Viz výklad malého katech. str. 63. a násled.)

Praví se, že Ježíš jakožto Bůh neměl matky, jakožto člověk však že měl Marii, nejsvětější Pannu, za svou

Matku. A Panna Maria nazývá se přece Matkou Boží. Proč se tak nazývá?

Maria Matkou Boží se nazývá, poněvadž porodila Ježíše Krista, Jenž Bůh a spolu člověk jest.

Kristus Pán narodil se z Marie Panny dle přirozenosti lidské; ale s Jeho lidskou přirozeností spojena byla i přirozenost božská. Panna Maria jest tedy Matkou Boží — nebo Boží Rodičkou. | »Co se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn Boží,« pravil archanděl Gabriel k Panně Marii. A ve snešení apoštolském se praví: (Věřím) v Jezu Krista Syna Jeho (Božího) jediného, — Jenž se počal z Ducha sv., narodil se z Marie Panny.

Tajemství, že Ježíš Kristus, Syn Boží, působením Ducha sv. stal se člověkem, nazývá se tajemstvím »Vtělení Syna Božího.« |

(O narození Krista Pána, o zvěstování tohoto narození, o tom, co se dalo pamětihodného po zvěstování tom, jakož i v mladosti Pána Ježíše, v době než počal učití, a za doby učitelského úřadu Jeho až po Jeho utrpení, vypravováno a vysvětleno již ve výkladu malého katechismu.)

| Předobrazem života Pána Ježíše, zejména pak prorockého úřadu Jeho, byl zvláště Mojžíš.

Mojžíš měl k rozkazu krále egyptského jako i jiní pacholici židovští utopen býti; ale zvláštním řízením Božím ušel smrti této. — Kristus Pán měl též k rozkazu ukrutného krále Herodesa usmrcen býti; ale ušel podobným řízením Božím ukrutnosti Herodesově, kdežto jiní pacholici v Betlémě usmrceni byli.

Mojžíš ztrávil první léta svá v Egyptě a rovněž tak i Kristus Pán.

Mojžíš byl hlasem Božím na poušti ustanoven poslancem k lidu israelskému, jež měl vysvoboditi

z poddanosti egyptské; Pán Ježíš byl na poušti u Jordánu vyhlášen za Syna Božího, Jenž měl vykoupiti celé pokolení lidské z poddanosti ďábelské a z otročtví hříchu.

Mojžíš se připravoval čtyřicetidenním postem k vyhlášení zákona Božího; podobným postem připravoval se i Pán Ježíš k učitelskému úřadu svému, k ohlašování zákona milosti, ku hlásání evangelia.

Mojžíš dokazoval a potvrzoval božské poslání své mnohými divy a zázraky; většími ještě divy a zázraky potvrzoval Pán Ježíš, že jest poslán od Otce, že jest pravý Bůh.

Mojžíš zakusil u lidu svého mnohého odporu; o Kristu Pánu pravil již stařec Simeon, že postaven jest na znamení, kterému bude odpíráno.

Mojžíš byl prostředníkem mezi Bohem a lidem israelským svou přimluvou; Pán Ježíš jest věčným prostředníkem mezi Bohem a lidmi svou krví, již vylil za nás při svém utrpení a při smrti kříže.]

(Tímto nebo podobným způsobem vykládají se dospělejším již dítkám předobrazy a předznaky starozákonní, k čemuž užiti lze Schusterova biblického dějepisu starého zákona.)

O čtvrtém článku víry.

Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel a pohřben jest.

(V tomto článku víry mluví se o utrpení Krista Pána, o Jeho ukřižování, smrti a pohřbení.)

Kristus Pán trpěl mnoho od svého narození až do smrti své. V tomto článku mluví se však zvláště o utrpení Krista Pána pod Pontským Pilátem.

Mohl-li pak Ježíš trpěti?

Ježíš mohl jakožto člověk, ale ne jakožto Bůh trpěti.

Kristus Pán jest pravý Bůh a spolu člověk. Jakožto Bůh nemohl trpěti, jak již povědíno bylo. Proto učiněn jest člověkem, aby mohl za nás trpěti, za naše hříchy zadost učiniti a nám ztracenou milost zase zjednat. Trpěl tedy jakožto člověk dle přirozenosti lidské; ale s lidskou přirozeností Jeho jest nerozlučně spojena i přirozenost božská; a proto říkáme také, že Syn Boží, že Bůh za nás trpěl. Kdyby Kristus Pán byl za nás trpěl jen jakožto člověk, nebyl by za nás úplně zadost učinil.

Jako člověk mohl tedy Kristus Pán trpěti a On také skutečně a to na duši i na těle trpěl.

Člověk se skládá z těla a z duše, a může tedy na těle i na duši trpěti. Jak může trpěti na těle, jest vám známo (bolení hlavy, zubů atd.) Ale i na duši může člověk trpěti. Zemřel-li na př. dítěti otec nebo matka, tu cítí dítě bolest; ale necítí jí na těle, nýbrž na duši, uvnitř. rmoutí se v duši své.

I Kristus Pán mohl tedy jako člověk trpěti na duši i na těle. A co pak trpěl Kristus Pán na své duši a na svém těle?

Na své duši trpěl velikou úzkostí a zármutkem, a na svém těle mnohé bídý a soužení, mnoho bití a ran, byl bičován a trním korunován.

Že duše Krista Pána velikou úzkostí a velikým zármutkem skličena byla, poznati již ze slov, kteráž pronesl, když s učeníky svými přišel do zahrady getsemanské; počal se tam rmoutiti a teskliv býti a pravil k nim: »Smutnáť jest duše má až k smrti.«

A proč se Kristus Pán tak rmoutil? (Viz výklad malého katechismu str. 119.)

A jak velice se musel nad to rmoutiti, když viděl, že jeden z apoštolů Ho zradil, druhý zapřel a ostatní že Ho opustili! Jak velikým zármutkem a žalem musela naplněna býti duše Jeho, když se na své cestě k hoře Kalvarii setkal se svou zkormoucenou matkou! — Jak náramnou úzkostí musela býti skličena duše Jeho, když na kříži umíraje volal: »Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil!?« —

(Co Kristus Pán pro nás trpěl na těle i na duši, obsaženo krátce v pateru tajemství bolestného růžence. Viz o tom výklad malého katechismu.)

Co pak Kristus Pán trpěl mimo tyto jmenované bolesti na duši a na těle?

Trpěl mnoho potupy, posměchu, rouhání, pomluvy a jiných křivd.

Kristus Pán trpěl velikou potupu. Byl odsouzen k potupné smrti kříže, kdežto zlosyn Barabáš byl propuštěn; dána tedy zločinci, vrahovi, přednost před nevinným Kristem Pánem. Pak byl jako zločinec veden k místu popravnímu a tu jako největší zločinec potupně mezi dvěma lotry ukřižován.

Trpěl také mnoho posměchu a rouhání. V domě knížete kněžského se Mu posmívali: zakrývali Mu oči, bili Jej ve tvář a říkali: »Prorokuj, kdo jest, který tebe udeřil!« U Herodesa oblékli Ho na posměch v bílé roucho; u Piláta přiodili Jej vojáci červeným, roztrhaným pláštěm, dali Mu místo žezla třtinu do ruky a vsadivše Mu na hlavu korunu z trní, klekali před Ním volajíce: »Zdráv buď, králi židovský!« I tehdáž ještě, když pněl již na kříži, posmívali se Mu zákonníci s knížaty kněžskými říkajíce: »Jiným pomáhal, sám sobě nemůže

pomoci; jestliže jest král israelský, ať nyní sestoupí s kříže a uvěříme Jemu.« Mnozí chodili kolem kříže a rouhali se Mu, říkajíce: »Ha ha, který rušíš chrám Boží a ve třech dnech jej zase vzděláváš, pomozíš sám sobě. Jsi-li Syn Boží, sestupiž s kříže!« I jeden z lotrů, kteří s Ním byli ukřižováni, rouhal se Jemu řka: »Jsi-li Kristus, pomozíš sobě i nám!«

Trpěl také mnoho pomluvy a jiných křivd. Pomlouvali Ho, že se rouhal Bohu, že nesvětil dne sobotního, že zapovídal daň dávatí císaři, že bouřil lid atd. Mimo to Jej jako zločince svázali, políčkovali a činili Mu rozličné jiné křivdy.

[Kristus Pán trpěl pod Pontským Pilátem. Okolnost tato neudává se jistě ve snešení apoštolském bez příčiny. Byloť předpovědino, že zaslíbený Mesias přijde, až Židé nebudou míti svého krále z pokolení Judova; toto proroctví se skutečně vyplnilo. Židé byli tehdaž poddáni římskému císaři Tiberiovi, jehožto vládařem v Judsku byl Pontský Pilát. Pilát byl pohan; tak se zároveň vyplnilo, co byl Kristus Pán sám o sobě předpověděl, že »vydán bude pohanům.«]

(Co Kristus Pán trpěl na cestě od domu Pilátova až na horu Kalvarii, co se s Ním dalo na hoře této až do Jeho smrti na kříži, vypravováno také již ve výkladu malého katechismu. Tamtéž povědino, co se dalo po smrti Krista Pána, kterak byl s kříže sňat a pohřben, a podotknuto, při kterých příležitostech sobě máme zvláště utrpení Krista Pána připomínati; udáno také, proč Kristus Pán za nás tolik trpěti chtěl. Srovnej také 2. článek víry. »Proč byl Syn Boží člověkem učiněn?«)

Rozjímáním utrpení Krista Pána poznáváme neskončenou lásku nebeského Otce, Jenž vydal svého jednorozeného Syna, aby každý, kdo věří v Něho, ne-

zahynul, nýbrž měl život věčný. Z utrpení toho poznáváme také nevýslovnou lásku Krista Ježíše k pokolení lidskému. Poznáváme z něho však také nesmírnou ohavnost hříchů, za které Kristu Pánu tak nesmírné bolesti a muky snášeti bylo. Rozjímání utrpení toho poskytuje nám také útěchu a posilu v utrpeních života vezdejšího, zvláště pak v hodinu smrti. — Když sv. Filip Benitius pracoval ke smrti, žádal ještě, aby mu byla podána kniha jeho. I přinášeny mu rozličné knihy, ale světec je všechny odmítal. Tu pozorovali přistojící, že zrak umírajícího ustavičně obrácen jest na obraz ukřižovaného Spasitele; i podali mu obraz tento. Světec jej vroucně políbil a řekl: »Ano, toť kniha, které jsem si přál; z knihy této naučil jsem se mnohým věcem, zvláště však trpělivosti.«

[Předobrazem trpícího Spasitele byl Abel (viz bibl. dějepis Schusterův č. 7.); Isák (tamtéž č. 15.); Josef egyptský (č. 28.); David (č. 56.); beránek veliko-
noční (č. 34.); měděný had (č. 42.); krvavé a ne-
krvavé oběti.]

O pátém článku víry.

Sestoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých.«

Sestoupil-li Ježíš s tělem i s duší do pekel?

Jen duše Ježíše Krista do pekel vstoupila.

Ve čtvrtém článku víry vyznáváme, že Kristus Pán na kříži umřel. Ale co pak se stává při smrti? Duše se odděluje od těla. Kristus Pán jest také pravý člověk, má tedy také lidské tělo jakož i lidskou duši, a tato se tedy také při Jeho smrti oddělila od těla Jeho. Co pak se stalo s tělem a s duší Krista Pána? Tělo bylo po-

chováno do nového hrobu, v němž nikdo posud neležel. a duše sestoupila do pekel. [Božství Ježiše Krista zůstalo spojeno s tělem i s duší, jak již podotknuto.]

Co rozumíme slovem peklo?

Slovem peklo rozumíme ona skrytá místa, kde se zdržují duše zemřelých, které nebeského blahoslavenství nedosáhly.

Bůh chce, abychom jednou všichni přišli do věčného blahoslavenství. Ale zdali pak přijde každý do nebe? Kdo může tam toliko přijíti? Ten, kdo jest bez hříchu, kdo ve stavu milosti umírá, a kdo za své hříchy již na světě zadost učinil. Mimo nebe jsou tedy také ještě jiná místa, kde duše zemřelých se zdržují; a taková místa, kde se zdržují duše zemřelých, kteří nebeského blahoslavenství nedosáhli, jmenují se peklem. Tato místa nazývají se skrytá, poněvadž nevíme, kde jsou.

Jest více takových skrytých míst, která peklem nazýváme.

(Co peklo, očištec a předpeklí jest, známo již z malého katech.; tu se má jen dokázati, že tato tři místa nazývají se peklem.)

V katech. se praví, že jmenujeme peklem:

1. Místo, kde zatracenci věčně trápeni budou.

To místo sluje v písmě sv. zvláště peklem. Tak čteme na př. ve příběhu o Lazarovi a o bohatci: »Umřel pak i bohatec a pohřben jest v pekle.«

Peklem se nazývá:

2. Místo, kde duše trpí časné tresty za své hříchy, za které na světě zadost neučinily; toto místo nazývá se očištec.

Církev sv. modlí se při mši sv. za zemřelé: »Pane Ježiši Kriste, králi slávy, vysvobod' duše všech svých

zemřelých věřících od trestů pekelných.« Za duše, které jsou v pekle, se nemodliváme; těmto není již pomoci, pro ně již není vysvobození. Těmito tresty pekelnými tedy církev sv. rozumí tresty v očistci; očistec nazývá se tedy také peklem.

3. Posledně místo, ve kterém duše zemřelých a nábožných lidí se zdržovaly, kdežto v blahoslavené naději svého vykoupení pokojně a bez bolesti očekávaly, až Ježíš k nim sestoupil; to místo se jmenuje předpekli.

I předpekli nazývá se v písmě sv. peklem. Tak na př. praví se ve skutcích apoštolských o Kristu Pánu, že není v pekle zanechán a že tělo Jeho nevidělo porušení. Tímto slovem (peklo) rozumí se předpekli.

Všechna tato tři místa v písmě sv. nebo v řeči církevní jmenují se tedy peklem; ale my slovem peklo vyrozumíváme obyčejně jen to místo, kde zatracenci věčně trápeni budou. (Co předpekli jest, známo dětem z mal. katech.; tuto může se ještě přidati:) Předpekli nazývá se v písmě sv. také lůnem Abrahamovým. V předpekli očekávaly duše zemřelých nábožných lidí pokojně a bezbolestně příchodu Krista Pána. V očistci také očekávají duše svého vysvobození, ale ne bez bolesti; tam musejí mnohé muky a bolesti trpěti. V předpekli netrpěly duše bolestí, ale nemohly ještě patřiti na tvář Boží a očekávaly toužebně svého vykoupení Kristus Pán k nim tedy sestoupil, aby je potěšil a z předpekli vysvobodil. Nebyly sice hned do nebe přijaty; ale když pak Kristus Pán vstupoval na nebesa. vstupovaly tam s Ním také duše oněch nábožných zemřelých. (Tohoto třetího místa po nanebevstoupení Krista Pána již není.)

Druhá část pátého článku víry jedná o z mrtvých vstání Krista Pána: »Třetího dne vstal z mrtvých.«

Kdy vstal Ježíš Kristus po smrti své z mrtvých?»

Ježíš Kristus vstal z mrtvých třetího dne, a sice z vlastní moci, nesmrtelný a slavný, jakožto vítěz nad smrtí a nad ďáblem.

Kristus Pán zemřel v pátek, a třetího dne vstal z mrtvých, tedy v neděli. (Jak se to dalo, vypravováno při výkladu malého katech. str. 145.) Kristus Pán vstal z vlastní moci. Již před Ním vstali někteří lidé z mrtvých, na př. mládenec Naimský, dcera Jairova, Lazar. I při smrti Jeho na kříži vstali mnozí z mrtvých a objevili se v Jerusalemě. Ale tito všickni nevstali z vlastní moci, nýbrž byli vzkříšeni mocí Boží. Kristus Pán vstal však z vlastní moci. On sám pravil, že má moc, život dáti a jej zase vzíti. Kristus Pán vstal nesmrtelný. Lazar, mládenec Naimský, dcera Jairova a jiní vstali také z mrtvých, musili však zase zemřít; ale Kristus Pán vícekrát nezemřel; vstal tedy nesmrtelný. Dále vstal slavný; země se třásla, anděl se ukázal a Kristus Pán vstal z hrobu s tělem oslaveným. Tělo jeho bylo stkvělé, nepotřebovalo již ani nápoje, ani pokrmu, mohlo se od místa k místu hbitě pohybovati, bylo jemné (subtylné), mohlo i zavřenými dveřmi proniknouti. Rány podržel Kristus Pán i na těle oslaveném; ale tyto rány se stkvěly, jako celé tělo Jeho. Kristus Pán vstal jakožto vítěz nad smrtí a nad ďáblem. Zvítězil nad smrtí; On podstoupil sice za nás smrt na kříži, ale pak vstal zase z mrtvých a vícekrát již nezemřel; zvítězil tedy nad smrtí. Zvítězil také nad ďáblem. Ďábel přemohl první naše rodiče v ráji a od toho času měl velikou moc nad lidmi. Ale Kristus Pán mu tuto moc odňal; ďábel nám nemůže již tak škoditi; může nás

sice ještě pokoušeti, my však můžeme s milostí, již nám Kristus Pán svou smrtí vydobyl, pokušení ďábelskému odolati. Na kříži tedy zvítězil Kristus Pán nad smrtí i nad ďáblem. (Církev sv. proto prozpěvuje (v prefaci), že ďábel, který na dřevě (na stromě v ráji) lidi přemohl, na dřevě (sv. kříže) zase přemožen byl.)

[Předobrazem z mrtvých vstání Krista Pána byl prorok Jonáš.]

Na památku z mrtvých vstání Krista Pána koná se v církvi sv. slavnost velikonoční. Velikonoc jest tolik, jako veliká, znamenitá noc. A skutečně jest noc, v nížto Kristus Pán z mrtvých vstal, velmi znamenita pro každého křesťana; vždyť vzkříšením Páně bylo dokonáno naše vykoupení. Předobrazení naší slavnosti velikonoční nacházíme již ve starém zákoně. U lidu israel. slavivaly se svátky velikonoční na památku vysvobození lidu toho z otroctví egyptského. Ale naše slavnost velikonoční má význam mnohem vznešenější; připomínat nám vysvobození celého lidského pokolení z otroctví ďábla a hříchu, čehož docílono smrtí a z mrtvých vstáním Krista Pána. Proto jeví se také u křesťanů v čas velik. všude radost. Ve starodávných dobách bývali v církvi katolické mnozí kajníci, kteří pro hříchy své na čas z církve vyloučení byli, o slavnosti velikonoční zase do obcování věřících přijímání, a panovníci křesťanští propouštěli jaté a uvězněné na svobodu. Nábožní věřící přistupovali obzvláště v tuto slavnost ke stolu Páně, a při návštěvách, nebo na setkání pozdravovali se slovy: »Vstalť jest Vykupitel!« na kterážto slova se odpovídalo: »Vstalť jest v pravdě!« a posud právají sobě křesťané o slavnosti velikonoční vespolek radostně »alleluja!« Toto slovo opakuje se často i ve chrámu Páně po celý čas velikonoční; znamenat tolik jako: »Chvalte

Boha.« Tím máme býti povzbuzeni, abychom obzvláště v tento sv. čas vzdávali díky Pánu Bohu a Kristu Pánu za naše vykoupení. Po celou dobu velikonoční prozpěvují se také radostné zpěvy jako: »Slavné Kristovo vzkříšení,« »Pán Ježíš Kristus vstal z mrtvých,« »Vesel se nebes královno,« atd.

V době velikonoční od bílé soboty až do nanebevstoupení Páně vidíváme u hlavního oltáře velikou svíci, která nám připomíná božského Vykupitele a vše, co pro nás vykonal. Na oltáři bývá také soška představující vzkříšeného Spasitele. Kristus Pán tu drží v jedné ruce korouhvičku na znamení, že zvítězil nad smrtí a ďáblem; druhou rukou pak ukazuje k nebi, jakoby nám chtěl říci, že také po nebi toužiti máme a že i my musíme napřed zvítěziti, chceme-li přijíti do nebe, kamž On nás již předešel.

Proč vstal Ježíš Kristus z mrtvých?

Ježíš Kristus vstal z mrtvých:

1. Aby písmo a svá vlastní předpovědění vyplnil.

Tedy aby vyplnil písmo, t. j. aby se naplnilo, co o Něm bylo psáno. Ve starém zákoně bylo mnoho¹ o Kristu Pánu předpověděno a napsáno. Mezi jinými věcmi předpovídali také prorokové, že Mesiáš neboli Kristus bude mnoho trpěti, že bude odsouzen k smrti, že zemře, ale že zase vstane z mrtvých. Tak pravil na př. žalmista Páně ve jménu Mesiáše: »Nezanecháš duše mé v hrobě, aniž dáš svatému svému viděti porušení!« Tato prorocká předpovědění se skutečně splnila.

Ježíš Kristus vstal dále z mrtvých »aby svá předpovědění vyplnil.« Předpověděl totiž, že sice zemře, ale že zase z mrtvých vstane. »Zbořte chrám tento,« pravil k Židům, »a ve třech dnech. jej zase

vzdělám.« Chrámem tím rozuměl své tělo a chtěl říci, aby Jej usmrtili, že třetího dne vstane zase z mrtvých. A jindy pravil: »Jako byl Jonáš v břiše velryby tři dni a tři noci; takť bude Syn člověka v srdci země tři dni a tři noci« (a potom vstane z mrtvých). Když se ubíral se svými učeníky naposledy před svou smrtí do Jerusalema, pravil: »Aj, vstupujeme do Jerusalema, a dokoná se (tam) všecko, co psáno jest skrze proroky o Synu člověka. Nebo vydán bude pohanům, a bude posmíván, a bičován, i uplíván; a když Jej ubíjejí, zabijí Jej a třetího dne vstane z mrtvých.«

Kristus Pán vstal z mrtvých:

2. Aby dal světu nevývratný důkaz o pravdě svého učení, a o božském vyslání svém.

To jest: Kristus Pán vstal z mrtvých, aby dokázal, že učení Jeho jest pravé, že skutečně od Boha poslán byl. Svým z mrtvých vstáním dal Kristus Pán světu nevývratný důkaz, že učení Jeho jest pravé; tohoto důkazu vyvrátiti nelze. (Kdyby ku př. někdo řekl, že byl ve Vídni a že kostel sv. Štěpána tam a tam stojí, podal by tím nevývratný důkaz, že skutečně ve Vídni byl? Nikoliv; to mohl také někde čísti. Důkaz však, jaký dal Kristus Pán, byl nevývratný. On vstal z mrtvých; člověk nemůže z vlastní moci vstáti z mrtvých; svým z mrtvých vstáním tedy dokázal, že jest pravý Bůh a že jest onen od Boha zaslíbený a poslaný Mesiáš.)

Kdyby Kristus Pán nebyl vstal z mrtvých, nebyli by lidé věřili, že Jeho učení jest pravé a že byl poslán od Boha. Sv. apoštol Pavel praví: »Nevstal-li Kristus z mrtvých, tedy jest marné kázání naše, a marná jest i víra vaše.« Kdyby Kristus Pán nebyl vstal z mrtvých, byli by mnozí mysleli, že je oklamal, že Jeho učení není pravdivé, a nebyli by v Něj uvěřili.

Z mrtvých vstáním Krista Pána byli také sv. apoštolové ve víře posilněni a upevněni. Na z mrtvých vstání božského Spasitele svého odvolávali se často při svém vyučování, tvrdíce, že Jej po Jeho z mrtvých vstání viděli, že se jim častěji ukázal, že s Ním obcovali. — I sv. mučenníci byli pevně přesvědčeni, že Kristus Pán jest pravý Bůh, a v této víře sililo je obzvláště Jeho z mrtvých vstání; víra jejich, že Kristus Pán jest pravý Bůh, byla tak pevná, že raději všeliké muky a bolesti snášeli, než aby ji byli zapřeli.

Když sv. mučennice Markéta byla pro víru v Krista Pána obžalována a k soudu předvedena, pravil k ní soudce Olybrius: »Řekni nám, dívko, jak se jmenuješ a jakého jsi náboženství?« Markéta odpověděla: »Jmenuji se Markéta, pocházím z rodu vznešeného, a přiznávám se k náboženství křesťanskému.« Sudí na to řekl: »První dvě výpovědi jsou příslušny, ale třetí jest nesmyslná; neboť co může býti pošetilejšího, než aby někdo za Boha měl člověka, kterýž byl ukřižován?« Na to odvětila Markéta: »Rci mi, prosím, odkud to víš, že Pán Ježíš byl ukřižován?« Sudí odpověděl: »Z knih křesťanských to vím.« Tu sv. Markéta pravila: »Ale jaká to zpozdilost, že čtouce v též knize o potupné smrti Kristově a zároveň o Jeho oslavení, jedno věříte a druhé zamítáte? Proč nečtete i dále? V našich knihách vypravuje se ovšem, že Kristus Pán na kříži zemřel, ale také se tam vypravuje, že zase z mrtvých vstal. Nevěříme v Krista Pána proto, že byl ukřižován, ale proto, že vstal z mrtvých. A proto bych i tisíc životů za Něj dala, kdybych je měla.« Těmito slovy rozzuřen dal soudce Olybrius její tělo rozličnými druhy muk trýzniti, a když sv. Markéta všechno trpělivě snášela, rozkázal konečně, aby sřata byla, což se ihned stalo. Co tedy sililo sv. Markétu, že s takovou ne-

ohrožeností víru v Krista Pána vyznávala? — Byla to obzvláště víra ve vzkříšení Krista Pána. A tato víra posilovala podobným způsobem i tisíce jiných sv. mučovníkův a vyznavačů.

Kristus Pán vstal z mrtvých:

3. Aby posilnil naději naši a ubezpečil nás o budoucím z mrtvých vstání.

Jakým však způsobem posilňuje nás z mrtvých vstání Krista Pána v naději naší? Kristus Pán předpověděl, že vstane z mrtvých; ale předpověděl též, že také my jedenkrát z mrtvých vstaneme. Předpovědění ono, že sám vstane z mrtvých, skutečně se vyplnilo; proto můžeme také důvěrně očekávat, že i my jedenkrát vstaneme z mrtvých, jak to Kristus Pán předpověděl. Sv. Pavel praví: »Kristus vstal z mrtvých, prvotiny těch, kteří zesnuli. Nebo zajisté skrze člověka smrt, skrze člověka i vzkříšení z mrtvých.«

(Toto z mrtvých vstání, jehož očekáváme, připomínají nám také velikonoční vajíčka (kraslice), která v Boží hod velikonoční se světívají. Jako kuřátko proklube se časem svým skořepinou, tak i my někdy prolomíme kůru hrobovou a vstaneme k novému životu.)

Slavnost velikonoční jest tedy velmi významna. Svatí otcové nazývali ji slavností všech slavností. Slavnost tato má nás také povzbuditi, abychom hříchu odumřeli a s Kristem Pánem povstali k lepšímu životu, což se stává pravým pokáním. Umřeme-li tímto způsobem s Kristem Pánem, můžeme se nadíti, že pak s Ním v poslední den také slavně z mrtvých vstaneme. Proto také církev sv. žádá a předpisuje, aby věřící obzvláště v čas čtyřicetidenního postu ke svátosti pokání se připravovali.

Kristus Pán zůstal po svém z mrtvých vstání ještě nějaký čas na zemi. V čase tomto zjevoval se častěji svým apoštolům a učeníkům, obcoval s nimi, utvrzoval v nich víru ve své z mrtvých vstání, naporučil jim, co mají po Jeho odchodu činiti, ustanovil svátost pokání, odevzdal svatému Petrovi nejvyšší úřad v církvi, učinil jej nejvyšším pastýřem stáda svého. (Srovnej výklad malého katech. str. 147. a násled.)

O šestém článku víry.

Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha,
Otce všemohoucího.

Kdy vstoupil Ježíš na nebesa?

Ježíš čtyřicátého dne po svém vzkříšení
vstoupil na nebesa.

Čtyřicátého dne po svém vzkříšení ukázal se Pán Ježíš opět svým apoštolům a vzal je s sebou na horu Olivetskou. Na cestě dával jim ještě rozličná poučení, těšil je a poručil jim, co mají činiti; pak řekl: »Jdouce (do celého světa) uče všechny národy křtíce je ve jménu Otce, i Syna i Ducha sv., učíce je zachovávatí všecko, cožkoli jsem přikázal vám: a aj já s vámi jsem po všechny dny, až do skonání světa.« Přikázal jim také, aby v Jerusalemě očekávali Ducha sv., kterýž je měl k dílu jejich posilnutí. Když přišli na horu Olivetskou, rozloučil se s nimi, žehnal je a vstupoval na nebesa, t. j. vznášel se k nebesům vždy výš a výše, až pak před očima apoštolů v oblacích zmizel. To se stalo čtyřicátého dne po Jeho vzkříšení. Památku nanebevstoupení Páně slaví církev sv. každoročně 40. den po vzkříšení Páně.

Ve slavnost nanebevstoupení Páně vypravuje se ve sv. evangeliu, že Kristus Pán vzat jest do nebe; proto se shashíná po přečtení evangelia při slavné mši sv. svíce velikonoční, a socha vzkříšeného Vykupitele se odstraňuje; tím se věřícím připomíná, že božský Vykupitel neobcuje již viditelně na zemi, že vstoupil na nebesa.

Odkud pak vstoupil Pán Ježíš na nebesa? S hory Olivetské. Proč si však právě tuto horu k tomu vyvolil? Víte již, co na hoře této dříve se stalo. Zde se Kristus Pán potil krví; tu viděli apoštolové, jak byl zarmoucen, a slyšeli, jak pravil: »Smutná jest duše má až k smrti;« na hoře té byl též svázán a odtud jako zločinec veden ku knížatům kněžským. Na hoře Olivetské viděli tedy apoštolové snižení Mistra svého a byli by mohli ve víře v Jeho božské poslání zvikláni býti; proto zvolil Kristus Pán ku svému nanebevstoupení horu Olivetskou, aby sv. apoštolové tam, kde byli viděli Jeho snižení, viděli také Jeho oslavení a povýšení. Na hoře Olivetské počalo utrpení Krista Pána; ale tu se pak objevila také Jeho sláva.

Kristus Pán napřed trpěl a pak teprve vstoupil na nebesa. Napřed vykonal dílo vykupitelské, jak byl umíraje zvolal: »Dokonáno jest!« Podobným způsobem musíme i my napřed vykonati dílo, které nám od Otce nebeského uloženo bylo, a vytrpěti, co Pán Bůh na nás sesílá, nežli vejdem do království nebeského.

Když byl Kristus Pán vstoupil na nebesa, byli apoštolové zarmoucení; byli by jistě rádi hned s Ním také na nebe vstoupili; ale i oni měli napřed dílo sobě uložené vykonati, a při tom mnohé obtíže snášeti, ano i bolestným mukám i mučennické smrti se podrobiti.

Když se apoštolové smutně za Kristem Pánem dívali, ukázali se jim dva andělé a pravili k nim: »Muži

galilejští, co stojíte, hledíce do nebe? Tento Ježíš, kterýž vzat jest od vás do nebe, tak přijde, jakž jste Ho viděli jdoucího do nebe.* Sv. apoštolové odešli na to do Jerusáléma a tu dle rozkazu Ježíše Krista čekali na příchod Ducha svatého.

V šestém článku víry praví se dále:

Sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího.

Co znamená: Ježíš sedí na pravici Boží?

Ježíš sedí na pravici Boží jest tolik, jako: Ježíš má ustavičně nejvyšší moc a slávu nade vším, co na nebi i co na zemi jest.

Slovům: Ježíš sedí na pravici Boží, nesmíme tak rozuměti, jakoby Pán Bůh měl pravou ruku a jakoby Kristus Pán seděl na Jeho pravé straně; Bůh jest pouhý Duch, kterýž těla nemá, a proto též ani pravice ani levice míti nemůže. To znamená jen tolik, že Kristu Pánu dána jest, jak sám pravil, všeliká moc na nebi i na zemi. (I v životě obecném bývá obyčej, že chtěce někomu úctu vzdáti, postupujeme mu pravou stranu. Viz III. kn. král. 2, 19.) Jakožto Bůh měl a má Kristus Pán nejvyšší moc a slávu nade vším od věčnosti; má touž moc a slávu jako Otec Jeho nebeský; zde se však tím míní, že i vzhledem ku přirozenosti lidské má tu nejvyšší moc a slávu, ježto s přirozeností lidskou Pána Ježíše i Jeho přirozenost božská nerozlučně spojena jest.

[A proč vstoupil Kristus Pán na nebesa?

Vstoupil na nebesa:

1. Aby přijal korunu slávy, která mu jako vítězi příslušela. Jako vítěz slavně vstupuje do města, jehož dobyl, tak i Kristus Pán zvítěziv nad smrtí a nad ďáblem a vykonav dílo lidského vykoupení vstoupil slavně na nebesa, aby přijal od svého nebeského Otce

nejvyšší moc a slávu za vítězství, jehož dosáhl, a za ponížení a utrpení, kterému se byl z lásky k nám podrobil.

Vstoupil na nebesa :

2. Aby nám, jak sám pravil, v nebi připravil příbytky, a pak aby byl prostředníkem mezi námi a Otcem nebeským.

[Vstoupil na nebesa :

3. Aby seslal Ducha sv., jak sám pravil: »Užitečné jest vám, abych já odešel; nebo neodejdu-li, nepřijde k vám Utěšitel; pakliž odejdu, pošlu Ho k vám.«]

Kristus Pán vstoupil na nebesa. Tím nám otevřel bránu nebeskou. I my můžeme nyní království nebeského dojíti. Ale co jest nám činiti, abychom mohli přijíti do slávy věčné? Musíme věřiti, co Kristus Pán učil, a dle toho učení i život svůj spravovati. Kristus Pán nám také zůstavil příklad, kterak žiti máme. Budeme-li tedy dle Jeho učení žiti a Jeho příkladem se spravovati, dojdeme zajisté také království nebeského. A o to máme snažně pracovati, jak napomíná sv. apoštol Pavel, an dí: »Jestli jste s Kristem povstali, těch věcí, kteréž svrchu jsou, hledejte, kdež Kristus jest sedě na pravici Boží.«

O sedmém článku víry.

Odtud přijde soudit živých i mrtvých.

Přijde-li Ježíš zase?

Ježíš v poslední aneb soudný den s nebe zase přijde, soudit všech lidí, živých i mrtvých.

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa a odtud opět přijde. A kdy? (Viz výklad mal. katech. str. 152.)

Ježíš Kristus vypravoval sám, kterak v poslední den lidí souditi bude. Když pak přijde Syn člověka ve

velebnosti své a všichni andělé s Ním, tedy se posadí na trůnu velebnosti své atd. (Viz evang. sv. Mat. 25. kap.)

Kristus Pán přijde soudit živých i mrtvých.

Kdo se rozumí živými a kdo mrtvými?

Živými rozumíme spravedlivé; mrtvými hříšníky.

(Třeba tu vysvětliti, proč živými rozumíme spravedlivé a mrtvými hříšníky.)

Každá duše bývá souzena, hned když se odloučila od těla (soukromý soud); ale v poslední den budou všickni lidé pospolu souzeni (všeobecný soud).

K čemu však bude soud všeobecný, když předcházeli již soukromý? Soud všeobecný bude se držeti: *a)* aby se ukázala Boží moudrost a spravedlnost; *b)* aby spravedliví před celým světem oslaveni, zlí pak zahanbeni byli; *c)* aby Kristus Pán sám také oslaven byl.

a) Soud všeobecný bude se tedy konati, by se ukázala Boží moudrost a spravedlnost.

Zde na tomto světě často vidíváme, že mnohý člověk jest zbožný a spravedlivý, že koná dobré skutky a že se mu přece zle vede, (stihají ho nemoci, bída, chudoba atd.); a naopak, že mnohemu hříšníkovu se dobře daří, že má všeho hojnost atd. Tu by sobě mohl mnohý pomysli, že Pán Bůh tento svět moudře a spravedlivě neřídí. Avšak při posledním soudu ukáže se moudrost Boží v jasném světle; tam poznáme, že vše, co Bůh činil, dobře učiněno bylo. — I spravedlnost božská objeví se patrně o posledním soudu; neboť vede-li se tu na zemi hodným a spravedlivým lidem špatně, budou jistě na věčnosti za to, co dobrého učinili, odměněni. Sesylá-li Bůh na spravedlivé zde na tomto světě bolesti, soužení a všeliká trápení, nečiní toho, aby je trestal,

nýbrž aby již zde na zemi za své poklesky zadosť učinili a trpělivostí svou zásluhy si získali. Naopak koná mnohý hříšník přece někdy něco dobrého, a za to ho Bůh zde na zemi pozemskými statky odměňuje; ale na onom světě nedosáhne za dobré ty skutky odměny, a za zlé skutky bude dle provinění trestán.

b) Bude se konati poslední soud, aby spravedliví oslaveni a hříšníci zahanbeni byli.

Stává se, že někteří lidé zde na tomto světě mnoho dobrého činívají, ale potajmo, tak, že o tom nikdo neví; a při tom bývají třeba za hříšníky považováni; na onom světě však budou dobré jejich skutky a ctnosti celému světu objeveny a tak budou tedy před celým světem oslaveni. Naopak dopouštějí se hříšníci mnohých zlých skutků, o kterých nikdo se nedoví, a bývají proto často za ctnostné a spravedlivé pokládáni; ale na onom světě objeví se všechny jejich nepravosti před celým světem k jejich zahanbení. Jak se zhrozí hříšník, když mu bude při tomto posledním soudu předstoupiti před spravedlivého soudce! Jak velice ulekli se bratři Josefa egyptského, když viděli, že bratr jejich, kterého byli prodali, tak veliké důstojnosti došel, a že by jich nyní mohl potrestati! Jak velice ulekli se nepřátelé Pána Ježíše na hoře Olivetské, když jim Kristus Pán oznámil, že On jest ten, jehož hledají! Strachem omámeni padli na zem, ač tu Kristus Pán před nimi stál v největším svém ponižení. Jak mnohem více budou se však strachovati o posledním soudu hříšníci, když se jim tu Kristus Pán, Jehož zradili a zapřeli, objeví ve své největší moci a slávě! A k tomu objeví se tu jakožto mocný a přísný soudce! Jak se budou strachovati, když si vzpomenou, že tak často přísného Soudce tohoto hříchy svými uráželi! —

c) Při posledním soudu bude i Kristus Pán oslaven.

Při tomto soudu objeví se veliká moc a sláva Jeho. Zde na zemi žil Kristus Pán v chudobě a ve sniženosti; proto si Ho mnozí nevážili, proto i posud Jím mnozí pohrdají a nechtí Ho uznati za Syna Božího. Ale při obecném soudu poznají lidé moc a velebnost Jeho, když bude souditi ty, jižto sobě z Něho zde posměch činili, jižto Jej tak často uráželi.

A kterak bude Ježíš při posledním soudu lidi souditi?

Ježíš bude lidi souditi podle toho, co dobrého nebo zlého činili; spravedlivé odmění životem věčným v nebi a hříšníky bude věčně v pekle trestati.

(Viz výklad mal. katech. str. 226.)

Kdy tento všeobecný soud bude, není nám známo; toho nevědí ani andělé Boží. Bůh nám toho neoznámil, abychom k soudu tomu vždy připraveni byli, abychom ho nikdy z mysli nespouštěli. Budeme-li soud ten vždy na mysli míti, uvarujeme se jistě mnohých hříchů. Svátý Augustin vyznal sám o sobě, že ho v boji proti náruživostem a zlým žádostem nic tak nesílilo, jako bázeň před smrtí a před soudem, který po ní následuje; tato bázeň nezmizela nikdy ze srdce jeho. Touto spasitelnou bázni máme i my vždy naplněni býti. K častějšímu rozjímání posledního soudu vzbuzuje nás také píseň, jež se zpívá při mši sv. za zemřelé:

»Den hněvu, den ten hrozný,

Měj v mysli, člověče!

V němž tě povolá mocný

Mrtvých, živých soudce:

Strach, hrůza a třesení
Na zemi nastane,
Trouba poslední zazní,
Mrtvý z hrobu vstane.*

V prvních sedmi člancích snešení apoštolského jedná se o Bohu Otci a o Bohu Synu. Slyšely jste, že Bůh Otec všechno stvořil, že svět, jež stvořil, také zachovává a spravuje, že nám poslal božského Syna svého, aby nás vykoupil; že Syn Boží se stal člověkem, že nás učil, že za nás trpěl a umřel, že pak zase vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa, a že kdysi zase přijde soudit živých i mrtvých. — Svým utrpením a svou smrtí vydobyl nám božský tento náš Vykupitel potřebných milostí, které nám udělovány bývají Duchem svatým. O tomto Duchu sv. jedná:

Osmý článek víry.

Věřím v Ducha svatého.

Kdo pak jest Duch svatý?

Duch sv. jest třetí božská osoba; jest pravý Bůh.

Duch sv. jest tedy božská osoba: osoba rozdílná od Boha Otce i od Boha Syna, jak učil i sám Kristus Pán, když na př. pravil: »A já prositi budu Otce a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky, Ducha pravdy.« Zde mluví Kristus Pán o třech osobách rozdílných. — Duch sv. jest třetí z těchto božských osob; ale ne v tom smyslu, jakoby Duch sv. byl méně, než Otec a Syn; neboť všechny tři osoby jsou jedné bytnosti a přirozenosti. Bůh Otec jest všemohoucí, Bůh Syn jest všemohoucí a Bůh Duch sv. jest též všemohoucí.

Bůh Otec jest věčný, atd. Duch sv. nazývá se třetí božskou osobou proto, že od Otce i Syna vychází, ale od věčnosti. V písmě sv. jmenuje se Duch sv. vždy na třetím místě. Tak pravil na př. Kristus Pán ke svým apoštolům: »Jdouce do celého světa . . ., křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.« Tato třetí božská osoba nazývá se zvláště Duch svatý; nejen proto, že jest jakožto pravý Bůh nejvyšší svatá, nýbrž zvláště proto, že nás milostí svou posvěcuje, svatými činí.

Slyšely jste již, m. d., v minulém školním roce, co Duch svatý spůsobil v apoštolích, když desátého dne po nanebevstoupení Páně byl na ně sestoupil. (Opakuje se z malého katech. na str. 158.)

To působil tedy Duch sv. ve sv. apoštolích. A co působí Duch sv. v nás? On nás posvěcuje, On nás činí milými Pánu Bohu.

A kdy pak nás posvěcuje Duch svatý?

Duch sv. nás posvěcuje:

1. Na křtu svatém, 2. ve svátosti pokání, 3. kolikrátkoli ostatní svátostí hodně přijímáme.

A jakým způsobem se to děje?

Duch svatý nás posvěcuje, když nás vlitím posvěcující milosti dítkami Božími činí, nebo posvěcující milost v nás rozmnožuje.

Duch sv. nám tedy milost posvěcující uděluje, nebo ji v nás rozmnožuje. Uděluje nám posvěcující milost na křtu svatém. Když jsme se narodili, neměli jsme posvěcující milosti; každý člověk přichází na svět poskvrněn jsa hříchem dědičným. Na křtu svatém tedy uděluje nám Duch sv. milost posvěcující, t. j. činí nás svatými, Bohu milými, dítkami Božími a dědici království nebeského.

Člověk může posvěcující milosti zase pozbyti. A čím jí pozbývá? Každým těžkým, hříchem. Avšak může jí zase nabýti, a to svátostí pokání, když hříchů svých opravdově lituje a z nich náležitě a úplně se vyzná. V těchto dvou svátostech tedy nám Duch sv. posvěcující milost uděluje. Kdykoli pak hodně přijímáme ostatní svátosti, bývá v nás posvěcující milost rozmnožena, stáváme se Pánu Bohu milejšími. (Opakování.)

Co pak v nás Duch sv. milostí svou ještě více působí?

Duch svatý osvěcuje náš rozum, učí a vzbuzuje nás, abychom jednali podle vůle Boží.

Duch sv. osvěcuje tedy náš rozum. Známoť vám již, že rozum náš jest hříchem dědičným zatemněn, tak že mnohá učení, mnohé pravdy, které se týkají Pána Boha a našeho spasení, těžce poznáváme; ale Duch sv. osvěcuje rozum náš, bychom poznali, co jest dobré nebo co jest zlé; za toto osvětlení musíme Ducha sv. vzývati. Proto se také před vyučováním, před kázáním nebo před křesťanským cvičením a před zpytováním svědomí modlíme k Duchu sv., by náš rozum osvitil. Ale i jindy máme často k Duchu sv. volati: »Přijdiž Duše svatý, naplň srdce svých věrných a zapal v nich oheň lásky své!« — Duch sv. nás také učí a vzbuzuje, abychom jednali podle vůle Boží. Není na tom dosti, víme-li, co máme činiti; potřebi také, abychom to skutečně konali. Ale jako náš rozum jest zatemněn, tak jest také vůle naše následkem hříchu Adamova seslabena a ku zlému nakloněna; proto potřebujeme také posily, bychom to, co pomocí Ducha sv. za dobré poznáváme, též konati mohli. A k tomu nás vzbuzuje Duch sv., a sílí nás, abychom mohli vůli Boží plniti. (Milost skutečná. Srovnej také výklad mal. kat. str. 163 a násl.)

Duch sv. poskytuje nám také útěchu v rozličných souženích a strastech života vezdejšího; proto se také nazývá naším Utěшитelem. Proto k Němu voláme v písni svatodušní:

»Přijď, drahý duše hosti,

Těšiteli v tesknosti!

Buď v smutku utěšení,

V trpkosti ulevení!«

[Působení Ducha sv. nevztahuje se toliko na jednotlivé lidi, nýbrž i na celou církev. Duch sv. učí, posvěcuje a řídí celou církev neviditelným způsobem po všechny časy. Duch sv. učí církev, obzvláště církev učící, osvěcuje nástupce sv. apoštolů, nejvyšší hlavu a biskupy v církvi, aby v ohlašování učení Ježíše Krista myšliti se nemohli. Ale Duch sv. učí také věřící, jižto nepřináleží k církvi učící, a osvěcuje jich, aby, co jim církev učící ohlašuje, náležitě poznati mohli, a činí. aby pravdám, které se jim od církve učící předkládají, ochotně věřili. Duch sv. posvěcuje také církev, t. j. činí, aby církev byla svatá, Bohu milá, by pak také všechny věřící učením, svatými svátostmi a jinými prostředky posvěcovati mohla.

Duch sv. řídí církev, t. j. Duch sv. činí, aby v církvi dalo se vše v náležitém pořádku dle vůle Boží, ku spáse věřících. A duch sv. bude ji tak řídit až do skonání světa. — Když sv. apoštolové v Jerusalemě na sněmu shromáždění věřícím jisté předpisy dali, řekl sv. apoštol Petr, který byl hlavou tohoto shromáždění: »Vidělo se zajisté Duchu svatému, i nám.« Jakoby byl řekl: Duch sv. nám to vnuknul, abychom vám předpisy tyto dali.]

Duch svatý uděluje nám také své dary.

A kteří pak jsou darové Ducha svatého?

Darové Ducha sv. jsou následující:

1. Dar moudrosti, 2. rozumu, 3. rady, 4. síly, 5. umění, 6. pobožnosti, 7. bázně Boží. (Isai. 11, 2.)

1. Darem moudrosti poznáváme, že milost Boží, ctnost a věčná blaženost mají větší cenu, nežli všechny statky pozemské; moudrost tato učí nás také, abychom blaženost věčnou, k nížto jsme určeni, všemi způsobilými prostředky vyhledávali a všeho se vystříhali, co by nás od našeho cíle, od věčné blaženosti, odvrátiti mohlo. (Příkladem jest nám sv. Stanislav, který vzhledem ku věcem pozemským říkával: »Určen jsem ku věcem vyšším.« — Příkladem jest nám také Maria egyptská a všechny svaté a zbožné duše.)

2. Dar rozumu. Darem tímto pomáhá nám Duch svatý, abychom vždy dokonaleji poznávali, co nám o Bohu a o svatých tajemstvích víry naší zjeveno bylo. Tímto darem se stává, že často prostý katolický křesťan vznešeným a důležitým pravdám sv. náboženství lépe rozumí, než nejučenější mužové, kteří daru tohoto nemají. (Sv. František Assiský a jiní.)

3. Dar rady. Někdy nevíme, co činiti anebo čeho zanechati máme, abychom duši své neuškodili. Lidé nám nemohou vždy poraditi; ale Duch sv. uděluje nám rady, abychom poznali, co jest ku spasení duše naší anebo co by nám škoditi mohlo. (Sv. Monika a jiné svaté duše.)

4. Dar síly. Duch sv. nás silí, abychom vůli Boží konati mohli a obtížemi od plnění svaté vůle této odstrašiti se nedali. Takového posilování jest nám potřebí; neboť vůle naše jest seslabena a ku zlému nakloněna. Tak posilnil Duch sv. apoštoly. Mělit dle rozkazu Krista Pána rozhlašovati učení Jeho po celém světě; ale to bylo s mnohými překážkami a nesnázemi spojeno; víme, že byli

při tom od Židů i od pohanů pronásledování, mučení a trýznění. Ale apoštolové to vše trpěli a snášeli, poněvadž byli posílněni Duchem sv. Tak sílil Duch sv. i mučeníky a jiné svaté. A tak sílí i nás; i nám uděluje dar síly.

5. Dar umění. Tímto darem nám Duch sv. především dopomáhá k tomu, bychom věděli, kterak Pánu Bohu sloužiti a kterou cestu voliti máme, abychom došli království nebeského. Darem tím nás také uschopňuje, abychom i jiné poučovati mohli o tom, co se týká spasení věčného a vhodných prostředků k dosažení jeho. (Umění svatých. Svatá Kateřina a jiní.)

6. Dar pobožnosti. Pobožným jest, kdo po Bohu touží, rád na Boha myslí, rád Mu slouží a rád se modlí. Darem tímto činí nás Duch sv. schopnými ku pravé pobožnosti, abychom v modlitbách a službách Božích radost měli, rádi sv. věcmi se zanášeli a také při práci Pána Boha z mysli nespouštěli. (Svatý Václav, sv. Isidor, sv. Notburga atd.)

7. Dar bázně Boží. Bázeň tuto má, kdo se bojí, aby Pána Boha hříchem neurazil. I dobré dítě, které rodiče své miluje, bojí se jistě, aby jich neurazilo. (Josef egyptský, sv. Alois a všechny nábožné duše, které vždy o to pečují, aby ani sebe menším hříchem Boha neurazily.)

Na památku seslání Ducha sv. ustanovila církev sv. slavnost svatodušní, která se koná vždy 50. dne po vzkříšení Páně. Touto slavností připomíná se nám neskončená láska třetí božské osoby a přehojné milosti a dary, kterých nám Duch sv. uděluje. Těchto darů jest nám na nejvýš třeba; proto máme v každý čas Ducha sv. za ně prositi.

A jak dlouho zůstává Duch sv. se svou milostí a se svými dary v nás? Duch sv. vchází v duši člověka již při křtu sv. a přináší mu hojnost milostí a duchovních darů. Ale i po křtu sv. zůstává v nás, pokud Ho sami těžkým hříchem od sebe nezapudíme. Z duše, která se poskvřnila těžkým hříchem, vychází Duch sv. a místo Jeho zaujímá pak duch pekelný. Duch sv. nemůže přebývati v duši, která oddána jest hříchu. Chceme-li tedy, aby Duch sv. v nás přebýval a nás svou milostí posvěcoval, silil a těšil, musíme se obzvláště těžkých hříchů varovati.

Ale církev sv. nemíní nám toliko na paměť přivoditi seslání Ducha sv. a lásku, jížto působí posvěcení duší našich; ale chce nás také povzbuditi, abychom milostí a darů Ducha sv. náležitě užívali a duše své posvěcovali; proto uděluje se také zvláště v době svatodušní sv. biřmování.

V sobotu před svátky svatodušními ustanoven jest také půst, aby věřící ku přijetí Ducha sv. tím lépe se připravovali. — V touž sobotu světívá se také křestní voda, poněvadž za prvních dob křesťanských v den tento býval dospělým katechumenům slavně udělován křest svatý.

[Voda naznačuje nám velmi vhodně působení Ducha svatého. — Voda očišťuje; Duch sv. očišťuje též milostí svou duše naše od hříchů. — Voda občerstvuje; podobně občerstvuje nás i Duch sv. milostí svou v rozličných strastech života. — Voda zúrodňuje zemi, aby vydávala hojnější užitek; Duch sv. činí také duše naše způsobilými ku konání ctností a dobrých skutků. — Voda hasí oheň; milostí Ducha sv. bývá také v nás uhašen oheň zhoubných náruživostí. — Proto měli bychom často volati se Samaritánkou ve sv. evangeliu: »Pane, dejž mi vody té!«]

O devátém článku víry.

(Věřím) svatou církev obecnou, svatých obcování.

Ježíš Kristus přinesl nám s nebe pravdy sv. víry a zjednal nám milosti, jimiž dle Jeho učení živi býti a života věčného dojíti můžeme. Učení Krista Pána ohlašuje nám sv. církev katolická, v níž se nám také k věčnému spasení potřebných milostí dostává.

a) O církvi.

Co jest svatá církev obecná?

Svatá církev obecná jest viditelné shromáždění všech pravověřících křesťanů pod jednou viditelnou nejvyšší hlavou, římským papežem, jenž jednotejné učení vyznávají a jednotejných svátostí užívají.

(Vysvětleno již při výkladu malého kat. str. 178. Tamtéž podotknuto, že církev tato rozvrhuje se na církev učící a slyšící. Zde se jen dle poměrů školních s větší nebo menší obšírností dokazuje, že Kristus Pán sv. Petra skutečně nejvyšší hlavou církve své ustanovil; podobným způsobem se také vykládá, jaké zřízení Kristus Pán církvi své dal.)

Církev sv. má jednu viditelnou nejvyšší hlavu. Ale zdaliž pak jest také neviditelná nejvyšší hlava církve?

Jest také neviditelná nejvyšší hlava církve, a ta jest Ježíš Kristus.

Kristus Pán řídí posud církev svou a bude ji řídit až do skonání světa, jak to sám přislíbil; ale On jest neviditelnou nejvyšší hlavou; církev sv. jest však viditelné shromáždění pravověřících křesťanů, a shromáždění viditelné musí také míti viditelnou hlavu.

Proto Kristus Pán ustanovil také skutečně v církvi své hlavu viditelnou, a sice sv. apoštola Petra a řádné nástupce jeho.

Jednoho dne tázal se učeníků svých: »Kým pravi lidé býti Syna člověka?« A oni řekli: »Někteří Janem Křtitelem, jiní Eliášem, jiní pak Jeremiášem, nebo jedním z proroků.« Pán Ježíš pak se jich tázal: »Vy pak, kým mne býti pravíte?« Odpovídaje Šimon Petr, řekl: »Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.« A pán Ježíš mu na to řekl: »Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův; nebo tělo a krev nezjevilo tobě, ale Otec můj, kterýž jest v nebesích. A já pravím tobě: Ty jsi Petr, (to jest: skála) a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné nepřemohou jí. A tobě dám klíče království nebeského; a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.«

Kristus Pán přirovnává tu církev svou k nějaké budově (k domu). Staví-li se dům, musí předně o to se pečovati, aby byl položen pevný základ. Jsou-li pevné základy, bude pak i celá budova pevně státi. Kristus Pán vystavěl církev svou na pevném základě, na skále. Slovy: »Ty jsi Petr (skála), a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné nepřemohou jí,« chtěl Kristus Pán říci: Jako při budově jest základ věcí nejprvnější a nejpotřebnější, tak budeš i ty v církvi mé nejprzednějším, budeš hlavou její. A tato církev, kterou na tobě, jako na základním kameni vzdělám, bude tak pevná, že jí ani brány (moci) pekelné (t. j. ani nejmnocnější nepřátelé) nepřemohou.

Dalšími slovy: »Tobě dám klíče království nebeského,« chtěl Kristus Pán říci: Tobě odevzdám nejvyšší správu království svého (t. j. církve). — Komu se odevzdávají klíče domu nějakého, tomu se odevzdává také

správa domu toho. (Srovnej: Odevzdávání klíčů domu, města, kostela atd. Svatý Petr vyobrazuje se obyčejně s klíči v rukou; proč?)

Konečně řekl Kristus Pán ku sv. Petrovi: »Cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.«

Svazovati a rozvazovati znamená, hříchy odpouštětí nebo zadržovati, zákony dávati, do církve přijímati nebo z ní vylučovati. Tato moc byla sice i ostatním apoštolům udělena, ale všem pospolu, ve stejné míře; svatému Petru byla však odevzdána zvláště v míře plné. Svatý Petr měl řídit a spravovati všechny věřící; měl dávati zákony platící pro celou církev; svatého Petra chtěl tedy Kristus Pán ustanoviti nejvyšší hlavou církve své; jemu chtěl odevzdati svrchovanou moc v církvi. A tuto moc odevzdal mu před svým na nebe vstoupením, když k němu pravil: »Pasiž beránky mé, pasiž ovce mé!« — Kristus Pán mu tedy odevzdal správu celé církve, ustanovil ho pastýřem celého stáde svého. (Viz výklad mal. katech. str. 149.)

[Svatému Petrovi svěřen byl nejvyšší úřad pastýřský, a on úřad ten vždy také vykonával. Svatý Petr řídil volbu apoštola Matěje: on počal první kázati, on předsedal na sněmu Jerusalemském atd. Ostatní apoštolové uznávali též Petra za nejvyšší hlavu. V písmě sv. uvádí se Petr vždy na prvním místě, ač nebyl ani nejstarší mezi apoštoly, ani první k úřadu apoštolskému zvolen. U sv. Matouše 10. 2. se praví: První, Šimon, jenž slove Petr, a dále se již nepraví: druhý, třetí atd.; někdy toliko Petr sám zejména se uvádí; praví se na př.: »Petr s jedenácti . . .« atd.]

A nejvyšší úřad, jejž Kristus Pán sv. Petrovi odevzdal, neměl v církvi se smrtí apoštola tohoto přestati;

ano po smrti sv. Petra bylo církvi, která vždy více se rozšiřovala, nejvyšší hlavy tím více třeba. A kdo jest po sv. Petru nejvyšší viditelnou hlavou církve? Každý řádný nástupce sv. Petra na stolci biskupském v Římě jest viditelnou nejvyšší hlavou církve. Když sv. Petr r. 67. v Římě byl ukřižován, nastoupil na jeho místo jiný biskup (Linus), a byl nejvyšší hlavou církve. A tak se to dalo i v následujících stoletích; biskup římský byl vždy za náměstka Ježíše Krista, za nástupce sv. Petra, a tudíž za nejvyšší hlavu církve uznáván. [Důkaz toho poskytuje již první století církve. Tehdáž povstaly mezi křesťany v Korintu rozepře; i obrátili se do Říma a žádali o rozhodnutí sporu toho. A proč se neobrátili do Efesu, kde tehdáž ještě sv. apoštol Jan žil? Proč do Říma, kteréžto město více vzdáleno bylo, a kde tehdáž sv. Klement, třetí to již nástupce sv. Petra, biskupem byl? Toť jistě zřejmým důkazem, že i tehdáž křesťané biskupa římského uznávali ze nejvyššího pastýře, za hlavu celé církve. A podobným způsobem byl papež římský i v pozdějších časech v pravé církvi vždy za nejvyšší hlavu uznáván.]

Zda-li pak jest více než jedna pravá církev?

Jedna toliko jest pravá církev, kromě které spasení doufati nelze.

Kristus Pán hlásal toliko jedno učení: tedy může býti také toliko jedna pravá církev; touto pravou církví musí totiž býti církev, která vyznává učení, jež hlásal Kristus Pán. — Kristus Pán mluvil také vždy toliko o jedné církvi. Tak pravil na př. sv. Petrovi: »Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné nepřemohou ji.« Mluví tu jen o své církvi, tedy o jedné toliko církvi. Jindy zase pravil: »Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým. Uposlechně-li tě, získal jsi bratra svého; pak-li tě neupo-

slechne, přijmi k sobě ještě jednoho, aneb dva, aby v ústech dvou nebo tří svědků stálo každé slovo. Pakli jich neuposlechne, pověz církvi; jestliže pak ani církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán.« (Mat. 18, 15.) Kristus Pán tu nepraví, které církvi to má říci, nýbrž dí toliko: »Pověz církvi!« .Jen jedna církev může tedy býti pravá; neboť kdyby jich bylo více, byl by musel Kristus Pán určiti, které církvi se to říci má. Na jiném místě praví Kristus Pán, že bude toliko »jeden ovčinec a jeden pastýř!« — A sv. apoštol Pavel píše: »Jeden Pán, jedna víra, jeden křest.« Jako jest jeden křest, kterým do sv. církve přijati býváme, tak jest také toliko jedna církev. — Církev sv. nazývá se v písmě sv. chotí Krista Pána; choť však bývá toliko jedna, tedy může býti také jen jedna pravá církev. A tak i na jiných místech písmá svatého mluví se vždy o jedné toliko církvi. A kromě této církve spasení doufati nelze, praví se v katechismu. Jen ti tedy, kdož přináležejí k této pravé církvi, mohou dojiti věčného spasení. Ale tomu nesmí se tak rozuměti, jakoby nikdo, jenž není viditelným údem církve této, spasení dojiti nemohl; tím se jen míní, že jen pravá, od Krista Pána založená církev nás nejjistěji k životu věčnému přivésti může, poněvadž jen ona poskytuje nám prostředky, ježto jí Kristus Pán odevzdal a jichž jest potřebí, abychom života věčného dojiti mohli. — Co pak musíme činiti, bychom došli spasení? Musíme věřiti, co Kristus Pán učil a dle toho učení svůj život spravovati. Učení Krista Pána ohlašuje se nám úplně jen v církvi katolické, a v církvi této udělují se nám také ve svátostech milosti, abychom učení to mohli zachovávat a spasení dojiti. — Ale proto nesmíme těch, jižto nejsou údy církve katolické, ztracovati; nesmíme souditi, že všichni budou zavrženi. Někdo může býti údem církve

katolické, byť i k viditelným údům církve této nepřináležel. Když na př. dítě rodičů nekatolických bylo pokřtěno, jest údem pravé církve, dokud k jinému vyznání nepřestoupí a katolické církve samo se neodřekne. — I dospělý nekatolík, je-li přesvědčen, že učení, které vyznává, jest pravé, jedná-li dle tohoto svého přesvědčení a plní-li vůli Boží, patří duchem a smýšlením svým též ku pravé církvi. I žid, i pohan, který by rád všechno činil, co se Bohu líbí, a který jedná dle svého nejlepšího vědomí a přesvědčení, domnívaje se, že takto vůli Boží plní, patří duchem a smýšlením svým ku pravé církvi Kristově a může dojítí spasení věčného. — Naopak nesmíme se však domnívati, že každý, kdo jest viditelným údem katolické církve, dojde již proto věčného spasení. V církvi katolické spasen bude toliko ten, jenž všecko věří, co Kristus Pán učil a co církvi svou k věření předkládá, a jenž také život svůj dle tohoto učení spravuje.

[Předobrazem samospasitelné církve jest archa Noemova.]

Je-li tedy jedna toliko pravá církev, mnoho jistě na tom záleží, bychom věděli, která to jest, ježto i jinoverci náboženské společnosti své církvemi nazývají. Máme také skutečně jisté známky, po kterých pravou církev můžeme poznati. Kristus Pán založil církev svou, aby vedla lidi ku spáse věčné; proto se také o to postaral, aby lidé pravou církev Jeho od jiných církví neboli náboženských společnostích mohli rozeznati.

A po čem se poznává pravá církev?

Pravá církev se poznává po čtveru znamení.

Které pak jest to čtvero znamení?

To čtvero znamená jest: 1. že jest jedna, 2. svatá, 3. všeobecná nebo katolická a 4. apoštolská.

[(Věřím) »jednu, svatou, obecnou i apoštolskou církev.« (Symbolum Nic.-Constant.)]

I. Pravá církev musí býti jedna.

[Kristus Pán založil církev svou na skále a slíbil, že bude trvati až do skonání světa; to by však nebylo možno, kdyby v ní nebylo jednoty, kdyby v ní panovaly různice. Církev jest královstvím Božím zde na zemi, a Kristus Pán pravil: »Každé království rozdělené proti sobě zpustne a dům na dům padne.« (Podobně by se i církev rozpadla v rozličné sekty.)]

Církev katolická jest jedna; má: 1. jednu viditelnou nejvyšší hlavu, 2. jedno učení a 3. užívá jedněch svátostí.

1. Aby se zachovala v církvi jednotu, dal jí Kristus Pán jednu nejvyšší viditelnou hlavu; touto hlavou byl sv. apoštol Petr a po něm jsou jí všickni řádně posloupní římstí papežové. Všickni katol. křesťané po všem světě uznávají římského papeže za nejvyšší viditelnou hlavu církve své.

2. Kristus Pán zůstavil církvi své jedno učení. Všichni pravověřící křesťané po všech končinách světa vyznávají toliko jedno učení: to učení totiž, které Kristus Pán církvi své zůstavil. Vy na př., m. d., zde ve škole se učíte a v kostele slýcháváte, že jest jeden toliko Bůh, ale že jsou tři božské osoby; že Kristus Pán jest pravý Bůh a pravý člověk, že jest v nejsvětější Svátosti skutečně jako Bůh a člověk přítomen, že se za nás při mši sv. obětuje; že Panna Maria jest Matkou Boží atd.; a kdybyste přišly do Ameriky nebo kamkoli ve světě, kde jsou katol.

křesťané, všude byste slyšely totéž učení a spatřily byste, že i tam slouží se mše svatá. V pravé církvi vyznává se tedy všude jedno učení.

3. Církev katolická jest také v tom jedna, že užívá jednéh svátostí. Vidíváte, že u nás bývají děti křtěny, a když poněkud dospěly, biřmovány, že věřící přijímávají svátost pokání a nejsvětější Svátost oltární, že nemocní bývají mazáni sv. olejem atd. Kdybyste přišly do krajín sebe vzdálenějších mezi katolické křesťany, poznaly byste, že i tam užívají těchto svátostí.

Toto první znamení pravé církve má jediné naše církev římsko-katolická. U jiných křesťanských společností, které se též církvemi nazývají (Lutheráni, Evangelíci atd.), znamení toho nenalezáme. Tyto nemají toliko jednu hlavu. Nejvyšším představeným jejich náboženských společností bývá světský panovník; v každé říši mají tedy jinou nejvyšší hlavu. — Nevyznávají také všude jedno učení. Jiné učení mají na př. u nás, a jiné v Anglicku, jiné v Americe atd. Ale i v jedné a téže zemi nebývá u nich totéž učení. Někteří učí, že jest očištec, jiní tomu odporují; jedni učí, že Kristus Pán jest pod spůsobami chleba a vína přítomen, jiní opět tvrdí, že není atd. — Rovněž nemají jednéh svátostí; někde užívají dvou — totiž sv. křtu a večeře Páně; — jinde mají toliko jednu atd. U nich tedy není jednoty ani vzhledem k hlavě, ani vzhledem k učení a ku svátostem.

[Kdo se odtrhuje od vnější jednoty církve, t. j. kdo římského papeže za nejvyšší hlavu církve neuznává, jest schismatikem neboli rozkolníkem; kdo se odlučuje od vnitřní jednoty, t. j. od učení pravé církve, jest kacířem.]

Jednota v katolické církvi naplňuje často obdivem a útechou. Na podzim r. 1845 umínil sobě jistý mladý muž z německé říše, že se vystěhuje do Ameriky; doufá,

že tam dojde štěstí, jehož ve vlasti své darmo byl hledal. Rozžehnav se tedy se svými příbuznými a přátely, opustil vlast svou, a vykonav cestu dalekou a nebezpečnou, dostal se konečně do Ameriky. Když vstoupil ponejprv na půdu americkou, byl pojat jakousi hrůzou; stál tu samoten a opuštěn, nemaje přítele, s nímž by se byl mohl potěšiti nebo poraditi; a nad to nebyl povědom řeči obyvatelů oné krajiny, v nížto se byl octnul. Tu vzpomínal se srdcem rozžalostněným na přátely a příbuzné, jež byl opustil, a kteří ho milovali. Zkormoucen chodil po ulicích Nového Yorku, velikého tohoto a slavného města v novém světě, dívaje se na velkolepé ústavy jeho. V tom zaslechl hlas zvonu s věže jednoho z tamějších chrámů. I vstoupil do něho. A hle! kněz, oděn v roucho církevní, právě se ubíral k oltáři sloužit mši svatou. Na kůru počalo se zpívati Kyrie, a po Kyrie zapěl kněz slavně »Gloria in excelsis Deo.« Mladý muž ten byl jat posvátným citem a vzdával vroucí díky Bohu, že i v cizině mluví k němu ústy církve katolické touže řečí. Jakou při službách Božích slýchal v dřívější vlasti své. Pln obdivu a útěchy zvolal v duchu: »Ó podivuhodná jednoto církve! Zlatých hor, jež jsem sobě sliboval, jsem tu sice ještě nenalezl, ale našel jsem dražší poklady; — našel jsem i tu svou víru a svatou katolickou církev; tato mi bude útěchou ve všelikých strastech, které mne tu snad očekávají!«

II. Druhé znamení pravé církve jest, že jest svatá.

[Apoštol národů, sv. Pavel, praví, že Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil a učinil slavnou . . . , aby byla svatá a neposkvrněná. (K Efes. 5, 27.) Praví-li se však, že pravá církev musí býti svatá, nesmíme tomu tak rozuměti, jakoby všickni

údové pravé církve musili již svatými býti; vždyť Kristus Pán mluví sám o pšenici a o koukoli na poli svém (v církvi Jeho). Podobně i na jiných místech mluví o dobrých i zlých, o hostu nemajícím roucha svatebního atd.]

Církev katolická jest svatou, poněvadž

1. její zakladatel jest svatý, ano nejsvětější; jestiť to sám Ježíš Kristus, Syn Boží, původce všelike svatosti.

2. Katol. církev má svaté učení; t. j. učení, jež vede ku svatosti. Věřící, kteří dle učení toho se spravují, docházejí svatosti. Církev sv. učí na př., že láska k Bohu a k bližnímu jest největším přikázáním; ona učí, že i nepřítel jest naším bližním; učí, že není na tom dosti, abychom toliko věřili, že potřebí také, abychom dobré skutky konali atd. Takové učení vede jistě ku svatosti.

3. Katolická církev jest svatá, poněvadž užívá svatých svátostí, tedy prostředků, jimiž vede věřící ku svatosti. Církev katolická má také oběť mše svaté, z nížto tak mnohých milostí nabyti můžeme; ona užívá posvátných obřadů při službách Božích a jiných náboženských výkonech; má bratrstva, duchovní řády; schvaluje ctění a vzývání svatých, ustanovila svátky atd.

4. Těmito a podobnými prostředky vede sv. církev dítky své k větší dokonalosti a svatosti; a

5. má a měla také vždycky svaté; onať vychovala nesčíslný počet sv. mučenníků, biskupů, kněží, řeholníků, vyznavačů, panen, vdov atd., jejichžto svatost Bůh i zázraky dokázal. A také za našich dnů má mnoho údů, kteřížto svatostí života vynikají. Církev katolická má tedy i druhé znamení pravé církve, že totiž jest svatá.

U nekatolických náboženských společností znamení toho nenalezáme. Zakladatelem jejich nebyl Kristus

Pán; bylyť založeny od hříšných lidí, na př. od Lutheru, Kalvína atd. Mnozí z těchto zakladatelů odloučili se od církve katolické a byli oddáni všelikým náruživostem. — Učení těchto nekat. církví také nevede vždy ku svatosti. V některých na př. se učí, že dobrých skutků není ku spasení třeba, že člověk, má-li jen pevnou víru, může dojiti věčného spasení, byť i zlé skutky páchal; že víra i beze skutků k životu věčnému dopomoci může atd. Takové učení jistě není svaté a nevede ku svatosti. — Církev ty neužívají také všech svátostí, nemají oběti mše sv. a zavrhuji také mnoho jiných prostředků vedoucích ku svatosti, na př. ctění svatých, posty, život řeholní atd. — Nemají také svatých. I u nich mohou sice býti zbožní a bohabojní lidé; ale ti přináležejí duchem a smýšlením svým k církvi katolické; svatými, jejichžto svatost by Bůh sám byl zázraky oslavil a potvrdil, společnosti ty také vykázati se nemohou.

III. Pravá církev musí býti všeobecná neboli katolická.

[Kristus Pán ustanovil církev svou pro všechny lidi, pro všechny časy a pro všechna místa, jak vysvitá z Jeho slov k apoštolům: »Jdouce po všem světě, učte všechny národy . . . , já s vámi jsem po všechny dny.«]

Církev katolická má toto znamení; neboť

1. zvěstuje učení Krista Pána všem lidem bez ohledu na stav, na pohlaví a na stáří.

2. Církev katolická nezanikla (nepřestala) nikdy od té doby, co od Krista Pána založena byla, a trvá posud a bude dle zaslíbení Krista Pána trvati až do skonání světa. Církev tuto nazývali proto již v prvních stoletích křesťanstva církví katolickou.

3. Církev katolická rozšířena jest po celém světě, a rozšiřuje se vždy dále. Není sice ještě rozšířena na všech místech po celém světě; všichni národové nejsou posud údy církve této. Kristus Pán sám však přirovnával církev svou k zrnku horčičnému; mělať malý počátek, ale její učení ujímalo se rychle a ohlašuje se nyní ve všech dílech světa; k tomu cíli vysílají se missonáři do všech končin země; a tak se bude dít po vsechny časy, až se vyplní slova jejího božského zakladatele: »A bude jeden ovčinec a jeden pastýř.«

Jiné náboženské společnosti této známky nemají. Nepocházejíť z časů apoštolských; nebývaly vždy, nýbrž byly teprve později založeny, na př. církev lutheranská a evangelická povstaly teprve v 16. století; před tím Lutheránů a Evangeliků nebylo. Učení těchto náboženských společností není také rozšířeno po celém světě a na všech místech; posílají sice také missonáře do cizích krajín; ale tito nepracují s tak příznivým výsledkem jako missonáři církve katolické; působením jejich neobrací se tolik nevěřících ku víře křesťanské, jako působením missonářů katolických. (Sv. František Xaverský a jiní.)

IV. Pravá církev musí konečně býti apoštolská.

[Pravá církev musí totiž pocházeti od apoštolů; neboť apoštolům odevzdal Kristus Pán úřad učitelský, kněžský a pastýřský; a trojí úřad tento má i při nástupcích jejich trvati až do skonání světa.]

Církev katolická má toto znamení; jest apoštolská. A kteráť jest apoštolská?

Jest apoštolská, poněvadž

1. věří a učí, co svatí apoštolové věřili a učili;

2. poněvadž apoštolové učení její dle rozkazu Ježíše Krista po celém světě rozhlašovali a

3. poněvadž její biskupové jsou řádnými nástupci apoštolů.

Učení, které sv. apoštolové a řádní nástupcové jejich povždy kázali, ohlašuje se posud neporušené v církvi katolické. — Kristus Pán nařídil svým apoštolům, aby šli do celého světa a aby všude učení Jeho hlásali. To sv. apoštolové skutečně učinili; rozhlašovali učení Krista Pána po všech končinách světa, a totéž činili po nich i jejich řádní nástupcové, biskupové totiž církve katolické. Kristus Pán odevzdal svatým apoštolům trojí úřad: kněžský, učitelský a pastýřský, a řekl jim: »Jako mne poslal otec, tak i já posílám vás.« Svatí apoštolové zvolili si pak nástupce a odevzdali jim též trojí úřad; a tito řádní jejich nástupcové činili pak totéž. Tak se to dalo povždy a tak se to děje i za našich dnů. Naši biskupové jsou tedy řádní nástupcové svatých apoštolů.

[Nově zvolený biskup bývá svěcen od některého jiného biskupa, tedy od nástupce některého ze sv. apoštolů; kdybychom se tázali, kdo tohoto biskupa posvětil a kdo jeho předchůdce, a kdybychom tímto způsobem postupovali vždy nazpět do starších dob, přišli bychom konečně až na některého ze sv. apoštolů. — Nepřetržitou posloupnost římských papežů lze snadno dokázat, poněvadž jména všech v historii církevní jsou zaznamenána, a zároveň udána jest také vždy doba, v níž církev katolickou spravovali. Nástupcem sv. Petra byl sv. Linus (okolo r. 67.), po něm následoval Kletus (78.), po tomto Klement I. (91.) atd. až na nynějšího sv. Otce Lva XIII. Anebo stopující předchůdce nynějšího sv. Otce Lva XIII., přišli bychom na Pia IX., pak na Řehoře XVI., Pia VIII., Lva XII., Pia VII., VI. atd. . . . až na sv. Petra.]

Jiné náboženské společnosti neboli církve nemohou se nazývat apoštolskými; vždyť nevěří a neučí všechno, co věřili a učili sv. apoštolé. Nebyli to také sv. apoštolové aneb jejich řádní nástupcové, kteří učení těchto církví rozhlášovali; — a představení náboženských těchto společností nejsou nástupci sv. apoštolů. Společnosti tyto náboženské nemají tedy znamení církve pravé, kteráž od Krista Pána založena byla. Toliko církev katolická má ono čtvero znamení a jest tedy pravou církví.

Kterak ještě jmenujeme pravou církev?

Pravou církev jmenujeme také římskou, poněvadž církev římská hlavou všech ostatních církví jest a středem jednoty.

Církev římská byla po všechny časy uznávána za matku a za učitelkyni všech církví, a bývala vždy středem jednoty. Jednota tato udržuje se zvláště nejvyšší hlavou, která obyčejně v Římě sídlo své mívá. Kdykoli povstaly mezi pravověřícími křesťany nějaké roztržky, bývaly v Římě urovnány; kdykoli vznikalo nějaké bludné učení, bylo v Římě zavrženo; církev římská bývala a jest tedy středem jednoty. — Církev tato nazývá se římsko-katolickou, aby se rozeznávala od jiných církví, které se též katolickými nazývají. (»Německo-katolická,« »řecko-katolická« atd.) Katolickou se nazývá, že rozšířena jest po celém světě, a římskou, že její údové jednotejnou vírou a touž hlavou vespolek sjednoceni jsou.

K čemu ustanovil Kristus Pán církev svou? Ustanovil ji, aby lidi vedla k věčnému spasení; aby údové její až do skonání světa ve víře Jeho poučování, svátostmi posvěcování, po cestách spásitelných vedeni byli

a tím vykoupení Jeho účastnými se stali. K tomu cíli ji odevzdal trojí úřad, ježž byl napřed sám konal.

[Svatému Petrovi odevzdal po přednosti úřad učitelský, kněžský a pastýřský. Ale sv. apoštol tento neměl býti jediným učitelem, knězem a pastýřem v církvi; i ostatní apoštolové měli tento trojí úřad v církvi vykonávati; i oni měli učení Krista Pána ohlašovati, věřícím svátostmi přisluhovati a je k zachovávání učení Kristova vésti a přidržovati. Pokud Kristus Pán viditelným způsobem na zemi obcoval, učil sám lidi, co věřiti a co činiti mají, chtějí-li dojíti věčného spasení; sám odpouštěl hříchy těm, kteří jich litovali, pódával apoštolům své tělo a svou krev pod způsoby chleba a vína, a spravoval jako dobrý pastýř ty, kdož v Něho uvěřili. A tento trojí úřad odevzdal pak svým apoštolům, k nimžto pravil: »Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.« A k čemu byl Syn Boží od Otce svého poslán na tento svět? Aby lidi učil, je posvěcoval a po cestě spásy vodil. A k témuž cíli tedy poslal i své apoštoly; i oni měli v díle tom pokračovati, tedy lidi učiti, posvěcovati a po cestě spasení voditi.

Apoštolům svým odevzdal Kristus Pán:

1. Úřad učitelský (prorocký); měliť totiž učení Krista Pána hlásati, bludné učení zavrhovati a spory vzhledem k víře rozhodovati. Pravilť k nim: »Jdouce do celého světa, učte všechny národy!« Že sv. apoštolové úřad tento věrně plnili, jest vám již povědomo.

Kristus Pán odevzdal apoštolům svým:

2. Úřad kněžský; dal jim moc a nařízení, aby přisluhovali věřícím svátostmi, a aby sv. křtem nové údy do církve přijímali. Pravilť k nim: »Křtete je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.« Udělil jim také

moc hříchů odpouštět, slovy: »Kterým odpustíte hříchů, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou.« A když při poslední večeři proměnil chléb a víno v tělo své a v krev svou, dával oboje svým apoštolům k požívání a pravil k nim: »To činíte na mou památku.« A svatí apoštolové činili také věrně, co jim Kristus Pán byl nařídil. Sloužili obět mše sv., přisluhovali věřícím večeři Páně, křtili, vzkládali na pokřtěné ruce udělující jim svátost biřmování, volivali způsobilé muže a světili je na jahny, kněze a biskupy; odpouštěli kajícím hříchů a udělovali nemocným svátost posledního pomazání.

Kristus Pán odevzdal konečně apoštolům svým:

3. Úřad pastýřský (královský), t. j. dal jim moc a právo, aby pokřtěné k zachovávaní zákona Jeho přidržovali, je k životu křesťanskému a k poslušnosti vedli, a neposlušným tresty ukládali. Pravil k nim: »Cožkoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« I tento úřad sv. apoštolové vždy věrně plnili.]

Ale úřad učitelský, kněžský a pastýřský, jež byl Kristus Pán apoštolům svým odevzdal, měl v církvi trvati po všechny časy. Že tomu tak chtěl božský zakladatel církve, vysvítá ze slov Jeho: »Jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého, učíce je zachovávat všecko, cokoli jsem přikázal vám. A aj, já s vámi jsem po všechny dni až do skonání světa.« Poněvadž však apoštolové vždy na živě nezůstali, musel trojí úřad ten přejíti také na jejich nástupce.

[A kdo vykonává v církvi tento trojí úřad?

1. Úřad učitelský vykonávají toliko řádní nástupcové sv. apoštolů, tedy římský papež a sjednocení

s ním biskupové. Tito předkládají věřícím učení Ježíše Krista, tito zavrhnou bludy a rozhodují povstale spory u víře.

A kterak se to děje?

Děje se to: *a)* na sněmích církevních, na nichžto biskupové pod vrchní správou papeže římského o věcech víry a mravů se týkajících usnešení činívají, anebo mimo sněmy, když od nejvyšší hlavy církve tázání byvše s ní souhlasí.

Děje se to: *b)* tím způsobem, že nejvyšší hlava církve, římský papež, jakožto nejvyšší pastýř a učitel všech křesťanů, svrchovanou mocí apoštolskou o učení víry nebo mravů sám pro celou církev rozhodnutí vynáší.

Učitelský úřad v církvi jest neomylný; t. j. nemůže vzhledem k víře a k mravům se mýlit, nemůže jiného učit, nežli co učil Kristus Pán a sv. apoštolové. Že církev sv. jest neomylná, vysvětluje již ze slov Krista Pána k apoštolům: »Aj, já s vámi jsem po všechny dni až do skonání světa.« — »A já prositi budu Otce a jiného utěšitele dá vám, Ducha pravdy, aby s vámi zůstal na věky.« Kristus Pán také církvi své slíbil, že brány pekelné jí nepřemohou; kdyby však ve víře po-bloudila, byla by již tím přemožena. — Svatému apoštolu Petrovi řekl Kristus Pán zvláště: »Já prosil jsem za tebe, aby nezhynula víra tvá; a ty někdy obrátě se potvrzuj bratří svých.« Za tou příčinou nazývá také sv. apoštol Pavel církev sv. »sloupem a utvrzením pravdy.« (2. Tim. 3, 15.)

2. Úřad kněžský vykonávají biskupové a kněží konáním oběti mše sv. a přisluhováním svátostmi. Kněží přisluhují všemi svátostmi, vyjma svátosti biřmování

a svěcení kněžstva, kteréžto dvě svátosti řádným způsobem toliko biskupové udělují.

3. Úřad p a s t ý ř s k ý vykonávají v církvi římský papež a biskupové, kteří jakožto nástupcové sv. apoštolů věřící řídí a spravují tím, že jim dávají zákony, že nad zachováváním zákonů těchto bdí a přestupitele zákonů církevních trestávají buď klethou a vyobcováním z církve, nebo tím, že jim zapovídají přijímání svátostí, anebo že nedovolují, aby přestupovatelé zákonů těch církevním způsobem pochováni byli.]

Trojím úřadem, jež Kristus Pán církvi své odevzdal, zachovává se v ní učení Ježíše Krista vždy neporušené, koná se po všech končinách světa nejdražší oběť, v níž Kristus Pán povždy za naše hříchy se obětuje, a za nás se přimlouvá; v církvi býváme svátostmi od hříchu očišťováni a k zachovávání zákona Božího posilňováni; v ní býváme vedeni a spravováni, bychom cíle svého dojiti mohli.

Pamatujte, m. d., vždy, že se vám povoláním do lůna sv. katolické církve dostalo velikého dobrodiní, jehož jste zasloužiti nemohly. Církev katolická pečuje o vás jako dobrá matka po celý čas života a neopouští vás ani v hodinu smrti, ano i po smrti vaší bude ještě za vás oběť mše sv. a modlitby konati. Jak šťastně a pokojně umírá, kdo žil vždy jako hodný a poslušný syn, jako hodná a poslušná dcera církve katolické!

Nepřestávejte tedy Pánu Bohu za to děkovati, že vás přijal do církve své, a hleďte, abyste se dobrodiní toho vždy hodnější činily. To se stane, budete-li vždy učením svaté církve se spravovati, svátostí, ježto se vám v ní udělují, hodně přijímati a přikázání církevní vždy věrně plniti. Pomyslete jen, jak mnohým se milosti této, býti údy církve katolické, nedostalo! Ač lidé takoví nejsou s námi sjednoceni ve víře, milujte je přece jako

své bratry a sestry, prokazujte jim křesťanskou lásku a modlete se za ně, aby je Bůh osvětil a do lůna sv. církve katolické uvedl! Přispívejte k obrácení nevěřících a bludařů také ctnostným životem svým; tím nejlépe na jevo dáte vděčnost svou za milost, že jste do lůna církve katolické přijaty byly.

b) O obcování svatých.

Druhá část 9. článku víry zní: Svatých obcování. To jest: Věřím, že jest obcování svatých, že pravověřící křesťané mají vespolek obcování nebo společnost, že jsou mezi sebou v jistém spojení.

A kterak mají pravověřící křesťané mezi sebou obcování?

Pravověřící křesťané mají mezi sebou obcování aneb společnost jako údové jednoho těla.

V písmě svatém přirovnávají se věřící k tělu, jehož hlavou jest Kristus Pán. — Jednotliví údové skutečného těla jsou mezi sebou v úzkém spojení. Jeden úd pomáhá a prospívá druhému, jeden trpí a snáší s druhým. Zarazí-li si na př. někdo do nohy trn, přispívají také jiní údové k tomu, aby raněné noze pomohli; oko hledí, kde trn vězí, ruka snaží se jej vytáhnouti atd., a bolest, která jest v noze, cítí také jiní údové, bolest tu snáší celé tělo. — Podobným způsobem mají také pravověřící křesťané jako údové jednoho těla sobě vespolek pomáhati, jedni s druhými se radovati nebo rmoutiti a trpěti. (K Řím. 12, 15.) A toto obcování pravověřících křesťanů nazývá se obcováním svatých.

Proč pak jmenujeme obcování pravověřících křesťanů obcováním svatých? Proto, že všickni křesťané ke svatosti

jsou povoláni a že všickni na křtu sv. posvěcováni bývají. Nejmenuje se tedy společnost ta obcováním svatých v tom smyslu, jakoby všickni pravověřící křesťané již svatými byli, ale nazývá se tak proto, že všichni křesťané mají dle vůle Boží býti svatými; již na křtu sv. bývají posvěcováni, dosahují posvěcující milosti Boží, a pak se mají vždy víc a více zdokonalovati a posvěcovati. Tak napomíná Kristus Pán: »Buďte dokonalí, jako i Otec váš dokonalý jest.« A sv. apoštol Pavel praví: »Tot jest vůle Boží posvěcení vaše.« — V první době nazývali se křesťané vůbec svatými.

V čem záleží obcování svatých?

Obcování svatých záleží v tom, že všickni údové církve v duchovních pokladech podíl mají.

Praví se tedy, že všickni údové církve mají podíl v duchovních pokladech. Pokladem nazýváme vše, co nám jest milé a užitečné, tedy vůbec nějaký majetek nebo statek a jmění. Ale o takových pokladech, o statcích vezdejších, se tu nemluví, nýbrž o pokladech duchovních, o pokladech, které jsou k užitku duši. Které pak jsou to? Jsou to sv. svátosti, mše sv., modlitba, dobré skutky a zásluhy věřících. To jsou duchovní poklady a v těchto mají všichni údové podíl; všichni z nich mohou nabyti užitku duchovního. (Srovnej: občané v obci, údové rodiny, žáci ve škole.)

A kteří jsou ti údové církve, jenž mají mezi sebou obcování?

Údové církve, jenž mezi sebou obcování mají, jsou: 1. věřící na zemi, 2. svatí v nebi a 3. duše zemřelých, které v očistci jsou.

K obcování svatých nepřináležejí toliko pravověřící křesťané, žijící ještě zde na zemi, nýbrž i ti, kteří již zemřeli,

jestliže zemřeli v milosti Boží. Víte již, kam přicházejí duše těch, jižto zemřeli v milosti Boží. (Buďte do nebe nebo do očiště.) — Svátí v nebi a duše v očiště náležejí tedy také ještě k obcování svatých. Tito trojí údové mají mezi sebou obcování. Toliko ti, jižto do pekla odsouzení byli, jsou z obcování toho vyloučeni.

1. Věřící na zemi nazývají se »církví bojující.« Proč se tak nazývají? Poněvadž jest jim zde ještě bojovati. Proti komu? Proti nepřátelům duší lidských. Kterí pak jsou to? Jsou to zvláště: Svět, ďábel a tělo. Člověku, pokud zde na zemi žije, ustavičně jest proti nepřátelům těmto bojovati.

2. Svátí v nebi nazývají se »církví vítěznou« (vítězoslavnou). Proč? Poněvadž nad svými nepřátely již zvítězili a do království nebeského vešli, kde z vítězství svého se radují.

3. Duše zemřelých v očiště nazývají se »církví trpící.« Proč? Proto že duše v očiště trpí ještě časné tresty za hříchy, za které na tomto světě zadość neučinily; není jim tam sice již, jako věřícím zde na zemi, bojovati proti nepřátelům, tam nemohou již pokoušeny býti, jest jim tam však snášeti a trpěti ještě časné tresty.

Ale tomu nesmí se tak rozuměti, jakoby to byly tři od sebe rozdílné církve; jsou to jen trojí údové téhož obcování svatých.

Kterak mají věřící na zemi obcování mezi sebou?

Věřící na zemi mají obcování mezi sebou tím, že jejich modlitba a zásluhy jejich dobrých skutků jim vespolek k dobrému prospívají.

Modlitba, jižto konají jednotliví věřící, neprospívá toliko jim, nýbrž i jiným; vždyť se máme modliti nejen

za sebe, ale také za jiné, jak napomíná sv. apoštol: »Modlete se za sebe vespolek, abyste spaseni byli; mnohoť zajisté může ustavičná modlitba spravedlivého.« (Jak. 5, 16.) I Kristus Pán sám nás také učil, abychom při modlitbách i jiných lidí pamětlivi byli; proto se modlíme: »Chléb náš vezdejší dej nám dnes! Odpusť nám naše viny,« atd. A podobně vzbuzuje nás i církev sv., abychom i za jiné se modlili; dle návodu jejího říkáme na př.: »Sv. Maria . . . pros za nás hříšné,« atd. Modlitba prospívá tedy věřícím vespolek k dobrému.

A rovněž tak prospívají jim vespolek k dobrému zásluhy jejich dobrých skutků. Kdo se modlí, postí, nebo dává almužnu, aneb koná nějaké jiné dobré skutky, získá sobě tím zásluhy. (Viz dole učení o dobrých **skutcích**.)

Ale tyto zásluhy neprospívají toliko tomu, kdo dobré skutky ty koná, nýbrž i jiným věřícím. Pro dobré skutky spravedlivých uděluje Bůh i jiným dobrodiní, požehnává jim, nebo jim odpouští časné tresty, nebo uděluje hříšníkům milosti, aby se obrátili a pokání činili atd.

Jednoho dne oznámil Hospodin věrnému služebníku svému Abrahamovi, že bude obyvatele měst Sodomy a Gomorhy trestati. — Tu přistoupil Abraham k Hospodinu a přimlouval se za ně, řka: »Zda-li zahubiš spravedlivého s bezbožnými? Bude-li padesáte spravedlivých v Sodomě, neodpustiš-li městu pro padesáte spravedlivých?« Hospodin odpověděl: »Jestliže naleznu v Sodomě padesáte spravedlivých, odpustím pro ně celému městu.« I řekl Abraham: . . . »Což kdyby bylo čtyřicet pět spravedlivých, zkazíš-li všecko město?« Hospodin odpověděl: »Nezkazím, jestliže tam najdu čtyřiceti pět spravedlivých.« — A tak

prosil Abraham ještě dále, až přišel jen na 10 spravedlivých. I tu řekl Hospodin: »Nezahladím města pro těch deset spravedlivých.« —

Pro spravedlivé odpouští tedy Bůh časné tresty také nespravedlivým anebo jim uděluje mnohá dobrodiní. Zásluhy dobrých skutků prospívají tedy věřícím vespolek k dobrému.

Kterak mají věřící na zemi obcování se svatými v nebi? Věřící na zemi prokazují svatým úctu a prosí jich o přimluvu; svatí pak v nebi přimlouvají se za věřící na zemi. Svatí získali si zde na zemi ctnostným životem svým a dobrými skutky veliké zásluhy, a pro tyto zásluhy jejich uděluje Bůh i nám mnohá dobrodiní.

Kterak mají věřící na zemi obcování s dušemi zemřelých v očistci? Věřící na zemi modlí se za duše zemřelých v očistci a hledí jim také konáním dobrých skutků pomáhati, zvláště pak tím, že za ně mši svatou obětují a že jim získané odpustky přivlastňují. Za to pak zase duše tyto z vděčnosti se přimlouvají u Boha za věřící na zemi.

Toto obcování svatých uvádí nám katolická církev na paměť zvláště každoroční slavností »Všech svatých« a památkou »všech věrných zemřelých.« V den všech svatých vzdáváme čest a slávu všem údům církve vítězné a vzýváme je o přimluvu. Činíme to sice i v jiné dny; ale zvláště touto slavností nás církev sv. k tomu vybízí.

Druhého dne po slavnosti »všech svatých« koná se v církvi katolické památka »všech věrných zemřelých.« V tento den máme zvláště pamatovati na údy »církve trpící,« a vzývati Boha, aby se nad nimi smiloval a je brzy do slávy nebeské přijal.

Z toho všeho můžete, m. d., snadno poznati, jak veliké štěstí jest býti katolickým křesťanem, býti údem

toho obcování svatých. Jak velikou útěchou musí nás naplniti pomýšlení, že máme podíl ve všech pokladech duchovních, že máme účastenství v zásluhách, jež získali svatí v nebi, duše zemřelých v očistci a duše spravedlivých zde na zemi ctnostným životem, dobrými skutky anebo trpělivým snášením rozličných strastí pozemských. Jak velikou útěchu musí pocítiti umírající, když sobě připomene, že církev katolická zvláště při oběti mše sv. na něho i po jeho odchodu z tohoto světa pamatovati bude, a že i jednotliví údové její na něho nezapomenou, že se za něho přimlouvati budou. Připomínejte sobě, m. d., toto veliké štěstí a dobrodiní, zvláště když modlíce se »Věřím v Boha« říkáte: »Svatých obcování!«

O desátém článku víry.

Hříchů odpouštění.

Čemu nás učí tento článek víry?

Tento článek víry nás učí, že Kristus církvi své dal moc, hříchy odpouštěti.

Kristus Pán založil církev svou, aby nás posvěcovala, tedy jí dal také moc, hříchy odpouštěti.

Kdo má v pravé církvi moc hříchy odpouštěti?

V pravé církvi mají biskupové a kněží moc, hříchy odpouštěti.

Všichni údové pravé církve nemají moci, hříchy odpouštěti, nýbrž jen biskupové, jakožto nástupcové sv. apoštolů, jimž Kristus Pán dal moc hříchy odpouštěti, řka k nim: »Přijměte Ducha sv., kterým odpustíte . . .« Této moci udělují pak biskupové i kněžím.

Kde se odpouštějí hříchy?

Hříchy se odpouštějí ve svátosti křestu a ve svátosti pokání.

Které hříchy odpouštějí se na křestu sv., a které ve svátosti pokání?

Na křtu sv. odpouští se hřích prvopočátečný a všechny před křtem spáchané hříchy; ve svátosti pokání pak hříchy, kterých se kdo po křtu dopustil.

Za tuto milost, že nám Bůh hříchy odpouští, měli bychom Mu vždy vroucí díky vzdávati a se přičiniti, bychom se jí hodným přijímáním svátostí účastnými stali. Jak politování hodni jsou na př. pohané, židé a nekatolici, kteří těchto prostředků k dosažení odpuštění hříchů nemají, a kteří tedy nikdy jisti nejsou, zdaž jim hříchy odpuštěny byly čili nic.

O jedenáctém článku víry.

Těla (z mrtvých) vzkříšení.

Co rozumíme těla vzkříšením?

Těla vzkříšením rozumíme, že Bůh v poslední aneb soudný den mrtvé vzkřísí, a že lidé se svými těly, t. j. s těmiž těly, která za živobytí měli, z mrtvých povstanou.

Praví se tedy, že Bůh mrtvé vzkřísí. Kristus Pán vstal z mrtvých z vlastní moci; my však nevstaneme z vlastní moci, Bůh nás vzkřísí. Jako Kristus Pán vzkřísil Lazara, mládence Naimského, dceru Jairovu, tak vzkřísí Bůh i nás a povstaneme se svými těly. A kdy se to stane? V poslední neb soudný den. Odkud pak víme, že v poslední den vstaneme se svými těly? Sám Kristus

Pán nám to oznámil, když řekl: »Přichází hodina, v kteroužto všichni, kteří v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího; i půjdou, kteří dobře činili, na vzkříšení života; kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu.« Ve hrobích jsou těla lidská; lidé tedy povstanou s těly; proto se praví ve snešení apoštolském: »Těla vzkříšení.« Lidé tedy povstanou z mrtvých se svými těly, t. j. s týmiž těly, která za živobyті měli.

Již ve starém zákoně věřili, že lidé s týmiž těly, která za živobyті měli, z mrtvých vstanou. Tak na př. praví Job: »Vím, že Vykupitel můj živ jest, a že v poslední den ze země vstanu: a zase oblečen budu koží svou a v těle svém uzřím Boha svého.«

Všichni lidé tedy vstanou se svými těly z mrtvých. Tělo zemřelého člověka v zemi hnije a obrací se v prach; ale lidé přece povstanou s týmiž těly, která měli za živobyті svého; vždyť Bohu není nic nemožného. On, jenž stvořil člověka ze země, může z prachu zase tělo učiniti. — Toto z mrtvých vstání připomínají nám mnohé úkazy v přírodě. V zimě na př. jest celá příroda jako mrtva; jest pokryta sněhem, jako nějakým umrlčím rouchem; ale po odpočinku zimním povstává zase jako k novému životu. — Bourec (nesličná housenka) zamotává se do pupy (svého přediva), kdež odpočívá jako v hrobě, ale po nějakém čase vychází z hrobu toho jako motýl. (Vejce, viz pátý článek víry.) — Zrno klade se do země, kdež zetlí a bere porušení, ale po nějakém čase vychází zase ze země jako bylina, nebo strom. A podobným způsobem kladou se také těla lidská do země, z níž pak někdy zase povstanou; proto nazývají se ona místa, kde těla zemřelých se pochovávají, také »Boží pole.« Tato místa máme vždy míti ve vážnosti, neboť v nich odpočívají těla, která byla chrámem Ducha sv., a která někdy zase

k novému životu povstanou. (Svěcení hřbitova. Obřady při pohřbu.)

Ale proč vstanou lidé z mrtvých se svými těly? Aby i tělo bylo buď odměněno, anebo potrestáno, aby celý člověk přijal úplnou odplatu za skutky své. Tělo mělo za živa účastenství v dobrých i zlých skutečích, onoť bývá duši nástrojem při konání ctnosti a dobrých skutků i při páchání hříchů. Tak na př. dává ruka almužnu, ústa prozpěvují Pánu Bohu chválu; očima pozorujeme přírodu a býváme takto povzbuzeni k velebení Stvořitele. (Podobně půst, nemoci atd.) Jak hrozné bolesti bylo mučenníkům a jiným svatým a světicem často snášeti na těle! Proto má i tělo jedenkrát dojíti odměny. A naopak; tělo bývalo nástrojem k páchání hříchů; nohy na př. nosily člověka na špatná a hříšná místa, ústa pronášela hříšná slova, zpívala hanebné písně atd., nebo člověk dopouštěl se nestřídmosti, nečistých skutků atd.; za tou příčinou zasluhuje tedy také tělo, aby bylo potrestáno. — Avšak tělo není pouze nástrojem hříchů; ono často také ku hříchu podněcuje. Aby tedy i tělo buď odměněno nebo potrestáno bylo, povstanou lidé s těmiž těly, která měli za živobyti.

[Lidé měli také dle těla býti nesmrtelní. Ale když se první rodičové v ráji dopustili hříchu, pozbyli nesmrtelnosti těla pro sebe i pro své potomky. Kristus Pán sice přišel, aby napravil, co Adam svým hříchem zkazil; lidem však jest přece dle těla zemřiti. Vykoupení naše bude tedy teprve dokonáno, až vstaneme z mrtvých se svými těly, by pak i těla naše byla nesmrtelná, jako byla před pádem prvních našich rodičů.]

Vstanou-li pak všichni lidé z mrtvých? Všichni lidé vstanou; neboť Kristus Pán praví: »Všichni, kteří jsou v hrobích, uslyší hlas Syna Božího.« A sv. apoštol Pavel

di: »A jakož v Adamovi všichni umírají, tak i skrze Krista všichni obživeni budou.« Všichni tedy povstanou, ale nevstanou všichni stejným způsobem. Sv. Pavel píše: »Všichni vstaneme z mrtvých, ale všichni nebudeme proměněni (oslaveni).« Toliko spravedliví povstanou s těly oslavenými.

[Vlastnosti těla oslaveného udává sv. apoštol Pavel, když praví:

1. »Rozsívá se (tělo) v porušení, vstane v neporušitelnosti« (tělo oslavené nebude již smrti, bolestem a nemocem podrobno, nebude již trpěti horka, zimy, žízně, hladu atd).

2. »Rozsívá se v nesličnosti, vstane v slávě« (bude jasné, bude se stkvíti jako slunce).

3. »Rozsívá se v nemoci, vstane v moci« (vstane hbité, bude se moci rychle pohybovati — z místa na místo — kam duše bude chtíti).

4. »Rozsívá se tělo hovadné (hmotné), vstane tělo duchovní« (nebude již potřebovati pokrmu, nápoje, odpočinku; bude tedy podobno oslavenému tělu Krista Pána).

Oslavená těla budou se podobati tělu Krista Pána, jak je spatřili apoštolové na Taboru anebo po Jeho z mrtvých vstání.]

Hříšníci také vstanou z mrtvých; těla jejich budou také nesmrtelná; ale nebudou oslavena, nýbrž zohavěna, ohyzdna a bolestem podrobena.

Jistě sobě, m. d., přejeme, vstáti kdysi s tělem oslaveným; varujme se tedy hříchů a mějme vždy na paměti, že naše tělo je chrámem Ducha sv. a že jedenkrát z mrtvých vstane a bude buďto odměněno v nebesích, anebo trestáno v pekle; mějmež ho tedy vždy v náležité uctivosti!

Nermuťmež se také příliš pro smrt rodičů, příbuzných a přátel; doufejmež vždy pevně, že se s nimi zase kdysi shledáme. Nebojmež se příliš smrti; vždyť nezůstaneme vždy v hrobě; povstaneme zase; jen o to musíme pečovati, aby naše z mrtvých vstání bylo slavné a radostné.

O dvanáctém článku víry.

A život věčný.

Co věříme a vyznáváme slovy dvanáctého článku víry?

Slovy dvanáctého článku víry věříme a vyznáváme věčné, vždy trvající blahoslavenství, které toužebnost svatých a vyvolených dokonale vyplní.

Životem věčným rozumíme tedy věčné, vždy trvající blahoslavenství. — Koho nazýváme blaženým? Kdo nemá žádných bolestí, žádného trápení a soužení, kdo zbaven jest všelikých strastí a nad to požívá všelikých radostí, toho nazýváme blaženým. Zde na zemi není nikdo úplně blažen. Mnohý má na př. hojnost vezdejších statků, a tu bychom mohli mysliti, že jest blažen. Ale tomu vždy tak nebývá. Takový člověk není vždy úplně šťasten a spokojen. Mnohý jest při tom třeba sklíčen nějakou nemocí nebo nějakou jinou strastí. Jiný požívá stálého zdraví, ale nedostává se mu potřebných věcí. Opět jiný jest bohat a zdrav, ale bývá třeba pronásledován, anebo má nezdárné děti atd. Jiný jest zdrav, má všeho hojnost a může si zaopatřiti, co by ho těšilo; ale zase ho trápí a znepokojuje zlé svědomí. Ale i ctnostnému, hodnému člověku, který má dobré svědomí, může něco život

ztrpčovati; na př., vidí-li, že blízní jeho urážejí Boha hříšným životem; anebo se strachuje, že by mohl sám hříchu se dopustiti.

Zde na zemi tedy nikdo není úplně blažen; pravá blaženost jest toliko v nebi. Tam na věčnosti není ničeho, co by člověka mohlo trápit. Tam není ani nemoci, ani bolesti, tam není pronásledování, tam se již nikdo hříchu dopustiti nemůže; tam jsou vyvolení Boží zbaveni všelikého trápení, tam setře Bůh, jak píše sv. Jan ve svém Zjevení, všelikou slzu s očí jejich a smrti více nebude, ani kvílení, ani křiku, ani bolesti nebude více; nebo první věci pominuly; tam nebudou lačněti, ani žizniti více, a nebude bítí na ně slunce ani žádné horko. — Ale vyvolení Boží v nebi nebudou toliko zbaveni všech strastí, ale budou také požívatí všelikých radostí. Vyvolení Boží v nebi budou vždy na Pána Boha patřiti, budou ve společnosti s Kristem Pánem, svým Vykupitelem, s Pannou Marií, Matkou svojí, s anděly a se všemi svatými; tam se zase shledají s těmi, jež byli zde na zemi milovali. — Když někdo po dlouhé a nebezpečné cestě šťastně se domů navrátil a se svými příbuznými a přátely se shledal, bývá při tomto šťastném shledání jistě naplněn velikou radostí. Jak mnohem větší radost bude ono shledání vyvoleným v nebi působiti! Radostí vyvolených v nebesích nemůžeme sobě v tomto životě dostatečně představit. Sv. apoštol Pavel praví: »Čeho oko nevidalo, ani ucho neslychalo, co ani na srdce lidské nevstoupilo, připravil Bůh těm, kteří Jej milují.« (I. Kor. 2.)

Při svém proměnění na hoře Táboru dal Kristus Pán třem apoštolům svým spatřiti toliko nepatrnou část své nebeské slávy, a sv. apoštol Petr byl při tom přece již tak nesmírnou radostí opojen, že chtěl na hoře té vždy

zůstatí. Jakou radostí budou teprv opojeni svatí v nebi, když budou Krista Pána viděti v úplné slávě Jeho!

V katechismu praví se dále, že život věčný jest »věčné, vždy trvající blahoslavenství.« Zde na světě nic netrvá na vždy. Kdyby také někdo zde na zemi byl úplně blažen a šťasten, kdyby ho pranic netrápilo, trápila by ho přece myšlenka, že mu bude, ne-li dříve, aspoň při smrti, vše opustiti, že tedy jeho blaženost jednou se ukončí. Ale tam v nebesích nebude se toho nikdo obávati; neboť radosti nebeské budou trvati věčně.

Dále praví katechismus, že to blahoslavenství věčné vyplní dokonale »toužení svatých a vyvolených.« Blahoslavení v nebi nebudou již po ničem jiném toužiti. Dokud člověk jest zde na zemi, vždy ještě po něčem touží, byť i všeho hojnost měl. V nebi však bude toužebnost svatých dokonale vyplněna. Po čem pak toužili svatí, pokud žili zde na zemi? Toužili po tom, aby Pána Boha mohli nade všechno milovati, ve všem svatou Jeho vůli plniti a na tvář Jeho patriti; lačněli a žíznilí po spravedlnosti a žádali, by také jiní lidé Bohu věrně sloužili. Na tomto světě však tato jejich toužebnost dokonale vyplněna býti nemohla; teprve na onom světě ji Bůh dokonale vyplnil.

Ale dostane-li se pak všem v nebi stejné odměny? Sv. Pavel praví: »Jedenkaždý vezme vlastní odplatu podle své práce.« (I. Kor. 3, 8.) Každý tedy bude odměněn dle svých zásluh; čím více kdo z lásky k Bohu vykonal anebo trpěl, tím větší dojde odměny. A tu nebude nikdo jiným záviděti větší jejich odplaty; tam závisti již nebude; tam budou ti, kteří menší odplaty došli, z větší slávy jiných se radovati.

Častější připomínání radostí nebeských má v nás potlačovati nezřízenou náklonnost k tomuto světu. Svatý

apoštol Jan napomíná: »Nemilujte světa ani těch věcí, které na světě jsou; svět pomíjí, i žádost jeho.« Připomínejme sobě, m. d., častěji, že bychom byli nemoudří, kdybychom za pomíjející věci a radosti tohoto světa chtěli se připravit o věčné radosti v nebesích. Budeme-li sobě často připomínati radosti nebeské, budeme jistě s větší trpělivostí konati práce a povinnosti povolání svého, a ve strastech života vezdejšího budeme se těšiti naději, že nám bude v nebi všechno hojně odměněno. Jak mnoho činili a snášeli svatí a světice Boží pro radosti nebeské! (Příklady ze životů svatých.)

Co potvrzujeme slovem »Amen« na konci apoštolského vyznání víry?

Slovem »Amen« potvrzujeme, že o tom, co ve snešení apoštolském obsaženo jest, nepochybujeme, ale všechno za pravé máme.

Kristus Pán často užíval slova »Amen,« zvláště tenkrát, když něco důležitého chtěl potvrditi. Tu říkával: »Amen, amen, pravím vám.« Apoštolské snešení víry končíme také slovem »Amen,« jako bychom chtěli potvrditi, že o tom, co v něm obsaženo jest, nepochybujeme; jako bychom chtěli říci: Ano, věřím v Boha, Otce všemohoucího; věřím i v Ježíše Krista atd., věřím vše, co ve snešení tomto jest obsaženo.

II. hlavní částka.

O naději.

I. Oddělení.

Co křesťanská naděje jest.

(Co křesťansky doufati jest; — co od Boha doufáme; — proč to doufáme a čím křesťanská naděje se vzbuzuje, známo již z malého katechismu. Viz výklad tohoto katech. str. 233. a následující.)

II. Oddělení.

O modlitbě.

§ 1. O modlitbě vůbec.

(V čem modlitba záleží, a proč se modlíme — vysvětleno již ve výkladu mal. katech., viz str. 238. a násled.)

Proč pak se ještě modlíme?

Také se modlíme za odpuštění hříchů, abychom v obecných a ve zvláštních, ve vlastních a bližního potřebách od Boha pomoci vyprosili.

Pána Boha urážíme tak často, máme tedy také se modlití, aby nám hříchy odpustil; nebo bez odpuštění hříchů nemohli bychom dojiti věčného spasení. — Modlitba, kterou konáváme, abychom dosáhli odpuštění

hříchů, nazývá se modlitbou smírnou. Modlíme se dále, abychom v obecných potřebách od Boha pomoci vyprosili. Obecné potřeby jsou ty, které se týkají všech, když prosíme za to, čeho nám všem třeba, na př. o potřebné milosti, o zachování života, za Boží požehnání, za úrodu zemskou, za odvrácení hladu, moru, války, v čas dlouho trvajícího sucha nebo deště atd. Za pomoc v takových potřebách, modlíváme se na př. v litanii ke všem svatým, v křížové dny atd. Na týž úmysl konáváme také modlitbu »za všeobecné potřeby celého křesťanstva.« — Zvláštní potřeby jsou ty, které se naskytují v jisté časy, na př. když někdo onemocněl, když se má vydati na nějakou cestu, konati nějakou důležitou práci atd. Ve vlastních potřebách se modlíme, když sami něčeho potřebujeme, na př., aby nás Duch sv. osvětlil a posilnil, když chceme něco důležitého podniknouti, anebo aby nás Bůh pozdravil, jsme-li nemocni atd. V potřebách bližního se modlíme, když prosíme za jiné, aby jim Bůh pomoci udělil, na př., když se modlíme za obrácení některého hříšníka, za uzdravení nemocného atd.

Jsme-li povinni se modliti?

Povinni jsme se modliti, neboť modlení jest jedna z nejpřednějších povinností našeho náboženství.

Proč pak jest modlitba naší povinností? Co nás zavazuje k modlitbě? Prikázání Boží, příklad a poručení Ježíše Krista. — Již ve starém zákoně napomínal Bůh tak často k modlitbě; na př. ústy žalmisty Páně: »Vzývej mne v den soužení: [a já] vytrhnu tě, a ty mne budeš oslavovati!«

I příklad Krista Pána zavazuje nás k modlitbě. Kristus Pán sám velmi často se modlíval ve

chrámu Jerusalémském, na hoře Olivetské, a na jiných místech a při rozličných příležitostech. Když na př. chtěl nasytiti veliký zástup lidu, maje toliko málo chlebů, vzdal napřed díky Otci nebeskému; když chtěl uzdraviti hluchoněmého, vzezřel napřed k nebi a povzdechl; než vzkřísil Lazara, pomodlil se k Otci nebeskému. Ale Kristus Pán nám také poručil, abychom se modlili. Tak na př. napomíná: »Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení!« nebo: »Proste a bude vám dáno; tlucte a bude vám otevřeno,« atd. On sám také pravil, že jest potřebí, ustavičně se modliti, a napomíná nás také ústy svatých apoštolův, abychom se bez přestání modlili.

[Mimo to povzbuzuje nás také k modlitbě velebnost a nejvyšší dobrota Boží, pak naše nedostatečnost a rozličné potřeby naše. Pozorujeme-li velebnost a slávu Boží, býváme povzbuzováni, abychom modlitbou Boha chválili a velebili. — Připomínáme-li si nekonečná dobrodiní, jichžto nám Bůh ustavičně uděluje, býváme povzbuzeni, abychom Mu za ně děkovali. — Víme-li, že sami sobě v potřebách svých pomoci nemůžeme, býváme touto svou nedostatečností povzbuzováni, bychom se utíkali k Bohu a Jej o pomoc v duchovních i tělesných potřebách vzývali.

Svatí otcové dokazují nám povinnost modliti se rozličnými podobenstvími; pravíť na př., že člověk, který se nemodlí, jest jako lampa bez oleje, jako rostlina bez deště, jako ryba bez vody, tělo bez pokrmu, pták bez křídel, pokladnice bez klíče, voják beze zbraně atd. Co prospěje lampa bez oleje? Jako lampa bez oleje hasne, tak uhasne i náš život duchovní bez modlitby atd.]

Proto tedy třeba, abychom bez přestání se modlili. Ale možno-li pak bez přestání se modliti? Jistě to možno,

jinak by nám toho Kristus Pán a svatí apoštolové nebyli prikazovali. Tím se nežádá, abychom ustavičně modlitby odříkávali. Bez přestání se modlíme, konáme-li všechno ke cti a slávě Boží, snášíme-li strasti života vezdejšího trpělivě a z lásky k Pánu Bohu a máme-li vždy Pána Boha před očima. Proto jest radno, abychom každého dne hned z rána vzbudili úmysl, že chceme vše z lásky k Pánu Bohu činiti a trpěti, a úmysl ten máme častěji za dne obnovovati; můžeme na př. častěji zvolati: »Všechno ke cti a slávě Boží!«

(Vzhledem k rozličným druhům modlitby a ku vlastnostem pravé modlitby viz veliký katech.)

§. 2. O modlitbě Páně zvlášť.

(Viz výklad malého katechismu, str. 243.)

a) O předmluvě.

(Tamtéž str. 244.)

b) O prvních třech prosbách modlitby Páně.

První prosba zní takto:

»Posvěť se jméno Tvé.«

Nejprv tedy prosíme, aby se posvětilo jméno Boží. Slovy »jméno Boží« rozumí se v písmě sv. Bůh sám. Slovo »posvětiti« znamená obyčejně svatým učiniti. Tu však se slovem tím rozumí něco jiného; neboť Bůh nemůže se státi světějším nežli jest; Onť jest nejvýš svatý. Tu znamená slovo »posvětiti« tolik, co učiniti, by Bůh byl vždy více a více chválen a oslavován. (Srov. „Světiti den sváteční.“)

Proč prosíme nejprve, aby se posvětilo jméno Boží?

Prosíme nejprv, aby se posvětilo jméno Boží, poněvadž vždy a přede všemi věcmi o to prositi máme, co se cti Boží týká, a potom teprv o to, čeho nám nebo bližnímu potřebí jest.

Pán Bůh nás stvořil, abychom Ho ctili a chválili. Proto jest nám vždy a především prositi o to, co se týká cti a slávy Boží. Kristus Pán sám praví: »Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti Jeho, a ostatní bude vám přidáno.« Napřed máme tedy prositi, aby Bůh vždy více oslavován byl, a potom teprv o to, čeho nám nebo bližnímu třeba.

Čeho žádáme v první prosbě Otčenáše?

V první prosbě Otčenáše žádáme:

1. aby Bůh ode všech lidí na zemi poznán, a aby Jeho nejsvětější jméno vyznáváno a všude chváleno bylo.

Když tedy říkáme: »Posvěť se jméno Tvé,« prosíme nejprv, aby Bůh ode všech lidí na zemi byl poznán. Vy již znáte Pána Boha; ale jest ještě mnoho lidí, kteří pravého Boha neznají a kteří posud modlám se klanějí; víte již, že takoví lidé nazývají se pohané. Když tedy se modlíme: »Posvěť se jméno Tvé,« prosíme, by také pohané Boha poznali. Prosíme také, aby jméno Boží ode všech lidí veřejně vyznáváno a všude chváleno bylo; aby lidé skutky svými (a když toho třeba) i ústy před celým světem Boha veřejně vyznávali a Jej chválili. Kdyby se děti za své rodiče styděly, nemohlo by se o nich říci, že rodiče své ctí; podobným způsobem bychom také nemohli říci, že ctíme svého nejdobrotivějšího Otce v nebesích, kdybychom jména Jeho před celým světem nevyznávali.

V první prosbě Otčenáše žádáme:

2. Aby hříšníci k Bohu obrácení a k pokání pohnuti byli.

Mnozí hříšníci znají sice Pána Boha, ale nevelebí, neoslavují a nectí Ho, rovněž jako neposlušné děti nedělají čest svým rodičům. Hříšník neposlouchá Pána Boha, přestupuje Jeho přikázání a tím jméno Boží zneuctívá. Proto se modlíme, aby hříšníci k Bohu se obrátili, pokání činili a pak svým ctnostným životem Pána Boha chválili a velebili. Ale k obrácení hříšníků máme přispívati netoliko modlitbou, nýbrž i skutky svými a dobrým příkladem. Kristus Pán nás k tomu vzbuzuje slovy: »Tak sviť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, Jenž jest v nebesích.« (Mat. 5, 16.)

V první prosbě Otčenáše žádáme:

3. aby Jeho nejsvětější Jméno nikdy ani kacířstvím, bludy a nevěrou, ani rouháním a nekřesťanským životem zlehčováno nebylo.

Kacířstvím a bludy zneuctívají Jméno Boží takoví křesťané, kteří vědomě a zatvrzele přidržují se učení, které od církve svaté zavrženo jest. Kdo nevěří církvi sv., kteráž jest neomylna, nevěří také Pánu Bohu — a tím zlehčuje jméno Boží. Nevěrou zlehčuje jméno Boží, kdo nevěří, co Bůh zjevil, co Kristus Pán učil a církev sv. k věření předkládá. Rouháním zlehčuje jméno Boží, kdo o Pánu Bohu potupně mluví, aneb o Něm něco potupného myslí. Ale i ten se dopouští rouhání a zlehčuje jméno Boží, kdo o svatých, o církvi a o pravém náboženství potupně mluví. Svati jsou přátelé Boží, a kdo zneuctívá svaté, zneuctívá i Pána Boha; kdo potupně mluví o církvi sv. a o náboženství, zneuctívá také zakladatele svaté církve a pravého náboženství. — Nekřesťanským životem zlehčuje jméno Boží, kdo, ačkoli jest křesťanem, dle učení Ježíše Krista se neřídí, a povinností,

jež křesťanské náboženství ukládá, neplní, a páchá skutky, které s učením Krista Pána se nesrovnávají. O takových křesťanech platí také slova, jež Bůh mluvil ústy Isaiáše proroka, že skrze ně ustavičně celého dne jméno Boží zlehčováno bývá. —

Když říkáme »Posvět se jméno Tvé,« žádáme tedy, by Bůh ode všech lidí byl poznán, chválen a veleben, a aby vše bylo odvráceno, čím by sv. Jméno Jeho zneuctěno a uraženo býti mohlo; prosíme také, abychom i my Pána Boha vždy lépe poznávali a Jeho sv. Jméno slovy i životem svým oslavovali. (Apoštolát modlitby.)

Druhá prosba zní takto:

»Přijď království Tvé!«

Čeho pak žádáme v druhé prosbě?

Ve druhé prosbě žádáme:

1. aby Bůh církev svou a království svých milostí rozšířil a upevnil, království pak ďábla a hříchu zkazil;

2. aby v nás víru, naději a lásku vlil, a ty ctnosti v nás rozmnožil;

3. aby nám po tomto životě nebe propůjčiti ráčil.

Království Boží jest tam, kde vládne Bůh. — Bůh vládne v církvi svou milostí, Bůh vládne v srdcích spravedlivých a ctnostných lidí a konečně v nebesích. V tomto trojím smyslu užíval i Kristus Pán slova: »Království Boží,« ve sv. evangeliu. Někdy rozuměl jím království své, které založil zde na zemi, totiž svatou církev, tedy království Boží vůkol nás; jindy rozuměl slovem tím království milostí, tedy království Boží v nás, a jindy zase blaženost nebeskou, království Boží nad námi. A v tomto trojím smyslu bere se slovo království Boží i v katechismu.

Předně prosíme tedy ve druhé prosbě, aby Bůh rozšířil církev, jižto Kristus Pán založil a v nížto jako král panuje. O tomto království mluvil Kristus Pán často v podobenstvích. Na př. »Podobno jest království nebeské zrnů hořčičnému,« nebo »člověku hospodáři, který vyšel na úsvitě,« nebo »člověku králi, kterýž chtěl svatbu učiniti synu svému« atd. Prosíme tedy, aby církev sv. jako ono zrnů hořčičné vždy více ve světě se rozšiřovala. My jsme sice již milostí Boží údy církve tohoto království Božího na zemi, ale máme vždy také ještě prositi, aby k nám přišlo toto království Boží, t. j. aby vždy více kolem nás se rozšiřovalo.

A jakým způsobem rozšiřuje se sv. církev? Kristus Pán naporučil sv. apoštolům, aby šli do celého světa atd., a tak to měli činiti i jejich nástupcové. Sv. apoštolové odešli do dalekých krajín a hlásali všude učení Krista Pána; tak to činili také jejich nástupcové a tak se to děje až posud. Mnozí kněží opouštějí vlast svou a chodívají do dalekých krajín mezi pohanské národy, by jim hlásali učení Krista Pána. Takoví kněží nazývají se misionáři, t. j. vyslanci; neboť bývají vysláni z Říma od sv. Otce mezi pohanské národy, by jim sv. evangelium hlásali; jejich přičiněním přistupují často mnozí, kteří ještě pravého Boha neznali, k církvi katolické, a takto se církev tato vždy víc a více rozšiřuje. (Propaganda a rozličné jednoty k rozšiřování církve mezi pohany a ku sjednocování od církve oddělených křesťanů, — na př. jednoty dětství Ježíšova, Panny Marie, sv. Cyrilla a Methoděje, ústav Leopoldinský atd.)

Praví se dále, že prosíme ve druhé prosbě, aby Bůh církev svou a království svých milostí upevnil. Není na tom dosti, aby se církev víc a více rozšiřovala, potřebí ještě, aby byla vždy více upevňována, což se

stane, budou-li věřící církve své pevně se přidržovati a přičiňovati se, aby dle jejího učení živi byli, přikázání její plnili, svátosti, které církev sv. uděluje, řádně přijímali a pomocí božské milosti, již v církvi sv. nabývají, vždy více ve ctnostech křesťanských prospívali.

Dále prosíme ve druhé prosbě, aby Bůh království ďábla a hříchu zkazil. I ďábel má své království. — Jako Kristus Pán panuje v církvi a ve zbožných věřících, tak panuje ďábel nad hříšníky. Neboť hříšníci nečiní toho, co jim Pán Bůh poroučí, nýbrž činí, co ďábel chce a k čemu je svádí. Tohoto poslouchají, jemu jsou poddáni, jako otroci. Jako církev sv. jmenuje se také královstvím milosti, poněvadž na milosti založena jest, milostí působí a jí se upevňuje, tak se jmenuje království ďábla také královstvím hříchu, kterýmžto se také rozšiřuje.

Prosíme tedy ve druhé prosbě za rozšíření a upevnění církve. Ale netoliko modlitbou, i skutky svými máme k rozšiřování a upevňování církve přispívati. Každý sice nemůže jíti mezi pohany do vzdálených krajín a tam evangelium hlásati; ale každý může k tomu přece poněkud přispěti. Misionáři potřebují prostředků, by mezi nově obrácenými zdárně působiti, kostely a školy stavěti a jiné potřebné ústavy zakládati mohli. Podporujeme-li je tedy dle možnosti, přispíváme též k tomu, by sv. církev byla rozšiřována. K rozšíření a upevnění církve můžeme také přispěti dobrým příkladem. Jsme-li sami svatě živi dle vůle Boží, dle učení a předpisů sv. církve, povzbudíme tím i jiné, aby se stali údy sv. církve. Za prvních dob církve žili křesťané tak svatě, že svým příkladem mnohé obrátili a do lůna sv. církve přivedli. — Ale také o to máme pečovati a k tomu přispívati, aby království ďábla a hříchu zkaženo bylo. K tomu

konci máme netoliko sami hříchů se varovati, ale dle možnosti i jiné od hříchů odvracet. Obzvláště se máme chrániti, bychom sami království ďáblova slovy nebo skutky svými nerozšiřovali.

Ve druhé prosbě žádáme: *... ať nás Bůh v nás rozmnoží.*

2. Aby v nás Bůh víru, naději a lásku vlil, a ty ctnosti v nás rozmnožil.

Jiné království Boží, za jehožto dosažení ve druhé prosbě žádáme, jest království Boží v nás; to jest království milosti Boží v srdcích lidí spravedlivých. V takových srdcích kraluje Duch sv. svou posvěcující milostí a božskými ctnostmi víry, naděje a lásky, jež v nás zároveň s posvěcující milostí vlévá. Když člověk jest ve stavu milosti Boží, když se cvičí v božských ctnostech a koná také jiné ctnosti, jejichžto základem ty tři božské ctnosti jsou, panuje v něm Duch sv.; takový člověk má v sobě království milosti; Duch sv. ho řídí a spravuje. Prosíme tedy ve druhé prosbě, aby Bůh tyto ctnosti v nás vlil a je v nás vždy víc a více rozmnožoval, t. j. aby víra naše byla vždy pevnější, naděje vždy silnější a naše láska vždy vroucnější. — V tomto smyslu mluvil o království Božím Kristus Pán (viz Luk. 17, 20.).

[Jednoho dne tázali se Ho fariseové, kdy přijde království Boží. (Fariseové očekávali, že Mesiáš přijde s velikou slávou a že založí království pozemské a slavné.) Ale Kristus Pán jim odpověděl: »Království Boží nepřijde patrně; . . . nebo hle, království Boží jestiž mezi vámi.« Jakoby byl chtěl říci: »Toto království musí založeno býti ve vašem srdci; vírou musíte otevřítí srdce své, aby Duch sv. ve vás vstoupil, aby vlil v srdce vaše lásku svou a aby ve vás královal.]

Ve druhé prosbě žádáme:

3. Aby nám po tomto životě nebe propůjčiti ráčil.

Třetí království Boží jest království nebeské, tedy království nad námi. Prosíme, by toto království přišlo k nám, t. j. bychom se stali někdy účastnými odměny v nebesích. Ale chceme-li do tohoto království někdy přijíti, jest potřebí, abychom napřed byli v tom prvním království, t. j. musíme býti údy církve katolické; církev sv. jest jako předsíní království nebeského.

Druhé království t. j. království milosti, království v nás jest takřka klíčem, kterým si království nebeské můžeme otevřítí; neboť působíme-li s milostí Boží a shromažďujeme-li si zásluhy zde na zemi, staneme se účastni království nebeského.

Třetí prosba zní takto:

»Bud' vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi.«

Ve třetí prosbě žádáme:

1. Aby nám Bůh milost uděliti ráčil, bychom božskou Jeho vůli ve všelike případnosti na zemi tak dokonale a rádi plnili, jako ji andělé a svatí v nebi plní.

Chceme-li dojíti života věčného, musíme plniti vůli Boží. Kristus Pán praví: »Ne každý, kdo mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest.« — Bůh nám vůli svou oznámil; ale rozum náš jest ztemněn, a proto se stává, že vůle Boží vždy dokonale nepoznáváme; vůle naše jest slabá, ke zlému nakloněna; proto prosíme Pána Boha, aby nám udělil milost, bychom jeho svatou vůli náležitě poznati a vždy plniti mohli.

Božskou vůli máme plniti ve všelike případnosti; to jest, ve štěstí i v neštěstí, v nemoci i ve zdraví, v chu-

době i v bohatství, ať se nám vede dobře nebo zle, tedy vždy, v každé případnosti. (Job, Tobíáš a jiní.)

A jak máme vůli Boží plniti? Katech. praví, že ji máme plniti dokonale, t. j. máme ji tak plniti, jak nám to Bůh přikazuje. Otec by na př. doporučil synovi, by v zahradě nějakou práci vykonal; kdyby to syn učinil jen z polovice, splnil by dokonale vůli otcovu? Nikoliv. Máme-li tedy vůli Boží plniti dokonale, musíme činiti vše úplně, jak nám to Bůh přikazuje.

Máme dále vůli Boží plniti rádi. Mnohé dítě činí sice, co mu rodičové poroučejí, ale činí to nerádo a s reptáním; neplní tedy vůle rodičů rádo. Rovně tak neplnili bychom i my vůle Boží rádi, kdybychom sice plnili co Bůh poroučí, ale kdybychom při tom reptali.

Vůli Boží máme tak plniti jako ji andělé a svatí v nebi plní. Jak plní andělé vůli Boží? Slyšely jste, že kdykoli Pán Bůh andělům něco přikázal, anebo je někam poslal, že ochotně vůli Jeho splnili. Proto se také vyobrazují s křídly. Také svatí plní vůli Boží rádi a dokonale. Pokud svatí byli ještě zde na zemi, plnili vždy ochotně vůli Boží, a proto je Bůh vzal k sobě do nebe, kdež také rádi a dokonale plní vůli Jeho. Andělé a svatí v nebi jsou nám tedy příkladem, dle něhož i my máme vždy rádi a ochotně vůli Boží plniti.

Ale vůli Boží plníme také tím, když kříže a soužení, kterými navštíveni býváme, trpělivě snášíme, když v každém utrpení, které nás potkává, sobě pomyslíme: To Bůh dopustil, jest to Jeho svatá vůle, chci to tedy trpělivě snášeti, podrobím se Jeho vůli, ačkoli nevím, proč to Bůh tak chce. Krásný příklad vzhledem k tomu dal nám Kristus Pán, když se modlil: »Otče, ne má, ale Tvá vůle

Ve třetí prosbě žádáme dále:

2. Aby Bůh vše odvrátiti ráčil, co by v plnění Jeho božské vůle překáželo.

Může-li pak nám něco v plnění vůle Boží překážeti? Nemůže nám nic tak překážeti, že bychom vůle Boží plniti nemohli, neboť Pán Bůh nemožného nežádá. Ale toto plnění vůle Boží bývá nám často znesnadněno. Nezřídka naskytují se okolnosti, které plnění vůle Boží nám znesnadňují; jsou to zlé příklady, pokušení, zlé náklonnosti, naše křehkost atd. Proto prosíme, aby Bůh všechny takové překážky od nás odvrátil.

c) O čtyřech ostatních prosbách modlitby Páně.

Čtvrtá prosba zní takto:

Chléb náš vezdejší dej nám dnes.

Ve čtvrté prosbě žádáme:

1. Aby nám Bůh všecko dáti ráčil, čeho nám k zachování tělesného i duchovního života našeho potřebí jest.

Člověk má život dvojí: tělesný a duchovní. Čeho potřebujeme k zachování života tělesného? Pokrmu, nápoje, obydlí, oděvu a podobných věcí; toto všechno rozumíme slovem chléb. I v obecném životě v tom smyslu o chlebě se mluví. Často říkávají lidé: ten neb onen má těžký, hořký chléb. Čtější tím říci, že se musí těžce živiti, že musí těžce pracovati, aby si dobyl, čeho k zachování života třeba. Slovem chléb rozumíme tedy nejen obyčejný chléb, nýbrž vše to, čeho potřebujeme, bychom žiti mohli.

Prosíme pak dále také o to, čeho nám třeba k zachování duchovního života. V čem pak záleží duchovní

život? V posvěcující milosti Boží. Když duše ztratila posvěcující milost Boží, říkáme, že jest mrtva. Abychom zachovali život duchovní (posvěcující milost Boží), jest nám také pokrmu třeba, — ale pokrmu duchovního. A který jest ten pokrm duchovní? Jest to předně slovo Boží. Kristus Pán sám nazval slovo Boží chlebem. Když Ho ďábel na poušti pokoušel, aby z kamení učinil chléb, odpověděl mu: »Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích.« Slovo Boží jest tedy pokrmem duše naší. — Jiný chléb pro duši jest nejsvětější Svátost oltářní. V této Svátosti dává se nám za pokrm Kristus Pán, který sám o sobě řekl: Jáť jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sestoupil . . . Tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj . . . Bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky.« Proto nazývá se také nejsvětější Svátost oltářní chlebem andělským, nebo pokrmem nebeským. Tímto chlebem zachovává se tedy v nás život duchovní. — K zachování života duchovního napomáhají nám také skutečné milosti, které se nám obzvláště ve svátostech udělují, a kteréž také modlitbou a církevním žehnáním vyproseny býti mohou.

Ve čtvrté prosbě žádáme:

2. aby Bůh drahé časy, hlad, jakož i hřích, který často takové tresty přivozuje, od nás nejdobrotivěji odvrátiti ráčil.

Prosíme tedy, aby Bůh vše odvrátiti ráčil, co by mohlo býti příčinou, že bychom neměli, čeho k zachování života potřebujeme; aby tedy odvrátil od nás drahé časy a hlad. Kdy říká se, že jsou drahé časy? Když to drahé jest, čeho k zachování života potřebujeme, ku př. obilí. Když třeba v létě dlouho neprší, nebo když často a příliš prší, anebo když vůbec se neurodí, tu se stává, že vše,

co k zachování života potřebno jest, bývá velmi drahé. Tu pak chudí lidé nemohou si koupiti potřebného pokrmu a jest jim snášeti hlad. Avšak i boháči, kdyby sebe více peněz měli, když ničeho není, nemohou sobě potřebného chleba opatřiti. Prosíme tedy, aby Bůh drahé časy a hlad odvrátil.

Prosíme také, by Bůh od nás odvrátil hřích. Hříchy bývají často příčinou, že Bůh drahé časy a hlad na lidi sesýlá. Již ve starém zákoně sliboval Pán Bůh často lidu židovskému, že mu udělí hojné úrody, že mu požehná, bude-li zachovávat Jeho přikázání; naopak zase lidem brozil drahými časy a hladem, nebudou-li plniti svaté vůle Jeho. Proto tedy prosíme ve čtvrté prosbě, by Bůh od nás také hřích odvrátil.

Pozorujeme-li jednotlivá slova čtvrté prosby, poznáváme, že každé z nich, jako vůbec v modlitbě Páně, jest velmi významné a poučlivé. Říkámeť: »Chléb náš vezdejší dej nám dnes.«

Prosíme toliko o chléb, tedy o to, čeho nám k zachování života nejvíce třeba, a ne o nějaké lahůdky nebo jiné nepotřebné věci; ale slovem chléb rozumíme také, jak již řečeno, všecko, čeho nám k zachování života třeba. Uděluje-li nám Bůh ještě jiných darů, na př. ovoce atd., máme je s vděčností přijímati a Jemu tím věrněji sloužiti; kdyby nám však Bůh jiných věcí odepřel, nemáme reptati máme často prositi slovy Písma svatého: »Žebroty, ani bohatství nedávej mi: uděl toliko potřebných věcí k živnosti mé.« (Přisl. 30, 8.)

Dále říkáme: Chléb náš. Slovo náš nám připomíná, že sobě máme chleba svého spravedlivým způsobem dobývati. Kdyby někdo nespravedlivým způsobem chleba si dobýval, nemohl by říci, že požívá svého chleba.

Naším chlebem jest toliko ten, kterého jsme spravedlivě nabyli (prací, darem atd.).

Říkáme: Chléb náš vezdejší. Chléb nazývá se vezdejším, proto že ho potřebujeme každodenně, vezdy, po celý život.

Dále prosíme: Dej nám dnes. Slovo »dej« nám připomíná, že máme všechno od Pána Boha, a že by všechny naše práce a všeliké naše namáhání a snažení nic neprospívaly, kdyby Bůh nám neuděloval svého požehnání. Kdyby nám Bůh sám chleba nedal, nemohli bychom si ho zaopatřiti. Ani boháč by ničeho neměl, kdyby Bůh mu nepožehnal. Proto máme sobě vždy pokorně připomínati, že jsme všichni bídní žebráci a že bychom bez Božího požehnání a bez Boží pomoci ani života zachovati nemohli. (Modlitba před jídlem a po jídle.)

K jistému boháči, který právě obědval, přišel jakýs cizinec. Dav křesťanské pozdravení, řekl dle starého zbožného obyčeje: »Rač Pán Bůh žehnati!« Boháč odvětil s jakousi pohrdavostí: »Není třeba, aby mi Bůh žehnal; mám toho dosti, a když bude třeba, dám si znovu pokrm připraviti.« Nedlouho na to upadl do nemoci, ve kteréž mu hrdlo tak skličeno bylo, že ani pokrmu ani nápoje polknouti nemohl; během tím musel ubohý, ač měl všeho dosti, hladem umříti.

Ve čtvrté prosbě říkáme: »Chléb náš vezdejší dej nám dnes!« Při slově nám měli bychom se vždy rozpo-
menouti, že všichni chleba potřebujeme, a že každý, kdo prosbu tuto pronáší, má také prositi, aby Bůh i jiným potřebného chleba udělil.

Konečně říkáme: »Dej nám dnes.« Proč říkáme dnes? Proč neprosíme, by nám Pán Bůh udělil chleba pro celý život? Proto, že nevíme, budeme-li zítra ještě

živi. Slovo dnes nám také připomíná, že se máme každého dne modliti a nikdy nezapomínati, že chléb svůj máme od Pána Boha. Ale při tom můžeme a máme přece také i pro budoucí dny potřebné věci si ukládati, nemáme však úzkostlivě pečovati, co budeme zítra jísti, jak dále budeme živi atd. O to se nebeský Otec náš postará; konáme-li vždy náležitě, co konati máme, pak můžeme s důvěrou k Otci nebeskému se utíkat i Jeho prositi: »Chléb náš vezdejší dej nám dnes.« Proto nás napomíná i Kristus Pán: »Nepečujte říkajíce: Co budeme jísti, nebo co budeme pít aneb čím se budeme odívati . . . Vím zajisté Otec váš nebeský, že všeho toho potřebujete.« Požehnáva-li nám Bůh více, nežli sami pro sebe potřebujeme, máme rádi udělovati těm, jimžto se nedostává.

Pátá prosba zní takto:

»Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.«

Čeho žádáme v páté prosbě?

V páté prosbě žádáme, aby nám Bůh hříchy naše odpustil, jakož i my těm ze srdce odpouštíme, kteří nás urazili.

Prosíme tedy, aby nám Bůh naše viny odpustil, t. j., aby nám odpustil hříchy, kterých se dopouštíme. Proč nás učil Kristus Pán modliti se: Odpusť »nám?« Proto, že jsme všichni hříšní. Sv. apoštol Jan praví: »Díme-li, že nemáme hříchu, sami sebe svádíme a pravdy v nás není.« Jako se všichni musíme modliti: »Chléb náš vezdejší dej nám dnes!« tak máme také všichni příčinu modliti se: »A odpusť nám naše viny!«

A proč přidáváme slova: »Jakož i my odpouštíme našim vinníkům?« Těmi slovy nás Kristus Pán učí, že i my musíme odpouštěti těm, kteří nás urazili,

chceme-li, aby Bůh nám odpustil. Již ve starém zákoně čteme: »Odpusť bližnímu svému . . . a pak, když se modlití budeš, hříchové tvoji rozvázáni budou.« (Sirach 28, 2.) Ale vinníkům svým, t. j. těm, kteří nás urázili, musíme ze srdce odpouštět. Kdyby někdo řekl: »Já mu odpouštím, ale ať se již ke mně nehlásí, nechci ho ani vidět« atd., neodpouštěl by ze srdce. Odpouštíme ze srdce, hledíme-li všelikou hořkost proti bližnímu, který nás urazil, ze srdce zapuditi, a za zlé dobrým se mu odměniti. Kdyby se někdo modlil: »Jakož i my . . .« a svým vinníkům by odpustiti nechtěl, nemohl by od Pána Boha očekávat odpouštění hříchů svých; neboť by lhal a svolával by takřka trest a pomstu Boží na sebe. Byloť by to, jakoby se modlil: »Otče, neodpouštěj mi mé viny, jakož i já nechci odpustiti těm, kteří mne urazili.«

Za času sv. Jana Almužníka, patriarchy alexandrijského, žil v Alexandrii jistý vznešený pán, který se nechtěl smířiti se svým nepřítelem. Světec ho k tomu často napomínal; ale všeliké domlouvání jeho bylo marno. Jednoho dne vzkázal světec pánu tomu, aby k němu přišel a v domácí kapli jeho obcoval mši svaté. Když pán onen skutečně přišel, odebral se s ním patriarcha do kaple, kdež pak sám mši sv. sloužil. Mimo ministranta a pána toho nebyl nikdo přítomen. Tehdáž býval obyčej, že s knězem při mši sv. zároveň i přítomní věřící Otčenáš hlasitě se modlívali. Svatý patriarcha modlil se tedy Otčenáš, a ministrant jakož i onen pán modlili se zároveň s ním hlasitě. Když pak světec přišel ke slovům: »A odpusť nám . . .« přestal, a pokynul posluhujícímu, aby také mlčel; onen pán říkal tedy sám slova: »Jakož i my odpouštíme našim vinníkům.« Tu se k němu obrátil světec a pravil s láskyplnou mírností: »Pomnětež, příteli, na slova, jež jste právě pronesl; prosil jste za odpouštění

vin svých a osvědčoval jste zároveň, že také odpouštíte vinníkům svým; hleďtež to tedy také splnití!« Těmito laskavými slovy byl muž ten náramně dojat, padl k nohám svatého patriarchy a slíbil, že se smíří, což pak také bez dalšího odkládání učinil.

Podobným způsobem máme i my modlice se Otčenáš a říkající slova: »Odpusť nám . . .« vždy sobě připomenouti, že i my musíme odpouštěti těm, kteří nás urazili, chceme-li, aby nám Bůh naše viny odpustil. (Vypravuje se podobenství ze sv. evangelia o králi — viz neděle 21. po sv. Duchu.)

I naše dluhy (hříchy) jsou tak veliké, že bychom jich nikdy nemohli zaplatiti. Proto prosíme, aby nám je Bůh odpustil. Bůh nám je skutečně odpouští; ale žádá, abychom i my odpouštěli těm, kteří nás urazili, neboť urážky, kterých se dopouští bližní proti nám, jsou velice nepatrné, přirovnáme-li je ke hříchům, kterých se my dopouštíme. Kdybychom nechtěli odpustiti, stalo by se nám, jak onomu služebníkoví, jenž nechtěl spoluslužebníku svému ani nepatrného dluhu odpustiti. Kristus Pán pravil: »Tak i Otec můj nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte jedenkaždý bratru svému ze srdcí svých.«

Budeme-li sobě vždy připomínati, jak často Pána Boha urážíme, pak budeme dojista vždy volati se srdcem skroušeným: »Odpusť nám naše viny!« a budeme rádi odpouštěti nepřátelům svým a užívati prostředků, kterých nám Kristus Pán zanechal a jimiž odpuštění hříchů svých dosáhnouti můžeme.

Šestá prosba zní takto:

»Neuvod' nás v pokušení.«

Čeho žádáme v šesté prosbě?

V šesté prosbě žádáme, aby nám Bůh v čas pokušení pomoci své neodepřel, aniž připustil, bychom pokušením se poddali.

Slovo pokušení běře se ve dvojím smyslu. Pokoušeti znamená: 1. ku zlému sváděti, 2. znamená také zkoušeti.

Ku zlému sváděti nás Bůh nemůže, neboť jest nejvyšší svatý a k nám nejvyšší dobrotivý. Ale Bůh často dopouští, bychom pokoušení byli. V šesté prosbě tedy prosíme, aby nám Bůh v čas pokušení své pomoci neodepřel, aby nám byl nápomocen a nepřipustil, bychom pokušením se poddali, t. j. bychom činili, k čemu býváme sváděni. Eva byla v ráji pokoušena a poddala se tomu pokušení. — Josef Egyptský byl také pokoušen, ale nepoddal se pokušení tomu, přemohl je. A tak můžeme i my pokušení přemoci, ale toliko pomocí Boží, a za tuto pomoc prosíme, když říkáme: »Neuvod' nás v pokušení.« Neprosíme tedy, aby Bůh každé pokušení od nás odvrátil, nýbrž aby nám pomáhal, bychom mohli nad pokušením zvítěziti. Za odvrácení všelikého pokušení neprosíme, protože pokušení bývá často k našemu užitku; proto Bůh dopouští pokušení, ačkoli by je od nás mohl odvrátiti. A jaký užitek můžeme mít z pokušení? Pokušením býváme předně udržováni v pokorě; neboť v čas pokušení poznáváme své křehkosti a slabosti a tím stáváme se vždy pokornějšími. Jiný užitek, jehož z pokušení nabyti můžeme, záleží v tom, že býváme povzbuzováni ku bdělosti a utvrzováni v horlivosti. Ustavičnými boji můžeme také dokázati svou věrnost, získati si zásluhy a korunu věčné slávy. Víme-li, že býváme tak často pokoušeni, budeme jistě nad sebou bděti, bychom byli vždy k boji připraveni; budeme se vždy k větší horlivosti a statečnosti povzbuzovati a tím

také vždy víc a více zásluh si dobývati. Vojín nemohl by dokázati svou statečnost a lásku k vlasti a mocnáři, a nemohl by dojíti slávy a odměny, kdyby se mu nenaskytla příležitost k boji. Svatý apoštol Jakub praví: »Blahoslavený muž, který snáší pokušení; nebo, když bude zkušén, vezme korunu života, kterou zaslíbil Bůh těm, jenž Ho milují.« (1. 12.) Za těmito příčinami dopouští tedy Bůh rozličná pokušení.

Od koho pak býváme obzvláštně pokoušeni?

Obzvláštně pokoušeni býváme od světa, od svého těla, t. j. od svých zlých žádostí, a od ďábla.

Býváme tedy předně pokoušeni od »světa.« Slovem svět rozumíme zde zlé, zkažené lidi, kteří se spravují dle obyčeje tohoto světa (k Efess. 2, 2.), a dále rozumíme slovem svět také statky tohoto světa, bohatství, rozkoše, radosti a podobné věci na světě, jimiž často ke zlému pokoušeni býváme.

Druhý nepřítel, který nás pokouší, jest naše »tělo.« Slovem »tělo« rozumíme zde zlé žádosti, kterými člověk ku zlému sváděn bývá. Žádosti tyto jsou následkem dědičného hříchu; hřích tento se nám sice na křtu svatém odpouští, ale žádostivost v nás i po křtu zůstává. Tyto zlé žádosti svádějí často člověka ku zlému, jako na př.: k nestřídmosti, k nečistotě atd.

Třetí nepřítel jest »ďábel.« Nepřítel tento již první rodiče v ráji svedl; onť pokoušel také Krista Pána na poušti a pokouší i nás. Nevidíme ho sice, ale přece nás pokouší, na př. zlým vnukáním, zlými lidmi, jakož i tím, že v nás vzbuzuje a podněcuje zlé žádosti.

Proti těmto nepřítelům máme tedy bojovati. Abychom však nad nimi zvítězili, jest nám použití potřebných a

příhodných prostředků. Takové prostředky jsou na př. modlitba a bdění. Kristus Pán sám nás napomíná, abychom toho prostředku se uchopili. Praví: »Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.« Máme bdíti, t. j. máme na sebe dávatí pozor, abychom hned poznali, blíží-li se nějaké pokušení, a abychom se mu hned na odpor postaviti a nad ním zvítěziti mohli. Ale s touto bdělostí jest nám třeba spojovati také modlitbu; musíme totiž Pána Boha o pomoc prositi, ježto bychom bez pomoci Jeho nad pokušením zvítěziti nemohli. Sv. Řehoř dí: »Tam, kde předchází modlitba, nemá přístupu pokušení.«

Jiný prostředek proti pokušení nepřátel našich jest ustavičné p a m a t o v á n í na všu d y p ř í t o m n o s t Boží. Tohoto prostředku užil Josef egyptský a mnozí jiní v čas pokušení, a tak máme i my činiti. Když býváme pokoušeni, máme hned se upamatovati, že Bůh jest všu d y p ř í t o m e n a že nás všude vidí; pomyslení, že Bůh jest všu d y p ř í t o m e n, bude nám také dodávati síly, bychom na mysli neklesali a bojovali tak dlouho, pokud pomocí Jeho nezvítězíme. Jiné prostředky jsou: Častější přijímání sv. svátostí, rozjímání posledních věcí, úcta Panny Marie a svatých, pracovitost, půst, poslouchání slova Božího, duchovní čtení atd. — Kdo těchto a podobných prostředků užívá, zvítězí jistě nad pokušením.

Bývají-li také nábožní a spravedliví od Boha pokoušeni?

Také nábožní a spravedliví bývají od Boha pokoušeni, když Bůh ctnost jejich zkouší: 1. nemocí, 2. chudobou a jiným soužením.

Bůh sesílá často na ctnostné a spravedlivé lidi chudobu, nemoci, pronásledování a jiná neštěstí a soužení; tím je z k o u š í, t. j. dává jim příležitost, aby mohli

svou věrnost, lásku a stálost dokázati, trpělivým snášením strastí těch zásluhy si získati, je rozmnožiti a zároveň i jiné příkladem svým vzdělávati. Tu říkáme, že Bůh ctnost jejich zkouší. — Tak byl na př. zkoušen Tobiaš. Archanděl Rafael k němu pravil: »Že jsi byl příjemný Bohu, bylo třeba, aby pokušení zkusilo tebe.« (Podobným způsobem zkoušel Bůh Abrahama, Joba, Josefa Egyptského, sv. Jana Zlatoustého, sv. Lidvínu a nesčíslný počet jiných svatých a zbožných lidí.)

Sedmá prosba zní takto:

»Ale zbav nás od zlého.«

Čeho žádáme v sedmé prosbě?

V sedmé prosbě žádáme: 1. Aby nás Bůh zvlášť ode zla duše, kterým hřích jest, osvobodil a nás od časného i věčného trestu hříchu chránil.

Zlem vůbec nazýváme vše to, co nás zbavuje nějakého dobra, na př. nemoc; tato nás zbavuje zdraví; smrt, která nás zbavuje života. Zlem nazýváme dále vše, co nám škodí nebo co nám nepříjemno jest. Co škodí na těle, nazývá se tělesným zlem, na př. nemoci, chudoba, hlad a j.; a co škodí na duši, nazývá se duchovním zlem. Co může nám škoditi na duši? — Jedině hřích; neboť hřích nás odvrací od Boha, Jenž jest nejvyšší dobro, zbavuje duši naší milosti Boží a života věčného. Nemoci, bída a jakékoli jiné tělesné zlo nezbavují nás milosti Boží, neškodí nám tedy na duši. Duši škodí jedině hřích; a proto prosíme, aby nás Bůh ode zla duše, t. j. od hříchu osvobodil.

Dále prosíme, aby nás Bůh také »od časného i věčného trestu hříchu chránil.« Každý hřích zasluhuje trest. Koliký jest trest za hřích? Časný a

věčný. Který nazýváme věčným a který časným trestem? Když tedy v sedmé prosbě říkáme »zbav nás od zlého,« prosíme zároveň, aby nás Bůh chránil od věčného i časného trestu za naše hříchy.

V sedmé prosbě dále žádáme: 2. Aby nás Bůh také od všelikého tělesného zla osvobodil, není-li k našemu spasení.

Prosíme tedy, aby nás Bůh osvobodil od toho, co by nám na těle škoditi mohlo. Že jest dovoleno, za odvrácení tělesného zla a časných strastí prositi, vysvítá již z toho, že i církve sv. se modlí, aby Bůh rozličné takové vezdejší strasti a bídy od nás odvrátil. Tak na př. říká se v litaniích: »Od hromobiti a bouřky; od hladu, moru a vojny, vysvoboď nás Pane!«

Ale za odvrácení časného zla máme toliko pod výminkou prositi; není-li totiž takové tělesné zlo k našemu spasení. Někdy mohou býti nemoci, chudoba a rozličné jiné strasti a bídy k užítku duše. (K jakému užítku bývají nábožným a spravedlivým, o tom mluveno již v předešlé prosbě.) Ale i hříšníkům bývají často ku prospěchu duše. Mnohý hříšník byl již takovými strastmi přiveden zase na pravou cestu, že činil pokání a že snášením strastí těch mohl za hříchy své zadosť činiti. — Marnotratný syn ku př. byl svou bídou pohnut, aby se obrátil k otci svému. My sice nevíme, zdaž to neb ono neštěstí jest k našemu spasení nebo ne; ale Bůh to ví. Modlíme-li se tedy: »Ale zbav nás od zlého,« máme vzhledem k časným bídám a strastem do vůle Boží odevzdání býti, ježto Bůh nejlépe ví, co jest k našemu prospěchu.

Smíme tedy i za odvrácení tělesných nehod a strastí prositi, ale s odevzdaností do vůle Boží. Kdyby tedy Bůh strastí těch od nás neodvrátil, prosíme dále v sedmé prosbě: 3. Aby nám propůjčil milosti, bychom

všecky zármutky a bídy, které na nás posílá, s trpělivostí a stálostí snášeli.

Není to tak lehké, po dlouhá léta na př. nemoc, chudobu a jiné bídy a strasti snášeti; proto máme prositi, aby nám Bůh udělil milosti, bychom s trpělivostí a stálostí všecky zármutky a bídy snášeli. Máme je snášeti s trpělivostí, bez reptání a bez přílišného nařikání; máme je snášeti se stálostí, byť i sebe déle trvaly. Mnohý člověk snáší bídy, nemoc, chudobu a jiné strasti, které Bůh naň sesílá, po nějaký čas trpělivě; trvají-li však dlouho, stává se netrpělivým a reptá proti Pánu Bohu; nesnáší jich tedy se stálostí.

Ku konci modlitby Páně pronášíme slovo »Amen.«

Co pak znamená slovo to?

»Amen, slovo hebrejské, znamená tolik, jako: Staň se, aneb: stane se!«

Tímto slovem vyjadřujeme důvěru svou, že Bůh modlitbu naši vyslyší, že to, oč prosíme v Otčenáši, jistě se stane. Přidáváme slovo to, jako bychom v krátkosti vše to, oč jsme v Otčenáši prosili, ještě jednou opakovali. Prorok Jeremiáš pravil kdysi k Ananiášovi: »Amen, učiniž tak Hospodin, splniž Hospodin slova tvá.« Tak i my tím slovem chceme říci: »Amen, splniž ó Bože slova, jimiž jsme Tebe dle učení Syna Tvého prosili!«

Poznaly jste, m. d., jak krásná, vznešená a svatá jest modlitba, jížto nás učil Kristus Pán. Onť jistě nejlépe věděl, jak a zač se máme k Otci nebeskému modliti, abychom vyslyšení byli. Jak mnohých milostí došli již nesčíslní lidé, kteří modlitbu tuto náležitě a s pravou důvěrou vykonávali. Jak mnozí hříšníci byli již modlitbou touto k napravení života povzbuzeni! Na důkaz toho

chci vám zde uvést aspoň jeden příklad, jež vypravoval jistý duchovní správce. »Jednoho dne,« tak zní vyprávění jeho. »poznal jsem jistého mladého muže, a přesvědčil jsem se z řečí i ze způsobu života jeho, že na sv. náboženství zcela nic nedrží. Setkal jsem se s ním jednou v den nedělní, když věřící právě šli ze služeb Božích, a tázal jsem se ho: »Kdy pak jste se vy modlil naposledy Otčenáš?« — »Včera večer,« odpověděl mladý muž ten. »Co?« zvolal jsem; »Vy že jste se včera modlil Otčenáš? Vy, jenž máte tak nevěrecké zásady? To není ani možno!« — »Vy se tomu divíte,« pravil mladý muž, »a vskutku by sotva kdo věřil, že se modlívám Otčenáš. Ale poslyšte mne jen malou chvíli a pak se jistě nebudete diviti. Má zemřelá matka byla horlivou, zbožnou křesťankou, vychovávala pečlivě dítky své a vedla je k životu křesťanskému. Ale já jsem byl v mladém věku svém poslán do vyšších škol a tam jsem byl, přiznávám se k tomu upřímně, nevěřícími učiteli připraven o víru. Když jsem po několika letech domů se navrátil, zděsila se nemálo matka má; zpozorovalať v brzkém čase, že jsem se úplně vzdal víry křesťanské. I domlouvala mi laskavě, prosila mne prolévajíc hojné slzy a zapřísáhala mne, abych se odřekl zhoubných zásad světských a nevydával se v nebezpečenství věčného zahynutí. Kdož ví, nebyla-li by mne obrátila, kdybych nebyl musel brzy zase dům otcovský opustiti. Spasitelný dojem, jaký na mne slova matčina učinila, a všeliká dobrá předsevzetí má vešly brzy zase v zapomenutí, když jsem se opět octnul ve víru světském, kdež o víře a o náboženství ani zmínky se nečinilo. I oddal jsem se ponenáhlu rozkošem světským a hověl jsem jen své smyslnosti. Tu mi byl jednoho dne dodán list z domova, v němžto se mi oznamovalo, že matka má pracuje k smrti a že by

mne ráda ještě jednou spatřila. Vydal jsem se tedy bez odkladu na cestu, a octnul se za nedlouhý čas u matčina úmrtního lože. Na smrt zemdlená matka podávala mi stěží studenou již ruku svou, pohlédla na mne žalostně, vzdychla a pravila přetrhovanými slovy: »Milé dítě! — Nezapomínej zcela na Boha! — Věř — že jest Bůh — že jest věčnost — že bude soud! — Pomodli se každý den — alespoň Otčenáš — za sebe — a za mne! Slib mi to — podáním ruky!« Sehnuv se libal jsem její studenou ruku — a když jsem se pak zpřímil a na tvář její pohlédl, pozoroval jsem, že matka již nežije. — Od té doby modlívám se Otčenáš každý večer, a kdybych toho neučinil, nemohl bych ani usnouti.« — »A tento Otčenáš,« pravil jsem k němu u velikém pohnutí, »tento Otčenáš jest kotvou, která vás ještě drží a ochraňuje; na tomto Otčenáši závisí snad spása vaše.« — A hle! asi za deset let po této rozmluvě jsem se dověděl, že muž ten, který vždy jen světu sloužil a rozkoši pozemských vyhledával, později se obrátil a kající, příkladný život vedl. — K tomu přispěl snad nemálo i onen Otčenáš.

§ 3. O pozdravení andělském.

(Viz výklad mal. katech. str. 252.)

Kdy obzvláště ctí katolická církev Matku Boží pozdravením andělským?

Katolická církev ctí Matku Boží pozdravením andělským, obzvláště, když ráno, v poledne a večer k modlení se zvoní.

Co sobě máme při tom zvonění připomínati?

Při tomto zvonění máme sobě obzvláště vtělení Syna Božího vděčně a pobožně připomínati.

Máme sobě tedy připomínati, že Ježíš Kristus, Syn Boží, stal se člověkem pro nás, aby nás spasil. Toto vtělení Syna Božího máme sobě vděčně připomínati; máme uvažovati, jak veliké dobrodiní nám Kristus Pán tímto svým vtělením prokázal a máme Mu za to děkovati; vděčnost tuto můžeme však nejlépe dokázati pravým křesťanským životem.

Tříkráte za den nám církev sv. toto vtělení Syna Božího zvoněním připomíná: ráno, v poledne a večer. A tím nás zároveň vzbuzuje, bychom Bohu za neskončený důkaz lásky Jeho díky vzdávali, zároveň pak i Matce Boží úctu prokazovali a ji o přímluvu vzývali.

[Tento, v církvi katolické zavedený obyčej, jest velmi starobylý. Již ve 13. století zvonívalo se na večer; dávalo se tím znamení, aby v domech náležitě ukrýval se oheň (*hora ignitegi*). Tehdáž ještě nebylo tak snadno, jako za našich dob, oheň rozdělati. Bylo tedy třeba o to pečovati, aby oheň přes noc nevyhasnul; za tou příčinou přikrýval se večer popelem. Tím zvoněním měli tedy lidé býti k opatrnosti povzbuzeni, aby se oheň snad nevžňal a škody nezpůsobil. Ve 14. století nařídil papež Jan XXII., aby věřící při tomto zvonění tříkráte »Zdravas Maria« se pomodlili; modlitbou touto mohli dosáhnouti odpustků 10 dní. — Později bylo nařízeno, aby také ráno asi o východu slunce se zvonilo; při tom se modlívali nábožní věřící pětkrát modlitbu Páně k uctění pěti ran Krista Pána, aneb sedmkrát »Zdravas Maria« ke cti sedmera radostí Panny Marie. Jindy modlívali se třikrát Otčenáš a tříkráte Zdravas Maria. V 15. století bylo nařízeno, aby také o poledni se zvonilo. K nařízení tomu zavdala příčinu následující událost: Roku 1456. obléhali již na čtvrtý měsíc Turci město Bělehrad.

Konečně nařídil císař turecký, aby na město to se všech stran útokem se hnalo. Po dvacet hodin bojováno s obou stran s velikou udatností; ale později byli obráncové města již náramně unaveni, počali na mysli klesati a chtěli již již nepříteli město odevzdati. Tu postavil se udatný a zbožný řeholník z řádu sv. Františka, Jan Kapistrán, před vojsko a před shromážděné obyvatele města toho, a maje v ruce kříž, modlil se k Bohu o pomoc a vzýval Pannu Marii za ochranu: »Mocná královno nebes!« tak volal u veliké vroucnosti, »mohla-li bys dopustiti, aby ditky tvé padly do rukou nevěřících, kteří by pak z božského Syna tvého posměch si tropili říkajíce: Kde pak jest nyní Bůh křesťanů?« Při modlitbě této proléval Kapistrán hojné slzy. Křesťané byli slovy jeho rozníceni, vrhli se znovu na Turky s rekovskou zmužilostí a dosáhli skvělého vítězství. Toto slavné a neočekávané vítězství připisovali všichni ochraně Boží a zvláštní přimluvě Panny Marie; vzdávali tedy Bohu a blahoslavené Panně vroucí díky. Dostav o vítězství tom zprávu tehdejší papež Kalixt III. nařídil, aby každodenně po celém křesťanském světě mezi druhou a třetí hodinou (v tu dobu bylo vítězství dobyto) se zvonilo, a aby věřící při zvonění tom pozdravení andělské se modlili. Tím měli vždy k větší důvěře ve přimluvu Panny Marie povzbuzování býti a patrné to přispění Boží vděčně sobě připomínati. Později přeloženo zvonění to na čas polední.

Od té doby zvonívá se tedy ráno, v poledne a večer. Večerním zvoněním nebylo sice v pozdějších dobách již třeba připomínati věřícím, aby uschovali oheň na ohnisku, by v noci neuhasnul anebo se nevzňal, ježto nebylo již třeba ho uschovávat. Ale zvonění to má nás povzbuzovati, abychom vždy o to pečovali, by v nás neuhasnul

oheň lásky křesťanské a nevzňal se v srdcích našich
zhoubný oheň náruživostí.]

Při tomto trojím zvonění modlívají se nábožní
katoličtí křesťané třikráte »Zdravas Maria;« ale před
každé »Zdravas« klade se nějaká krátká průpověď
(antiphona), která souvisí s tajemstvím »Vtělení Páně.«
První antifona zní: »Anděl Páně přinesl důstojné
Panně Marii poselství a ona počala z Ducha
svatého.« Slovy těmito připomíná se, že archanděl
Gabriel poslán byl od Boha k Panně Marii, bý jí zvě-
stoval, že se má státi Matkou Syna Božího. Podle prvních
slov antifony této nazývá se také modlitba ta: »Anděl
Páně.« — Druhá antifona zní: »Ejhle děvka Páně,
staniž se mi podle slova tvého.« Připomíná se tu
svolení Panny Marie, když jí bylo zvěstováno, že má
býti matkou Krista Pána. Třetí antifona zní: »A Slovo
tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.«
Těmito slovy velebíme obzvláště vtělení Syna Božího.
»Slovo tělem učiněno« znamená tolik, jako: Kristus
Pán stal se člověkem, vzal na se lidskou přirozenost,
přebýval mezi lidmi a stal se jejich Spasitelem. Slova
tato obsahují veliké tajemství; proto padávají při nich
nábožní křesťané na kolena, nebo se aspoň pokloňují,
aneb se také bijí v prsy — jakoby tím chtěli
říci, že pro hříchy své tak nesmírného dobrodiní
nejsou hodni. Ku konci pak obyčejně ještě přidávají
se slova: »Oroduj za nás svatá Boží Rodičko,
abychom hodni učinění byli zaslíbení Kristových,«
a modlitba.

Modlitba tato zníž takto:

»Milost Tvou, prosíme Pane, rač do srdcí našich
vlíti, abychom, jižto jsme andělským zvěstováním

vtělení Krista, Syna Tvého, poznali, skrze umučení a kříž Jeho ku slávě vzkříšení přivedeni byli. Skrze téhož Krista Pána našeho. Amen.*

Při zvonění večerním modlívali se pak věřící ještě Otčenáš a Zdrávas Maria za duše v očistci.

(Bylo by prospěšno, vysvětliti zde také pobožnost sv. růžence, litanii loretanskou, jakož i modlitby a obyčejné písně k Panně Marii.)

III. hlavní částka.

O lásce.

I. Oddělení.

Co křesťanská láska jest.

(Co křesťansky milovati jest, proč a jak máme Boha milovati — viz výklad mal. katech., str. 260. a násled.)

Co jest Boha nade všecko milovati?

Boha nade všecko milovati jest: Bohu přede všemi tvory přednost dávati a Jeho sobě více vážit, nežli všeho, co nám příjemno a milo býti může.

Jsou rozličné tvory, které též rádi máme, které milujeme, na př. rodiče, příbuzné, rozličné statky tohoto světa, jako jsou: zdraví, život, bohatství, česť, sláva atd. Ale Pána Boha musíme více milovati, než všechny tyto tvory. Někdo na př. miluje statky pozemské; kdyby chtěl dokázati, že Pána Boha miluje nade všecko, musel by býti hotov, raději všech těchto statků se vzdáti, než aby Pána Boha jen jediným hříchem urazil. Tím by ukázal, že miluje Pána Boha více než všecko, že Ho tedy miluje nade všecko. Krásný příklad takové lásky dal nám Abrahám; byl hotov, i svého jediného syna, kteréhož velmi miloval, k rozkazu Božímu v oběť přinést; tím dokázal, že miluje Pána Boha více nežli svého syna, že Ho miluje nade všecko.

Sv. mučenníci raději život svůj obětovali, než aby byli zapřeli Pána Boha. Podobný důkaz lásky dali i jiní svatí a světice Boží. — Boháč, který miluje své statky nade všecko, myslí jediné na své statky, na své jmění a na nic jiného; hledí, aby jen vždy víc a více nashromáždil, a bojí se, aby ze svého jmění ničeho nepozbyl. A člověk, který miluje Pána Boha nade všecko, myslí také jediné na Pána Boha, raduje se, vidí-li, že i jiní Pánu Bohu ochotně slouží, a rmoutí se, bývá-li Bůh urážen.

(Kdo se rozumí slovem bližní — a co znamená bližního milovati atd., vysvětlováno ve výkladu mal. katech. str. 261.)

II. Oddělení.

O desateru Božích přikázání vůbec.

(Kterak Bůh dal lidu israelskému desatero přikázání, vypravováno již ve výkladu mal. katech. str. 267.)

Proč dal Bůh přikázání svá za blesku a hřímání?

Bůh tak učinil: 1. Aby lid k plnění těchto přikázání více naklonil a v srdce jeho uctivost k nim vštípil, a 2. aby přestupitelé báli se moci Jeho a trestů, kterými hrozil.

[K plnění přikázání Božích má nás nakloňovati úcta, láska a vděčnost k Bohu. Desatero přikázání nazýváme přikázáními Božími, poněvadž nám byla dána od Boha samého. A kdo jest Bůh, který nám dal tato přikázání? Bůh jest bytost nejdokonalejší, jest Stvořitelem nebe i země, jest naším nejvyšším Pánem, a proto má právo nám poroučeti. Jak velikou úctou musí nás naplniti pomyšlení: Bůh nejvyšší svatý, spravedlivý a moudrý oznámil nám svá přikázání! Tato přikázání jsou dojista svatá, spravedlivá a moudrá. Abychom tato Jeho

příkázání vždy v uctivosti měli, oznámil je na hoře Sinajské za blesku a hřmání a za zvučného zvuku trub, slovy: »Já jsem Hospodin, Bůh Tvůj!«

Ale více ještě než úcta, má nás i láska a vděčnost k tomu nakloniti, abychom příkázání Boží zachovávali. Hodné a vděčné děti činívají vždy ochotně, co jim rodičové přikazují, a mají se na pozor, aby rodičů neurazily. A podobně budeme i my příkázání Boží rádi zachovávat, milujeme-li Pána Boha a pamatujeme-li vždy na dobrodiní, která nám tak hojně prokazuje.

K plnění Božích příkázání má nás dále nakloniti bázeň před tresty, jimiž Bůh přestupitelům zákona svého hrozí. Nejlépe by ovšem bylo, kdybychom příkázání Boží vždy z lásky, vděčnosti a úcty k Bohu zachovávali; ale naše láska k Bohu bývá často slabá, a tu bychom v čas pokušení mohli snadno hříchu se dopustiti. Nevzbuzuje-li nás tedy vždy láska k zachovávanému Božím příkázáním, má nás aspoň bázeň před trestem k tomu doháněti.]

V katech. se praví, že Bůh dal příkázání svá pro lid israelský.

Ale máme-li pak i my je zachovávat?

I my máme těch deset Božích příkázání zachovávat.

[Poněvadž jsou výklad přirozeného zákona, jež Bůh do našich srdcí vepsal. Tento zákon přirozený vepsal Bůh každému člověku do srdce. Lidé věděli již před tím, než Pán Bůh desatero svých příkázání dal, co jest dobré a co zlé, co činiti a čeho se varovati mají. Kain, ku př., věděl dobře, že není dovoleno někoho usmrtiti, že jest to zlé, ačkoli tehdy ještě Pán Bůh nedal příkázání: »Nezabiješ!« I pohanům bylo známo, že není dovoleno

jiné o život připravovati, krásti atd., a tomu, kdo to přece činí, praví již jeho rozum, že dobře nejedná, a svědomí mu to předhazuje. To jest tedy ten zákon v srdcích našich. Ale lidé, jak praví sv. Augustin, nechtěli zákona toho v srdcích svých čísti; proto jej Bůh napsal na kamenné tabuli, aby ho měli vždy před očima.]

Příkázání Boží máme také zachovávat, poněvadž je sám Ježíš Kristus potvrdil a zachovávatí přikázal. (Viz výklad mal. katech. str. 268.)

A Kristus Pán nám také příkázání ta lépe vysvětlil a ukázal, kterak je máme plnit, bychom jako křesťané stali se dokonalejšími. Jednou řekl ke svým učeníkům: »Nebude-li hojnější spravedlnost vaše, nežli zákonníkův a farizeů, nevejdete do království nebeského. Syšeli jste, že řečeno jest starým: Nezabiješ; a pakli by kdo zabil, hoden bude soudu. Ale já pravím vám, že každý, kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu . . .« (Viz evang. na neděli 5. po sv. Duchu.) My křesťané máme tedy ještě dokonaleji příkázání tato zachovávat. Kristus Pán dal nám sice jiný, nový zákon, ale starého zákona nezrušil; On sám pravil: »Nedomnívejte se, že jsem přišel rušit zákona nebo proroků; nepřišel jsem rušit, ale naplnit!«

Můžeme-li pak také desatero Božích příkázání zachovávat?

Můžeme desatero Božích příkázání zachovávat, poněvadž Bůh každému milost k tomu dává.

Bůh jakožto nejvyšší moudrý nemohl nám dáti zákona, kterého bychom nemohli splnit. Ačkoli jsme ku zlému nakloněni, můžeme přece desatero Božích příkázání zachovávat, protože nás Pán Bůh svou milostí posilňuje; a když mohli jiní, můžeme i my je zachovávat. (O dvou příkázáních lásky — viz výklad mal. katech. str. 283.)

Co dlužno znamenati o každém z desatera Božích přikázání?

Znamenati dlužno, že v každém přikázání něco se poroučí a něco zapovídá.

V třetím přikázání na př. se poroučí, bychom neděle a svátky světili, a tím se již také zapovídá, bychom dne svátečního neznesvěcovali. V sedmém přikázání se zapovídá krádež, a poroučí se následovně, bychom každému nechávali a dávali, co jeho jest. Podobně i v každém jiném přikázání se něco poroučí a opak toho se zapovídá.

Víte již, m. d., že jen ti lidé, kteří přikázání Boží zachovávají, dojdou života věčného. Avšak kdo přikázání Božích nezná, nemůže jich také zachovávat. Potřebí tedy, abychom je znali a věděli, co Bůh v každém přikázání poroučí a co zapovídá; a to vám budu příště vykládati.

III. Oddělení.

O desateru Božích přikázání zvlášť.

§ 1. O třech prvních přikázáních, která obsahují povinnosti k Bohu.

Co se poroučí v prvním přikázání?

V prvním přikázání se poroučí, abychom v jednoho Boha věřili, Jemu se klaněli, v Něho doufali a Jej milovali.

V prvním přikázání se tedy předně poroučí, abychom v jednoho Boha věřili; ale tím bychom ještě nesplnili prvního přikázání Božího, kdybychom toliko věřili, že jest jeden Bůh; prvním přikázáním se nám také poroučí, abychom se Bohu klaněli. Věříme-li v Boha, Jenž jest nejdokonalejší bytost, všemohoucí Stvořitel nebes a země,

tedy také náš nejvyšší Pán, musíme Mu zároveň vzdávati nejvyšší úctu, musíme se Mu v pokoře klaněti. Věříme-li, že Bůh jest všemohoucí, že jest věčná pravda a že jest věrný v plnění slibů svých, že jest neskončeně dobrotivý a milosrdný, musíme také v Něho doufati; a věříme-li, že jest sám v sobě nejvyšší dobro, že jest bytost nedokonalejší a že jest i k nám nejvyšší dobrotiv, musíme Jej také milovati. Kdybychom toliko v Boha věřili, Jemu se však neklaněli, v Něho nedoufali, Jeho nemilovali, byla by víra naše mrtva a neprospěla by nám k věčnému spasení.

V prvním přikázání se nám tedy také poroučí, abychom Bohu nejvyšší úctu vzdávali. A to se může státi dvojím způsobem; můžeme totiž Pána Boha ctíti toliko uvnitř, nebo také zevně. Úctu vnitřní vzdáváme Pánu Bohu, když Jej uznáváme za svého nejvyššího Pána a když se Jeho svaté vůli vždy a ve všem ochotně podrobujeme, jak to činil na př. nejvyšší kněz Heli. Když mu byl Samuel zvěstoval vůli Boží a strasti, kterými měl navštíven býti, zvolal Heli: »Hospodin jest; nechť učiní, co dobrého jest před očima Jeho.« — A podobnou ochotnost, podrobiti se vůli Boží, dal na jevo sv. apoštol Pavel. Když se mu Pán Ježíš zjevil na cestě do Damašku, zvolal Pavel pln oddanosti: »Pane, co chceš, ať učiním?« Ale nejvznešenějším vzorem jest nám v tom Pán Ježíš, Jenž byl vždy a úplně oddán do vůle Otce nebeského. — Způsobem vniterným ctíme také Pána Boha, když vzbuzujeme tři božské ctnosti. Neboť když vzbuzujeme víru, vyznáváme, že Bůh jest věčná pravda a neskončená moudrost, podrobujeme rozum svůj Jeho zjevení a věříme i to, čeho nemůžeme rozumem svým pochopiti. — Vzbuzujeme-li naději, dáváme na jevo, že doufáme od Pána Boha vše, cokoli nám slíbil, doufáme to proto,

že Bůh jest všemohoucí, věrný, neskončeně dobrotivý a milosrdný. — Když vzbuzujeme lásku, osvědčujeme, že Pána Boha milujeme proto, že jest nejvyšší dobro a že i k nám nejvyšš dobrotiv jest. Vzbuzováním božských ctností vzdáváme tedy také Pánu Bohu úctu vnitřní.

Pána Boha máme však také ctíti zevně. — Dítě, jež rodiče své ctí, dává to i zevně na jevo. Pozdravuje jich, mluví k nim uctivě atd. V celém chování jeho jeví se úcta k rodičům. Podobným způsobem jeví se také úcta k Bohu i zevně, když ji buďto slovy, zevnějším chováním, skutky, nebo jistými uctivými pohyby těla projevujeme; když na př. klekáme, když skládáme a spínáme ruce, nakloňujeme hlavy atd.. čímž dáváme také na jevo, že sami si pomoci nemůžeme, že tedy potřebujeme pomoci Boží, jížto sobě spínáním rukou atd. chceme vyprositi. Nejlépe můžeme Pána Boha ctíti zevně navštěvováním služeb Božích, které hlavně k účtě Pána Boha nařízeny jsou. a pak také slušným chováním ve chrámu Páně. — Je-li pak tato zevnější úcta též potřebna? Jest; neboť máme také tělo, a proto máme i tělem Pánu Bohu sloužiti, máme Pána Boha milovati ze vsí síly své a tedy také tělesných sil užívati k účtě Boží. Tato zevnější úcta bývá nám i bližnímu užitečna. Nám, protože jí býváme více roznicováni k pobožnosti, když úctu k Bohu zevně ukazujeme; bližnímu pak jest užitečna, protože bývá tím povzbuzen, aby také Pána Boha chválil a velebil.

V prvním přikázání zapovídá se nevěra, modloslužebnost, kacířství, hádání, pověry, kouzla neb čary, nenávisť Boha, zoufanlivost, nedůvěrnost, aneb také opovážlivé spolehání na milosrdenství Boží.

Nevěrou prohřešuje se proti prvnímu Božímu přikázání, kdo nevěří, co Bůh zjevil a co Ježíš Kristus učil.

K nevěřícím náleží pohané, židé a ti, jižto sice pokřtěni jsou, ale zjevení Božího nevěří, Krista Pána za Syna Božího a pravého Boha neuznávají, k Jeho učení víry nepřikládají a jen to za pravdu mají, co rozumem svým poznati mohou.

V prvním přikázání Božím zapovídá se ďakciřství. Tímto se prohřešují proti prvnímu Božímu přikázání oni křesťané, jižto nevěří, co církev katolická k věření předkládá, nebo kteří jinak věří, než církev sv. učí, nebo se přidržují učení, které církví katolickou jako nepravé zavrženo bylo. Takoví křesťané bloudí u víře, a proto se nazývají také bludaři. Nevěra může býti buď zaviněná, nebo nezaviněná, a totéž platí i o kaciřství neboli bludařství. (Srovnej učení, že kromě pravé církve spasení dojíti nelze. 9. článek víry str. 50.)

Proti víře může se člověk také dopustiti hříchu pochybováním ve věcech víry. Ale takové pochybnosti nejsou vždycky hříchem; někdy bývá taková pochybnost toliko pokušením. Kdo pokušení takovému na odpor se staví, proti němu bojuje, nedopouští se pochybováním tím hříchu; ale kdo takové pochybnosti dobrovolně v sobě přechovává, v nich zalíbení má aneb sám příčinou bývá, že v něm povstávají, ten se dopouští hříchu proti prvnímu Božímu přikázání. Povstávají-li v nás takové pochybnosti, máme je ihned zapuzovati a Pána Boha prositi, aby víru naši posilnil.

Dále se prohřešuje proti víře, kdo takové řeči mluví, aneb písmem rozšiřuje, které jsou proti pravému náboženství, kterými se víra tupí; podobně se prohřešuje, kdo takových řečí poslouchá a v nich zalíbení má; prohřešuje se také proti víře, kdo takové noviny, spisy a knihy čte, podporuje a rozšiřuje, které směřují proti víře.

Proti víře čelí také lhostejnost a netečnost ve víře; když totiž někdo myslí, že jest to jedno, ať věří to neb ono, jen když dobře jedná; když jest spravedlivě živ. Kdyby to bylo jedno, nebylo by třeba učení Ježíše Krista; Kristus Pán byl by darmo hlásal, byl by nadarmo apoštolům rozkazoval, aby učení Jeho po celém světě ohlašovali.

I ten hřeší proti víře, kdo křesťanskou víru svou zapírá, aneb od ní odstupuje (odpadlictví). O takových lidech praví Kristus Pán: »Kdož by zapřel mne před lidmi, toho zapřu i já před Otcem svým, kterýž jest v nebesích!«

Všechny tyto hříchy proti víře přivádějí mnohé v záhubu věčnou; vždyť Kristus Pán praví: »Kdo nevěří, bude zatracen.« — A sv. Pavel tvrdí, že bez víry nemožno jest líbiti se Bohu. Máme tedy všemožně o to pečovati, abychom ve víře vždy více utvrzeni byli a prameny, ze kterých nevěra se prýští, bedlivě ucpávali. Takovým pramenem jest na př. pýcha a ustavičné hloubání o věcech víry se týkajících. Pyšný chce všemu rozuměti, všechno vyzkoumati, a čeho rozumem svým pochopiti nemůže, to zavrhuje, toho za pravdu neuznává. Bůh pak se nad to pyšným protiví a opouští je, neuděluje jim tak hojných milostí jako poníženým — a bez milosti Boží nelze u víře setrvati. — Také náruživosti a hříšný život bývají příčinou nevěry. Náruživosti zaslepují člověka, že pak nevidí světla sv. víry: člověk hříšnému životu oddaný přeje si, aby nebylo Boha, poněvadž má příčinu, obávati se, že jej Bůh bude věčně trestati; proto se raději oddává nevěře, aby bez bázně v hříšném životě setrvati mohl.

V prvním prikázání dále se poroučí, abychom se Bohu klaněli; naproti tomu se zapovídá modlo-

služebnost. Těto se dopouští, kdo stvořeným věcem úctu božskou vzdává, na př. slunci, měsíci, zvířatům atd., aneb sám nějaké věci si zhotoviv (modly) je za své bohy má, jim božskou čest prokazuje (pohané). Podobné modloslužby dopustil se také lid israelský u hory Sinajské, když se klaněl zlatému teleti. (Vypravuje se o tom, nestalo-li se to již dříve.) I naši předkové klaněli se ještě na mnoze modlám, než svatí Cyrill a Method do země naší zavítali.

Jest však ještě jiné, tak zvané jemné modlářství; tohoto se dopouštějí všichni, kdo stvořené věci více milují, než Pána Boha. Tak praví již sv. apoštol Pavel, že lakomství jest modloslužba, neboť lakomec miluje peníze své více, než Pána Boha.

Zapovídá se dále v prvním přikázání Božím hádání. Hádáním hřeší, kdo z nějakých nedostatečných důvodů, z nahodilých úkazův a z rozličných malicherných znamení věcí tajných nebo budoucích dovědět se žádá, na př. z karet, z ruky, z letu ptáků, z planet atd. Ale netoliko ten se dopouští tohoto hříchu, kdo na př. karty vykládá, nýbrž i ten, kdo si je vykládati dává. Může-li pak člověk z takových věcí poznati budoucí osudy své aneb svých bližních? Nemůže. To jsou nedostatečná znamení, z těch budoucnost předpovídati nelze; neb tyto a podobné věci nemohou zvěstovati cos tajného, nebo budoucího. Budoucí věci jsou jen Bohu známy. V písmě sv. se vypravuje, že i lid israelský se někdy obíral hádáním, že mu to Bůh byl již skrze Mojžíše zakázal (III. Mojž. 19, 31.) a že se proto Hospodin rozhněval. (Viz IV. knihu královskou kap. 1. (Ochoziáš), a kap. 17, 17. 18.)

[Ale někdy jest možno, budoucí věci předvídati a tedy i předpovídati, jsou-li totiž k tomu dostatečné důvody, z nichžto budoucí příhody lze předvídati. Řikává

se na př.: »Dnes vstoupila mlha vzhůru, bude krásné počasí.« nebo: »Dnes létají vlašfovky při zemi, bude pršeti;« anebo když někdo v mladém věku hýří a rozhazuje, můžeme předvídati, že na stará léta ničeho nebude mít. V těchto a podobných případnostech předpovídáme tedy také budoucí věci, ale z dostatečných důvodů, poněvadž se to tak obvykle stává; ale ani tu nemůžeme býti ubezpečeni, že se tak skutečně stane.

Sem patří též vykládání snů. (Josef egyptský a Daniel vykládali také sny; to se však dalo řízením Božím.)

Ale ze snů můžeme také nabýti užitku, vykládáme-li je sobě náležitým způsobem. Někomu se na př. zdá, že vyhořel, nebo že se mu nějaké jiné neštěstí přihodilo; pomyslí-li pak sobě: Budu opatrný, aby se mi to skutečně nestalo, bude mít ze snu svého užitek. Ze snů můžeme také sami sebe poznati. Někomu se na př. zdá, že v něm povstaly zlé žádosti. Kdyby takový člověk snem tím byl povzbuzen, aby zpytoval své svědomí, zdali skutečně k tomu, neb onomu hříchu nakloněn není, a umínil sobě, že bude nad sebou bdíti, byl by mu sen jeho k velikému užitku.

Takové vykládání snů bylo již mnohým ku prospěchu. Ctihodný Tomáš Kempenský na př. byl v útlém věku svém velmi horlivý v konání rozličných pobožností; zvláště Matku Boží ctíl s velikou vroucností. Ale v nebezpečném věku mládeneckém stal se vlažnějším, a vida, že mu Bůh již tak mnohých milostí neposkytuje, rmoutil se nad tím náramně. I zdálo se mu jedné noci, že dle se svými spolužáky v učírně. Tu se objevila Panna Maria v nebeském lesku a chodíc mezi jeho spolužáky rozmlouvala s nimi s velikou přívětivostí. Tomáš čekal toužebně, až i k němu přijde. Konečně přišla skutečně; však pohlednuvši naň vážně jala se mu vlažnost jeho vytýkati. Tu se Tomáš probudil. a přemýšleje o snu tom,

poznal, že výtky té zasloužil; všel tedy do sebe a počal s obnovenou horlivostí pobožnosti své konati a Pannu Marii s větší vroucností ctíti. — Cos podobného vypravuje se také v životě sv. Řehoře Nazianského, sv. Jeronýma a jiných.]

Dále se zapovídá pověra. Pověrou se prohřešuje, kdo nějakým slovům, věcem a znamením takovou přisuzuje moc, které nemají ani od přírody, ani z nařízení a ustanovení Božího, ani ze žehnání církevního. Někdo by na př. v nemoci napsal něco na lístek, jež by pak hodil do vody, očekávaje, že prostředkem tím se uzdraví. Užívá-li však někdo v čas nemoci prospěšných léků a doufá, že se uzdraví, neprohřešuje se pověrou, vždyť léky mají do sebe hojící moc, již Bůh do přírody vložil. Pověrou by též bylo, kdyby někdo Bohu a svatým na jiný způsob úctu vzdával, než jak církev sv. učí. Tak na př. bylo ve starém zákoně poručeno, aby se Bohu rozličná zvířata obětovala; kdyby však nyní křesťan takto Pánu Bohu poctu vzdávati chtěl, dopustil by se pověry. Anebo kdyby někdo obrázky svatých nebo nějaké svěcené věci při sobě nosil a pouze tomuto nošení nějaké zázračné účinky připisoval, hřešil by pověrou. Častěji se modlití, aby nás Bůh od věčného zahynutí chránil, jest věcí chvalitebnou; kdyby však někdo na tuto modlitbu spoléhal a nic jiného nečinil — hřešil by též pověrou.

Zbožní křesťané kropívají se častěji svěcenou vodou, aby od neštěstí nebo pokušení zachráněni byli. To není pověrou, protože církev sv. k těmto účelům vodu světi. Pověrou by se však při tom provinil, kdo by takových účinků od svěcené vody s úplnou jistotou očekával, aneb kdyby bez potřeby do nebezpečí se vydával, domnívaje se, že se mu nemůže nic státi, poněvadž se pokropil svěcenou vodou.

Při křtu sv. leje se na dítě voda, aby bylo očištěno od hříchu; voda sama v sobě moci nemá, aby mohla dítě od hříchu očistiti, ale dosáhla jí ustanovením Božím. Kristus Pán ustanovil, aby voda a slova, která křestící při tom říká, od hříchu očišťovala a milosti Boží udělovala. (Podobně sv. křížmo, sv. olej, vzkládání rukou atd.)

První přikázání zapovídá dále kouzla a čáry. Kdo se dopouští toho hříchu? Ten, kdo by pomocí ďábla neobyčejné věci vyvésti, na př. bližnímu svému aneb jeho dobytku atd. škoditi chtěl. (Mnohá hospodyň na př. si myslí, když jí kráva nedojí a pořád chudne, že jí sousedka učarovala.) Bůh zapovídal již ve starém zákoně, uchylovati se k čarodějníkům. (Saul a čarodějnice z Endoru. Šimon a Elymas. — Kopání pokladův atd.)

V prvním přikázání Božím dále se poroučí, abychom Boha milovali. Naproti tomu se zapovídá nenávisť Boha. Tohoto hříchu se dopouští, kdo se Pánu Bohu na odpor staví (Julian odpadlík), kdo sobě přeje, aby Boha raději ani nebylo. Nenávisť tato jeví se také tím, že člověk na Pána Boha málo kdy vzpomíná, k Němu se nemodlí, do kostela nechodí, slova Božího neposlouchá, stvořené věci příliš miluje a pro ně i Pána Boha uráží; kdo reptá proti Božímu zřízení, Boha se spouští atd. (Srovnej chování dětí, které rodičů nemilují.)

V prvním přikázání se poroučí, abychom v Boha doufali. Proti naději může se člověk prohřešiti zoufanlivostí, nedůvěrností a opovážlivým spoléháním na milosrdenství Boží. — Zoufanlivostí se prohřešuje, kdo všeliké naděje v Boha se vzdal, kdo myslí, že mu Bůh hříchů jeho odpustiti nebo v jiných potřebách pomoci nemůže, nebo nechce. (Kain, Jidáš.) Nedůvěrností hřeší, kdo pochybuje, zdali mu Bůh může, nebo chce odpustiti, nebo v nějaké potřebě

pomoci. Tak pochyboval na př. Mojžíš. Když lidu israelskému nedostávalo se na poušti vody, prosil Mojžíš Pána Boha o pomoc. Bůh pravil k němu: »Jdi a mluv ku skále a ona vydá vodu!« Tu nedůvěřoval Mojžíš, ačkoli Pán Bůh již dříve v též potřebě způsobem zázračným lidu pomohl. Mojžíš si myslel: »Kdo ví, zdali Pán Bůh opět zázračně pomůže, když lid israelský tak často Její uráží?« Pro tuto nedůvěrnost byl Mojžíš od Pána Boha potrestán tím, že nevešel do země zaslíbené. — Vyzvědači, kteří byli z pouště posláni do zaslíbené země, aby ji prohlédli a pak o zemi té lidu zprávu dali, navrátili se vypravovali, že bude sotva možno, aby tamější lid přemohli a země jejich se zmocnili. A tu lid israelský nedůvěřoval v pomoc Boží, a proto byl od Boha potrestán.

Když Zachariáš Bohu ve chrámu obětoval, ukázal se mu archanděl Gabriel. Zachariáš se ulekl; však anděl Páně těšil ho řka: »Neboj se Zachariáši, neboť vyslyšána jest modlitba tvá; a Alžběta, manželka tvá porodí tobě syna a nazveš jméno jeho Jan.« Zachariáš však o tom pochyboval, a proto byl potrestán němotou. — Také učení Krista Pána byli malé víry, když vznikla bouře na jezeře genezaretském.

Nedůvěřivý člověk prohřešuje se proti prvnímu Božímu přikázání, protože pochybuje buďto o všemohoucnosti aneb o dobrotě Boží.

Proti naději jest také opovážlivé spoléhání na milosrdenství Boží; tím se prohřešuje, kdo se dopouští hříchů, ale pokání činiti nechce, aneb je odkládá, spoléhaje na to, že Bůh jest neskončeně milosrdný. Bůh nám hříchy naše skutečně odpouští, avšak jen, když se napravujeme, když činíme pokání. Kdyby však někdo směle hřešil, ale pokáním vždy odkládal a myslel: však

Bůh jest nejvyšš milosrdný, On mi odpustí; to by bylo opovážlivé spoléhání na milosrdenství Boží. — Král Manasses často se dopouštěl hříchů, ale ku konci života svého se polepšil, a Bůh mu hříchy jeho odpustil. Syn jeho Amon spoléhal na to a doufal, že Bůh, který jeho otcí odpustil, také jemu odpustí. Ale Amon zemřel ve hříších svých bez pokání. — Pán Bůh může nám sice i v posledním okamžiku života hříchy odpustiti, jakož odpustil lotrovi na kříži; však na to nesmíme spoléhati; lotrovi odpustil Kristus Pán ještě v posledním okamžiku; to jest však jen jediný příklad, který se v písmě sv. uvádí. Sv. Augustin praví o tom: »Jediný proto, abychom nezoufali, jediný však také, bychom opovážlivě na milosrdenství Boží nespoléhalí.«

Tohoto hříchu také se dopouští, kdo svévolně v nebezpečení nějaké se vydává a při tom očekává, že ho Bůh chrániti bude; anebo kdo doufá, že mu Bůh pro život vezdejší potřebných věcí udělí, kdyby se také sám nepřičinil; takový člověk pokouší tak říkajíc — Pána Boha. — doufá příliš mnoho, spoléhá opovážlivě na dobrotu a milosrdenství Boží.

* * *

Ctění a vzývání andělů a svatých. Obrazy a ostatky svatých.

V prvním přikázání se poroučí, abychom jen Pánu Bohu se klaněli, t. j. Jemu nejvyšší úctu vzdávali.

Bohu samému klaněti se budeš!

Není-li tedy proti prvnímu přikázání, ctíti a vzývati anděly a svaté?

Není proti prvnímu přikázání, ale dobře jest a užitečno, anděly a svaté ctíti a vzývati.

Anděly a svaté ctíme, když jejich dobré skutky a vlastnosti sobě připomínáme, modlitbou nebo zpěvem je chválíme a velebíme, když k jejich cti a slávě dobré skutky konáme, když před obrazy jejich smekáme, aneb obrazy ty okrašlujeme atd. A tato úcta andělův a svatých není proti prvnímu přikázání Božímu.

Rovněž tak není proti tomuto přikázání, když anděly a svaté vzýváme, když jich prosíme, by se přimlouvali za nás u Boha. Ano jest to, jak praví katech., dobře a užitečno, anděly a svaté ctíti a vzývat. —

Jest tedy dobře, anděly a svaté ctíti, jest to dovoleno, není to proti vůli Boží, ano jest to Pánu Bohu milé a příjemné.

V písmě sv. starého zákona se vypravuje, že andělé a zbožní lidé bývali ctěni, že na př. Abraham i Lot uctili anděla. — Abdiáš, muž bohabojný, padl na svůj obličej před prorokem Eliášem. — Ale i v novém zákoně vypravuje se cos podobného. Sv. Alžběta vzdávala úctu Panně Marii; a Panna Maria sama pravila: „Od této chvíle blahorečiti mne budou všichni národové.“ V písmě sv. schvaluje se tedy úcta andělův a svatých.

Církev sv. vždy učila, že jest dovoleno a Pánu Bohu milo, když anděly a svaté ctíme. Již za dob prvních křesťanů bývali mučenníci v církvi nábožně ctěni, a církev sv. ustanovila také během času mnohé svátky ku cti andělův a svatých. (Slavnosti Panny Marie, sv. andělů strážných, ss. Michala, Gabriela, Rafaela, ss. Josefa, Jana Křtitele, ss. apoštolů, mučenníků, vyznavačů, panen atd.)

Také rozumem můžeme pochopiti, že ctění andělů a svatých Pánu Bohu jest milo. Bůh sám svaté ctí a mnohými zázraky je oslavuje; svatí jsou přátelé Boží a Bohu se jistě líbí, když přátely Jeho ctíme. Když ctíme svaté, ctíme tím zároveň samého Boha, bez Jehožto

milosti nikdo svatým státi se nemůže. Chválí-li někdo žáka, že svým věcem náležitě rozumí, že se mnohému naučil atd., bývá chvála tato i chválou učitele jeho; a podobně jest to i se svatými; ctíme-li svaté, ctíme tím i Pána Boha.

Ale úcta andělův a svatých není toliko dovolena, nýbrž jest nám také užitečna a spasitelná. A jaký užitek z toho máme, ctíme-li svaté? Ctíce svaté připomínáme si jejich vznešené ctnosti, jejich dobré skutky; připomínáme si, jak svatě zde na světě živi byli, jak horlivě Pánu Bohu sloužili, jak mnohá utrpení z lásky k Pánu Bohu snášeli, jak pro Něho i smrt podstoupili atd. Pozorováním a rozjímáním ctnostného života svatých býváme povzbuzeni, bychom jejich dobrých příkladů následovali. Kdo na svaté často pamatuje, kdo s nimi tak říkajíc obcuje, kdo je náležitým způsobem ctí, stává se sám také vždy dokonalejším. I tu platí slova písma sv.: »Se svatými svatým budeš.«

Jiný užitek z úcty svatých pozůstává v tom, že ctíme-li svaté náležitým způsobem, připomínáme-li sobě, co z lásky k Bohu učinili, jak věrně příkázání Boží plnili, rozličná utrpení a soužení snášeli, poznáváme zároveň že i my to konati aneb snášeti můžeme, co oni konali nebo snášeli; vždyť svatí byli jen slabí lidé jako my; ale Bůh je silil svou milostí; a této milosti neodepře Bůh ani nám; s Boží pomocí budeme tedy také s to, abychom příkladu svatých následovali. Toť tedy ten užitek, který máme ze ctění svatých. (Sv. Augustin.) — Anděly a svaté ctíti, jest tedy dobře, jest to užitečno a spasitelné.

Ale zdali pak dobře a užitečno jest, anděly a svaté vyzývati? Jest dobře, t. j. srovnává se s vůlí Boží, když anděly a svaté vyzýváme, když jich prosíme, aby u Pána Boha za nás se přimlouvali. Sv. apoštol Pavel

prosival věřících, aby se za něj u Pána Boha přimlouvali. Tím více tedy dovoleno vzývati svaté v nebi o přimluvu. Církev katol. vzývání svatých vždy schvalovala; již první křesťané vzývali často svaté, když se scházivali v katakombách, t. j. v podzemních skrýších, kdež se služby Boží konávaly. To bývalo za času pronásledování, když bylo křesťanům zakázáno, veřejně Pánu Bohu sloužiti. Dále víme též, že Pán Bůh na přimluvu svatých mnoho zázraků učinil. Toho by zajisté nebyl činil, kdyby Mu vzývání svatých nebylo milé. Že dovoleno vzývati svaté, poznává i náš rozum. Když někdo prosí přítele nějakého mocného pána, aby se zaň u pána toho přimlouval, neuráží tím zajisté pána toho; taktéž neurážíme Pána Boha, když prosíme o přimluvu svaté, kteří jsou přátelé Boží.

Svatí mohou a chtějí také lidem pomoci, mohou a chtějí za ně se přimlouvati. Vždyť již zde na zemi lidem všemožně pomáhali a mnoho dobrodiní jim prokazovali. Kterak by toho nečinili nyní v nebi?

Užitečno jest také svaté vzývati. V písmě sv. čteme, že svatí za nás u Boha se přimlouvají (II. Mak. 18.); a může-li již zde na zemi mnoho vymoci u Boha modlitba spravedlivého (Jak. 5.), čím mocnější musí býti modlitba svatých!

Vzývání svatých jest nám tedy užitečno.

(Církev katolická vyhláší za svaté toliko ty, o nichžto bylo dokázáno, že konali božské a hlavní mravné ctnosti v míře nadobyčejné, a že Bůh na jejich přimluvu zázraky činil. A toliko těm smí pak veřejná úcta vzdávána býti.)

Proč vzývají katoličtí křesťané anděly?

Katoličtí křesťané vzývají anděly, poněvadž lidem k ochraně ustanoveni jsou, lidi

milují, o spasení jejich péči mají, za ně prosí, a poněvadž na Boha ustavičně patří a také Mu lidskou modlitbu přednášejí.

(Doklady k tomu z písma sv., viz pod čárou v katech.)

[Věřící konávají často pobožnost k devíti kůrům andělským. Jsouť to: Andělé, archandělé, síly; mocnosti, panstva, knížectva; trůnové, Cherubini a Serafini.]

Proč vzývají katoličtí křesťané také svaté?

Katoličtí křesťané vzývají také svaté, ne jakoby oni z vlastní moci pomoci mohli, ale poněvadž přátelé Boží jsou, a poněvadž také za lidi u Boha prosí.

Vzýváme-li svaté, nedomníváme se, že nám z vlastní moci pomoci mohou, ale víme, že jsou přátelé Boží, že je Bůh miluje; a proto doufáme, že nám na přímluvu jejich pomůže, jestliže to, v čem svatých za přímluvu prosíme, jest k našemu spasení. — Mezi vzýváním Boha a vzýváním svatých jest veliký rozdíl. Vzýváme-li Boha, činíme to, poněvadž víme, že Bůh jest všemohoucí, že nám vždy pomoci může; svatých však nevzýváme, jakoby nám sami pomoci mohli, ale vzýváme je proto, že mohou za nás u Boha orodovati. Že tomu skutečně tak, viděti již ze slov, jimiž Boha a svaté vzýváme; modlíce se na př. litanie, říkáme: »Pane smiluj se nad námi! Kriste smiluj se nad námi! Otče s nebes Bože, smiluj se nad námi!« atd. Ale když pak voláme: »Svatá Maria! Svatý Michale!« atd. neříkáme již: »Smiluj se nad námi!« nýbrž: »Oroduj za nás!« Boha prosíme tedy, aby se nad námi smiloval a nám pomohl; svatých pak prosíme, by za nás orodovali, by se za nás přimlouvali, aby nám Bůh pomohl. Tím dokazujeme, že svatých nevzýváme,

jakoby nám z vlastní moci mohli pomoci. Někdy sice také říkávame: »Matko Boží! pomoz mi!« nebo: »Sv. Josefe! přispěj mi ku pomoci!« atd., ale při tom rozumíme vždy, aby nám přispěli ku pomoci svou přímluvou.

[Vzývati můžeme každého svatého v jakékoli potřebě. Jsou však přece někteří svatí, k nimžto v jistých potřebách zvláště často se utíkáme. Které svaté vzýváme v potřebách svých obzvláště? Především Pannu Marii; neboť ona jest Matkou Pána Ježíše, Matkou Boží, a proto jest přímluva její u Boha nejmocnější. Často se utíkáme také k sv. Josefu; neboť světec tento byl pěstounem Ježíše Krista, a proto Bůh jistě rád přímluvu jeho vyslyší. Také vzýváme svatého nebo světici Boží, jimžto farní chrám náš zasvěcen jest, a jež také patrony neboli ochranci chrámu nazýváme. Ctíme také a vzýváme svého patrona, neboli ochrance, t. j. onoho svatého, jehož jméno nám na křtu svatém dáno bylo. Také jednotlivé země a krajiny mívají nějakého svatého za zvláštního ochrance neboli patrona. Ss. Cyrill a Methoděj na př. jsou patronové země naší Moravy. Podobně mívají zvláštní patrony jednotlivé stavy. Tak jsou na př.: Sv. Alois, sv. Stanislav, sv. Anežka, patrony mládeže, sv. Josef patronem truhlářů a tesařů, sv. Isidor patronem rolníků atd. Ale i v jistých zvláštních potřebách utikávame se k jistým svatým. Svatého Floriana na př. vzýváme, aby nás chránil před neštěstím ohně. V čas moru utikáme se k sv. Rochu, sv. Šebastiánu a ku sv. Rosalii; v čas pádu dobytka ku sv. Vendelínu; o zachování cti a dobrého jména vzýváme sv. Jana Nep.; za šťastnou hodinu smrti utikáme se ku sv. Josefu, ke sv. panně Barboře atd. — V rozličných potřebách brávají křesťané často také útočiště ku čtrnácti sv. pomocníkům. Jsouť to: Sv. Akacius, sv. Jiljí, Blažej, Kristofor, Cyriak, Diviš, Erasmus, Eustach, Jiří, Pantaleon, Vít,

sv. Barbora, Kateřina (muč.) a Markéta (muč.). Mohli bychom sice v těchto a podobných potřebách i jiné svaté a svěťice Boží vzývati; ale utíkávání se přece často k jistým svatým, buďto že tito svatí v takových potřebách často již pomoci poskytli, buďto že sami v takových potřebách aneb nebezpečnostech za živobytí svého postaveni byli.]

Ctíme také obrazy andělů a svatých.

Není-li však užívání obrazů v katolické církvi proti prvnímu Božímu přikázání?

Užívání obrazů v katolické církvi není proti prvnímu Božímu přikázání; neb toto zapovídá jen obrazy dělati, aby se jim kdo klaněl.

V písmě sv. se praví: „Neuděláte sobě modly ani rytiny . . ., abyste se jí klaněli.“ Rytiny jsou obrazy v kamenu, nebo ve zlatě, ve stříbře, v železe atd. vytesané nebo vyryté. Zde se bere slovo rytina v tom smyslu, jako obraz nebo socha. My, katoličtí křesťané, obrazům nebo sochám se neklaníme; vždyť se neklaníme ani svatým, tím méně tedy obrazům jejich; ale obrazy ty máme v uctivosti.

Proč a kterak ctí katoličtí křesťané obrazy?

Katoličtí křesťané ctí obrazy, poněvadž představují něco ctihodného, ku př. nějakou božskou osobu, aneb Matku Boží, aneb anděla, neb některého svatého. Tato pocta nevztahuje se na obraz, nýbrž na toho, kdo se jím představuje.

Obrazy bývají buď na plátně, nebo na papíře, nebo na skle atd. vymalovány; sochy zhotoveny bývají ze

dřeva, z kamene, z nějakého kovu atd. Katoličtí křesťané nevzdávají úctu té látce, na které obrazy malovány, anebo ze které sochy zhotoveny jsou, nýbrž božské osobě, nebo svatému, jež obrazy a sochy ty vypodobňují; anebo si připomínají s úctou a vděčností tajemství svatého náboženství, kteráž se jimi zobrazují. Vidíváte na př. obraz ukřižovaného Spasitele; co nám obraz ten připomíná? Vzdáváme-li úctu obrazu tomu, na koho pak se vztahuje úcta tato? — Jakási stařena klečela jednoho dne přede dřevěným křížem a modlila se. Nějaký muž přistoupil k ní a řekl jí: »Ale, stařenko, kdo pak se bude klaněti dřevěnému Bohu?« — »Já jistě ne,« odpověděla stařena, »klečím sice před Bohem ze dřeva zhotoveným; ale klaním se Tomu, Jenž jest v nebesích.«

(Dobře, upozorní-li se děti na obrazy nebo sochy, které vidívají v kostele aneb v osadě, v kapličkách jim známých atd. a vysvětlí-li se jim význam jejich.)

Ve starém zákoně neužívali židé obrazů, protože by jimi byli mohli k modloslužbě svedeni býti a domnívati se, že v obrazu tom je Bůh sám; neboť vidívali v Egyptě, že tam rozličným tvorům byla vzdávána úcta božská. Ale přece činí se také v písmě sv. starého zákona zmínka o obrazech. Tak na př. se vypravuje, že na arše úmluvy byli vyobrazeni dva cherubíni. Ale v novém zákoně schvaluje církev sv. užívání obrazů a vzbuzuje nás, bychom obrazy svatých v uctivosti měli. A víme též, že již za první doby církve věřící v katakombách obrazů užívali. Tak na př. vyobrazovali křesťané Krista Pána jako dobrého pastýře. A poněvadž v první době církve ještě málo kdo čísti a psátí uměl, učívali se křesťané pravdám víry z obrazů. V pozdější době povstali mnozí proti ctění obrazů, avšak církev sv. náležitého užívání obrazů vždy hájila a je zastávala.

Ctění obrazů není také na odpor rozumu. Ctí-li dítě rodiče, bude také obraz jejich míti v uctivosti. Kdyby však obrazem tím opovrhlo, anebo nějakým způsobem ho zneuctilo, ukázalo by, že ani rodičů svých nectí.

Ze ctění obrazů svatých máme také užitek. Obrazy svatých připomínají nám totiž dobrodiní, která Bůh svatým prokázal, a kterých i nám se dostává; tím býváme vzbuzováni ku vděčnosti, k pokání a ku konání křesťanských ctností. Sv. Markéta, nápotomní královna Škotská, uviděla jednou v útlém věku svém obraz ukřižovaného Spasitele; i tázala se, co obraz ten znamená. Byvši o významu kříže poučena, umínala si, že bude božského Spasitele, který tolik za nás trpěl, vždy věrně následovati a z lásky k Němu všeliké kříže trpělivě snášeti. A tomuto předsevzetí v nápotomním životě svém věrně dostála. Všechny kříže, jimiž navštívena byla, snášela s podivuhodnou trpělivostí a oddaností do vůle Boží.

Že řádné užívání obrazů není proti vůli Boží, poznati z toho, že Bůh často vyslyšel modlitby, které s důvěrou před nějakým obrazem konány byly, že prostředkem obrazů často zázračně pomáhá, a naopak, že nezřídka patrně trestává ty, kteří obrazy svatých zneuctívají.

[Slýcháváte někdy mluvit o obrazech zázračných. Tomu se nemá rozuměti, jakoby ten obraz zázraky činiti mohl; toho nemohou ani Svatí vlastní mocí dovésti; zázraky může toliko Bůh činiti; toliko Bůh nám může v duchovních i tělesných potřebách pomáhati. Zázračnými obrazy nazývají se některé obrazy toliko proto, že Bůh často důvěrnou modlitbu před obrazy těmi se zvláštní vroucností a zkroušeností vykonanou milostivě vyslyšel.]

Nejedná-li katoličtí křesťané proti prvnímu přikázání, majíce ostatky svatých v uctivosti?

Katoličtí křesťané nejednají proti prvnímu přikázání, majíce ostatky svatých v uctivosti, jenom-li se jim neklanějí.

Ostatky svatých nazývají se věci, které nám po svatých ostaly; na př. části těla jejich (kosti), ale i jiné věci, kterých svatí za živa užívali (šaty, růžence), anebo nástroje, jimiž mučení byli atd. Těmto ostatkům vzdávala církev sv. již za prvních časů křesťanstva slušnou úctu.

Že ostatkům svatých již za prvních dob křesťanstva úcta se prokazovala, viděti mezi jiným i z toho, co se vypravuje o smrti sv. Polykarpa. Ostatky těla světce tohoto byly rozmetány, aby jim křesťané úcty vzdávati nemohli. Jest také známo, že již v prvních časech mnozí zbožní věřící ostatky sv. mučenníků často draze platili, ano i v nebezpečenství života se vydávali, aby je sobě zjednati mohli. Tyto ostatky bývají často ve skvostných nádobách chovány, na oltářích vystaveny, libány atd.

Již ve starém zákoně bývaly ostatky znamenitých mužů v úctě chovány. Mojžíš na př. nařídil, aby lid israelský vzal s sebou z Egypta kosti Josefovy. I v obyčejném životě mívají lidé v úctě takové věci, které zůstaly po nějakých znamenitých osobách, aneb po těch, jež byli za živa milovali.

Proč mají katoličtí křesťané v uctivosti svaté ostatky?

Katoličtí křesťané mají sv. ostatky v uctivosti, poněvadž jsou ostatky těl, ve kterých svatí Bohu věrně sloužili aneb i muky snášeli, a poněvadž Bůh skrze ostatky ty zázraky činil a je již zde na zemi oslavil. (Doklady z písma sv. vzhledem ku ctění a vzývání svatých, uvádějí se v katech. pod čarou; lze také ještě uvést z historie církevní zázraky, které se udály za příležitosti přenášení kostí sv. Štěpána, ss. Gervasie a Protasia, sv. Ludmily, sv. Václava, sv. Jana Nep. atd.)

[Putování na místa, kdež se chovají posvátné ostatky anebo kde nějakému tajemství sv. náboženství, aneb některému svatému zvláštní úcta se vzdává, tak zvané poutě, mohou věřícím býti k nemalému prospěchu; mnozí bývají na takových místech buďto velebností chrámu Páně, slavným konáním služeb Božích, množstvím zbožných duší, jež tam touž vírou a nadějí vedeny byly, aneb jinými okolnostmi buďto k pokání pohnuti nebo ku větší horlivosti u víře povzbuzeni. — Nekona-li však někdo poutě takové s pravým úmyslem, anebo zanedbává-li při tom důležitých povinností stavu svého, na př. vychovávání dětí, nemá z pouti své užitku, ano bere z ní nemalou škodu.]

* * *

Druhé Boží přikázání zní:

Nevezmeš jména Božího nadarmo.

Jmenem Božím rozumí se Bůh sám, jeho vlastnosti, slova, skutky, jakož i svatá jména, jimiž bývá nazýván; na př.: Bůh, Hospodin, Ježíš, Spasitel atd. Takových jmen nemáme nadarmo bráti, t. j. vyslovovati je při takových příležitostech aneb okolnostech, kdy toho není třeba, na př. ve hněvu, v žertu, při hře atd.; tím se jméno Boží zneuctívá, a toto zneuctívání jména Božího ve druhém přikázání se zapovídá. Naproti tomu se v něm poroučí, abychom jméno Boží světili a uctivě ho užívali.

Kterak se zneuctívá jméno Boží?

Jméno Boží se zneuctívá:

1. Všemi hříchy.

Každým hříchem bývá Bůh zneuctíván. Proč? Protože hřích jest přestoupení zákona Božího. (K Řím. 2, 23.) Kdo nezachovává zákona Božího, uráží Pána Boha a

zneuctívá jméno Boží, jakož i dítky zneuctívají rodiče svou neposlušností.

Naproti tomu však bývá jméno Boží ctěno, když Boha svobodně před celým světem vyznáváme. Tím uznáváme Pána Boha za nejvyššího Pána svého, a dáváme na jevo, že si pokládáme za česť, že tak mocného Boha za Pána máme.

Dále se zneuctívá jméno Boží:

2. Obzvláště rouháním, když o Bohu, o pravém náboženství a o svatých Jeho potupně mluvíme.

Když někdo o Pánu Bohu něco potupného mluví nebo myslí, dopouští se rouhání; kdyby na př. někdo myslil aneb řekl, že Bůh není spravedlivý atd., rouhal by se. I ten se rouhá, kdo o pravém náboženství, o sv. církvi, neb o svatých potupně mluví. — Náboženství jest nám zjeveno od Pána Boha, církev sv. jest založena od Ježíše Krista, svatí jsou přátelé Boží; kdo tedy o sv. náboženství, o sv. církvi neb o svatých potupně mluví, zneuctívá i Pána Boha. V některých zemích zakazuje se rouhání i světskými zákony a rouhači bývají přísnými tresty stíháni. — Také zlořečení a proklínání jest proti druhému přikázání, když totiž někdo druhému něco zlého přeje, jej proklíná; když ve hněvu rozličná svatá jména pronáší (krucifix, sakrament atd.). Takové proklínání jest hříšné a nerozumné; neboť když někdo třeba při práci kleje a jméno Boží zneuctívá, jak může očekávati, že Pán Bůh pracím jeho bude žehnati, a že mu při nich bude pomáhati? I tím tedy sám sobě škodí a zároveň dává jiným pohoršení.

Naopak ctíme jméno Boží, když Boha v duchovních i tělesných potřebách o pomoc a přispění žádáme. Voláme-li v potřebách svých k Pánu Bohu o pomoc, vyznáváme, že Pán Bůh jest všemohoucí, nejvyšší dobrotivý a milosrdný, že nám vždy pomoci může a chce, a tím jméno Boží ctíme. (Co jsou tělesné potřeby? Co potřebuje člověk pro tělo? Na př. když jsme nemocní, čeho potřebujeme? A čeho potřebuje člověk pro duši? Odpuštění hříchů, milosti Boží atd.)

Jméno Boží se zneuctívá:

3. Když bez potřeby, nebo dokonce křivě přísaháme.

Přisahati jest, Boha za svědka bráti. Koho nazýváme svědkem? Byl-li někdo přítomen, když se něco dalo nebo mluvilo, byl toho svědkem; vypovídá-li pak, co se dalo nebo mluvilo, co viděl nebo slyšel, říkáme: že vydává svědectví, že svědčí; a odvoláváme-li se na něho, když něco vypovídáme, bereme ho za svědka. Ale není-li člověka, který by nám nějakou důležitou věc mohl do-svědčiti, můžeme Pána Boha za svědka bráti; neboť Pánu Bohu jest všechno známo. Bereme-li tedy Pána Boha za svědka, abychom něco hodnověrně potvrdili, říkáme, že přísaháme, že skládáme přísahu. Přisahou chceme buďto potvrditi, že se něco stalo nebo nestalo, nebo že něco chceme splniti, na př. nějakou přípověď nebo povinnosti stavu svého.

Přisahou by se zneuctilo jméno Boží, kdybychom bez potřeby nebo dokonce křivě přísahali. Kdo pak by přísahal bez potřeby? Bez potřeby by přísahal, kdo by chtěl přísahou něco potvrditi, co by také jiným způsobem dokázáno býti mohlo, kdyby na př. měl svědky;

I ten by přísahal bez potřeby, kdoby malicherné věci hned přísahou potvrzoval.

A kdo pak by přísahal křivě? — Křivě by přísahal kdo by Pána Boha bral za svědka, ač by věděl, že co přísahou potvrditi chce, pravda není, anebo že nemíní splniti, co připovídá.

Kdo přísahá bez potřeby nebo dokonce křivě, uráží Pána Boha, zneuctívá sv. jméno Jeho, jakoby zlehčoval jméno císaře pána, kdo by jej při nějaké malicherné věci nebo ku potvrzení nepravdivé výpovědi za svědka bral.

[Kdo přísahá bez potřeby, dopouští se hříchu; ale těžšího hříchu se dopouští, kdo křivě přísahá. Neboť takový člověk chce, aby Bůh potvrdil jeho nepravdu. Křivopřísežník ví, že co chce přísahou potvrditi, pravda není, a přece bere Pána Boha za svědka, jakoby si z Něho posměch činil a jakoby chtěl ukázati, že se trestu Božího nebojí. Křivopřísežník škodí sám sobě, poněvadž na sebe svolává trest Boží, škodí bližnímu, proti němuž svědčí, a škodí také celé společnosti lidské, poněvadž takovým způsobem bývá přísaha zlehčována a společnost lidská zbavena prostředku, kterým lze pravdu dokázati. Proto bývá křivá přísaha i od světských vrchností přísně trestána, a Bůh trestává křivopřísežníky často také již zde na světě.]

Nepotřebnou nebo dokonce křivou přísahou bývá jméno Boží zneuctěno; ale naopak ctí se jméno Boží:

když náležitou přísahou Boha za svědka bereme, abychom něco hodnověrně potvrdili.

Kdy pak jest přísaha náležitá? V písmě sv. se praví, že se má přísahati v pravdě, v soudu a ve spravedlnosti.

a) V pravdě přísahá, komu jest známo, že to, nač přísahá, pravda jest, že skutečně se stalo nebo

nestalo, co přísahou potvrzuje, aneb že miní skutečně splniti, co slíbil. Kdyby pochyboval, kdyby nevěděl dojista, zdali jest úplná pravda, nač přísahati miní, nemá přísahati, sice by se mohlo státi, že by nepřisahal v pravdě.

b) V soudu přísahá, kdo napřed dobře rozvážil, zda-li věc, kterou chce přísahou potvrditi, jest důležitá, a není-li možno, pravdu i jinak dokázati. V soudu přísahati znamená také, přísahati z poslušnosti k řádným vrchnostem, jimiž by byl vyzván, aby přísahal.

c) Ve spravedlnosti přísahá, kdo jen takové věci stvrzuje, které jsou dovoleny, které nejsou hříšné, kterými se neruší spravedlnost. Nespravedlivou přísahou zavázali se na př. někteří ze Židů, řkouce, že nebudou jísti ani píti, až zabijí apoštola Pavla. (Škut. apošt. 23, 12.)

Ještě více by se provinil, kdo by takovou nenáležitou přísahu splnil. Tím se prohřešil Herodes, který přísahal dceři Herodiadině: »Začkoli prositi budeš, dám tobě.« Tato prosila pak návodem matky své za hlavu Jana Křtitele, a Herodes dal skutečně Jana stíti.

A jakým způsobem bývá přísahou jméno Boží ctěno? Přísahou vyznává se víra v Boha vševědoucího, svatého, spravedlivého a všemohoucího, a tím bývá Bůh uctěn.

Ale Kristus Pán řekl: »Já pak pravím vám, abyste nikterak nepřisahali; řeč vaše budiž: ano, ano; ne, ne! což pak nad to jest, od zlého jest.« Zdali tím nezapověděl Kristus Pán všeliké přísahy? — Nikoliv; tím chtěl toliko říci, že křesťané mají upřímnost a pravdu. tak milovati, aby ani přísahy třeba nebylo. Že tím nechtěl přísahu zcela za nedovolenou vyhlásiti, vysvitá také z toho, že sám u Kaifáše přísahal; a ve sv. písmě starého zákona se vypravuje, že Bůh sám Abrahámovi a jiným přísahal.

[Přísahá-li se veřejně před soudem, bývá na stůl postaven kříž a k němu dvě hořící svíce; přísahající

zdvihá tři prsty pravé ruky a pak dodává: »Tak mi pomáhej Bůh a Jeho sv. evangelium!« Jakoby chtěl říci: Není-li pravda co přísahou potvrzuji, ať mi Bůh odepře pomoci své, a ať nejsem účasten odměny, jaká ve sv. evangeliu spravedlivým se slibuje. Tři prsty připomínají tři božské osoby, kříž přítomnost božského Spasitele, a hořící svíce značí světlo věčné pravdy, před kterýmžto nic nelze utajiti; připomínají také oheň pekelný, kterého křivopřísežníku jest se obávati. Ale ku platnosti přísahy není potřeba, aby tímto slavným způsobem konána byla; má-li kdo skutečně úmysl, Boha za svědka bráti, přísahá, byť to i před soudem nebylo.]

(Třeba také dáti výstrahu před lehkovážným potvrzováním výpovědí slovy: Bůh jest mi svědkem, na mou víru, na mou duši atd.)

Jméno Boží se zneuctívá:

4. Když Bohu učiněné sliby rušíme, a naproti tomu ctí a světí se jméno Boží, když sliby Bohu učiněné věrně plníme.

Co jest slib? Slib jest dobrovolná Bohu učiněná přípověď, že něco splníme, co Pánu Bohu jest milé, ač bychom k tomu jinak zavázání nebyli.

Praví se, že slib jest přípověď dobrovolná, ne tedy přípověď nějak vynucená, nebo jen beze vší rozvahy učiněná. Kdyby na př. někdo řekl: Rád bych vykonal nějakou pouť; nebo rád bych chodil každý den do kostela, to by nebyl ještě slib, nýbrž bylo by to pouhé přání. — Dobrovolná přípověď ta musí býti učiněna Bohu. I lidem často rozličné věci připovídáme nebo-li slibujeme. Na př. žák slibuje rodičům a p. učiteli že se bude pilně učit. Tyto sliby učiněny jsou lidem a ne Bohu; o takových

zde není řeč, nýbrž o těch, které činíme Pánu Bohu. Přípověď Bohu učiněná musí býti dobrovolná a s náležitou rozvahou učiněná; a přípovědi tou musí se něco slíbiti, co se Bohu líbí, co Mu jest milé, a k čemu bychom jinak zavázání nebyli; na př. že každý týden dvakráte budeme se postiti, každodenně choditi do kostela, že dáme nějakou zvláštní almužnu atd.

Můžeme však také Pánu Bohu slíbiti, k čemu beztoho již zavázání jsme (na př. že budeme v neděli pilně choditi do kostela, že v pátek nebudeme jísti masa atd.); takovým slibem mínili bychom se dvojnásobně zavázati a ještě k horlivějšímu konání povinností těch se povzbuditi. Takovým slibem můžeme pak také dvojnásobnou zásluhu si získati, jestliže věrně tyto sliby plníme; naopak bychom se však zase dopustili dvou hříchů, kdybychom slibů těch neplnili. Kdyby na př. někdo slíbil, že každou neděli bude choditi do kostela na mši svatou, a pak, ač by mohl, by toho neplnil, dopustil by se dvou hříchů: 1. že nesplnil přikázání církevního, a 2. že zrušil Bohu učiněný slib.

[Kdo nějaký slib učinil, má povinnost, věrně ho plniti; nečiní-li toho, ač mu to nemožno není, ruší slib a zneuctívá tím jméno Boží. (Kazatel 5, 3.) Nedopouští se však hříchu, kdo slibu učiněného neplní, poněvadž mu to možno není, nebo když výminka, pod kterou slib učinil, se nesplnila, anebo byla-li mu povinnost, kterou slibem na sebe vzal, prominuta nebo za jinou zaměněna. Od povinnosti plniti sliby, osvoboditi mohou toliko duchovní vrchnosti (papež, biskupové), zaměnění slib za jiný může také zpovědník v čas milostivého léta, nebo o některých slavnostech nebo na některých zvláštních místech. Ale některé sliby, na př. slib ustavičné čistoty, nebo vstoupení do řeholy, zaměněny býti nemohou. Sliby učiněné od dětí nedospělých, mohou od rodičů jejich zrušeny býti.]

Ctíme a světíme jméno Boží, když sliby Bohu učiněné věrně plníme. Plněním slibů dokazujeme lásku k Bohu; neboť dokazujeme-li lásku tuto již plněním Božích příkázání, dokazujeme ji ještě více tím, jsme-li hotovi, činiti nejen co přikázáno jest, nýbrž i to, co nám přikázáno není. Také v písmě sv. starého zákona nalézáme již příklady takových slibů. Jakub na př. na útěku slíbil, že bude-li Bůh s ním a navrátí-li se šťastně do domu otce svého, bude ze všech věcí, které mu Bůh dá, obětovati desátky. — Anna, matka Samuelova, slíbila, že vyslyší-li Hospodin modlitbu její a dá-li jí syna, že Mu syna toho oddá ke službě.

Plnění slibů bývá často spojeno se mnohými nesnázemi; proto jest potřebí, aby sliby s velikou opatrností a s náležitou rozvahou činěny byly. Dobře jest, poraditi se napřed vzhledem k tomu s moudrými a zbožnými lidmi, zvláště pak se zpovědníkem.

[Sliby jsou buď jednoduché, buď slavné. Slib jednoduchý jest takový, který učiněn byl bez schválení svaté církve; slib takový zavazuje toliko na jistou dobu; slib slavný činí se za schválení církve a zavazuje na vždy. Slavnými sliby zavazují se osoby do kláštera vstupující, že rady evangelické po celý čas života svého zachovávají budou.]

Jméno Boží se zneuctívá:

5. Když ho bez potřeby a bez uctivosti jmenujeme.

Když toho třeba, jest dovoleno vyslovovati jméno Boží; na př. když se modlíme, nebo v nějaké nouzi, nemoci, v neštěstí átd. k Pánu Bohu o pomoc voláme, nebo když o Pánu Bohu mluvíme, abychom jiných poučili

nebo je vzdělali. Kdybychom však bez potřeby, při každé maličkosti jméno Boží vyslovovali, anebo kdybychom je vyslovovali bez uctivosti (žertem anebo ve hněvu), dopouštěli bychom se hříchu proti druhému Božímu přikázání. — Naopak ctíme jméno Boží, když všechno ke chvále a ke cti jména Božího konáme. Všechno máme ke cti a chvále Boží konati, jak napomíná sv. apoštol: »Budťo že jíte, nebo pijete, neb cokoli jiného činíte, čiňte všechno ku slávě Boží.« Dobře jest, učiniti každého dne hned ráno úmysl, že budeme všechno konati nebo snášeti ku cti a chvále Boží. Jak mnohých zásluh dobyli bychom sobě, kdyby takový úmysl všecky naše práce a všechna naše utrpení posvěcoval! Zbožný obyčej, vzbuditi hned z rána úmysl, že chceme vše činiti ke cti a chvále Boží, jest s to, aby nás chránil před mnohými hříchy; neboť kdybychom sobě v čas pokušení připomenuli, že jsme slibili konati vše ke cti Boží, hleděli bychom se jistě hříchu vystříhati, ježto hříchem Bůh bývá zneuctěn.

(Heslo sv. Ignáce z Lojoly bylo: »Omnia ad majorem Dei gloriam.« Všechno ku větší cti a slávě Boží.)

Konečně zneuctívá se také jméno Boží:

6. Když slovo Boží buď falšujeme, neb ho zle užíváme.

Slovem Božím rozumíme tu vše, co k nám Bůh mluvil, co nám zjevil, a co Kristus Pán nás učil. Toto slovo Boží by se zneuctívalo, kdyby na př. někdo písmo sv., v němžto slovo Boží obsaženo jest, falšoval, kdyby ke slovům písmo sv. něco přidal anebo něco z nich vynechal.

[Bůh mluvil k lidu israelskému skrze Mojžíše: »Nepřidáte nic ke slovu, kteréž já prikazuji vám, aniž co ujmete od něho.« (IV. Mojž. 4, 2.)]

Falšovalo by se také slovo Boží, kdyby ho někdo jiným způsobem vykládal, než to činí církev sv. Tak na př. kdyby někdo řekl, že jediné vírou bývá člověk spasen (že k dosažení věčného spasení není třeba dobrých skutků, že k tomu dostačí pouhá víra).

Zneužívá se také jméno Boží, když slova Božího zle užíváme. K čemu se nám ohlašuje slovo Boží? Abychom je plnili, abychom dle něho živi byli. Užívá-li někdo slova Božího k něčemu jinému, na př. aby hříchy své omlouval, nebo užívá-li ho k žertům, vtipům (na př.: »Ne samým chlebem živ . . .« atd.), nebo k čárům, kouzlům a podobným věcem, zneužívá ho. Zle by také užíval slova Božího, kdo by na př. másitých pokrmů v den postní zdržovati se nechtěl omlouvaje se slovy Krista Pána: »Ne to, co vchází do úst poskvňuje člověka, ale co z úst vychází.« Zle užíval slova Božího ďábel, když Krista Pána pokoušel, aby se spustil s vrchu chrámu. Řeklť: »Psáno jest, že andělům svým přikázal o tobě, a na ruce uchopí tebe, aby snad o kámen nohy své neurazil.« (Mat. 4, 6.)

Naopak ctíme jméno Boží, když slovo Boží pilně a pobožně posloucháme.

Když se nám slovo Boží na kázání, na křesťanském cvičení, nebo při vyučování náboženství a při jiných podobných příležitostech ohlašuje, máme ho pilně a zároveň i pobožně poslouchati, máme slovo Boží, které slyšíme, také rozjímati a k zachovávání jeho se vzbuzovati. Tím se ctí jméno Boží; neboť jako hodné dítě, mluví-li k němu rodičové, rádo a uctivě poslouchá, tak dokazujeme i my, že jsme hodné děti Otce nebeského, posloucháme-li pilně a pobožně slova Jeho.

Třetí Boží přikázání zní:

Pomni, abys den sváteční světil.

Co se poroučí ve třetím přikázání?

Ve třetím přikázání se poroučí, v neděli, která hned za časův apoštolských na památku vzkříšení Krista Pána za náš den sváteční ustanovena byla, od práce odpočívati a nábožné skutky konati.

Den sváteční, o kterém se zde mluví, jest tedy neděle. Ve starém zákoně byl od Pána Boha za den sváteční ustanoven den sedmý, t. j. sobota. Bůh stvořil v šesti dnech celý svět, sedmého dne pak odpočíval; tento den pak zasvětil, a poručil, aby i lidé ho světili. Světime-li pak i my sobotu jako den sváteční? Ne, u nás jest neděle dnem svátečním. Proč? V katech. se praví, že neděle ustanovena byla na památku vzkříšení Krista Pána. Kristus Pán vstal z mrtvých v neděli, a vzkříšením Jeho dokonáno bylo naše vykoupení. Na památku toho byla tedy místo soboty za den sváteční ustanovena neděle. Stalo se to již za časův apoštolských t. j. když ještě svatí apoštolové žili. Ve skutcích apošt. čteme, že křesťané se shromažďovali prvního dne po sobotě, t. j. v neděli. (Sk. 20, 7. Srov. také Zjev. sv. Jana 1, 10. a I. ku Kor. 16, 2.) Neděle jmenuje se dnem Páně, poněvadž má službě Boží zasvěcena býti.

[Neděle jest první den v týdnu; připomíná nám tedy také naše stvoření, které Bůh započal slovy: »Budiž světlo!« V neděli sestoupil také Duch sv. na apoštoly. Neděle nám tedy připomíná naše stvoření, vykoupení a posvěcení. Proto jest také každá neděle zasvěcena nejsvětější Trojici. Místo soboty byla neděle dilem i proto ustanovena, aby křesťané dělili se od židů.]

Neděle jest tedy naším dnem svátečním; v tento den máme od práce odpočívati. Práce konati v neděli se zapovídá, bychom tím více mohli sloužiti Pánu Bohu, k Jehožto účtě tento den ustanoven jest. Máme sice každodenně Pánu Bohu účtu vzdávati a Jemu sloužiti, ale přece jest zvláště neděle k tomu ustanovena. V den nedělní nemáme nepotřebných prací konati, bychom bez překážky Bohu sloužiti a také společně služeb Božích zúčastňovati se mohli. Mimo to potřebuje i tělo odpočinku, ježto by ustavičným namáháním příliš zesláblo a ku práci neschopným se stalo.

Kdyby však někdo v neděli jen nepracoval, tím by ještě neděle náležitě nesvětil; prikazuje se také, abychom v neděli nábožné skutky konali; skutky totiž, které se Pánu Bohu líbí, které jsou ke cti Boží a ku spasení duše naší. — Co pak činívají hodní křesťané v neděli? Chodívají na mši sv., na křesťanské cvičení, na požehnání; v neděli přijímávají mnozi také svaté svátosti, navštěvují nemocné, dávají almužnu, čtou nábožné knihy atd. Tyto a podobné zbožné skutky máme tedy činiti, takovými skutky máme den sváteční světiti. Ve všední den pracují lidé, aby si zaopatřili, čeho jim k zachování tělesného života třeba; ale v neděli a ve svátek mají zvláště sloužiti Pánu Bohu a pečovati o potřeby duše své, o zachování života duchovního. (Lidé brávají také v neděli lepší tak zvaný sváteční oděv, požívají lepších pokrmů, očišťují k neděli sebe, světnice, náradí atd. To připomíná, že mají také duši svou očišťovati svatým pokáním, ozdobovati ji konáním křesťanských skutků, požívati pokrmu nebeského ve Svátosti oltářní.)

Co se zapovídá v třetím přikázání?

V třetím přikázání se zapovídá:

1. Všelická služebná práce bez potřeby a náležitého povolení.

Služebná práce jest taková práce, která se obyčejně vykonává od služebných, aneb od dělníků, rolníků, řemeslníků atd. za plat neboli za mzdu.

Nesmí se nikdy taková práce vykonávati? V katechismu se praví, že taková práce nemá se konati bez potřeby a bez náležitého povolení. Mohou tedy konány býti, když toho třeba, když toho žádá česť a sláva Boží, láska k bližnímu, nebo když by odkládání takových prací s velikou škodou spojeno bylo. Dovoleno tedy na př. staviti o Božím Těle oltáře, zvoniti, ozdobovati chrám Páně, nemohlo-li se to dříve státi, atd. Dovoleno též nemocné obsluhovati, vařiti, dobytek krmiti, jej ošetřovati atd. —

Služebné práce mohou také se konati s náležitým povolením, t. j. s povolením duchovních vrchností (biskupa, faráře). Kdyby na př. v čas žní po celý týden přšelo a v neděli nastalo příhodné počasí, může duchovní vrchnost dovoliti, by na polích se pracovalo. Podobně dovoluje se také pracovati v železných hutích, v továrnách atd., protože by zastavení práce s velikou škodou bylo spojeno. — Takové dovolení bývá obyčejně ohlášeno s kazatelny. — Ale i bez dovolení mohou se někdy těžké práce konati na př. kdyby v neděli vypukl oheň, anebo kdyby povstala povodeň atd. V takových případech nesmí se s pomocí odkládati. (Mat. 12.)

V třetím přikázání zapovídá se:

2. Všelike jiné zaměstnání, které ten den buď zneuctívá neb svěcení jeho překáží.

Zaměstnání taková jsou na př. honba, licitace (právní prodeje), trhy, soudy atd.; provinil by se také, kdo by pro vyrazení cestoval a služby Boží při tom zanedbal. Nevinné a slušné vyrazení po službách Božích

se nezapovídá. Dovolují se také práce, při kterých více duch se zaměstnává, na př. čtení, psaní atd.

V den sváteční máme zvláště Pánu Bohu sloužiti; ale často se stává, že právě v neděli bývá Bůh urážen nestřídmostí a jinými hříchy. Co bychom řekli o dítěti, které by otce svého právě na jeho svátek (v den jmenin anebo narozenin) uráželo a hněvalo?

Ve starém zákoně bylo znesvěcování dne svátečního (soboty) přísně trestáváno. V den sobotní nesměl lid israelský na poušti ani manny sbírat. — Jakýs muž, jenž sbíral dříví v den sobotní, byl na rozkaz Boží ukamenován. Jak mnohem dokonaleji měli bychom my křesťané nedělní den světiti! Svěcením dne svátečního vyznáváme veřejně víru svou; kdo ani v neděli na Pána Boha a na spásu duše své nepomyšlí, kdo dnů svátečních nesvětí, spouští se ponenáhlu docela Pána Boha a bývá pak živ jako pohan. Práce, které se konávají bez potřeby v den sváteční, nebývají požehnány, nepřinášejí užitku, ale bývají ku škodě duši a často i ku škodě tělu. I přísloví praví: »Kdo v neděli vydělává, mnohem více prodělává.«

Naopak slibuje Bůh těm, jižto světi den sváteční, i zde požehnání. (III. Mojž. 26, 2.) Naši předkové říkali: »Svět svátek, post se v pátek, nebude ti statek krátk.«

Ale proti třetímu přikázání Božímu neprohřešují se toliko ti, již den sváteční sami znesvěcují, ale i ti, kteří svým služebným, dělníkům atd. práce služebné v neděli ukládají. (Viz 5. Mojž. 5, 14. a v katechismu pod čarou.)

Jistý kovář chtěl, by syn jeho v den sváteční pracoval. Syn mu připomínal třetí přikázání Boží; ale otec řekl: »To přikázání jest pro malé děti; ty jsi však již dospělý.« — »Ale milý otče,« odvětil syn, »zdali pak jest i čtvrté přikázání Boží jen pro malé děti?« — Nad otázkou touto zarazil se otec, a nežádal již, by syn

v neděli pracoval, ano sám také napotom vždy den sváteční světil. — Kdo přestupuje třetí přikázání Boží, nebude také jiných přikázání zachovávat, nebude také příkazů rodičův, hospodářův a vrchností svědomitě plnit. Jak rodičové tak i vrchnosti škodí samy sobě, jsou-li příčinou, že děti nebo poddaní jejich třetího přikázání Božího nezachovávají. — Že toto přikázání jest velmi důležité, lze poznati i ze slova, kteréž Bůh přikázání tomu předeslal, řka: »Pomni, . . . !« — Jakoby byl řekl: »Nezapomínej na to nikdy, že máš den sváteční světit!«

§ 2. O sedmi posledních přikázáních, která povinnosti k bližnímu obsahují.

Čtvrté Boží přikázání zní:

»Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl, a dobře ti bylo na zemi.«

Tři první přikázání obsahují povinnosti naše k Pánu Bohu, Otci nebeskému; v ostatních sedmi obsahují se povinnosti naše ku bližnímu. — Nejbližší jsou nám rodičové. Bůh rodiče ustanovil, aby se o děti starali. Co by z dětí bylo, kdyby se jich rodičové neujali? Rodičové jsou zástupci Božími; proto jest po přikázáních, jež se týkají Boha, na prvním místě položeno přikázání, týkající se dětí a rodičův.

Co se obzvláště poroučí ve čtvrtém přikázání?

Ve čtvrtém přikázání obzvláště se poroučí, aby děti rodiče své milovaly, ctily, jim sloužily, ve všem, co není proti Božím přikázáním, jich poslouchaly, v duchovních i tělesných potřebách jim pomáhaly a za ně se modlily.

Děti mají rodiče své milovati, jim radost činiti. mají rodiče své ctíti, k nim se uctivě chovati, byť i na rodičích svých nějaké chyby spatřovaly; vždyť posvátný nějaký obraz, byť i nějak znečištěn byl, zůstává přece předmětem ctihodným. Podobně mají také dítky rodiče své ctíti, i kdyby tito snad nějakými chybami poskvrněni byli; vždyť jsou přece obrazy Božími a zastupují u dítek místo Boží.

Roku 1787. šel jakýs studující ve Vídni ulicí, kdež právě trestanci dle tehdejšího obyčeje cestu zametali. Studující šel k jednomu z nich a polibil mu veřejně ruku se vši uctivostí. Když se ho přítomní tázali, kterak může káranec ruku libati, odpověděl: »Káranec tento jest můj otec.« Vypravuje se, že císař Josef, dovědév se o tom, otce ihned z vězení propustiti kázal, řka: »Otec, který vychoval takového syna, nemůže býti zlý člověk.«

Dítky mají dále rodičům svým sloužiti; jim při práci pomáhati, je v nemoci ošetřovati atd.; mají také rodičů ve všem, co není proti přikázání Božímu, poslouchati.

Jakýs mladík byl dán do duchovního vychovávacího ústavu. Když přišel na prázdniny domů, byly mu v pátek předloženy masité pokrmy; avšak mladík nechtěl jich požívat, řka, že v pátek požívání masitých pokrmů se zapovídá, že se tedy uspokojí jakoukoli jinou stravou. Otec rozhorlil se nad tím a řekl: »Nechceš-li jísti masa, nedostaneš ani jiných pokrmů; jdiž tedy od stola.« Syn uposlechl. Ale matku to rmoutilo. Šla tedy a přinesla synáčkovi jiné pokrmy; ale on jich nepřijal, řka: »Milá matko! nesmím jich jísti — otec mi to zapověděl; jest mi uposlechnouti.« Když se o tom dověděl otec, byl až k slzám pohnut a od té doby zachovával sám také přikázání církevní. — [Herodiada rozkázala dceři své, aby

žádala o hlavu sv. Jana Křestitele; dcera uposlechla. Dobře-li pak jednala? Ne! — Proč ne?]

Dítky mají rodičům v duchovních i tělesných potřebách pomáhati. Potřeby duchovní vztahují se ku spasení duše. Kdyby rodičové na př. těžce se roznemohli, mají se dítky o to starati, aby byli zaopatřeni svátostmi; nebo jsou-li rodičové v zármutku, mají jich dítky těšiti atd.

Dítky mají také v tělesných potřebách rodičům pomáhati. Jsou-li na př. rodičové již staří, nebo nemohou-li pracovati a sami potřebného chleba si opatřiti, mají je děti podporovati, mají se o ně starati; jsou-li nemocni, mají jim lékaře zavolati a je ošetřovati atd. Konečně mají se také dítky za rodiče své často modliti. (Viz také výklad mal. katech. str. 271.)

A proč mají děti všechny tyto povinnosti konati? Proto, že to Bůh přikazuje; protože rodičové jsou náměstkové Boží a že jsou největšími dobrodinci dětí zde na zemi. A povinnosti tyto nepřestávají ani se smrtí rodičů. Dítky mají na př. poslední vůli rodičů svých vyplniti, o zesnulých rodičích uctivě mluvit, napomenutí, kteráž jim za života dávali, šetřiti, a za ně se modliti.

Co se zapovídá ve čtvrtém přikázání?

Ve čtvrtém přikázání se zapovídá, rodičů neposlouchati, jich nenáviděti, jimi pohrdati, jim se posmívati, je haněti neb jim zlořečiti, v potřebách je opouštěti neb jim škoditi.

Proti čtvrtému přikázání prohřešují se dítky, které o rodičích zle smýšlejí, jim odmlouvají, nešetrně s nimi zacházejí, jim vzdorují, zlořečí, něčeho zlého jim přejí, za ně se nemodlí, je ku hněvu popuzují, jim hanbu a zármutek činí, jejich křehkosti a chyby trpělivě nesnášejí, výměny povinné jim neodvádějí, jim nějakou škodu činí nebo je okrádají, za ně se stydí a p.

Jakási chudá dívka sloužila v Praze v domě jistého vznešeného pána. Poněvadž byla pilná a pracovitá, měli ji v domě tom rádi, dávali jí větší mzdu a starali se o ni věrně. Jednoho dne navštívila dívku tuto její matka; ale poněvadž matka byla velmi chatrně oděna, styděla se za ni dcera a tvrdila domácím, že jest to její krajanka, vzdálená příbuzná. Paní, u které dívka sloužila, dověděla se za nějaký čas přece, že to byla matka děvečky její; i propustila tuto okamžitě ze služby; pravila: »Dcera, která se za matku stydí, není hodna a nezasluhuje důvěry.«

Svatý apoštol Pavel praví, že čtvrté přikázání Boží jest první se zaslíbením; Bůh totiž slibuje dítkám, které toto přikázání zachovávají, že budou dlouho živы, a že jim bude dobře na zemi. (Viz výklad mal. katech. str. 273.)

[Čtvrté přikázání Boží neukládá však toliko dětem, co vzhledem k rodičům činiti povinny jsou, nýbrž ukládá také rodičům povinnosti, jež vzhledem k dítkám plniti mají. Rodičové mají o duchovní i tělesné potřeby dítek svých bedlivě pečovati a o dobré vychování jejich se starati.]

Koho pak se ještě týká toto přikázání? (Viz výklad mal. katech. str. 276.)

Páté přikázání zní:

»Nezabiješ.«

Co se zapovídá v pátém přikázání?

V pátém přikázání se zapovídá, jiného nebo sebe samého zabiti, nebo poraniti.

Předně se tedy zapovídá jiného zabiti, t. j. někoho zlovolně o život připraviti. (Kain, Herodes.) Kdo

blížího zlovolně a nemaje k tomu práva o život připravil, nazývá se vrahem nebo vražedníkem.

[Právo, dáti někoho usmrtiti, má toliko vláda (nejvyšší vrchnost v zemi). Usmrtiti někoho jest také dovoleno ve válce (k obraně vlasti), nebo když toho třeba k obraně vlastního života, není-li tomu, kdo jest ohrožen, možno, jiným způsobem života uhájiti.]

Kdyby někdo z neopatrnosti nebo nedbalosti, bez úmyslu někoho o život připravil, nedopustil by se sice vraždy, ale mohl by přece býti vinen hříchem. (O zúmyslné vraždě jedná se až při hříších do nebe volajících.)

Ale v pátém přikázání zapovídá se také sebe samého o život připravit. Kdo sobě zúmyslně život bere, nazývá se sebevrahem. (Saul, Jidáš.) Sebevrah dopouští se těžkého hříchu. Prohřešuje se proti Pánu Bohu, který sám toliko jest pánem života našeho. On dal nám život, On sám může nám jej zase vzíti. — Sebevrah škodí nejvíce sobě samému, protože tento těžký hřích pokáním již napravit nemůže; připravuje se tedy také o život věčný; škodí také svým příbuzným, ježto jim působí hanbu a zármutek; škodí i jiným blízním proto, že jim dává pohoršení. Proto církev sv. odpírá sebevrahům církevního pohřbu, leč by se dosvědčilo, že sebevrah nebyl úplně při smyslech, když tohoto hrozného činu se dopustil. (I souboj se v pátém přikázání zapovídá.)

V pátém přikázání nezapovídá se však toliko někoho zabiti, nýbrž i poraniti, nebo jakýmkoli způsobem mu na zdraví škoditi. (Lehkotěžným zacházením se zbraní, ukládáním těžkých prací, sváděním k nestřídmosti, poskytováním škodných pokrmů a nápojů, neopatrností, atd.)

V pátém přikázání se také zapovídá sebe samého poraniti, nebo sobě svévolně na zdraví škoditi. Prohřešil by se tedy proti pátému přikázání, kdoby se své-

volně ranil, nebo v nebezpečnosti života bez potřeby se vydával; kdo by přílišnou prací se přetěžoval a ani odpočinku sobě nepoprál, nebo z lakomství potřebných věcí, jako jsou pokrm, šat, obydlí atd., sobě odpíral, v těžší nemoci předepsaných léků užívati nechtěl, nebo bez vědomí lékaře nějakých lékův užíval, kterých nezná atd. I ten hřeší proti pátému přikázání, kdo vede nepořádný, prostopášný život.

Nedopouští se však hříchu proti pátému přikázání, ano má zásluhu, kdo život svůj obětuje, nebo kdo se vydává v nebezpečnosti života z lásky k Bohu (mučeníci), anebo z lásky k bližnímu, aby někomu život zachránil (na př. kněží a lékařové v čas nakažlivých nemocí, ošetřovatelé nemocných atd.).

I vy, m. d., dopouštěly byste se hříchu proti pátému přikázání, kdybyste na př. jedly nezralé ovoce, nebo požívaly nějakých věcí, kterých neznáte, kdybyste byly nestřídmý v jídle a pití, kdybyste jsouce uhřáty pily, kdybyste náhle z horka do zimy, nebo naopak ze zimy do horka chodily, bez potřeby na stromy neb jiná vysoká místa lezly, ve hluboké vodě se koupaly atd.

[Hříchu proti pátému přikázání Božímu mohl by se také dopustiti, kdo by přál si umříti. Bylo by to hříchem, kdyby při tom proti Pánu Bohu reptal. Ale přání takové není hříšné, když někdo snášeje veliké bolesti, by sobě přál, aby jej Bůh raději povolal, kdyby však při tom odevzdán byl do vůle Boží. Žádost umříti může také býti zásluhou; kdyby totiž někdo smrti sobě přál, aby dříve spojen byl s Kristem Pánem. (Apoštol Pavel.)]

Co ještě se zapovídá v pátém přikázání?

V pátém přikázání také se zapovídá hněv, nenávisť, pohoršení a všeliké bližního urážení.

Zapovídá se hněv, protože z hněvu obyčejně povstávají hádky a sváry, které pak nezřídka i k zabítí aneb aspoň k poranění bližního vedou. Kristus Pán praví: »Každý, kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu,« t. j. má před soud postaven býti, jakoby byl bližního usmrtil.

Dále se zapovídá nenávisť. Sv. apoštol Jan praví: »Každý, kdo nenávidí bratra svého, vražedník jest, a víte, že žádný vražedník nemá života věčného v sobě zůstávajícího.« (I. 3, 15.) Kdo bližního svého nenávidí, hledí mu škoditi, a často pak povstávají z nenávisti také vraždy. (Bratří Josefovi.)

V pátém přikázání zapovídá se také pohoršení. Tím se prohřešuje, kdo bývá příčinou, že se někdo stal horším. Pohoršení dává tedy, kdo něco mluví nebo činí, čím jiný bývá sveden ke hříchu. — Pátým Božím přikázáním hájí se život lidský; ale člověk má dvojí život: duchovní a tělesný. V čem záleží život duchovní? Co oživuje naši duši? Milost posvěcující. Dokud člověk má milost posvěcující, jest dle duše živ. Jakým způsobem může milost tuto ztratiti? Každým těžkým hříchem. Dává-li tedy někdo pohoršení, ztrácí ten, jenž pohoršen a ke hříchu sveden byl, milost posvěcující, a bývá připraven o život duchovní. Kdo tedy dává pohoršení, jest náhončím a pomocníkem svůdce pekelného.

Svatí apoštolové rozšiřovali učení božského Mistra svého; tím pomáhali lidem ku spáse, byli tedy pomocníky Krista Pána; kdo však dává pohoršení, činí právě opak toho; hledí lidi připraviti o spásu duší jejich. Kristus Pán tak mnoho pro nás trpěl; i smrt kříže pro nás podstoupil a poslední kapku krve pro nás vylil, aby nám ku spáse dopomohl; ale kdo dává pohoršení, jest příčinou, že tato krev Krista Pána bývá na mnohých duších zmařena, že

jim nepřináší užitku. Pohlédneme-li na Krista Pána na kříži, vidíme, že ruce Jeho jsou rozpjaty, jakoby nás všechny chtěl obejmouti. Ale člověk, který dává pohoršení, vytrhuje Mu tak říkáje z náručí duše, které drahou krví Jeho vykoupěny byly, a vrhá je v náruč ducha pekelného.

A jak velikou záhubu působí pohoršení! Člověk pohoršením svedený pohoršuje zase jiné a ti zase jiné, a tak se šíří záhuba duší do nekonečna. A jak těžko bývá pohoršení napravit! Obyčejně není ani možno, aby se úplně napravilo, co pohoršením bylo zkaženo. Proto praví Kristus Pán: »Běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení pochází; neboť lépe by mu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřížen byl do hlubokosti mořské.« Proč by mu bylo lépe, kdyby utopen byl? Protože by pak nemohl jiným pohoršení dávat a nevaloval by na sebe větších trestů.

Konečně se zapovídá v pátém přikázání všeliké bližního urážení. Kdo bližního jakýmkoli způsobem uráží, škodí mu tím často na zdraví, zhořčuje mu život a zkracuje mu ho. Tímto způsobem zkracují někdy děti i svým rodičům života a musejí sobě pak předhazovati, že byly samy příčinou předčasné smrti jejich.

Co se poroučí v pátém přikázání?

V pátém přikázání poroučí se, abychom:

1. Pokoj a svornost zachovali s každým, ano i s těmi, kteří nám ublížili.

V pátém přikázání zapovídá se, jak bylo povédáno, hněv, a proti tomu se poroučí zachovávat pokoj a svornost. Kristus Pán dí: »Blahoslavení pokojní, neboť synové Boží slouiti budou.« Chceme-li tedy býti syny Božími, musíme raději křivdu snášeti, než abychom s jinými sváry a různice měli. (Abraham a Lot.)

V pátém přikázání zapovídá se pohoršení — naproti tomu se poroučí:

2. Abychom každému dobré příklady dávali.

Vidí-li někdo dobré příklady. bývá povzbuzen, aby jich následoval a tím stává se lepším a ctnostnějším. Proto napomíná Kristus Pán: »Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho. Jenž jest v nebesích.« (Těmi slovy nechtěl Kristus Pán říci, že máme dobré skutky z toho úmyslu konati, aby nás lidé viděli a chválili; ale máme je konati, abychom se líbili Pánu Bohu a příkladem svým povzbudili i jiných, aby také dobré skutky konali a tím Pána Boha oslavovali.)

V pátém přikázání zapovídá se také všeliké bližního urážení. Naproti tomu se poroučí:

3. Abychom bližnímu duchovní i tělesná dobrodiní prokazovali.

Máme tedy bližnímu prokazovati dobrodiní duchovní; máme ho na př. napomínati, poučovati, k dobrému vzbuzovati, za něj se modliti atd. Máme mu také prokazovati dobrodiní tělesná, pomáhati mu v potřebách tělesných, na př., potřebuje-li oděvu, obydlí, noclehu, pokrmu atd. (Tobiáš. Srovnej: Škutky duchovního i tělesného milosrdenství.)

Páté přikázání Boží: »Nezabiješ!« vztahuje se sice na lidi; ale přece nám také připomíná, že nemáme ani zvířat bez potřeby hubiti, nebo jim škoditi, je trýzniti. V písmě sv. se praví: »Spravedlivý pečuje také o život dobytka svého; ale srdce bezbožných jest ukrutné.« (Přisl. 12.) I zvířata jsou tvorové Boží; kdybychom tedy se zvířaty svévolně nakládali a je trýznili, uráželi bychom tím také Pána Boha. Smíme sice zvířata škodlivá hubiti, nesmíme

jich však při tom trýzniti, a jim bez potřeby bolest působiti; smíme i domácí užitečný dobytek, kdy toho třeba zabíjeti; ale není dovoleno jej prací a nákladem přetěžovati, jej nemilosrdně bíti a trýzniti. Kdo jest ne-citelný ku zvířatům, bývá pak také ukrutný a nelítostný k lidem. Mnozí, jižto ve mládí svém se zvířaty ukrutně nakládali a je trýznili, nakládali v pozdějším věku podobným způsobem i s lidmi a dopouštěli se pak nezřídka i vraždy. (Domitian a jiní.)

Šesté přikázání zní:

»Nesesmilníš.«

Tímto přikázáním hájí se čistota duše i těla. Svatý apoštol Pavel praví ve svém listu k Efeským: »Smilství a všeliká nečistota . . . nebud ani jmenována mezi vámi, jakož sluší na svaté.«

Já bych, m. d., hříchy proti čistotě raději mlčením pominul; ale musím vám přece také, čeho vám o nich věděti třeba, říci, abyste poznaly, co činiti a čeho se varovati máte, byste vždy čistotu zachovaly a proti šestému přikázání Božímu nejednaly.

Co se zapovídá v šestém přikázání Božím?

V šestém přikázání se zapovídají všeliké nečisté skutky a způsoby (t. j. hnutí těla i údů jeho), řeči, dobrovolné zalíbení a svolení při nečistých myšlenkách a žádostech, jakož i všecko, co k nečistotě ponouká.

Co vůbec nečisté jest, může poněkud každý sám poznati; neboť Bůh vložil do srdce našeho jistý cit, kterým to poznáváme; jest to stydlivost; tato působí, že člověk nezkažený se zastydí (začervená), kdykoli něco slyší nebo vidí, co s čistotou srdce se nesrovnává.

V šestém přikázání zapovídají se tedy předně nečisté skutky. Takové nečisté skutky jsou na př. nepotřebné obnažování těla, nestydatost při koupání, nečisté dotýkání se těla vlastního, nebo těla jiných atd.

Zapovídají se dále nečisté spůsoby, t. j. hnutí těla i údů jeho; to se stává, když někdo některými údů těla svého na jevo dává něco nečistého; děje se to na př. nečistými pohledy, znamením rukou atd. — Zapovídají se nečisté řeči, nebo takové písně. Zapovídá se dobrovolné zalíbení a svolení při nečistých myšlénkách a žádostech. Když v někom povstávají nějaké nečisté myšlenky, to nebývá vždy hříchem; neboť člověk za to někdy nemůže, když mu něco nestoudného na mysl přišlo; proto se praví v katech., že se zapovídá dobrovolné zalíbení při nečistých myšlénkách. Toliko ten prohřešuje se tedy myšlénkami proti šestému přikázání Božímu, kdo v takových myšlénkách má zalíbení, kdo se při nich dobrovolně zdržuje. Ale kdo takové nečisté myšlenky v sobě hned potlačuje, kdo hledí, aby se jich zbavil, nedopouští se hříchu myšlénkami.

Podobně není také každá nečistá žádost hned hříchem; zapovídá se tedy dobrovolné svolení při nečistých žádostech. Kdo nečistým žádostem na odpor se staví a je potlačuje, nemá ještě hříchu; ale jestliže kdo k nečisté žádosti svolí, chce-li jí vyhověti, vyhledává-li příležitosti, aby ji mohl splnit, prohřešuje se proti šestému přikázání, byť pak i skutku se nedopustil.

Hříchy proti šestému přikázání jsou velice ohavné, proto se jmenují vůbec nečistotou; hříchy tyto snižují člověka, že se pak podobá zvířeti; poskvřňují v něm obraz Boží, ano ničí jej a znečišťují tělo, které jest chrámem Ducha sv. Bůh také hříchy ty velice nenávidí a trestává

je přísně často již zde na zemi. (Potopa světa, zkáza Sodomy a Gomorhy.) Ale většími ještě tresty vyhrožuje Bůh nečistým tam na věčnosti. Svatý apoštol Pavel praví, že nečistý nemá podílu a dědictví ve království Božím.

[Hrozné jsou také následky nečistoty. Nečistota odvrací duši člověka více ještě nežli jiní hříchové od Boha a od pobožnosti; onať zatemňuje rozum, oslabuje paměť, zatvrzuje srdce, svádí k nevěře, připravuje o zdraví, hubí život, uvádí do hanby, bývá příčinou zoufanlivosti a uvrhuje člověka v záhubu věčnou.]

Varujte se tedy snažně všeliké nečistoty a nezapomínejte nikdy, že

»Hříchu rozkoš zdá se býti medem,
Kdežto vskutku záhubným jest jedem.«

Kdybyste někdy pochybovaly, zdali něco jest proti šestému přikázání čili nic, hledejte rady u zpovědníka a zatím se toho, co se vám zdá býti nečisté, varujte.

A poněvadž hříchy proti šestému přikázání jsou tak zhoubné a ohavné, nezapovídá se v tomto přikázání toliko nečistota sama, ale i všecko, co k nečistotě ponouká.

A co pak ponouká k nečistotě?

K nečistotě ponouká: nestydatost v oděvu. zahálka, nestřídmost v jídle a pití, příliš svobodné obcování s osobami druhého pohlaví. všetečnost očí a čtení oplzlých knih.

K nečistotě ponouká tedy předně nestydatost v oděvu. Oděvem přikrýváme tělo své netoliko proto, abychom se před zimou, před deštěm atd. ochránili, ale také proto, abychom šetřili stydlivosti. Již první rodičové po spáchaném hříchu přikrývali nahotu svou, a Bůh jim

pak, než je vyhnal z ráje, dal oděv, aby se mohli přikryti. Kdo se tak neodívá, jak na pořádného člověka se sluší, kdo těla svého slušně oděvem nepřikrývá, dopouští se nestydatosti v oděvu; člověk takový nemá studu a tím ponouká i jiné ke hříchu nečistoty. (Oblékání, svlékání.)

K nečistotě ponouká dále »zahálka.« Když někdo nepracuje, ničím se nezaměstnává, říkáme o něm že zahálí; a taková zahálka vede k nečistotě. Písmo sv. praví, že zahálka jest začátkem všech hříchů. Nebo když člověk nepracuje, povstávají v duši jeho rozličné i hříšné myšlenky a žádosti, i žádosti nečisté; proto máme se zahálky vystříhati.

Dále ponouká k nečistotě nestřídmost v jídle a pití. Nestřídmým požíváním pokrmů a nápojů tělo bujní a pak v člověku vznikají nečisté žádosti. Sv. apoštol Pavel proto napomíná: »Neopíjejte se vínem, v němž jest chlípnost; ale naplnění buďte Duchem svatým.«

K nečistotě ponouká také příliš svobodné obcování s osobami druhého pohlaví. Každé obcování s druhým pohlavím není hříchem; někdy musejí osoby mužského a ženského pohlaví pospolu býti (ve škole, při práci atd.). Ale když bez potřeby spolu se scházejí a při tom takové řeči a žerty sobě dovolují, za které by před hodnými lidmi stydět se musily, tu se říká, že obcují spolu příliš svobodně — a takové obcování ponouká k nečistotě.

K nečistotě ponouká dále všetečnost očí.« Všetečným očima jest, kdo rád všecko vidí, kdo rád se dívá na neslušné věci, na nestoudné obrazy a sochy, vůbec kdo svévolně obrací oči na věci, ode kterých by je měl odvracet. (Chám.)

A konečně ponouká k nečistotě čtení oplzlých knih, t. j. takových knih, ve kterých se vypravují

nečisté a nestydaté věci; tímto čtením vzbuzují se nečisté myšlenky a žádosti; čtení takových knih ponouká tedy k nečistotě. — Kdo se nevaruje těch věcí, které k nečistotě ponoukají, prohřešuje se pak snadno i skutkem, anebo bývá příčinou, že jiní takové skutky páchají, které jsou proti šestému Božímu přikázání.

Co se poroučí v šestém přikázání?

V šestém přikázání se poroučí, abychom na těle i na duši, a to sice v myšleních, řečech a způsobech — čistě se chovali; — též se přikazuje, abychom všech hříšných příležitostí se varovali.

Kdo se vždy dle těla i dle duše čistě chová a všeho se varuje, čím se čistota uráží, nazývá se čistotným, miluje čistotu. Tato čistota jest velmi krásná ctnost a bývá také spojena s jinými křesťanskými ctnostmi. Čistotou stává se člověk podoben andělům. Jak Bůh čisté duše miluje, dokázal již tím, že zvolil za matku Syna svého čistou pannu, a za pěstouna Jeho učinil sv. Josefa, který panickou čistotu zachoval. Kristus Pán miloval mezi svými apoštoly nejvíce sv. Jana pro jeho panickou čistotu, a nazval blahoslavenými ty, kteří jsou čistého srdce; těmto sliboval, že Boha viděti budou. Ve zjevení sv. Jana se praví, že ti, kteří milují čistotu, budou následovati Beránka, t. j. že Mu budou v nebesích nejbliže. Ale i zde na zemi požívají duše čistotné vážnosti i lásky lidí ctnostných.

V šestém přikázání Božím se také přikazuje, abychom všech hříšných příležitostí se varovali.

Kdo krásnou ctnost čistoty chce zachovati, musí užívatí potřebných k tomu prostředků. Takovým prostředkem jest také varování se hříšných příležitostí.

Kdo bez potřeby chodí na taková místa, neb do takových společností, kde může něco viděti nebo slyšeti, co s čistotou se nesrovnává, kdo rád obcuje s takovými lidmi, kteří o nečistých věcech mluvívají, nebo nečisté žerty tropívají, vydává se v nebezpečí hříchu. »Zlé společnosti kazí dobré mravy,« praví přísloví. A v písmě sv. čteme: »Kdo nebezpečenství miluje, zahyne v něm.« (Sir. 3.) Vystříhati se tedy hříšných příležitostí, jest vhodným prostředkem k zachování čistoty.

Ale jsou také ještě jiné prostředky, kterými lze čistotu zachovati. Velmi vydatným prostředkem jest modlitba. V písmě sv. se praví; že nikdo nemůže jinak býti zdržlivým, leč by mu Bůh k tomu udělil potřebné pomoci; této pomoci Boží můžeme sobě však modlitbou vyprositi. Proto se máme často modliti: »Neuvod' nás v pokušení!« — »Srdce čisté stvoř ve mně, ó Bože!« — »Odvrať oči mé, aby neviděly marnosti!« (t. j. aby se nedívaly na věci, které budí v duši nečisté myšlenky a žádosti.) — »Zapal ohněm Ducha sv. ledví a srdce mé, Pane, bych Tobě neposkvrněným tělem sloužil a čistým srdcem se zalibil« atd.

Máme také častěji a hodně přijímati sv. svátosti, vždyť jimi býváme sileni, abychom mohli v pokušení zvítěziti; nejsvětější Svátost oltářní nazýváme nebeským lékařstvím proti hříchu, (Litan. k nejsv. Svátosti oltářní,) a Kristus Pán sám praví: »Kdo jí mé tělo, . . . ve mně přebývá, a já v něm.« (Jan 6, 57.)

Jiný prostředek jest také vroucí ctění a vzývání Panny Marie, sv. Josefa, sv. Aloisia, sv. Stanislava, sv. Kazimíra, sv. Anežky a jiných vzorů čistoty. Dobře jest také, pamatovati vždy na všudypřítomnost Boží (Josef egyptský), na přítomnost anděla strážce, na čtyři poslední věci člověka, zabývati se vždy něčím užitečným, požívati

střídmě pokrmů a nápojů, udělati v čas pokušení znamení kříže atd. Takovými prostředky lze čistotu srdce zachovati.

(U vysvětlování hříchů proti šestému přikázání potřebí veliké opatrnosti, aby se dětem neřeklo více než třeba, a aby se neužívalo výrazů, kterými by duše ještě nevinné pohoršeny anebo na něco upozorněny býti mohly, co jim posud bylo neznámo. Ale i tím mohlo by se dětem škoditi, kdyby se jim neřeklo, čeho jim vzhledem k šestému přikázání vědětí třeba. Mnozí dopustili se jistých hříchů proti šestému přikázání, protože se jim nedostalo o nich potřebného ponaučení a spasitelné výstrahy. — Dobře kdosi praví, aby katecheta, maje o šestém přikázání mluvit, napřed se pomodlil a pak náležitě rozvážil, čeho třeba říci, a jakých výrazů při tom užívat; žádoucné také, aby si katechesi tuto napsal, a než počne mluvit, se pomodlil: „Munda cor meum et labia mea.“ Při výkladu jest mu pak vážně si počínati. Kdyby katecheta, chtěje nesnázím s katechesí touto spojeným vyhnouti, raději o věcech těch ani nemluvil, nejednal by dobře a bylo by mu snad jednou s prorokem Isaiášem zvolati: „Vae mihi, quia tacui.“ [6, 5.] — O následcích těchto hříchů není třeba zde se šířiti; o tom se mluví v 5. hlavní části, při vysvětlování sedmera hlavních hříchů.)

Sedmé přikázání Boží:

»Nepokradeš.«

Přikázáním tímto hájí se jmění, majetek nebo statek člověka. Co nazýváme jměním nebo statkem? Vše to, co někdo má a co mu náleží, ku př. pole, vinice, domy, zahrady, šaty, peníze atd. Jmění (majetku) může člověk nabyti vlastním přičiněním, prací, pilností, šetrností, dědictvím nebo darem.

Co se zapovídá v sedmém přikázání?

V sedmém přikázání zapovídá se: krádež, podvod v míře a váze, zadržování cizího statku a mzdy, lichva a všeliké uškození bližnímu na mohovitosti a právech jeho.

Krádeže se dopouští, kdo nějakou věc, která jinému patří, tajně bere (proti vůli majitele) a nemá úmyslu jí navrátiti. Kdo tímto způsobem cizí věc, cizí statek sobě přivlastňuje, nazývá se zlodějem. (Odcizí-li někdo nějakou věc Bohu zasvěcenou, dopouští se svatokrádeže.) Bere-li někdo bližnímu svému statek jeho násilně, pak se říká, že jej oloupil. Takovou krádež, která se děje násilně, nazýváme tedy loupeží. Krádeže dopouštějí se též ti, kdo kupují věci, o nichžto vědí, že jsou ukradeny, nebo ti, kdo kradené věci u sebe přechovávají, nebo kdo nějak jinak ku krádeži napomáhají.

Pak se zapovídá podvod v míře a váze. Tím se provinuje, kdo prodávaje nějaké zboží, méně naměří nebo naváží a tím kupovatele šidí (podvádí). Látka na šaty ku př. se měří, žito nebo pšenice a jiné věci také bývají měřeny nebo váženy. Když tedy někdo naměří nebo naváží méně, a přece bere peníze za úplnou míru a váhu, dopouští se podvodu v míře nebo váze a hřeší proti sedmému přikázání Božímu. I ten se dopouští podvodu, kdo dává špatnější zboží, a přece si za ně dá tolik vyplatiti jako za dobré.

Dále se zapovídá zadržování cizího statku. Kdo má jakýkoli cizí statek, má ho odevzdati tomu, komu náleží; neučiní-li toho, zadržuje cizí statek. Někdo svěří na př. nějakou věc jinému, aby mu ji schoval; kdyby jí pak tento nechtěl vrátiti, zadržoval by cizí statek. Anebo kdyby někdo našel peníze nebo nějakou jinou věc a nechtěl by nalezené ty věci navrátiti, zadržoval by cizí

statek. I ten by zadržoval cizí statek, kdo by dělal dluhy, nestaraje se pak, aby je oplatil; anebo kdo by si nějakou věc vypůjčil a jí pak nechtěl navrátiti atd.

Zapovídá se také zadržování mzdy. Zdali pak ještě víte co je mzda? Mzdou se nazývá plat za vykonanou práci. Co sobě na př. nádeník za den vydělá, nazývá se denní mzdou jeho; mzdou nazýváme též, co si služebníci, děvečky a pacholci vydělají nebo vyslouží za měsíc, za rok atd. Kdyby tedy na př. hospodář své čeládce tuto mzdu zadržel, jí nevyplatil, hřešil by proti sedmému přikázání. Zadržením mzdy bylo by též, kdyby někdo řemeslníkovi za shotovenou a řádně odvedenou práci nechtěl zaplatiti.

Zapovídá se též lichva. Lichvy se dopouští, kdo z nevědomosti nebo z nouze jiného těžiti a zisku nabyti hledí; zapůjčuje na př. peníze a žádá veliké úroky. Půjčí-li někdo jinému peníze, může žádati, aby mu ten, kdo si je vypůjčil, každého roku nějakou část za to zaplatil (úroky); žádá-li však příliš mnoho úroků, proviňuje se lichvou. Také by se provinil lichvou, kdo by na př. skupoval obilí anebo jiné k potravě potřebné věci, jež by pak, když jich jinde dostati nelze, příliš draho prodával; anebo kdyby někomu přede žněmi půjčil obilí s výminkou, aby mu po žních dvakráte tolik odvedl atd. (Žáci ve škole.)

Konečně se zapovídá všeliké uškození bližnímu na mohovitosti a právech jeho. Mohovitost jest tolik jako statek; kdo bližnímu nějak na statku nebo na jmění škodí, kdo by na př. udělal někomu škodu na poli, na louce, v lese, v zahradě, na oděvu atd., škodí mu na jeho mohovitosti a dopouští se hříchu proti sedmému Božímu přikázání.

Jak pak by mohl někdo bližnímu škoditi na právech jeho? Smí-li někdo dle zákona nebo dle úmluvy něco činiti, říká se, že má k tomu právo; kdyby mu pak někdo v tom zabraňoval, škodil by mu na právech jeho. Stalo by se na př., že by v obci vykopali si občané společnou studni; všichni by byli přispívali k zapravení potřebných výloh, a proto by též všichni měli právo, vážit z ní vody; kdyby však některému ze spoluobčanů zakazovalo se pak ze studně té vody bráti, škodilo by se mu na jeho právu, což v sedmém přikázání Božím se zapovídá.

Kdo jakýmkoli způsobem sedmé přikázání Boží přestupuje, neškodí toliko bližnímu, ale škodí ještě více sám sobě; neboť se dopouští hříchu, a z cizího statku nikdy užitku míti nebude; na takovém statku, který nespravedlivým způsobem nabyt jest, nespočívá nikdy Boží požehnání; cizí statek přináší jen škodu. Platí tu přísloví: »Jak nabyto, tak pozbyto.« »Jeden nespravedlivý krejcar sto spravedlivých z domu vypuzuje.« Písmo sv. praví: »Běda tomu, kdo staví dům svůj v nespravedlnosti!« (Jerem. 22, 13.) A Kristus Pán dí: »Co prospěje člověku, byť i celý svět získal, trpí-li škodu na své duši?«

Nepřivlastňujte si tedy, m. d., nikdy cizích věcí, byť i sebe nepatrnější byly, a nečiňte nikomu škody! Tažte se vždy samy sebe: »Libilo by se ti to, kdyby ti někdo to neb ono odcizil, anebo ti na tvých věcech nějakou škodu činil, kdyby tě šidil a klamal atd.?« Nezapomínejte nikdy na slova sv. apoštola Pavla, že zloději kralovstvím Božím vládnouti nebudou. (1. Kor. 6.)

Někdy se stává, že děti okrádají své rodiče domnívajíce se, že to není hřích, že si tím nepřivlastňují věci cizích; ale v Písmě sv. čteme (Přísloví 28, 24.): »Kdo ubírá něco otcí svému nebo matce, a praví, že to není

hřích, účastník jest vražedníka,* t. j. dopouští se hříchu jako každý jiný zločinec.

(Může se také dětem vypravovati, kterak mnozí z počátku jen malicherné věci kradli, později však i větších krádeží ano i loupeží se dopouštěli a tím sami sebe a také jiné nešťastnými učinili.)

[Proti sedmému Božímu přikázání může se člověk také dopustiti hříchu vzhledem ku vlastnímu jmění; nehledí-li ho totiž zachovati, oddává-li se nestřídmosti, karbanu, marnotratnosti atd.; anebo rozhazuje-li jmění své na věci nepotřebné, ano snad i hříšné, čímž jmění své ztenčuje a sobě i rodině své škodí.

I lenost bývá často příčinou, že člověk padá do chudoby a že pak se dopouští i hříchů proti sedmému přikázání. Sv. apoštol Pavel praví: »Kdo nepracuje, ať nejí;« ježto však i lenivý člověk chce jísti, hledí si chleba nepravým způsobem dobývati. (Nespravedlivý vladař. Luk. 16.)]

Co se poroučí v sedmém přikázání?

V sedmém přikázání se poroučí, abychom každému, což jeho jest, nechávali, dávali a prokazovali, odcizenou věc navrátili a učiněnou škodu zase nahradili.

V sedmém přikázání zapovídá se krásti, t. j. bráti, co jiným přináleží, naopak se tedy poroučí, abychom každému, což jeho jest, nechávali. Dále pak se poroučí, abychom každému, což jeho jest dávali; abychom tedy dávali při prodeji spravedlivou míru a váhu, služebným a dělníkům zaslouženou mzdu, řemeslníkům za řádnou práci náležitý plat, vrchnostem povinnou daň; svěřenou věc máme odevzdati tomu, od něhož jsme ji přijali, nalezenou věc vrátiti tomu, jemuž náleží, vypůjčené věci

odvésti těm, kdož nám jich půjčili. Sv. apoštol Pavel napomíná: »Dávejte tedy všem, co jste povinni; komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo.«

Poroučí se také, abychom jiným, co jsme povinni, prokazovali; tedy abychom nuzným a potřebným pomáhali, je podporovali. (Vzhledem k rodičům srovnej čtvrté přikázání Boží.)

Konečně se přikazuje v sedmém přikázání, abychom odcizenou věc navrátili a učiněnou škodu nahradili. Odcizil-li kdo nějakou věc, má ji navrátiti; pokud toho neučiní, nepřestává býti zlodějem. Učinil-li kdo bližnímu škodu, má ji nahraditi. (Zachæus.) — Utrpěl-li majitel tím, že mu nějaká věc odcizena byla, ještě nějakou škodu, nebo přišel-li tím o nějaký užitek, musí se mu i tato škoda nahraditi. (Byl-li mu na př. odcizen nějaký nástroj, kterým si výživy dobývá, nebo kůň atd.)

Ale komu se má věc odcizená navrátiti, nebo učiněná škoda nahraditi? Tomu se má navrátiti nebo škoda nahraditi, komu ta věc náleží, nebo komu škoda učiněna byla. Kdyby však poškozený nebyl již na živě, má se věc navrátiti nebo škoda nahraditi řádným jeho dědicům; kdyby ani tiž již nežili a vlastník se vypátrati nemohl, může se to darovati chudým anebo obrátiti k dobrým účelům. Nejlépe jest, když ten, který k náhradě zavázán jest, se poradí se svým zpovědníkem, jakým způsobem by měl škodu nahraditi.

Osmé přikázání:

Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.

Tímto přikázáním hájí se čest a dobré jméno člověka.

Co se zapovídá v osmém přikázání?

V osmém přikázání se zapovídá: křivé svědectví, křivé obžalování, všeliká i žertovná a služebná lež, pomluva, na cti utrhání, křivé podezření, opovážlivé posuzování a nadýmání.

Zapovídá se tedy:

Křivé svědectví. Kdo vypovídá, co viděl nebo slyšel, anebo nějakým jiným způsobem se dověděl, dává svědectví; nesrovnává-li se výpověď jeho s pravdou. dává křivé svědectví a dopouští se hříchu proti osmému přikázání. V písmě sv. se vypravuje, že proti Kristu Pánu povstali svědkové, kteří tvrdili, že chtěl Jerusalemský chrám zrušiti; ale tomu tak nebylo; vydávali tedy křivé svědectví.

Křivé obžalování. Říkáme, že někdo na druhého žaluje, když na něho na př. rodičům nebo představeným něco zlého povídá k tomu konci, aby obžalovaný byl napomenut, pokárán nebo potrestán. Žalovati jest někdy dovoleno, ano i potřebno; tak na př. žaloval Josef egyptský na své bratry, avšak ne proto, aby jim škodil, nýbrž aby jich otec pokáral, by se pak polepšili. (Mardocheus.) Avšak vinití bližní ze zlého, jehož se nedopustili, jest křivé obžalování, a to se zapovídá v osmém přikázání. Tak na př. obžalovali křivě židé Krista Pána u Pontského Piláta, že bouří lid, že zakazuje dávatí daň císaři, že se činí králem atd. Bylo to pravda? Jaké to bylo obžalování? (Žena Putifarova.)

Všeliká žertovná i služebná lež. Lži se dopouští, kdo úmyslně nepravdu povídá, aby někoho oklamal. Lži prohřešuje se tedy, kdo ví, že co mluví, pravda není, a má při tom úmysl, bližního oklamati. (Ananiáš a Safira.) Neví-li někdo, že to, co povídá, pravda není, nedopouští se lži. Ani ten nelže, kdo ví, že to,

co mluví, pravda není, nemá-li při tom úmyslu někoho oklamati. Máte na př. v čítankách rozličné bajky. Zdali pak jest to pravda, co se v nich vyprávuje? Není, ale lži nemůže se to také nazývati, protože, kdo bajky ty sepsal, neměl úmyslu někoho oklamati, nýbrž chtěl tím spíše poučiti.

V katechismu se praví, že se zapovídá: a) lež žertovná. Která lež se tak nazývá? Lež jmenujeme žertovnou, když někdo jen pro obveselení, žertem něco nepravdivého vyprávuje. Ale i tato lež není dovolena, protože takovou lži může člověk někdy sobě i bližnímu škoditi.

Dále se zapovídá: b) lež služebná; této se dopouští, kdo lže, aby tím bližnímu nějakou službu prokázal, nebo aby sobě nebo jinému z nějaké nesnáze pomohl anebo nějak prospěl.

[Také se mluvívá o lži z nouze a o lži zlomyslné; lži z nouze se dopouští, kdo lže, aby sám sobě z nějaké nesnáze pomohl, aby nějaké škodě nebo nějakému trestu ušel. (Bratří Josefovi.) Lží zlomyslnou by se prohřešil, kdo by lhal, aby tím bližnímu uškodil; tak obelhal had Evu, chtěje tím první rodiče nešťastny učiniti.]

Každá lež jest hříšna a v osmém přikázání zapověděna; proto jest třeba, abyste se všeliké lži vystříhaly. Písmo sv. praví: »Ústa, která lhou, zabíjí duši.« (Moudr. 1, 11.) A přísloví dí: »Lháře Pán Bůh káře.«. Lhář neujde trestu Božímu. Nikdy tedy není lež dovolena; i kdyby někdo měl úmysl, bližnímu lží pomoci, nesmí toho činiti. Máme raději škodu trpěti, nebo trestu se podrobiti, než abychom lží sobě pomoci hleděli.

Člověk, který lže, podobá se ďáblu, jehož sám Kristus Pán nazval lhářem od počátku. Lež bývá také

obyčejně pramenem jiných nepravostí. I v přísloví se praví: »Mladý lhář, starý zloděj.« Lež škodí společnosti lidské, protože podrývá důvěru, jaké mezi lidmi třeba, a působí mnoho zlého. Písmo sv. dí: »Ohavností jsou Hospodinu rtové lživí. (Přisl. 12.) Proto se zbožní lidé lži vždy všemožně varovali.

Císař Maximian, urputný pronásledovník křesťanů, vyslal jednoho dne vojíny, aby zbožného a horlivého biskupa Nikomedského, Antima, jali a soudu odevzdali. Vojínové ti biskupa neznali. I přišli v Nikomedii do jistého domu nevědouce, že právě tam biskup přebývá. Staříčkový biskup je přívětivě přijal a pohostil. Vojínové se ho pak tázali, neví-li, kde by mohli biskupa Antima naléznouti; vypravovali, že byli vysláni, aby ho jali. »Já jsem Antimus, biskup Nikomedský,« řekl jim ctihodný kmet. Vojínové se zarazili a zvolali: »Tebe bychom tedy měli jati? Toho neučiníme! Řekneme raději, že jsme biskupa Nikomedského nenašli.« — »Bůh uchovej,« pravil biskup, »nechci, abyste lhali; raději chci umřítí, než abych vám ke lži radil.« To pověděv šel dobrovolně s nimi.

Sv. František Saleský byl již v útlém věku svým tak pravdy milovný, že nikdy ani nejnepatrnější lži se nedopustil; byl by raději trestu se podrobil, než aby byl hleděl pomocí lži jemu ujíti.

[Proti osmému přikázání Božímu jest také přetvářka, pokrytství a pochlebování. Přetvářkou nebo-li přetvařováním se proviňuje, kdo před lidmi jinak se staví, nežli skutečně jest; přetvařování bývá tím těžším hříchem, chce-li někdo tím bližního ke hříchu svéstí anebo mu nějakou škodu způsobiti. (Herodes. Jidáš.) — Pokrytstvím se prohřešuje, kdo se staví, jakoby byl nábožný, ačkoli není (fariseové); a pochlebováním

hřeší, kdo někoho do očí chválí a dobré vlastnosti mu připisuje, ačkoli ví, že jich nemá — anebo aspoň ne v té míře, v níž mu je pochlebník připisuje. (Skut. apošt. 12.)|

V osmém přikázání zapovídá se dále: Pomluva a na cti utržení. Pomluvy se dopouští, kdo o bližním v jeho nepřítomnosti vypovídá něco zlého, co pravda není, co si tedy jen vymyslel; pomluvou hřeší také ten, kdo skutečné chyby bližního zvětšuje anebo dobré vlastnosti jeho zmenšuje. Pomluvou může se bližnímu často i na statku jeho škoditi; tak by na př. kupcovi uškodil na jmění, kdo by o něm vypravoval, že má špatnou míru a váhu. Pomluvy se také dopouští, kdo řeči pomluvačné rád poslouchá. Sv. Bernhard praví: »Pomluvač má ďábla na jazyku, posluchač v uchu.« Pomluvač se tím více prohřešuje, čím horší má úmysl při pomlouvání, čím vážnější jest osoba, již pomlouvá, a čím větší škodu pomluvou spůsobil.

Na cti utržení dopouští se, kdo bez potřeby o skutečných chybách bližního v nepřítomnosti jeho mluví. Člověk, jemuž se na cti utrhá, měl čest aspoň u těch, kteří o chybách jeho nevěděli; ale tuto čest ztratil by pak tím, kdyby jeho chyby těmto byly ve známost uvedeny. Někdy však bývá dovoleno, ano i povinností, chyby bližního vyjeviti, aby na př. chybující se napravil, neb aby se tím zamezila nějaká škoda, kteráž by jinak odvrácena býti nemohla. Ví-li na př. někdo, že ten neb onen jest zlý člověk a že má úmysl bližnímu nějak škoditi, jest jeho povinností, aby to oznámil. Také v Písmě sv. se vypravuje o mnohých osobách, že se dopustily zlých věcí; na př. o Davidovi, o apoštolu Petrovi, o Magdaleně atd. To však není na cti utržením, poněvadž to nebyly chyby tajné; a písmo sv. je vypravuje, aby jiní

sobě z toho výstrahu vzali, lépe se na pozoru měli anebo k napravení života vzbuzeni byli.

V osmém přikázání se zapovídá: Křivé podezření. Tohoto hříchu se dopouští, kdo beze všelikých příčin něčeho zlého o bližním se domýšlí.

V první knize královské se vypravuje, že Anna, manželka Elkanova, modlila se jednoho dne vroucně před Hospodinem toliko v srdci svém. Při modlitbě té hýbali se toliko rtové její, hlasu však nebylo při tom slyšeti. Vidá ji nejvyšší kněz Heli, domníval se, že jest opila. — K takovému domnění neměl však dostatečné příčiny; dopustil se tedy křivého podezření.

A ve sv. evangeliu čteme, že Kristus Pán chtěje nemocného uzdraviti, řekl k němu: »Odpouštěj se tobě hříchové tvoji.« Tu fariseové hned mysli, že se rouhá. Jindy opět se domnívali, že Kristus Pán sám jest také hříšníkem, protože obcuje se hříšníky. To bylo křivé podezření. — Má-li však někdo dostatečnou příčinu, aby o někom zle se domýšlel, neprohřešuje se křivým podezřením.

Zakazuje se dále: Opovážlivé posuzování. Tohoto hříchu dopouští se, kdo bez dostatečných příčin o svém bližním zlého nejen se domýšlí, nýbrž ihned s jistotou tvrdí, že bližní skutečně něco zlého spáchal. Kristus Pán napomíná: »Nesudte a nebudete souzeni.« Jedině Bůh vidí do srdce lidského; lidé soudíce bližní své mohou se klamati. Když apoštolové po seslání Ducha sv. bez bázně vystupovali a kázali, pravili o nich židé, že jsou podnapili. — Sv. Pavel přestav šťastně bouři na moři přišel na ostrov Melitu, a když tam roždí na oheň kladl, připjal se mu k ruce had. Vidíce to obyvatelé tamější, soudili hned, že člověk ten jistě jest vražedníkem, protože pomsta Boží ho tak stíhá. —

Jistému pánu ztratila se bankovka; on věděl, že ve světnici, kde peníze měl, byla služka; a soudil hned, že ona mu ji vzala, a proto ji propustil ze služby. Ale po nějakém čase našel ztracenou bankovku v knize, do níž ji byl sám vložil; tu poznal, že služku neprávě posuzoval; proto ji zase hned k sobě do služby vzal.

A konečně se zapovídá nadýmání. Tohoto hříchu se dopouští, kdo někomu bez potřeby hned oznamuje, co o něm jiní zlého povídali. Donáší tak z jednoho domu do druhého (dělá klevety), a tím tropí sváry a různice mezi rodinami a sousedy. (Hřích tento nazývá se nadýmáním, protože takový člověk to, co jinde o někom zlého slyšel, jen tajně a ve věí tichosti tomu, o němž zle mluveno bylo, takřka do ucha šeptá, aby toho jiní neslyšeli. — V některých katechismech uvádí se mezi hříchy proti osmému přikázání také „osočování neb sočení“ t. j. tajné štvání jednoho proti druhému, nebo i „lání,“ čehož se dopouští, kdo bližnímu něco zlého, urážlivého do očí povídá, jemu laje, nadává.)

Co se poroučí v osmém přikázání?

V osmém přikázání se poroučí: pravda a upřímnost v řeči a jednání, zastávání dobrého jména bližního, odvolání pomluvy a na cti utrhaní.

Poroučí se tedy:

Pravda a upřímnost v řeči a v jednání. Ve všem máme šetřiti pravdy, a mluvíme-li, máme mluvití vždy jen to, co za pravdu uznáváme. Svatý apoštol Pavel napomíná: »Mluvte pravdu jedenkaždý s bližním svým.« Máme také šetřiti upřímnosti a to v řeči i v jednání. Upřímný v řeči a v jednání jest, kdo tak mluví a jedná, jak v srdci svém smýšlí. Ale upřímnosti v řeči nesmí tak se rozuměti, jako bychom vždy všecko co víme, musili pověděti. Někdy můžeme a máme také něco

zatajiti; ale když jest potřebí mluvití, mají řeči naše srovnávati se s pravdou. Krásný příklad takové upřímnosti dal nám mezi jinými také sv. Jan Kentský. (Kenty.) Světec tento padl kdysi na cestách svých do rukou loupežníkův. Ti po něm žádali, aby jim vydal, co při sobě má. Světec to učinil: loupežníci se ho tázali, nemá-li ještě něčeho. Jan odpověděl, že nemá. Loupežníci ho tedy propustili. Avšak když odešel několik kroků, vzpomněl si, že má ještě nějaké peníze, které mu do oděvu zašity byly; i vytýkal sobě, že nebyl upřímný v řeči: vrátil se tedy bez odkladu k loupežníkům a vydal jim peníze ty. Loupežníci byli jeho upřímností tak pohnuti, že mu i věci dříve odňaté navrátili.

Dále se poroučí:

Zastávání dobrého jména bližního. Co jest dobré jméno? Říkáme, že někdo má dobré jméno, že stojí v dobré pověsti, když se o něm neví nic zlého, nemluví nic špatného. Písmo sv. praví, že jméno dobré jest lepší, než bohatství. Dobré jméno bližního máme tedy zastávati. Mluví-li se o bližním něco zlého, nepravdivého, máme říci: Tomu není tak, to pravda není. Mluví-li se však o skutečných chybách bližního, máme chybujícího dle možnosti omlouvati, aneb i k dobrým vlastnostem jeho zřetel obrátiti. Někdy ovšem bývá to nemožno, bychom se přímo bližního zastali; v takových případech máme však alespoň na jevo dáti, že v řečech pomluvačných a utrhačných zalíbení nemáme, anebo odejítí ze společnosti, v níž o bližním zle se mluví. Svatý Augustin nikdy nedopustil, by v jeho přítomnosti o jiných něco zlého se mluvilo.

Ale i o vlastní čest a dobré jméno máme pečovati. I písmo sv. nás napomíná, abychom péči měli o jméno dobré. (Sirach 41.) Kristus Pán sám také zastával čest

svou (Jan 8.). Také svatí apoštolové jakož i jiní svatí zastávali čest svoji.

[Ale jakým způsobem můžeme dobré jméno si zjednati a je zachovati? — Dobré jméno můžeme sobě zjednati a je zachovati, vedeme-li život křesťanský a varujeme-li se všeho zlého, čím by dobré jméno naše zlehčeno býti mohlo. Dotýká-li se někdo naší cti a našeho dobrého jména, můžeme se také dovoleným způsobem hájiti; ale má se to vždy dít s mírností a opatrností, abychom snad při tom křesťanské lásky nerušili a bližnímu na dobré jeho pověsti neškodili; nemá se také při tom užívatí nedovolených prostředků (souboje, pomsty). Obzvláště těm jest potřebí, aby dobrého jména svého hájili, kteří slovem anebo příkladem jiné k dobrému vésti mají, ježto by málo pořídili, kdyby sami cti a dobrého jména neměli. Proti této povinnosti hřešil by ten, jenž by o zjednání a zachování dobrého jména svého se nestaral a jemuž by nic na tom nezáleželo, jak o něm lidé soudí a mluví.]

Poroučí se konečně v osmém přikázání:

Odvolání pomluvy a na cti utržení. Když někdo bližního pomlouval a pak to chce opět napravit, musí vše, co o něm zlého mluvil, odvolati, t. j. musí říci, že co o bližním mluvil, nesrovnává se s pravdou, že vše bylo jen vymyšleno. Kdo pomluvy odvolati nechce, nemůže dosáhnouti odpuštění tohoto hříchu; jako i zloděj odpuštění hříchu svého dojíti nemůže, nemá-li vůli, ukradené věci navrátiti. Utrhal-li však někdo bližnímu na cti, toho ovšem odvolati nemůže, protože o skutečných vadách bližního bez potřeby mluvil; ale má bližního, jemuž na cti utrhal, při vhodné příležitosti před jinými zase chváliti a o jeho dobrých vlastnostech mluvit. Nad to pak jest pomluvač i utrhač zavázán, škodu, kterou

snad bližnímu pomlouváním nebo na cti utrháním na jeho jmění učinil, nahraditi. Ale to vše není tak snadno. A právě proto, že bývá tak těžko, pomluvu a na cti utrhání úplně napravití. máme se hříchů těchto tím bedlivěji varovati.

Deváté přikázání:

Nepožádáš manželky bližního svého.

Desáté:

Aniž požádáš statku jeho.

Co zapovídají dvě poslední přikázání?

Dvě poslední přikázání zapovídají vselike žádosti po tom, co jiným přináleží.

V devátém přikázání zapovídají se zvláště žádosti nečisté, a v desátém přikázání zapovídají se žádosti po cizím statku. Každá zlá žádost nebývá ještě hřichem; hledí-li kdo takovou žádost hned v sobě potlačiti, odporuje-li jí, nedopouští se hříchu proti dvěma posledním přikázáním, ano ustavičným odporováním může si zásluhy získati. Ale kdo by sám vinen byl, že zlá žádost v něm povstala, aneb kdo by k žádosti té svolil a vyhledával prostředků a příležitosti, aby ji splniti mohl, dopustil by se již hříchu, třeba by pak žádosti té ani ve skutek neuvedl.

Co se poroučí ve dvou posledních přikázáních?

Ve dvou posledních přikázáních se poroučí: čistota srdce, krocení zlých žádostí a zvláště, abychom netoužili po tom, co našeho není.

Máme hleděti, bychom vždy zachovali srdce čisté. Čím se znečisťuje srdce? Každým hřichem; proto jest nám hříchu se varovati. Obzvláště znečisťuje se srdce

hříchy proti šestému přikázání, t. j. zálibou v nečistých myšlénkách, svolením k nečistým žádostem a nečistými skutky. Bůh miluje jen srdce čisté a proto zapovídá i nečistě myšlénky a žádosti. Kristus Pán praví: »Blahoslavení čistého srdce, neb oni Boha viděti budou.«

Dále se poroučí:

Krocení zlých žádostí. Zlé žádosti máme v sobě hned, když povstávají, potlačovati, jim všemožně odpírati, a zvláště nemáme nikdy toužiti po tom, co našeho není. Sv. Pavel praví: »Nic jsme na tento svět nepřinesli, a také ničeho s sebou nevezmeme. Majíce tedy pokrm a čím bychom se odívali, dosti na tom mějme.« (1. Tim. 6.) Kristus Pán sám si vyvolil chudobu a tím dal nám krásný příklad, že nemáme toužiti po statcích světa tohoto. (**Jakých prostředků jest nám užívati, bychom zlé žádosti v sobě mohli potlačovati a krotiti, bylo již dříve povédáno. Viz šestou prosbu „Otčenáše“ a šesté přikázání Boží.**)

Proč pak Bůh i naše toužebnosti a žádosti zákonu podrobil?

Bůh i naše toužebnosti a žádosti zákonu podrobil, aby nám ukázal:

1. že pánem srdcí našich jest.

Pán Bůh dal nám zákon, v němžto nám zakazuje i zlé žádosti. Tím chtěl nám ukázati, že jest pánem i srdcí našich. On nás stvořil, Jemu přináležíme úplně; Jemu tedy máme i všechny city a žádosti srdce svého obětovati. Bůh jest pánem srdcí našich a může nám tedy poručiti, po čem toužiti smíme a po čem toužiti a čeho žádati sobě nemáme.

Bůh nám tím chtěl také ukázati:

2. že před Ním ze všeho toho, co se v našich srdcích děje, nic skrytého není.

Bůh nám poroučí, abychom hříšné myšlenky a žádosti v sobě potlačovali; nečiníme-li toho, neujdeme trestu Boha spravedlivého, jenž zná i myšlenky a žádosti naše.

Bůh chtěl také ukázati:

3. že zákon Jeho mnohem výbornější jest než všeliké lidské zákony, jenž toliko naše zevnitřní jednání, ne však také naše vnitřné smýšlení řídití mohou.

Mimo zákon Boží máme také ještě lidské zákony, které dává zeměpán (vrchnost světská); o těchto se praví, že jen zevnější naše jednání, naše řeči a skutky řídití mohou, nikoli však i naše vnitřné smýšlení, naše myšlenky a žádosti. Světský zákon zapovídá na př. krásti, blížnímu na cti, na jmění, na zdraví škoditi atd. Činí-li někdo, co světský zákon zapovídá, nebo nečiní-li, co poroučí, bývá od světských vrchností trestán. Ale světské vrchnosti nemohou nám poroučeti, co máme a čeho nemáme mysliti, po čem smíme a po čem nesmíme toužiti, poněvadž jim naše vnitřní smýšlení, naše myšlenky a žádosti známy nejsou; nemohly by tedy ani přestupitelů zákona trestati. Toliko Bůh může i myšlení a žádosti naše zákonu svému podrobiti, a proto jest Jeho zákon výbornější, než zákony lidské.

Konečně nám Bůh chtěl ukázati:

4. že k uvarování se hříchu zapotřebí jest, hned v prvním jeho počátku, to jest, ve zlé žádosti jemu odporovati.

Tím, že i naše tužby a žádosti zákonu podrobil, chtěl nám Bůh ukázati, že člověk, chce-li se uvarovati hříchu, musí mu odporovati hned v prvním jeho počátku, to jest hned tehdaž, když v něm zlá žádost povstává. Žádost bývá prvním počátkem hříchu: nejprve povstává

ve člověku žádost něco učiniti; neodporuje-li žádosti té hned, vydává se v nebezpečení, že k ní svolí a že pak i zlého skutku se dopustí. Kdyby Eva byla hned žádosti po zapovězeném ovoci odporovala, nebyla by se dopustila hříchu. — Padne-li někomu na oděv jiskra, nenechá jí zajisté na něm, nýbrž odstraní ji bez odkladu, aby z ní nepovstal oheň a aby pak celý oděv neshořel; tak se to má činiti i s každou zlou žádostí, máme ji hned z počátku utlumiti a potlačiti. Hledíme-li zlou žádost potlačovati hned z počátku, když v nás povstala, dovedeme toho snadněji; nečiníme-li toho však, vzplane žádost zlá ponenáhlu v záhubný oheň a toho pak nám nebude lze tak snadno uhasiti. — Stromek, který teprve do země zasazen byl, lze snadno vytrhnouti; ale když se v zemi již zakořenil, nezdaří se to již tak snadno. A tak jest to i se zlou žádostí. Hned z počátku musíme zlé žádosti odporovati, nechceme-li se hříchu dopustiti.

Čemu se učíme z posledních dvou příkázání?

Z posledních dvou příkázání se učíme, že křesťan předepsané povinnosti netoliko zevnitř plniti, ale i vnitř vůli míti, t. j. z celého srdce hotov býti má, všecko činiti a všeho zanechat, co přikázáno a co zapovězeno jest.

Světské vrchnosti jest na tom dosti, plní-li poddaní její zákony zevně, byť to i nerádi činili; ale křesťané mají zákon Boží rádi plniti; musejí míti vůli, všecko činiti, co Bůh přikázal, a všeho se varovati, co Bůh zapověděl.

Co slíbil Bůh těm, jenž příkázání Jeho zachovávají?

Bůh těm, jenž příkázání Jeho zachovávají, slíbil život věčný a na tomto světě mnohonásobné požehnání.

Jakýs mládenec tázal se kdysi Krista Pána, co má činiti, aby dosáhl života věčného. A Kristus Pán mu odpověděl: »Chceš-li vejíti do života, ostříhej přikázání.« A podobným způsobem slibuje Bůh i na mnohých jiných místech písmu sv. život věčný těm, kteří přikázání Jeho zachovávají. Ale Bůh slibuje jim také mnohonásobné požehnání již na tomto světě; uděluje jim zdraví, žehná pracím jejich atd. Čtemeť již ve starém zákoně, že Bůh činí milosrdenství a mnoho dobrého těm, kteří zachovávají Jeho přikázání. (II. Mojž. 20.) Kdyby však Pán Bůh takového požehnání nám také nebyl přislíbil, přece bychom měli vůli Jeho ochotně plniti. Dítky dobré plní vůli svých rodičů netoliko z bázně, aby trestány nebyly, anebo jen proto, aby nějaké odměny došly, nýbrž činí to z lásky k rodičům svým; tak máme i my jakožto dítky Otce nebeského věrně a ochotně plniti přikázání Jeho, i kdyby nám žádná odměna slíbená za to nebyla, i kdybychom trestu obávati se nemusili.

IV. Oddělení.

O přikázáních církevních vůbec.

(Viz výklad mal. katech. str. 286.)

Církev sv. má od Krista Pána moc zákony dávat; a ona také povždy ku prospěchu věřících zákony dávala. Již za časů apoštolských bylo ustanoveno, aby věřící zdržovali se masa, jež bylo obětováno modlám, aby nepožívali krve, masa z udávených zvířat atd. A tak dávala církev i v časech pozdějších věřícím jisté předpisy, kterými chtěla napomáhati ku spasení duší jejich a utvrzovati je v křesťanském životě. Některé z těchto předpisů týkají se toliko jednotlivých stavů, na př. stavu kněžského, řeholního, manželského atd.; jiné pak se týkají

všech věřících vůbec. Příkázání církevní, která se týkají všech věřících, nazývají se obecná. A těch jest pět.

Toto patero příkázání církevních jest toliko zevrubnějším vysvětlením příkázání Božích. Těmito příkázáními určuje se zevrubněji, které dny se mají světití a jakým způsobem se to má dítí: kdy a jak se má půst zachovávatí, svátosti přijímatí, čeho třeba v jisté doby šetřiti.

V. Oddělení.

O příkázáních církevních zvlášť.

§ 1. O dvou prvních církevních příkázáních.

První církevní příkázání jest:

Svátky zasvěcené světití.

Které svátky nazývají se svátky zasvěcenými? Církev sv. ustanovila v roce jisté dny, které obzvláště službě Boží a péči o spasení duší svých věnovati máme, a ve které se proto zapovídají služebné práce. Tyto dny nazývají se zasvěcenými svátky nebo dny svátečními. I neděle jest dnem svátečním a Bůh sám poručil, abychom den tento světili: »Pomni, abys den sváteční světil!« Ale mimo neděli máme ještě i jiné svátky nebo-li dny sváteční, které ustanovila sv. církev. — Již ve starém zákoně Bůh sám ustanovil mimo sobotu ještě jiné výroční svátky, které se měly tak světití, jako sobota. K těmto přináležela na př. slavnost velikonoční, slavnost letnic, slavnost stánků. (Vysvětlí se v krátce význam slavností těchto.) Podobným způsobem ustanovila církev sv. mimo neděli ještě jiné slavnosti, které máme tak světití jako neděli.

Mezi těmito svátky rozeznáváme slavnosti Páně, slavnosti Panny Marie, andělů a svatých.

Mezi zasvěcenými slavnostmi Páně jsou nej přednější tyto tři: Slavnost vánoční, velikonoční a svatodušní. Mimo tyto jsou pak ještě: Slavnost obřezání Páně (nový rok), slavnost Zjevení Páně (sv. tři králův), nanebevstoupení Páně a Božího Těla. Jiné slavnosti Páně světívají se v některé neděle, jako: slavnost Nejsvětějšího Jména Pána Ježíše (2. neděli po zjev. Páně), Nejsvětější Trojice (1. ned. po sv. Duchu), posvěcení chrámu Páně (3. ned. v měs. říjnu) atd.

Mezi zasvěcenými svátky svatých jsou předně slavnosti Mariánské, totiž: Slavnost neposkrvněného Početí Panny Marie, Očišťování Panny Marie nebo-li Ilromnie. Zvěstování Panny Marie, Nanebevzetí a Narození Panny Marie. Některé jiné slavnosti Mariánské konávají se v jisté neděle: na př. sedmibol. Panny Marie, Jména Panny Marie, slavnost sv. Růžence a j. Rovněž v neděli světí se slavnost sv. Andělů strážných, totiž každoročně na první neděli měsíce září. Zasvěcené svátky Svatých jsou: Svátek sv. Štěpána, sv. apoštolů Petra a Pavla, svátky patronů zemských, u nás svatých Cyrilla a Methoděje, a pak svátek všech Svatých.

A za jakou příčinou ustanovila církev sv. tyto slavnosti? Slavnosti Páně byly ustanoveny, abychom ve slavnosti tyto tajemství vykoupení svého vděčně si připomínali a k větší horlivosti a péči o spasení duší svých povzbuzeni byli. Svátky vánoční na př. připomínají lásku Boha Otce, který svého jednorozeného Syna z lásky k nám na zem poslal. Svátky velikonoční uvádějí nám na mysl lásku Syna Božího, Jenž pro vykoupení naše tak mnohým bolěstem a ohavné smrti kříže se podrobil a pak slavně z mrtvých vstal. Slavnost svatodušní pak nám připomíná lásku Ducha sv., který nás milostí svou posvěcuje. A podobným způsobem připomínají nám i jiné

slavnosti Páně, co Bůh trojjediný pro naše spasení učinil, a povzbuzují nás, abychom Bohu trojjedinému za to chválu a díky vzdávali a dobrodiní nám prokázaných ku spáse duší svých náležitě užívali.

K čemu jsou ustanoveny svátky Panny Marie a svatých? Ve svátky tyto máme Pannu Marii, anděly a svaté zvláště ctíti a Pánu Bohu děkovati za milost, jížto předně královně všech svatých, Panně Marii, a také jiným svatým propůjčil. Pak nás tyto svátky také povzbuzují, bychom dle příkladů svatých živi byli. Slavíme-li na př. svátek neposkrvněného Početi Panny Marie, máme sobě připomínati, jaké přednosti Panně Marii se dostalo, že bez poskrvny hříchu počata byla. máme za to Bohu díky vzdávati a se přičiniti, bychom také srdce neposkrvněné zachovali. Dále jsou svátky Panny Marie, andělů a svatých ustanoveny také proto, abychom se zvláště v ty dny k nim utíkali, a je za ochranu a přimluvu vzývali.

Tyto svátky slaví se každého roku. A tato doba, ve které se tyto svátky každoročně konají, nazývá se rokem církevním. Obecný rok (rok občanský) počíná prvním lednem. Rok církevní počíná však první nedělí adventní. Rok občanský řídí se sluncem, rok církevní řídí se podobně sluncem, totiž sluncem spravedlnosti, kteréz jest Kristus Pán. — Rok občanský dělí se na čtyři roční části; rok církevní jenom na tři doby, totiž: Na dobu vánoční, velikonoční a svatodušní. Co slavnosti ty vyznamenávají a připomínají, bylo již praveno. Tyto tři slavnosti jsou tři nejdůležitější doby celého roku církevního. Hlavní den každé ze třech slavností těchto nazývá se hodem Božím. Máme tedy hod Boží vánoční, velikonoční a svatodušní. Před každou touto slavností jest předhodí; (před vánocemi advent atd.), a po slavnosti pohodí.

[Slycháváte o svátcích pohyblivých a nepohyblivých. Pohyblivé svátky jsou ty, které se neslaví vždy v týž den měsíce; na př. Velikonoc, Nanebevstoupení Páně, svátky svatodušní, Božího Těla. Svátky nepohyblivé (stálé) jsou, které se slavívají vždy v týž den měsíce. na př. Narození Páně (vždy 25. prosince), neposkvrněného početí Panny Marie (8. prosince), očisťování Panny Marie (2. února), sv. Štěpána (26. prosince), sv. Petra a Pavla (29. června), ss. Cyrilla a Methoděje (5. července), všech svatých (1. listopadu). Svátky velikonoční slavívají se vždy po prvním úplňku jarním. Již ve starém zákoně bylo tak ustanoveno: a poněvadž Kristus Pán o židovských svátcích velikonočních byl ukřižován a také z mrtvých vstal, koná se slavnost velikonoční také u nás v tu dobu; totiž vždy v neděli po prvním úplňku jarním. Dle svátků velikonočních řídí se pak všechny svátky pohyblivé.

Neděle adventní jsou čtyři. Po těchto následují Vánoce, pak nový rok a Zjevení Páně. Potom se počítají neděle po Zjevení Páně; může jich býti šest; ale nebývá jich vždy tolik, někdy jsou jen tři nebo dvě, což se řídí podle toho, jak připadají kdy svátky velikonoční. Po těchto nedělích následuje neděle Devítník, proto tak zvaná, že za prvních dob křesťanských mnozí již devět neděl před Velikonocí počali se postiti, již touto nedělí počínal čas kající. Tato neděle jest počátkem předhody velikonočního. Pak máme neděle 1. a 2. po Devítniku: středa po druhé neděli po Devítniku nazývá se středou popeleční; po té následuje šest neděl postních. Poslední neděle postní nazývá se nedělí květnou. Týden mezi touto a následující nedělí velikonoční slove svatý nebo-li pašijový týden; v témdni tomto máme zvláště utrpení a smrt Páně rozjímati. — V neděli velikonoční koná se slavnost Vzkříšení Páně; po té jest šest neděl po Velikonoci.

Po páté neděli po Velikonoci jsou v pondělí, v úterý a ve středu křížové dni a ve čtvrtek koná se slavnost Nanebevstoupení Páně. Pak jest šestá neděle po Velikonoci a příští neděli na to slaví se svátky svatodušní. První neděli po sv. Duchu jest svátek nejsvětější Trojice a ve čtvrtek na to koná se slavnost Božího Těla, na památku ustanovení nejsvětější Svátosti oltářní. Proč se slaví památka tato teprv po ostatních slavnostech Páně? Měla by se konati na zelený čtvrtek, poněvadž Kristus Pán v tento den nejsvětější Svátost oltářní ustanovil; ale v tento den truchlí církev sv., a proto odložila radostnou tuto slavnost na dobu pozdější. (Srovnej výklad mal. katech. str. 116.) Po sv. Duchu jsou 24 neděle; někdy jich bývá také 25, 26, 27, 28; mezi 23. a poslední nedělí po sv. Duchu kladou se pak ony neděle, které po Zjevení Páně vynechány bývají, připadají-li dříve svátky velikonoční.]

Co poroučí církev v prvním přikázání?

Církev poroučí v prvním přikázání, abychom svátky tak světili jako neděle, následovně také ve svátky odpočívali, nepracovali a nábožné skutky činili.

Jak máme světit neděle? Máme od práce odpočívat, nepracovat a nábožné skutky konat. A podobným způsobem máme tedy také světit zasvěcené svátky.

Co zapovídá církev v prvním přikázání?

Církev zapovídá v prvním přikázání, všecko to ve svátek činit, co v neděli zapovězeno jest, totiž:

1. Služebnou práci bez potřeby a náležitého povolení, kterážto práce tak ve svátek jako v neděli na celý den zapovězena jest.

Co jest služebná práce? Které práce se tedy zapovídají? Kdy se však mohou přece konati? (Viz třetí přikázání Boží.)

2. Taková zaměstnání a vyrazení, která se svatostí dne svátečního buď se nesrovnávají aneb svěcení jeho překážejí.

(Viz tamtéž.)

Druhé církevní přikázání:

V zasvěcený svátek celou mši svatou nábožně slyšeti.

V tomto přikázání udává nám církev způsob, kterým neděle a svátky světití máme.

Co se poroučí ve druhém církevním přikázání?

Ve druhém církevním přikázání se poroučí, abychom v neděli a ve svátek celou mši svatou nábožně slyšeli.

(Viz výklad mal. katech. str. 292.)

Proč pak žádá církev sv., abychom v neděli a ve svátek obzvláště mši svaté přítomni byli? Poněvadž mše sv. jest středem veškeré bohoslužby; poněvadž touto obětí vzdává se Pánu Bohu nejlépe povinná úcta a poněvadž i my z oběti mše svaté největšího prospěchu nabyti můžeme.

Ale co máme činiti, abychom neděle a svátky podle úmyslu církve světili?

Abychom neděle a svátky podle úmyslu církve světili, máme kromě mše sv. i kázání pozorně slyšeti, svátost pokání a nejsvětější Svátost oltářní přijímati, duchovní knihy čísti, odpoledním službám Božím obcovati. a jiné dobré skutky konati.

(Srovnej třetí přikázání Boží.)

Při odpoledních službách Božích bývá obyčejně křesťanské cvičení, litanie nebo nešpory a pak sv. požehnání; nebo se také věřící modlívají růženec, konávají (v čas postní) křížovou cestu, prozpěvují nábožné písně atd. Horlivý křesťan jistě neopomine, také odpoledních služeb Božích dle možností se zúčastniti.

Co obzvláště se zapovídá v druhém církevním přikázání?

V druhém církevním přikázání obzvláště se zapovídá lenost ve službách Božích v neděli a ve svátek. Takové lenosti se dopouští:

1. Kdo neslyší celou mši svatou, aneb jí neslyší s pobožností, neb kdo kázání zřídka toliko přítomen bývá.

Lenosti ve službách Božích dopouští se tedy, kdo máje již užívání rozumu mše svaté neslyší, kdo jí vlastní vinou zanedbává. — Hříchu se však nedopouští, kdo z důležitých příčin na mši sv. jíti nemůže. Takové příčiny jsou na př.: Nemoc, ošetřování nemocných, opatrování malých dětí, veliká vzdálenost od kostela, neschůdné cesty, příliš veliká nepohoda a p. Avšak horlivý křesťan nedá se každou překážkou hned odstrašiti a bude se povzbuzovati příkladem prvních křesťanů, kteří ani nebezpečí smrti se nehrozili, a času nočního ve skrytých místech ke službám Božím se scházivali. A jak dalekou cestu bývá konati věřícím v takových krajinách, kde jest málo kněží! A mnozí nedají se tím přece od služeb Božích odstrašiti. Nemůže-li však někdo z důležitých příčin mši svaté obcovati, má se jí aspoň v duchu zúčastniti, má se doma modliti a modlitbu svou s modlitbou kněze u oltáře spojovati.

Lenosti ve službách Božích se dopouští:

2. Kdo čas přikázaných služeb Božích jídlem, pitím, hraním a jinými od služeb Božích odtrhujícími veselostmi tráví.

Slušná zábava v neděli a ve svátek se nezapovídá; ale oddává-li se někdo jídlu, pití, hře a jiným zábavám v čas služeb Božích, přestupuje druhé přikázání církevní a dává tím často i pohoršení.

1. O mši svaté.

a) Co mše svatá jest a co se při ní děje.

Co jest mše svatá?

Mše sv. jest nekrvavá oběť nového zákona, vždy trvající památka krvavé oběti, kterou Ježíš Kristus na kříži dokonal.

Mše sv. jest tedy oběť. Co jest oběť? Oběť jest viditelný dar, který Pánu Bohu dáváme, bychom Jemu tím nejvyšší úctu prokázali. Oběť jest tedy dar. Lidé dávají si vzájemně rozličné dary na důkaz lásky, úcty, náklonnosti, vděčnosti atd. (Rodičové, dítky.) Ale dary, které se dávají lidem, nejsou obětmi v pravém smyslu. Obětí nazýváme toliko dary, které se vzdávají Pánu Bohu na důkaz nejvyšší úcty, jižto Mu povinni jsme.

Dar, který se při oběti vzdává Pánu Bohu, musí býti viditelný.

[Mnohokráté mluví se sice i v písmě sv. o oběti, kde není daru viditelného; tak se na př. praví: »Modlitba jest oběť chvály;« »srdce skroušené jest oběť Bohu milá.« Ale to nejsou oběti v tom smyslu ve kterém se zde slovo »oběť« bere; při oběti ve pravém smyslu musí býti dar viditelný.]

Co obětoval Kain? Co Abel? Byly to tedy dary viditelné. A podobným způsobem býval i při jiných obětech vždy nějaký dar viditelný. A takové viditelné dary vzdávali lidé Pánu Bohu, aby Jemu tím nejvyšší úctu prokázali. Že tento úmysl při obětech mívali, vysvitá již ze způsobu, kterým lidé oběti ty Bohu vzdávali. Obětní dary bývaly totiž zničeny (*zmařeny*). Obětní zvíře bývalo zabito, obilí, kadidlo atd. spáleno, tekuté věci (*víno, olej*) vylity. Takovým zničením odřekli se lidé této věci, kterou obětovali, a zároveň chtěli tím ukázati, že Pán Bůh jest nejvyšším Pánem nade vším stvořením, že jest Pánem života i smrti, že Jemu vše náleží, že všechno od Něho máme. Když na př. zabili beránka, aby jej Pánu Bohu obětovali, činili to jako na znamení, že vlastně oni sami Pánu Bohu by se měli obětovati; ale poněvadž toho Pán Bůh nežádá, obětovali Mu místo sebe tohoto beránka.

Mše svatá jest tedy také oběť; neboť se v ní vzdává Bohu všemohoucímu tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista pod viditelnými způsoby chleba a vína, by se Mu vzdala nejvyšší úcta.

Mše sv. jest *nekrvavá oběť nového zákona.* Ve starém zákoně vzdávaly se Pánu Bohu rozličné dary. Víte, že již Abel obětoval beránky, Kain obilí, Melchisedech chléb a víno, atd. Později Pán Bůh sám ustanovil Mojžíšem, jaké dary mají Mu obětovány býti.

Některé oběti ve starém zákoně bývaly krvavé, jiné nekrvavé. Obětovalo-li se nějaké zvíře, bývalo zabito, byla tedy při tom prolita krev; toť byla oběť krvavá; když však bývaly obětovány věci neživé, na př. obilí, chléb, víno, kadidlo, olej, slouly oběti ty *nekrvavými*. Mše sv. jest tedy také oběť nekrvavá, protože v ní krev

se neprolévá. A tuto oběť ustanovil Kristus Pán v novém zákoně; jest tedy mše sv. oběť nekrvavá nového zákona.

Praví se dále, že mše sv. jest památka krvavé oběti, kterou Ježíš Kristus na kříži dokonal. Všemi oběťmi, které ve starém zákoně vzdávány byly, nemohla Bohu příslušná úcta vzdána býti, a když pak lidé hříchu se dopustili, nemohli těmito oběťmi za hříchy své zadosť učiniti. Všechny ty oběti byly nedostatečny; Bůh měl v nich toliko proto zalíbení, že předobrazovaly dokonalou a vznešenou oběť, kterou měl Ježíš Kristus na kříži dokonati. Na kříži obětoval Kristus Pán sebe samého, aby napravil urážku, která Jeho nebeskému Otci hříchem učiněna byla, a aby smrtí svou neskončené spravedlnosti Boží za hříchy naše zadosť učinil. Oběť na kříži byla krvavá, ježto Kristus Pán při ní svou krev prolil.

Když byl Kristus Pán oběť na kříži dokonal, nebylo již třeba starozákonních obětí, které byly toliko předobrazy této dokonalé oběti Krista Pána. Ale i v novém zákoně měla Bohu oběť se vzdávati; vždyť oběti lze nejlépe prokázati Bohu nejvyšší úctu; oběti lze nejlépe dosvědčiti, že uznáváme Boha za svého nejvyššího Pána, od Něhožto všechno máme. — Starý zákon byl jen přípravou k novému; kdyby však v novém zákoně nebylo oběti, byla by bohoslužba křesťanská méně dokonalá, nežli bývala u Židů ve starém zákoně. Vždyť v Jerusalemě byla každého dne vzdávána Bohu oběť; ano i pohané mívali oběti; víte, že nutívali křesťany, aby modlami jejich obětovali. Žádné náboženství nebývalo a není bez oběti. I křesťanské náboženství nemělo tedy býti bez oběti; ale oběť křesťanská měla býti dokonalejší, nežli bývaly oběti předkřesťanské; a takovou obětí jest mše svatá. Oběti touto obnovuje se každodenně oběť, již

Kristus Pán na kříži dokonal; oběť tato jest také vždy trvajícím památkou krvavé oběti Krista Pána na kříži.

(Co jest tedy mše svatá? . . . Co rozumíme slovem oběť? Proč se praví, že mše sv. jest obětí nového zákona? Proč se nazývá mše sv. nekrvavou obětí? atd.)

Kdy ustanovil Ježíš Kristus oběť mše svaté a kterým způsobem?

Ježíš Kristus oběť mše svaté při poslední večeři ustanovil:

1. Vzal chléb a kalich s vínem.

2. Požehnal oboje a řekl nad chlebem: „*Totoť jest tělo mé!*“ a nad kalichem: „*Totoť jest krev má nového zákona!*“

3. Dal oboje přítomným apoštolům k požívání.

4. Pravit: „*To čiňte na mou památku!*“

(Viz výklad mal. katech. str. 113.)

Již při poslední večeři obětoval se Kristus Pán za nás nekrvavým způsobem; neboť pravil nad chlebem: „*Totoť jest tělo mé, které se za vás vydává;*“ a nad kalichem: „*Totoť jest kalich mé krve, která za vás vylita bude.*“ Jakoby byl řekl: Již nyní vydávám se za vás pod způsoby chleba a vína, zítra však budu na kříži krvavým způsobem za vás vydán.

Oběť, kterou Kristu Pánu při poslední večeři ustanovil, jest pravou obětí.

Čeho pak jest třeba ku každé oběti? Při každé oběti musí býti viditelný dar. Co obětoval Kristus Pán při poslední večeři? Obětoval sebe samého; neboť pravil nad chlebem: „*Totoť jest tělo mé;* a nad kalichem: „*Totoť jest krev má.*“ Svatí apoštolové viděli sice

toliko způsoby chleba a vína, ale věřili, že pod těmito způsoby jest tělo a krev Krista Pána. Kristus Pán byl tedy sám darem při oběti té. A proč pak se obětoval? Aby Bohu byla vzdána nejvyšší úcta a náhrada za hříchy naše. Ve starém zákoně byl vždy někdo, jenž oběť Bohu přinášel; tak obětoval Abel, Kain, Noe, Melchisedech, atd. Později Pán Bůh skrze Mojžíše k tomu cíli ustanovil kněze. Zde při poslední večeři obětoval sám Kristus Pán své tělo a svou krev, byl tedy také obětujícím knězem. A když byl sám sebe Bohu obětoval, řekl apoštolům: »To čiňte na mou památku!« Svatí apoštolové činívali totéž, co byl Kristus Pán činil při poslední večeři; konávali totiž oběť mše sv. na Jeho památku. Že již za času sv. apoštolů mše sv. se konávala, dosvědčuje také písmo sv. Sv. apoštol Pavel na př. praví: »Máme oltář, ze kterého nemají právo jísti ti, kteří stánku slouží.« Sv. apoštol mluví tedy o oltáři; kde však jest oltář, tam bývá i oběť.

Ježíš Kristus ustanovil mši svatou: 1. aby své církvi pravou a zvláštní oběť až na konec světa pozůstavil; 2. aby ve své církvi měl vždy trvající památku krvavé oběti na kříži; 3. aby nám dal zvláštní důkaz své neskončené lásky.

Kdo obětuje v katolické církvi mši svatou?

Při mši sv. obětuje se Ježíš Kristus neviditelným způsobem nebeskému Otci za nás; viditelným pak způsobem kněz tu oběť koná.

Mše sv. jest oběť, proto musí při ní býti nějaký dar; a dar tento jest Ježíš Kristus. Vidíme však při ní Krista Pána? Nevidíme; vidíme jen způsoby chleba a vína. Kristus Pán se tedy neviditelným způsobem obětuje, viditelným však způsobem koná tu oběť kněz. Při poslední večeři byl Kristus Pán knězem i darem,

při mši sv. jest také sám darem, ale obětuje se rukou kněze. Jaký tedy je rozdíl mezi obětí Krista Pána na kříži a mezi mší svatou? Mše sv. jest táž oběť, kterou Ježíš Kristus na kříži dokonal. Kdo se obětoval na kříži? Ježíš Kristus sám. Kdo se obětuje při mši sv.? Také Ježíš Kristus. Proč se obětoval Kristus Pán na kříži? Aby Bohu vzdána byla nejvyšší úcta, a aby se učinilo zadost spravedlnosti božské za hříchy naše. A za týmž úmyslem obětuje se i mše svatá. Podstata jest tedy táž, rozdíl jest jenom ve způsobu oběti. Na kříži obětoval se Kristus Pán způsobem viditelným, při mši sv. obětuje se pod způsoby chleba a vína; na kříži se obětoval krvavým způsobem, při mši sv. se obětuje způsobem nekrvavým; na kříži obětoval se toliko jednou, při mši svaté obětuje se ustavičně a bude se obětovati až do skonání světa. (Srovnej: almužna, ať ji dá někdo sám, nebo rukou jiných, jest vždy almužnou.)

(Jak se mše sv. koná, povědíno již při výkladu malého katech. str. 114.)

[Oběť mše sv. byla již ve starém zákoně předobrazena a předpověděna. — Předobrazena byla zvláště obětí Melchisedechovou. Kdo pak byl Melchisedech? Melchisedech byl král Salemský a spolu kněz Nejvyššího. O Kristu Pánu praví žalmista Páně, že jest knězem na věky dle řádu Melchisedechova. (Žalm 109.) Mezi Kristem Pánem a Melchisedechem musí tedy býti nějaká podobnost. A skutečně jest mezi nimi podobnost veliká. — Melchisedech byl králem Salemským; Ježíš Kristus jest králem nebes a země, a jest také králem Salemským, t. j. králem pokoje, při Jehožto narození již andělé zvěstovali pokoj lidem dobré vůle. — Melchisedech byl králem a zároveň knězem. I Ježíš Kristus jest králem a knězem spolu. Největší podobnost mezi

nimi jest však vzhledem k jejich oběti. Melchisedech obětoval Hospodinu chléb a víno, a Kristus Pán obětoval při poslední večeři Otci svému nebeskému pod způsoby chleba a vína své tělo a svou krev, a činí tak posud při každé mši svaté. — A toliko k oběti mše sv. mohou se vztahovati slova žalmisty Páně: »Ty jsi knězem na věky dle řádu Melchisedechova.« Na oběť kříže nelze jich vztahovati; poněvadž oběť ta byla krvavá, kdežto Melchisedech vzdal Hospodinu oběť nekrvavou. — Dále nazývá žalmista Páně Krista knězem na věky; tím naznačuje, že oběť Jeho bude konána po všechny časy; ale na kříži obětoval se Kristus Pán toliko jedenkrát.

Oběť mše sv. byla též předpověděna a sice prorokem Malachiášem, kterýž dí: »Nemám zalíbení ve vás, praví Hospodin zástupů, a darů nepřijmu z ruky vaší. Nebo od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy, a na každém místě kadí se a obětována bývá jménu mému oběť čistá.« Slova prorokova nemohou se rozuměti o oběti na kříži; vždyť mluví o oběti čisté a touto vyrozumívá se ve starém zákoně oběť nekrvavá. Dále mluví prorok o oběti, která konána bude povždy a na každém místě; to může také jenom o oběti nekrvavé, o mši sv. rozuměno býti.]

Proč koná kněz oběť mše svaté?

Kněz koná oběť mše svaté:

1. Na vyznání božského nejvyššího panování a nejvyšší moci, kterou Bůh nadevším stvořením má.

Kněz koná tedy mši sv. jakožto oběť chvály. Víme, že jsme povinni Bohu, jakožto nejvyššímu Pánu svému všemožnou úctu vzdávati; k tomu nás Bůh také stvořil. O náležité ctění a velebení Boha měli bychom nejvíce se snažiti. Nad to jsme sobě také povědomi, že

Pána Boha hříchy svými tak často urážíme a že jsme tedy povinni, Jemu za urážky tyto zadost činiti. Ale bídni tvorové nejsou nikdy s to, aby Pánu Bohu náležitou náhradu učinili a Jemu příslušnou svrchovanou úctu prokázali. Co nám však bylo nemožno, umožnil nám Kristus Pán tím, že ustanovil oběť mše svaté. Konáním této oběti vzdává se Bohu větší úcta, nežli by Mu ji všichni andělé a svatí vzdáti mohli. Při mši svaté obětuje se Syn Boží sám svému Otci nebeskému; tím Mu vzdává nejvyšší úctu a činí zadost za hříchy, kterými Pána Boha urážíme. Toť by nás mělo vždy povzbuzovati, abychom mši sv. co nejčastěji obcovali a při ní ve sjednocení s Kristem Pánem velebnosti božské úctu vzdávali.

Kněz koná oběť mše svaté:

2. Na poděkování Bohu za všecka Jeho dobrodini.

Mše sv. koná se tedy jakožto oběť díků. Bůh nám prokazuje nesčíslná dobrodini, za něž Mu nikdy dostatečných díků vzdáti nemůžeme. — Když byl archanděl Rafael mladého Tobiáše šťastně nazpět přivedl, povolal otec Tobiáš k sobě syna svého a řekl jemu: »Co můžeme dáti tomuto svatému muži, který šel s tebou?« Syn odpověděl: »Otče, kterou mzdu dáme jemu? Aneb co může hodné býti za jeho dobrodini?« — Byli by mu rádi dali polovici všech věcí, kteréž přineseny byly, kdyby jich byl chtěl přijmouti. (Tob. 12.) Otec nebeský prokazuje nám mnohem větší dobrodini, než archanděl Rafael prokázal Tobiášovi. Jak nevděčni bychom tedy byli, kdybychom Jemu za ně nevzdávali povinných díků! Ale jakým způsobem můžeme Pánu Bohu vděčnost svou dokázati? Jaký dar mohli bychom svrchovanému Pánu svému vzdáti? Kdybychom i život svůj a všechno, co máme, Jemu v oběť přinesli, to by všechno ještě ne-

postačilo; vždyť víme, že Jemu přináležíme úplně sami, Jemu že náleží také všechno, cokoli máme. Avšak máme přece dar, který hoden jest božské Jeho velebnosti; máme mši svatou, při níž se sám Syn Boží Otci nebeskému obětuje a Jemu za nás povinné díky vzdává. Kdykoli tedy, m. d., obcujete mši svaté, prostě pokaždé vroucně Pána Boha, aby milostivě přijal oběť, při které božský Syn Jeho na místo nás Jemu díky vzdává za všechna dobrodiní, kteráž nám prokázal a vždy ještě prokazuje. K tomu býváme také při mši svaté vzbuzováni slovy: »Díky činíme Pánu Bohu svému!« (*Gratias agamus Domino Deo nostro*); na něžto se odpovídá: »Hodno a spravedlivě jest!« (*Dignum et justum est*), abychom to totiž činili.

Kněz koná oběť mše svaté:

3. Za dosažení od Boha odpuštění hříchů.

Mše svatá koná se tedy jakožto oběť smíření nebo-li oběť smírná. Obětí touto můžeme Pána Boha, Ježž tak často hříchy svými urážíme, smířiti a odpuštění hříchů a zasloužených za ně trestů dojiti. Za hříchy, jichžto se tak často dopouštíme, zasluhujeme, aby nás Bůh zavrhl; ale Bůh toho přece nečiní; Onť se nad námi smilovává a odpouští nám provinění naše, pro božského Syna svého, Jenž se za nás při mši svaté vždy obětuje, by nás s Otcem svým nebeským smířil — a nám odpuštění hříchů a trestů zjednal. — Jednoho času konal věhlasný a zbožný křesťanský vojvůdce Alfons Albuquerque s vojskem svým cestu po moři. Tu povstala veliká bouře, kteráž se čím dál více zmáhala. Cestující viděli, že jsou u velikém nebezpečí; za tou příčinou padli všichni na kolena a vzývali Boha, by jim byl nápomocen; však bouře nepřestávala. Tu vzal zbožný Alfons dítě, které také na lodi bylo, do rukou, pozdvihнул ho k nebesům

a zvolal: »Bože! jsme hříšní, a proto nezasluhujeme Tvého smilování; ale dítě toto ničím se neprovinilo. Pro nevinné dítě toto smiluj se tedy nad námi a ochraňuj nás v tomto nebezpečství!« — A hle! bouře se ihned utišila a cestující znikli všelikého nebezpečství. — I my, m. d., jsme v nebezpečství věčného zahynutí pro hříchy naše. — Prosme tedy při oběti mše sv., zvláště když kněz tělo a krev Páně pod způsoby chleba a vína pozdvihuje, by nám Otec nebeský pro jednorozeného Syna svého milostiv býti a nás od věčného zahynutí zachovati ráčil.

Praví-li se však, že mše sv. koná se také za dosažení od Boha odpuštění hříchů, nesmíme tomu tak rozuměti, jako bychom již tím odpuštěním hříchů dojíti mohli, že mši sv. přítomni jsme a nebo že ji za sebe dáme obětovati. Odpuštění těžkých hříchů můžeme řádným způsobem toliko svátostmi křtu a pokání dosáhnouti. Ale mši svatou můžeme nabyti potřebné milosti, bychom hříšný stav svůj poznati, provinění svých litovati a ve svátosti pokání odpuštění jich obdržeti mohli. A totéž platí o dosažení odpuštění věčného trestu; tento trest se nám nikdy neodpouští, nedosáhli-li jsme napřed odpuštění hříchů, za které jsme věčný trest zasloužili. — Ale jinak jest to vzhledem ku trestům časným; odpuštění časných trestů můžeme také prostředkem mše svaté dosáhnouti; neboť při oběti mše svaté stáváme se také účastnými zadostčinění božského Vykupitele svého. Velikou útěchu bude nám to jistě poskytovat, když sobě na smrtelném loži budeme moci svědectví dáti, že jsme často a pobožně mši svaté obcovali, tím zadostčinění Kristova účastnými se stali, a že nám tedy nebude tak dlouho muky očištcové snášeti.

Kněz koná oběť mše svaté:

4. Za vyprošení od Boha všech nám potřebných milostí.

Mše sv. koná se tedy konečně také jakožto oběť prosebná. Při oběti mše svaté můžeme sobě ve všech potřebách duše i těla pomoci vyprositi. A jak mnohonásobné jsou potřeby tyto! Bez pomoci Boží nemůžeme ani tělesného života, tím méně však života duchovního zachovati; bez pomoci Boží nemůžeme cíle svého dojíti. Máme tedy příčinu, abychom Boha ustavičně za potřebné milosti prosili. Ale prosby naše budou tím jistěji vyslyšány, budeme-li je konati při mši svaté, při nížto se Syn Boží obětuje a sám u svého nebeského Otce za nás se přimlouvá. Při mši sv. můžeme a máme se tedy s tím větší důvěrou modliti, aby Bůh nám i všem bližním milostivě přispěl ku pomoci. Svaté a zbožné duše vyznávaly vždy s velikou vděčností, že při mši svaté dosáhly od Boha nesčíslných milostí.

Komu se obětuje oběť mše svaté?

Oběť mše svaté se obětuje a může se obětovati jen samému Bohu.

Oběť jest dar, který se přináší jedině Pánu Bohu, jakožto důkaz nejvyšší úcty; neboť dary, které dáváme lidem na znamení oddanosti, úcty, díkův atd., nemohou se nazývati pravou obětí; jedině dar, který se vzdává Bohu, aby Jemu nejvyšší úcta se prokázala, jest obětí, a proto mše svatá, při níž se Kristus Pán sám pod způsoby chleba a vína obětuje, může jedině Bohu obětována býti. Říkává se sice často, že bude nebo že byla mše sv. obětována ku př. ke cti a chvále Panny Marie, nebo některého svatého; ale tomu nemá se tak rozuměti, jakoby mše sv. vzdávala se těm svatým; mše svatá vzdává se vždy jen samému Bohu. Ale při ní konává se také památka svatých; připomínáme sobě totiž

ctnosti jejich a děkujeme Pánu Bohu za milosti, jež svatým těm prokázal, prosíce Ho zároveň, aby nám přimluvou svatých přispěl ku pomoci.

Za koho se obětuje mše svatá?

Mše svatá obětuje se od kněze za živé i za mrtvé.

Netoliko živí, nýbrž také zemřelí, kteří v milosti Boží zesnuli, jimžto však ještě časné tresty v očistci snášeti jest, mohou z oběti mše svaté hojného užitku dojíti.

Přehojný užitek nebo-li ovoce, jehož z oběti mše svaté nabyti můžeme, záleží v tom, že nám obětí touto přivlastňovány bývají zásluhy, kterých nám Kristus Pán umučením svým a smrtí svou vydobyl. Mši svatou docházíme daru pravé kajicnosti, odpuštění všedních hříchův a časných trestů, rozmnožení posvěcující milosti Boží, pomoci v duchovních i tělesných potřebách atd.

A kdo pak má podíl v těchto přehojných milostech? Podíl má předně celá církev, všichni věřící, zvláště pak kněz, který mši svatou obětuje, pak ti, za něž ji zvláště koná, ale také všickni, kdož ji pobožně obcují a konečně i duše zemřelých v očistci.

[Kněz se modlí při obětování chleba takto: »Přijmiž, svatý Otče, všemohoucí věčný Bože, tuto neposkvrněnou oběť, kterou já, nehodný služebník Tvůj, obětuji Tobě, Bohu svému živému a pravému, za své nesčíslné hříchy, urážky a za svá obmeškání, za všecky okolo stojící, i za všecky věrné křestany, živé i zemřelé, aby mně i jim prospěla ku spasení a k životu věčnému. Amen.]

b) J a k m á m e m š i s v a t o u s l y š e t i .

(Viz výklad mal. katech. str. 292.)

Kterí jsou nejpřednější dílové mše svaté?

Nejpřednější dílové mše svaté jsou: evangelium, offertorium aneb obětování, pozdvihování a přijímání.

Mše sv. má více dílův. Vidíváte, že kněz přišel k oltáři a postaviv naň kalich, sestupuje dolů až před poslední stupeň a koná zde, střídavě s ministranty, zastupujícími tu místo věřících, tak zvané stupní modlitby, v nichžto vzývá Boha o smilování. Pak vstupuje vzhůru, libá oltář na znamení úcty ku Kristu Pánu a ke svatým, jejichžto ostatky tam uloženy jsou, a jichžto jakož i jiných svatých prosí o přimluvu. Když pak na epištolní straně se pomodlil, »introitus« (vstupní modlitbu), říká střídavě s ministranty: »Kyrie eleison« (Pane, smiluj se nad námi); pak velebí Boha chvalozpěvem andělským »Gloria in excelsis Deo!« (Sláva na výsostech Bohu!) a obrátiv se k lidu, pozdravuje ho slovy: »Dominus vobiscum« (Pán s vámi!), čímž přeje lidu, aby s ním byl Pán se svou milostí. Potom koná na straně epištolní modlitby, které pro jednotlivé dny a slavnosti zvláště předepsány jsou. Modlitby tyto nazývají se »Kollekty« t. j. modlitby sebrané, a začínají slovem: »Oremus!« (modleme se!). Pak se čte epištola t. j. nějaká část z listu některého sv. apoštola, nebo čtení ze skutků apoštolských, ze zjevení sv. Jana, anebo ze starého zákona. Na to následuje tak zvaná postupná modlitba (Graduale), a pak se přenáší kniha na pravou stranu. (Třeba vysvětliti, proč strana, kde se čte první evangelium, nazývá se pravou.) Proč se přenáší kniha? Protože za prvních dob křesťanských kladly se na levou stranu oběti; aby tam tedy pro ně dosti místa bylo, přenesla se kniha na druhou stranu. Má však toto přenášení knihy také hlubší význam: připomíná totiž zároveň, že evangelium, učení Ježíše Krista, přenešeno bylo od Židů, kteří ho přijmouti

nechtěli, k pohanům. Na pravé straně čte pak kněz evangelium. Co znamená slovo: Evangelium? Evangelium jest toliko co »radostné zvěstování,« »radostné poselství,« poněvadž se nám v něm zvěstuje, že Kristus Pán na tento svět přišel, aby nás vykoupil a učením svým osvětil. Při evangeliu čte se nějaká část ze života Krista Pána; nebo se vypravuje něco z Jeho utrpení, učení nebo některý z Jeho zázraků atd., dle sepsání svatých Evangelistů — (kteří jsou to?) — Tito sepsali život Krista Pána, v němž vypravují, kterak se narodil, co učil, činil, trpěl, kterak umřel a jak oslaven byl svým z mrtvých vstáním a vstoupením na nebesa. Nežli kněz počne evangelium čísti, dělá kříž na knize, tam, kde evangelium počíná; činí to na znamení, že tam obsaženo jest učení ukřižovaného Spasitele.

Co máme činiti při evangeliu?

Při evangeliu máme sobě připomínati, že povinnost jest, abychom učení svatého evangelia poznávali, před celým světem vyznávali, hájili, a podle něho živi byli.

Máme tedy si připomínati, že jsme povinni učení Ježíše Krista poznávati; evangelium se též proto čte a zvěstuje, abychom obsažené v něm učení poznati mohli, abychom věděli, co Kristus Pán učil a kázal. Chceme-li spasení věčného dojiti, musíme učení to znáti; třeba tedy, abychom, když kněz evangelium čte, pozorně poslouchali. Ale učení Ježíše Krista máme také před celým světem vyznávat, za ně se nikdy nestyděti, a kdyby někdo o něm potupně mluvil, jsme povinni učení toho hájiti. Konečně jest také naší povinností, abychom dle učení toho žili. Kdyby někdo učení Krista Pána náležitě znal, kdyby ho také vyznával a hájil, ale podle něho se neřídil, neměl by z něho užitku. (Opakování.)

Tato povinnost připomíná se nám i tím, že při evangeliu stáváme a že se žehnáme svatým křížem. Vstáváme při evangeliu, abychom dali na jevo, jak sobě učení Krista Pána vážíme, jak velikou úctu k němu máme. Mluví-li k nám nějaká vznešená osoba, nebo ohlašuje-li se zákon zeměpána, vstáváme také na znamení úcty. Vstáváním při evangeliu osvědčujeme také, že chceme učení sv. evangelia pozorně poslouchati, abychom je poznali; osvědčujeme, že za učení Ježíše Krista se nestydíme, že jsme hotovi, učení to před celým světem bez bázně vyznávatí, ochotně plniti a v čas potřeby zastávatí.

Při evangeliu znamenáme se též svatým křížem a to na čele, na ústech a na prsou. Dělalíce křížek na čele, na ústech a na prsou, máme sobě připomínati, že povinni jsme učení sv. evangelia poznávati, je před celým světem, když toho třeba, i ústy vyznávatí, je v srdci zachovati a podle něho život svůj spravovati.

[Při tiché mši sv. čte se evangelium po tichu; lid tedy neslyší, co se čte; ale při zpívané mši sv. zpívá se také evangelium; obecný lid tomu však nerozumí, poněvadž i evangelium zpívá se v řeči latinské. Věřící však přece mohou, zvláště ve dny nedělní a sváteční, věděti, co v evangeliu čteno bývá, poněvadž se jim v ty dny evangelium čte a vykládá také v řeči mateřské; mimo to mívají řádní a zbožní křesťané i doma tak zvaná evangelia (perikopy), která i ve škole čtena bývají a jež obzvláště ve dny nedělní a sváteční rádi čítávají. Ale proč pak při mši sv. jakož i při jiných bohoslužebných výkonech užívá se řeči latinské? — V tom se jeví a tím se zároveň podporuje jednota výkonů bohoslužebných a tudíž jistou měrou i jednota víry. Tím se také stává, že římsko-katolický křesťan, slyše i v sebe vzdálenějších krajinách touž řeč při službách Božích, bývá tak říkajíc

všude jako doma, an všude nalézá duchovní matku svou církev. — Ale jsou také ještě mnohé jiné příčiny, za kterými v římsko-katolické církvi latinského jazyka se užívá. — Kdyby mše sv. v rozličných řečech se konala, nemohl by každý kněz v cizích krajinách vždy mše sv. sloužiti; mimo to se také řeči obecné ustavičně mění, kdežto řeč latinská, jakožto řeč mrtvá, vždy stejná zůstává. Proto tedy ustanovila církev katol., aby mše sv. vyjímaje několik málo krajín sloužena byla všude v řeči latinské.]

Po přečtení evangelia libá kněz mešní knihu na místě, kde evangelium počíná. Proč to činí? Na znamení úcty a vážnosti, kterou ku slovu Božímu míti máme. Ministrant při tom praví: »Laus tibi, Christe!« t. j. »chvála buď tobě, Kriste!« Tím děkuje ve jménu věřících Kristu Pánu za vzácný dar učení svatého evangelia. — Po evangeliu říká se někdy »Credo« t. j. »snešení víry.« Apoštolské snešení víry znáte. Vyznání víry, které kněz říkává při mši sv., jest poněkud delší. Říkaje při něm slova: »Narodil se z Marie Panny a člověkem učiněn jest,« padá kněz na kolena a klaní se vznešenému tajemství vtělení Syna Božího.

Po »Credo« následuje obětování. Kněz snímá pokryvku s kalicha a ministrant zvoní při tom ponejprv. Obětování jmenuje se též Offertorium.

Co máme činiti při offertoriu neb obětování?

Při offertoriu neb obětování máme svůj úmysl s úmyslem kněze sjednotiti a Bohu se obětovati.

Při offertoriu obětuje kněz chléb a víno; vidíváte, jak misku (patenu) s hostií a kalich s vínem zdvihá a Pánu Bohu obětuje; to však ještě není obětováním těla a krve Páně. Při obětování prosí kněz, aby Bůh tyto dary

chleba a vína, které pak v tělo a krev Krista Pána proměněny býti mají, milostivě přijal. — Při obětování máme úmysl svůj s úmyslem kněze sjednotiti, t. j. máme míti úmysl, který má kněz při mši svaté. Na jaký úmysl obětuje kněz mši svatou? Chce tím Pána Boha chváliti, neb za obdržená dobrodiní děkovati, za odpuštění hříchů prositi, nebo potřebných milostí od Boha vyžádati. Takový úmysl má kněz konaje oběť mše sv. a takový úmysl mají míti i věřící a sjednotiti jej s úmyslem kněze; mají také prositi Boha, aby tuto oběť milostivě přijal a nám pro ni milostiv byl. K tomu vyzývá také kněz věřící slovy: »Orate fratres!« (»Modlete se bratří!«) načež ministrant ve jménu lidu se modlí vzývaje Pána Boha, aby oběť ta byla ku prospěchu přítomných a celé církve.

Věřící mají také sami sebe obětovati. Oběť nám vždy připomíná, že bychom vlastně sebe samy měli Bohu obětovati se vším, co máme; ale Pán Bůh toho po nás nežádá. Avšak v jiném smyslu máme se Pánu Bohu obětovati. Máme Mu obětovati své myšlenky, řeči a skutky, máme činiti všechno ke cti a slávě Boží, máme trpělivě snášeti, cokoli Bůh na nás sesýlá, a oddávati se úplně do svaté vůle Jeho. V tom pozůstává obětování sebe Pánu Bohu.

[V prvních dobách křesťanských přinášeli věřící ke mši sv. rozličné dary. Kněz dary ty přijímal a kladl je na stůl, — který postaven byl vedle oltáře. Takové dary byly na př. víno, chléb, olej, kadidlo, svíce, ano i peníze. Z obětovaného chleba a vína vzalo se pak tolik, co bylo třeba k oběti mše sv. a ku přijímání věřících; ostatní obracelo se k výživě duchovních, ku potřebám chrámu a k podporování chudých. Za našich dob nepřinášejí se již takové dary při mši svaté; ale někdy

přece vidíváte v kostele cos podobného při tak zvané
ofěře. Odtud mají také původ almužny na mše svaté.
Ale tím, co se dává na mši svatou, něplatí se mše svatá,
která má cenu neskončenou: tím se toliko přispívá ku
výživě kněží; neboť dí sv. apoštol Pavel: »Kterí oltáři
slouží, z oltáře díl mají.«]

Po skončeném obětování umývá si kněz ruce.
V prvních dobách křesťanských, když kněz dary od
věřících přijímal, znečistil si poněkud ruce; bylo pak
tedy třeba, aby si je zase umyl; nyní se sice již takové
dary neobětují, ale kněz přece umývá si ruce na znamení,
že má oběť mše sv. s čistým srdcem konati; umývání
to připomíná i ostatním věřícím, že s čistým aneb aspoň
se skroušeným srdcem mši svaté obcovati mají, aby
ovoce jejího účastnými se stali. Kněz neumývá si tu
vlastně rukou, nýbrž umývá toliko prsty na znamení, že
i menších chyb prosti býti máme, chceme-li, aby oběť
naše Bohu příjemna byla. Toto umývání rukou při-
pomíná také nespravedlivého soudce Piláta, který odsoudiv
nespravedlivě Krista Pána ruce sobě umýval.

Po umývání rukou koná kněz ještě jisté modlitby
a ukončiv je říká nebo zpívá tak zvanou Praefaci
t. j. chvalozpěv, jímžto velebí Boha a jež končí slovy:
»Sanctus, sanctus, sanctus,« atd., t. j.: »Svatý, svatý, svatý
jest Pán Bůh zástupů, plna jsou nebesa i země velebnosti
a slávy. Tvé.« Proto se také tento díl mše sv. nazývá
Sanctus! Ministrant při něm zvoní po druhé. Po sanctus
modlí se kněz za živé, obzvláště za papeže, za svého
biskupa, u nás i za císaře, a pak za všechny věřící a
vzývá též Pannu Marii, sv. apoštoly a mučenníky o
přimluvu.

Tu pak již následuje nejdůležitější část mše svaté,
totiž pozdvihování nebo proměňování, na kteroužto

přítomní opět znamením na zvonek upozornění bývají. Nazývá se tato část proměňováním, protože při ní chléb a víno proměňují se v tělo a krev Krista Pána, a pozdvihováním, proto že tělo a krev Krista Pána pod způsoby chleba a vína vzhůru se pozdvihují.

Co máme činiti při pozdvihování?

Při pozdvihování máme se Kristu Ježíši pod způsoby chleba a vína klaněti a bijíce se v prsy vyznávat, že hříchové naši jsou příčinou smrti Kristovy.

Máme se tedy předně Kristu Ježíši klaněti. Při pozdvihování děje se totéž, co Kristus Pán při poslední večeři činil. Co činil Kristus Pán? Vzal chléb . . . Totéž činí kněz při proměňování; bere totiž hostii, žehná ji a praví: »Totoť jest tělo mé.« Praví »tělo mé,« poněvadž Kristus Pán sám ústy kněze mluví; Kristus Pán sám proměňuje chléb v tělo své. Jakmile kněz tato slova pronesl, padá na kolena a klaní se Kristu Pánu, který nyní zde skutečně pod způsobou chleba přítomen jest. Pak pozdvihuje svatou hostii a ukazuje věřícím, aby i oni Kristu Pánu se klaněli, k čemuž také zvoněním ministrantovým vybízení bývají. — Po té bere kněz kalich s vínem, jak to i Kristus Pán při poslední večeři činil, žehná jej a praví: »Tento jest kalich mé krve« atd. To praví opět ve jménu Krista Pána. A když ta slova pronesl, není již v kalichu víno, nýbrž krev Krista Pána; proto kněz opět kleká, klaní se Kristu Pánu a pak pozdvihuje kalich, aby i věřící Kristu Ježíši se klaněli.

(Při pozdvihování zvonívá se někde i na věži, aby také ti, kdož mši sv. obcovati nemohou, Kristu Ježíši v duchu se klaněli a myslí své k Bohu pozdvihli.)

Co máme dále při pozdvihování činiti?

Máme bijíce se v prsy vyznávat, že hříchové naši jsou příčinou smrti Kristovy.

Při pozdvihování bijeme se v prsy, jako bychom tím chtěli říci: My jsme zasloužili trest za hříchy naše; ale Kristus Pán trpěl za nás; naši hříchové jsou příčinou Jeho utrpení a Jeho smrti. A když si připomínáme hříchy, jichžto jsme se dopustili a pro něž Kristus Pán smrt podstoupil, máme jich litovati a bijíce se v prsy volati jako onen publikán v evangeliu: »Bože, buď milostiv mně hříšnému!«

Při pozdvihování máme také víru, naději a lásku vzbuzovati. Obzvláště máme vzbuditi víru, že Kristus Pán na oltáři pod způsoby chleba a vína skutečně přítomen jest; naději, že nám jistě dá vše, čeho nám třeba, ježto za nás při mši sv. sám se obětuje, a lásku, ježto při pozdvihování se nám připomíná, že Kristus Pán z lásky k nám na oltář sestoupil, aby nás milostí svých účastnými učinil.

(Při pozdvihování sv. hostie můžeme se takto modliti: »Ó, Pane Ježíši Kriste, který zde pod způsobou chleba přítomen jsi, v Tebe věřím, v Tebe doufám, Tebe miluji nade všecko a lituji ze srdce, že jsem Tě urazil.« Anebo: »Ježíši, v Tebe věřím; Ježíši, v Tebe doufám; Ježíši, Tebe nade všecko miluji.« Můžeme také oddávající se úplně Kristu Pánu, volati: »Ježíši, Tobě jsem živ; Ježíši, Tobě umírám; Ježíši, Tvůj jsem v životě i v smrti!« A tyto nebo podobné modlitbičky mohou se také říkati při pozdvihování krve Páně.)

Po pozdvihování modlí se kněz také za zemřelé, prosí opět svatých o přímluvu a pak uzavírá modlitby touto modlitbou Páně (Pater noster), poněvadž modlitba tato jest nejvznešenější a nejvzácnější. Pak se bje třikrát v prsa a říká: »Agnus Dei,« t. j. »Beránku Boží.« Kněz

prosí těmito slovy Krista Pána, tohoto Beránka nevinného, který snímá hříchy naše, aby se nad námi smiloval a nám pokoje udělití ráčil. Slovy těmito můžete i vy, m. d., při této části mše svaté Krista Pána vzývati, aby se nad vámi smiloval a hříchy vám odpustil.

Potom koná kněz modlitby, jimiž ku přijímání těla a krve Páně se připravuje; pak bere svatou hostii do levé ruky a pravou rukou bije se třikráte v prsy, říkáje: »Domine, non sum dignus!« (Pane, nejsem hoden!) Na to přijímá tělo a krev Krista Pána; proto nazývá se tento díl mše sv. přijímáním; věřící bývají naň zase zvoněním upozorněni.

Kněz přijímá velebnou Svátost pod způsoby chleba i vína, ačkoli Kristus Pán pod každou způsobou celý přítomen jest. To se děje za příčinou, že mše sv. jest památkou toho, co Kristus Pán při poslední večeři činil, při nížto sv. apoštolové také Krista Pána pod obojím způsobem požívali. Mše svatá jest také ustavičným obnovováním oběti na kříži, při kteréžto též krev Krista Pána od těla oddělena byla.

Co máme činiti při přijímání kněze?

Při přijímání kněze, nepřijímáme-li skutečně, máme to duchovním způsobem činiti, to jest máme toužebnost míti, abychom tělo Kristovo hodně přijali.

V prvních dobách křesťanstva přistupovali po přijímání kněze také mnozí věřící ke stolu Páně, což i nyní ještě se stává, obzvláště v některé svátky. Věřící tito přijímají tu skutečně tělo i krev Krista Pána z rukou kněze. Avšak kdo při mši svaté nepřijímá skutečně, má aspoň duchovním způsobem přijímati, t. j. má toužebnost míti, má sobě vroucně přát, by tělo Krista Pána skutečně

a hodně přijati mohl. — Hodně přijímá duchovním způsobem, kdo jest ve stavu posvěcující milosti Boží; kdo ve stavu tom není, musí aspoň lítost nad hříchy svými vzbuditi.

Přijímáním duchovním býváme také spojeni s Kristem Pánem a docházíme mnohých milostí. — Ke stolu Páně nelze vždy skutečně přistupovati; ale duchovním způsobem můžeme vždy přijímati. Skutečně přijímati můžeme na nejvýš jedenkrát za den; avšak duchovním způsobem můžeme Krista Pána přijímati častěji za den, i mimo mši svatou, na každém místě, i při práci a při jakémkoli zaměstnání i času nočního; potřebí toliko vzbuditi vroucí touhu, bychom s Kristem Pánem spojeni byli, a litovati hříchů svých. Chtíce duchovním způsobem přijímati, můžeme na př. takto v srdci neb i ústy se modliti: »Ó Pane Ježíši, přijdiž ke mně se svou milostí. — račiž v srdci mém přebývati a je ke všemu dobrému a spasitelnému vésti.«

Po přijímání vzdává kněz díky Pánu Bohu, čistí pak a pokrývá kalich a modlí se potom na levé straně oltáře předepsané modlitby: skončiv je jde do prostřed oltáře, pozdravuje ještě jednou lid slovy: »Dominus vobiscum« a pak praví: »Ite missa est,« t. j. oběť mše svaté jest skončena. Na to uděluje ještě lidu požehnání a pak čte na pravé straně oltáře obyčejně evangelium sv. Jana: »Na počátku bylo slovo,« . . . Když ku konci říká: »A slovo tělem učiněno jest,« . . . kleká vzdávaje tím Kristu Pánu úctu a díky za milost, že se vtělil, aby nás od věčné smrti osvobodil a k životu věčnému přivedl. Toť jsou tedy dílové mše svaté; ale nejpodstatnější z nich jsou: evangelium, obětování, pozdvihování a přijímání.

(Třebať již dítkám častěji připomínati veliký užitek, jehož nabyti může, kdo mši sv. pobožně přítomen jest, a vzbuzovati je, by co nejčastěji mši sv. obcovati se snažily.)

2. 0 kázání.

Co ještě přináleží ke službám Božím?

Kázání, poslouchání slova Božího, přináleží také ke službám Božím.

Nejhlavnější a nejdůležitější část služeb Božích jest mše svatá. Ale ke službám Božím přináleží také mimo jiné pobožnosti (litanie, růženec atd.) i kázání. Co se děje při kázání? Kněz hlásá slovo Boží, učení Krista Pána, a lid ho poslouchá. Toto hlásání a poslouchání slova Božího nazývá se kázáním.

Proč máme kázání poslouchati?

Kázání máme poslouchati:

1. Poněvadž v kázáních slovo Boží se přednáší a vysvětluje.

Na kázání hlásá se slovo Boží, vykládá se učení sv. evangelia, udělují se rozličná spasitelná poučení. Slovo Boží jest pokrmem duší našich. Kristus Pán praví, že člověk jest živ každým slovem, které vychází z úst Božích; chceme-li tedy život duše své zachovati, musíme poslouchati slovo Boží, jakož musíme i tělu potřebné pokrmy a nápoje poskytovat, chceme-li život jeho zachovati. Slovo Boží ukazuje nám také cestu, která vede k životu věčnému. Spasitelné působení slova Božího vysloveno jest krásně v písni před kázáním, v nížto se zpívá:

»Tvé slovo nás, co zlé, co dobré učí znáti,
Dává moc duši mdlé, hříchu se varovati;
Skrz ně víme, co leš, co stín, co pravda jest,
Bychom nezbloudili, věčně nezhytnuli.«

Kázání máme také poslouchati:

2. Poněvadž velmi málo lidí pravdy víry svaté důkladně ví; nebo mnozí v mladém věku ne dlouho a nedosti pozorně poslouchají, když se učení o víře a o mravech vykládá.

Chceme-li věčného spasení dojíti, musíme pravdy víry svaté znáti; vírá nás učí, jak máme Pána Boha ctíti, jak máme Jeho sv. vůli plniti. A tyto pravdy víry máme důkladně věděti. Mnohý sice ví pravdy svaté víry, ale často jen povrchně, ne dokonale, tedy ne důkladně. Čím pak to bývá, že mnozí lidé pravdy sv. víry důkladně nevědí? V katechismu se praví, že mnozí ve mladém věku nedlouho a nedosti pozorně vyučování ve sv. náboženství poslouchali. — Kde pak bývají lidé vyučování ve sv. náboženství? Stává se to již ve škole. A kde se to stává později? Na kázání a na křesťanském cvičení. V katechismu se praví, že při vyučování svatému náboženství vykládá se učení o víře a o mravech, t. j. co máme věriti, jak máme žítí, co máme činiti a čeho se varovati. bychom Bohu se líbili a života věčného dojíti mohli. (Jmenuj mi nějaké učení víry, N.! — Někaké učení o mravech, N.!) Ale mnohé děti nechodí pilně a dosti dlouho do školy, anebo neposlouchají vyučování pozorně; tím se stává, že pravdám sv. víry důkladně se nenaučí; jiné pak zase často zapominají, čemu se byly ve škole o pravdách sv. víry učily. A byt také člověk ve pravdách sv. náboženství úplně vycvičen byl, po-

třebuje přece, aby také někdy živým slovem ku konání dobrého povzbuzen byl. A kdo Pána Boha ctí a miluje, poslouchá také rád, když se o Bohu mluví. Kristus Pán praví: »Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší.« (Jan 8.)

Co má činiti, kdo z kázání užitek míti chce?

Kdo z kázání užitek míti chce, musí:

1. Bez roztržitosti a velmi pozorně poslouchati.

Ne každý, kdo přítomen jest kázání, má z toho užitek, nýbrž toliko ten, kdo kázání pozorně poslouchá. Kdo při kázání na něco jiného myslí, jinými věcmi se zabývá, nemůže z kázání užítku míti, jakož i žák ničemu se ve škole nenaučí, není-li pozorný.

Kdo chce z kázání míti užitek, musí:

2. Co se povídá, na sebe obracet i ne na jiné vykládati.

Mluví-li kazatel na př. o povinnostech, které konati nebo o tom, čeho zanechati máme; tu třeba, aby každý sobě pomyslel: »To se týká mne,« a nemá to na jiné vykládati, nemá sobě mysliti: »To platí tomu neb onomu; to by sobě ten neb onen měl pamatovati.« — Ale může-li pak každý slova kazatelova vždy na sebe obracet? Kazatel by na př. mluvil o krádeži; může-li pak ten, kdo krádeže se nedopustil, kdo spravedlnosti šetří, slova kazatelova obracet na sebe? Ano, může to učiniti. Můžeť sobě pomysleti: »Nedopustil jsem se sice tohoto hříchu, ale to není mojí zásluhou; Pán Bůh mne sílil a uděloval mi milosti, bych neklesl.« Zároveň pak může také Pána Boha prositi o milost, aby se i napotom toho hříchu nedopustil. Tímto způsobem bude míti z kázání užitek. Kdyby však slova kazatelova na jiné obracel,

dopustil by se ještě hříchu proti křesťanské lásce, ježto by jiných posuzoval.

Kdo chce míti z kázání užitek, musí:

3. Opravdovou vůli míti a přičiniti se, aby učení kazatelovo ve skutek uvedl.

Byť také někdo kázání pozorně poslouchal a věděl, co kazatel mluvil, ale nečinil by toho, neměl by z kázání užitku. Božský Spasitel praví: »Blahoslaveni, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho!« — Kdo kázání poslouchá a ví, co činiti má, a přece toho nečiní, zasluhuje dle slov Krista Pána ještě většího trestu.

[Mnozí říkají: »Co tam na kázání bude se povídati, jest mi již známo.« — Ale byť by to vše skutečně věděl, ano byť i více věděl, než kazatel sám, přece by mu to neprospělo, kdyby svůj život podle toho nespravoval. Živým slovem kazatelovým bývá teprve mnohý povzbuzen, aby to, co ví, též plnil. — Jiní říkávají: »Kdyby toho, co se káže, bylo ku spasení tak potřebí, činil by to kazatel sám: ale on také dle učení toho života svého nespravuje.« Než i zde platí slova Krista Pána: »Cokoli by vám řekli, zachovávejte a číňte, ale podle skutků jejich nečíňte!« Nečiní-li kazatel, k čemu jiné napomíná, dopouští se těžšího hříchu, nežli jiní věřící, kteří slovem Božím se nespravují; ale tím nebývají opovrhovatelé slova Božího ospravedlnění. — Jiný opět praví: »Nechodím na kázání, poněvadž kazatel špatně káže.« Avšak kazatel nekáže proto, aby se líbil posluchačům a aby je snad v kostele bavil; ale káže proto, aby zvěstoval lidu vůli Boží. — Kdyby někdo dlel ve krajinách od vlasti své vzdálených a přišel by k němu posel z otčiny s nějakým poselstvím, jistě by na to nehleděl, je-li posel ten výmluvný, krásně-li mluví, nýbrž poslouchal by ho pozorně, aby se z vlasti své něčeho dověděl. I kazatel jest poslem

Božím a vypravuje o vlasti nebeské; kdo sobě vlasti té váží, bude dojísta pozorně poslouchati, byť i kazatel výmluvný nebyl. — Opět jiný praví: »Já čítávám doma sv. knihy a nepotřebuji kázání.« Kristus Pán poroučí, abychom slovo Boží poslouchali; a sv. apoštol Pavel praví, že »víra jest ze slyšení.« Jest sice dobře nábožné knihy čísti a se vzdělávati, ale při tom nemá se zanedbávati kázání. — A ještě jiný praví: »Já mám slabou paměť, nemohu si nic zapamatovati; proto raději ani na kázání nechodím.« Avšak tím často jen sama sebe klamati hledí; kdo kázání poslouchává, tomu dojísta v čas pokušení nebo při vhodné příležitosti přijdou na mysl slova, jež slýchal na kázání a přinesou pak hojný užitek. (Přirovnání: Nabírá-li se častěji do nečisté sklenice voda, očistí se sklenice, byť i voda vždy hned zase z ní se vylila.)]

§ 2. O třech posledních církevních přikázáních.

Které jest třetí přikázání církevní?

Třetí církevní přikázání jest:

Čtyřicetidenní půst, čtvero suchých dnů, a jiné ustanovené posty zachovávati; též v pátek a v sobotu od masitých pokrmů se zdržovati.

Co poroučí třetí přikázání církevní?

Třetí církevní přikázání poroučí, abychom v pátek a v sobotu od masitých pokrmů, v ostatních ustanovených postech pak také všelikého pokrmu z mléka a vajec se zdržovali, lečby platný a všeobecný obyčej, jaký ve mnohých krajinách uveden jest. takových pokrmů požívati dovoloval. — Aby třetí při-

kázání církevní docela vyplněno bylo, máme sobě v ustanovené posty také nějakou ujmu učiniti, která v tom pozůstává, abychom jen jednou za den do sytosti se najedli.

V tomto přikázání poroučí se nám tedy dvojí:
1. abychom v postní dny jistých pokrmů se zdržovali, a
2. abychom si nějakou ujmu učinili.

A jakých pokrmů máme se zdržovati? Pokrmů masitých, a v některé postní dny také pokrmů z mléka a vajec (sem přináleží tedy také sýr). Ale v některých krajinách dovoluje se v postní dny požívání pokrmů z mléka a vajec; i u nás jest dovoleno takových pokrmů požívatí. (Také se dovoluje požívání ryb, raků, skokanů a některých jiných živočichů, kteří mají studenou krev.) Ve dny postní máme sobě také nějakou ujmu učiniti; tato ujma, praví se v katechismu, pozůstává v tom, abychom jen jednou za den do sytosti se najedli. Oběd, při kterém nasycení se dovoluje, nemá z pravidla počítí před polednem; dovoleno však mimo oběd, ku př. ku snídani, požití kávy aneb thé, pokud značnější přísadou cukru a mléka nepřestávají býti nápojem; totéž platí i o rozličných druhích polévky z vody. Konečně i mírné občerstvení večer se nezapovídá.

Třetím přikázáním ustanovila tedy církev sv. kdy a jak se postiti máme. Postiti se znamená v širším smyslu slova, odpírati sobě něčeho, potlačovati žádostivosť; v užším smyslu znamená půst tolik, co. zdržovati se jistých pokrmů anebo zachovávatí v užívání pokrmů jistou míru, činiti sobě v jídle ujmu. V některé církvi ustanovené dni zapovídá se, jak již povědino, požívání jistých pokrmů (dnové zdržlivosti); v jiné dni se nařizuje, abychom sobě učinili nějakou ujmu (dnové ujmy) a konečně jsou někteří dnové v roku. ve kterých se dovoluje toliko

jediné za den nasycení a zároveň také se zapovídá požívání jistých pokrmů (dnové přísného postu).

Již ve starém zákoně byly nařízené posty; ano Bůh dal již v ráji přikázání postu. Sv. Jan Zlatoústý praví: »Když Bůh stvořil člověka a viděl, že mu tohoto prostředku (postu) ku spasení duše třeba, dal hned na začátku prvnímu člověku zákon ten (postu) řka: »Ze všelikého dřeva rajského jez; ze dřeva pak vědění dobrého a zlého ať nejíš.« Říci však: »To jez, toho nejez!« byl přikaz postu.«

I v novém zákoně ustanoveny byly sv. církvi dnové postu: jsouť pak to dle znění třetího přikázání dnové následující: 1. půst čtyřicetidenní; 2. půst čtvera suchých dnů; 3. jiné ustanovené posty a 4. pátek a sobota.

1. Půst čtyřicetidenní nařízen byl na památku čtyřicetidenního postu Pána Ježíše a trvá od popeleční středy až do neděle velikonoční. V čas čtyřicetidenního postu máme zvláště rozjímati umučení Páně. V tyto dny máme se také připravovati k náležitému svěcení slavnosti velikonoční a tedy také k hodnému přijetí svátosti pokání a k požívání beránka velikonočního.

2. Půst čtvera suchých dnů. Půst tento připadá každého čtvrt roku jednou a to ve středu, v pátek a v sobotu. Hned na počátku roku církevního v adventě máme takový půst; totiž po třetí neděli adventní. Na jaře jsou suché dny po první neděli postní; v letě v témdni před sv. Trojicí; a na podzim v témdni po povýšení sv. kříže. — Proč nazývá se půst tento postem čtvera suchých dnů? Protože křesťané v prvních dobách v tyto dny jen suchých pokrmů požívali, na př. chleba, suchého ovoce atd. — Proč jest půst tento ustanoven? Bychom každého čtvrt roku si připomínali dobrodiní, která nám Bůh za toho čtvrt roku

prokázal, bychom Bohu za ně děkovali a zároveň zadostčinili za hříchy, jichž jsme se v tom čtvrt roku dopustili. Za dřívějších dob křesťanstva udělovala se v suché dny obyčejně svátost svěcení kněžství; proto měli v ty dny věřící se postiti a Pána Boha prositi, by ti, kdož měli býti na kněžství posvěceni, stali se hodnými služebníky Páně. U nás neuděluje se sice svátost svěcení kněžství vždy jen v suché dny; ale věřící mají se přece v ty dny zvláště modliti, by Bůh horlivých dělníků na vinici svou poslal.

3. Jiné ustanovené posty jsou před některými slavnostmi církevními; u nás totiž: den před narozením Páně (štědrý den), sobota před slavností letnic (sv. Ducha), den před nanebevzetím Panny Marie, před slavností sv. apoštolů Petra a Pavla a den před svátkem všech Svatých. Posty tyto nazývají se posty svatvečerními nebo-li vigiliemi (bdění) a připomínají nám, že první křesťané trávili noci před některými slavnostmi ve bdění a v modlitbách. Před časy bývaly v církvi katolické ve mnohých krajinách i jiné ještě svátky (na př. bývala památka jednotlivých apoštolů svátkem zasvěceným); později byly však v některých krajinách, i u nás, svátky ty zrušeny; ale posty, které se před nimi zachovávaly, byly přeloženy na středy a pátky času adventního.

(+ 4. Pátek a sobota. V pátek ustanoven byl půst na památku, že Kristus Pán v pátek za nás na kříži umřel, a v sobotu, že v ten den ve hrobě odpočíval.

Tot jsou tedy posty církví svatou ustanovené.

A kterak se mají posty tyto zachovávat?

1. Ve čtyřicetidení půst zapovídá se obecnými předpisy církevními po celý čas požívání masitých pokrmu a dovoluje se vyjma neděle jediné toliko za den nasycení,

(i ve svátnk Zvěstování Panny Marie, svěťí-li se v čas tohoto postu a nepřipadá-li na neděli.).

2. V postě čtvera suchých dnů zapovídá se ve středu, v pátek a sobotu požívání masitých pokrmů a dovoluje se toliko jediné za den nasycení.

3. Totéž platí i o postech svatvečerních (i o středě a pátku v čase adventním).

4. V pátek (a v sobotu) zapovídá se požívání masitých pokrmů po celý rok, vyjma pátek (sobotu), na který by připadla slavnost narození Páně.

I. Ke zdržování se od masitých pokrmů ve dny církvi ustanovené zavázen jest každý katolický křesťan, který již dospěl užívání rozumu. Ale od záповědi požívání masitých pokrmů uděluje se v jednotlivých diecésích prominutí nebo-li dispense, a to buď všem věřícím té které diecése anebo jednotlivým osobám a v jistých případech. V naší diecési dovoluje se požívání masitých pokrmů:

a) po všechny dny čtyřicetidenního postu vyjma popeleční středu, dny páteční, středu suchých dnů a tři poslední dny před nedělí velikonoční.

b) v soboty čtvera suchých dnů.

c) ve svatvečery nanebevzeří Panny Marie, svatých apoštolů Petra a Pavla a všech Svatých, a ve středy adventní;

d) v takové pátky, na které připadá nějaký zasvěcený svátek, nebo výroční trh anebo nějaká mimořádná místní slavnost církevní.

V obyčejné dny sobotní nezapovídá se v krajinách našich požívání masitých pokrmů.

I vzhledem k občerstvení večernímu ve dny postní dovoleno v naší diecési*) požívání masa, které by od oběda zbylo. K úpravě postních jídel dovoluje se také užívati sádla.

Vzhledem k jistým osobám a zvláštním případům uděluje se prominutí od záповědi požívati masitých pokrmů:

1. Těm, kdož pracují v dílnách a dolech, jakož i pocestným a vůbec všem, jimžto jest stravovati se v hostincích, aneb jimž bráti jest pokrmy z domů, kdež nelze tak snadno dostati jídel postních. Osoby takové vázány jsou příkázáním o zdržení se masitých pokrmů jen o štědrém večeru, o popeleční středě, a v poslední tři dny sv. týdne.

2. V restauracích nádražních zapovídá se pocestným požívání masitých pokrmů jen na veliký pátek.

3. Totéž prominutí uděluje se také osobám, kteréž musejí se stravovati v rodinách, kdežto se jim poskytují toliko pokrmy masité.

4. Nemocní, kteřížto jsou v lékařském ošetřování, ať se spravují vzhledem k pokrmům předpisy lékařovými.

5. Osoby, které právě nemocny nejsou, ale pro tělesnou slabost svoji anebo z jiných podstatnějších příčin prominutí od záповědi požívati masitých pokrmů potřebny jsou, mohou duchovním správcem, zpovědníkem anebo lékařem podati žádost k velepastýři svému o další prominutí. Duchovní správcové a zpovědníci jsou také splnomocnění, aby pro jednotlivé případy a na kratší lhůty za podobných příčin takového prominutí udělovali.

Ale všickni, kdož takového prominutí hodlají užiti, mají sobě dvou věcí všímati; totiž

*) Postní řád diecése Brněnské.

a) že náhradou za nezdržení se masitých pokrmů povinni jsou modliti se (o každém dispensovaném dni 3 otčenáše a 3 zdrávasy a 1 věřím); mají také, pokud možná, udělovati almužny a konati nějaké skutky tělesného a duchovního milosrdenství;

b) že jim není dovoleno, o postních dnech, v nichžto dispense použijí, jakož i v nedělích čtyřicetidenního postu, mimo masité pokrmy i ryb požívatí.

Zdržuje-li se kdo v diecési cizí, povinnen jest spravovati se postním řádem tam platným. [Sv. Augustin pravil: »Přijdu-li do Říma, postím se v sobotu; jsem-li zde, nepostím se. Rovněž jednej i ty! Do které církve bys snad přišel, zachovávej obyčej církve té, nechceš-li, abys někomu byl k pohoršení aneb kdo jiný tobě.«]

II. Předpis o jediném nasycení za den zavazuje pod těžkým hříchem každého katolického křesťana, jakmile 21. rok věku svého přečkal a pokud 60. roku nepřekročil.

Vzhledem k jedinému nasycení neuděluje se dispense, dává se však ujištění, že předpis ten v jistých případech nezavazuje. Církev jistě tomu nechce, aby někdo předepsanou ujmou potřebné síly snad zhaven byl. Dovoleno tedy také vícekrát za den pokrmů požívatí, na př. nemocným (ženám těhotným a kojícím), jakož i osobám, které konají namáhavé a unavující tělesné nebo duševní práce, poutným, jimžto jest delší a obtížnou cestu konati, chudým, kteří nemají za tolik, aby jednou do sytosti mohli se najísti, a vůbec všem, kteří by při jednom toliko za den nasycení povinností povolání svého zadost učiniti nemohli.

Kdo bez podstatných příčin předpisů církevních vzhledem k postu neplní, nebyv řádnou vrchností církevní od povinnosti postiti se sprostěn, dopouští se hříchu; ne jakoby požívání pokrmů nebo jistých druhů jídel bylo v takové dny samo o sobě hříchem a poskvřňovalo člověka; ale dopouští se tím hříchu proto, že neposlouchá církve a neužívá prostředků dopomáhajících ku konání křesťanských ctností. Církev sv. ustanovuje posty a zdržování se jistých pokrmů z důležitých příčin; chceť zajisté, aby věřící se postili, ježto »zdržující se věci dovolených tím více vzbuzení býváme, odříkati se nedovolených.« (Sv. Augustin.)

Půst jest Bohu příjemný a nám užitečný. Že postem lze se zalíbiti Bohu, vysvítá i z toho, že Bůh již ve starém zákoně posty schvaloval, předpisoval a odměňoval. Půst jest nám také užitečný; neboť krotí nezřízené žádosti těla, povznáší ducha k Bohu a ku věcem nebeským, poskytuje sílu proti útokům ďábelským a dopomáhá k získání zásluh pro království nebeské. (Srovnej postní prefaci.)

Postem můžeme také za hříchy své Bohu zadost činiti a před novými hříchy se zachrániti. Svatý Jan Zlatoústý proto napomíná: »Postiž se, poněvadž jsi zhřešil; hled' postiti se, abys nehřešil.« Půst usnadňuje nám také konání ctností a modlitby, poněvadž potlačuje smyslnost naši. Svatý Řehoř praví: »Chtivostí jídla, kteréž povolili naši první rodičové, byli jsme zbaveni radosti rajských; krocením této chtivosti máme jich sobě zase dobytí.«

Poněvadž tedy půst Bohu milý a nám tak užitečný jest, postívali se nábožní lidé všech časů, zvláště když chtěli od Boha nějaké milosti vyprositi anebo za urážky Bohu učiněně zadost činiti a smilování dojíti. Písmo sv.

starého zákona vypravuje, že Mojžíš a Eliáš postili se po 40 dní; také Tobiaš, Juditha, Esthera, Ninivetští a jiní spojovali modlitby své s posty. — A božský náš Spasitel i učeníci Jeho vzbuzují slovy i příklady svými k postu. Zbožní křesťané všech časů postívali se také, a svatí otcové vzbuzovali často věřící, by se postili. Svatý Augustin na př. napomíná: »Chceš-li, aby modlitba tvá k Bohu se vznášela, přičiň jí dvě křídla, půst totiž a almužnu!«

Že postem zdraví těla škody neběře, ano že půst život prodlužuje, poznati z toho, že mnozí z těch, kteří přísné posty zachovávali, dosáhli vysokého věku. Svatý poustevník Antonín, který se velmi přísně postíval, dosáhl stáří 105 let; sv. Jeronym, který podobně přísné posty sobě ukládal, dožil se 100 let a podobně i mnozí jiní.

Kardinál Stanislav Hosius, z nejznamenitějších biskupů 16. století, který na sněmu Tridentském zastupoval, papeže Pia IV. zachovával církevní posty s velikou svědomitostí i ve vysokém stáří svém. Někteří z přátel jeho mu domlouvali, aby se v tom mírnil, aby šetřil zdraví svého ve prospěch církve; ale zbožný a osvícený kardinál odpověděl: »Právě proto zachovávám předepsané posty, abych byl dlouho živ; vždyť čtvrté přikázání Boží poroučí: »Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl.« Otcem mojim jest Bůh v nebesích a matkou mojí na zemi jest svatá církev. Bůh, otec můj nebeský, poroučí mi však, abych krotil smyslnost svou postem, a církev, matka má, předpisuje mi dny, v nichžto se postiti mám. Poslouchám tedy ochotně otce i matky; a proto doufám, že pro poslušnost tuto dojdou dlouhého věku, ano i věčného života v nebesích.«

S takovou svědomitostí máme i my předpisy svaté církve vzhledem k postu zachovávat. Nemáme však

přestávati na zdržování se masitých pokrmů a na jediném za den nasycení; ale chceme-li s prospěchem duchovním se postiti, musíme ve dny postní především hříchu se varovati.

[Sv. Augustin dí: »Zdržujeme-li se masa, kteréhož v jiných dnech požívati dovoleno, varujmež se tím více hříchů, ježto nikdy dovoleny nejsou.« A sv. Bernard napomíná: »Ať se postí oko, ať se postí ucho, ať se postí jazyk, ať se postí ruka, ať se postí i duše sama.« Zrak ať se zdržuje všetečného pohlížení, sluch ať se zdržuje poslouchání marných řečí, jazyk nechť se zdržuje utrhačství, rouhání, neprospěšných, marných a rozpustilých slov, ruka nechť se zdržuje všeho, co hříšného jest. Avšak mnohem více ať se postí duše sama, ať se varuje nepravostí a krotí vlastní vůli; neboť bez takového postu nezalíbíme se Pánu Bohu, Jenž sám ústy proroka Isaiáše, praví: »Aj, ve dni postu vašeho, nalezá se vůle vaše.« (58, 3.) Již sv. otec apoštolský Hermas píše: Takto se postívej: »Nedopouštěj se bezpráví a žádosti zlé nedávej místa v srdci svém . . . Všecka příkázání zachovávaje, půst přičiňuj . . . Čehos postem uspořil, uděluj vdovám, sirotkům a jiným chudým. Takový půst líbí se Bohu.« A sv. Ignác Ant. napomíná: »Ve středu pak a v pátek postte se, zbytkův chudým poskytující.« Také církev sv. modlí se v čase postním, aby Bůh posty naše milostí svou sprovázal, bychom zdržující se v těle pokrmů i v mysli hříchů se vystříhali.]

Čtvrté přikázání církevní jest:

Nejméně jednou v roce svému nařízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou Svátost oltářní přijímati.

Co poroučí čtvrté přikázání církevní?

Čtvrté církevní přikázání poroučí každoroční zpověď, jakož i sv. přijímání v čas velikonoční.

Přikázání toto bylo dáno teprve v době pozdější; neboť v prvních dobách křesťanstva chodívali věřící často ke sv. zpovědi a ke svatému přijímání; nebylo třeba jim toho rozkazovati; ale později stali se mnozí vlažnými a přijímali jen zřídka svátost pokání a nejsvětější Svátost oltářní, ano někteří přijímání těchto svátostí zcela zanedbávali; proto dala církev sv. přikázání, aby každý katolický křesťan nejméně jednou v roce svátost pokání a nejsvětější Svátost oltářní přijal. Praví se v přikázání tom, aby to činil nejméně jednou v roce. Kdyby tedy někdo ani jednou v roce svátosti pokání a nejsvětější Svátosti oltářní nepřijímal, přestoupil by přikázání církevní a dopustil by se hříchu. Ale horlivý křesťan přijímá zajisté častěji do roku tyto svátosti; neboť ví, že mu třeba, aby častěji od hříchův očistěn a v životě duchovním posílněn byl. A církev sv. jakožto starostlivá matka také žádá, aby dítky její častěji v roce tyto svátosti přijímaly. Dle znění tohoto přikázání církevního mají se věřící zpovídati svému nařízenému knězi, t. j. svému duchovnímu pastýři (faráři); neboť za dob dřívějších ten se rozuměl knězem nařízeným. Později dovolila církev věřícím, zpovídati se kterémukoli knězi, jenž od biskupa ku přísluhování svátostí pokání zplnomocněn jest, byť i farářem jejich nebyl. [Žádoucnou však, aby věřící aspoň ke stolu Páně ve svém farním chrámu přistupovali a tím dokázali, že se pokládají za údy téže rodiny, zúčastňující se s jinými údy téhož stolu a přijímající z rukou duchovního otce svého pokrm duchovní.]

Dále se praví v tom přikázání, že věřící mají v čas velikonoční velebnou Svátost oltářní přijímati. Časem velikonočním nevyrozumívají-se však pouze svátky velikonoční; tu by se nemohli všichni věřící vyzpovídati. Čas velikonoční vzhledem ku přijímání Svátosti oltářní trvá déle; u nás totiž počíná popeleční středou a končí se sobotou před svátkem nejsvětější Trojice. Kdo v tomto čase přijal nejsvět. Svátost oltářní, vyplnil přikázání církevní. Ale církev sv. předpisuje »hodné« přijímání. Kdo přijímá hodně? Kdo se dobře připravil, kdo svátostí pokání od hříchů se očistil.

Koho se týká toto přikázání? Každého katolického křesťana, který užívání rozumu již dosáhl a tak dalece dospěl, že tyto svátosti s užitkem přijati může. (Kdyby se stalo, že by někdo po celý čas velikonoční nemocen byl a do chrámu přijíti nemohl, může požádati duchovního svého pastýře, aby jej ve příbytku jeho svátostmi zaopatřil.)

Proč žádá církev sv., abychom právě v čas velikonoční Svátost oltářní přijímali? Protože Kristus Pán tuto Svátost v čas velikonoční při poslední večeři ustanovil a poněvadž věřící v předcházející době postní zvláště připravování a povzbuzování bývají, aby v čas velikonoční s Kristem Pánem z hrobu hříchů svých povstali k novému životu. — Kdo tohoto přikázání nešetří, toho církev svatá nepokládá za řádného úda svého a hrozí mu odepřením pohřbu církevního; neboť takový křesťan neosvědčuje, že jest v živém spojení s Kristem Pánem a s církví jeho.

Páté církevní přikázání jest :

V zapovězený čas svadebního veselí nedržeti.

Co se zapovídá v pátém přikázání církevním?

V pátém církevním přikázání se zapovídá odbývání svadebního veselí od první neděle adventní až do svátků svatých tří králů aneb Zjevení Krista Pána, a od popeleční neb škarové středy až do neděle provodní.

V roce církevním jsou jisté časy kající, ve které sv. církev svadební a hlučné veselí vůbec zapovídá. Které jsou tyto časy? Katechismus uvádí je slovy: »od první neděle adventní . . . až do neděle provodní.« Která neděle nazývá se provodní? První neděle po velikonoci; neděle tato se také nazývá nedělí bílou. (Vysvětlí se, proč sluje provodní, proč bílá.) Ale k zapovězenému času náleží také některé jiné dny roku církevního; n. př. pátky, suché dny a vigilie. Církev sv. v takové dny zapovídá svadby, poněvadž bývají obyčejně spojeny s hlučnými radovánkami, které se neshodují s vážností takových dnův. Takové radovánky zapovídají se v tyto dny i tehdaž, když nejsou se svadbou spojeny. Dny ty máme v kajicnosti trávit. To jsou dny, o kterých Bůh sám praví: »V čas příjemný uslyšel jsem tebe, a v den spasení pomohl jsem tobě!«

IV. hlavní částka.

O svátostech.

I. Oddělení.

O svátostech vůbec.

Kdo chce dojítí života věčného, musí zachovávatí přikázání Boží. Abychom pak přikázání Boží náležitě plniti mohli, potřebí nám milosti Boží, poněvadž naše vůle jest slaba. Této potřebné milosti můžeme dosíci modlitbou a svátostmi. — Víte také již, že do království Božího nevejde nic nečistého; člověk, který jest poskvrněn hříchem, nemůže se líbiti Pánu Bohu. Hříchy odpouštějí se nám také ve sv. svátostech. O těchto svátostech jedná 4. hlavní částka našeho katechismu.

Co jest svátost? (Viz výklad mal. katech., str. 192.)

Znamení při svátostech jsou znamení účinná, t. j. znamení, která milost netoliko naznačují nebo znamenají, nýbrž milost tu skutečně také působí. Viditelná znamení při svátostech působí vždy, co naznačují, jestliže člověk sám působení jejich nepřekazí, n. př. tím, že se náležitě ku přijetí jich nepřipravil.

Kristus Pán prokázal nám velikou milost, že při svátostech ustanovil viditelná znamení. Kdyby znamení těch nebylo, nevěděli bychom nikdy s jistotou, že nám

hříchy odpuštěny nebo nějaké milosti uděleny byly. Kristus Pán odpouštěl také hříchy za svého viditelného obcování na zemi. Odpustil n. př. sv. Maří Magdaleně, lotrovi na kříži atd. A kterak to věděli, že jim byly hříchy odpuštěny? Kristus Pán jim to nějak oznámil, n. př. slovy: »Odpouštějí se tobě hříchové tvoji.«

Svátostmi býváme posvěceni, t. j. Pánu Bohu milými učiněni.

Kterak býváme svátostmi posvěcení?

Svátostmi býváme posvěceni, když nám některé řádným způsobem posvěcující milost a ospravedlnění udělují, jiné pak tu milost v nás rozmnožují.

Pánu Bohu může se líbiti toliko ten, kdo má posvěcující milost. Která milost se tak nazývá? (Srov. 8. článek víry.) Tato posvěcující milost se nám v některých svátostech uděluje, v jiných pak se v nás rozmnožuje, t. j. stáváme se Pánu Bohu ještě milejšími.

V katechismu se praví, že některé svátosti nám udělují posvěcující milost a ospravedlnění, t. j. že jimi býváme od hříchův očistěni, z hříšníků spravedlivými učiněni.

Praví se, že v některých svátostech uděluje se nám milost posvěcující a ospravedlnění řádným způsobem, t. j., že některé svátosti jsou od Krista Pána zvláště k tomu ustanoveny, aby se nám jimi posvěcující milost udělovala, jiné pak, aby se jimi v nás posvěcující milost rozmnožovala.

Ve kterých svátostech bývá nám udělena milost posvěcující a ospravedlnění?

Milost posvěcující a ospravedlnění řádným způsobem ve svátosti křestu a pokání nám udělena bývá.

Kdo ještě není pokřtěn, nemá posvěcující milosti; bývá mu teprve ve svátosti křtu udělena. Tu bývá očistěn ode hříchu prvopočátečního, stává se dítkem Božím a dědicem života věčného. Dopustil-li se někdo po křtu svatém těžkého hříchu, ztratil milost posvěcující. A kterak jí může zase nabyti, kterak může zase dosáhnouti odpuštění hříchův? Dosahuje ho ve svátosti pokání; i v této svátosti bývá nám tedy udělena milost posvěcující. Tyto dvě svátosti jsou k tomu ustanoveny, by nám jimi milost posvěcující se udělovala. V těchto nám tedy bývá udělena řádným způsobem. Mimořádným způsobem však může nám milost tato udělena býti i v jiných svátostech, n. př. ve svátosti posledního pomazání. Kdyby někdo svátosti pokání přijmouti nemohl, může dosíci odpuštění hříchů svých ve svátosti posledního pomazání; ale tato svátost není k tomu ustanovena, by se nám v ní hříchy odpouštěly; stává se to tedy mimořádným způsobem. Ostatní svátosti, mimo křest a pokání, řádným způsobem v nás milost posvěcující rozmnožují, t. j. jsou od Krista Pána k tomu ustanoveny, by milost posvěcující v nás rozmnožovaly. Ale mimořádným způsobem může posvěcující milost v nás rozmnožena býti i ve svátosti pokání, kdyby totiž někdo, jenž těžkého hříchu se nedopustil, přijal svátost pokání, nebyla by mu v této svátosti posvěcující milost udělena, poněvadž ji nepozbyl, poněvadž byl ve stavu posvěcující milosti, když svátost pokání přijímal; ale byla by v něm mimořádným způsobem rozmnožena.

Svátosti křtu a pokání, kterými se nám posvěcující milost uděluje, nazýváme svátostmi mrtvých; poněvadž člověk bez posvěcující milosti jest podle duše mrtev — a těmito svátostmi bývá znovu k duchovnímu životu probuzen. (Pokud jest duše spojena s tělem, říkáme,

že člověk jest živ; tak i duše jest živa, pokud jest spojena s Bohem; a v tomto spojení zůstává, pokud má milost posvěcující, pokud se těžkým hříchem od Boha neodloučila.)

Ostatní svátosti nazývají se svátostmi živých, protože člověk, který je přijmouti chce, musí býti dle duše živ, t. j. ve stavu posvěcující milosti Boží. Kdyby n. př. někdo chtěl přijmouti nejsvět. Svátost oltářní, anebo svátost břimování atd., musil by býti ve stavu posvěcující milosti Boží, aby je mohl hodně přijmouti.

(Které jsou svátosti mrtvých? — Které jsou svátosti živých? — Proč se tak nazývají? atd.)

V každé svátosti milost posvěcující se nám uděluje neb se v nás rozmnožuje; mimo to však uděluje se nám v každé svátosti ještě zvláštní milost dle účelu, ku kterému ta která svátost od Krista Pána byla ustanovena; milost ta nazývá se milostí svátostní.

Odkud mají svátosti moc působení?

Svátosti mají moc působení od svého původce Ježíše Krista.

Svátosti jsou od Krista Pána ustanoveny, od Něho mají tedy původ svůj; On jest původcem svátostí; nebo jedině Kristus Pán mohl s viditelným znamením spojití neviditelnou milost. Nezávisí tedy moc působení svátostí ani na hodnosti toho, který jich uděluje, jakoby ten, který hodnější jest, více milostí udělití mohl; ani na hodnosti toho, který je přijímá (vzhledem k platnosti), nýbrž pouze od Krista Pána, který jest původcem svátostí. Kdyby také ten, kdo nějakou svátost přijímá, sebe hodnějším byl, přece by nikdy těch milostí dosáhnouti nemohl, kdyby jich Kristus Pán nebyl se svátostí spojil. — (Kdyby však někdo svátosti nehodně přijímal, nedosáhl by milostí, ale dopustil by se ještě těžkého hříchu. — Může se ukázati

ditkám obraz, na němžto viděti, kterak z ran Krista Pána teče krev do nádoby pode křížem umístěné. Z nádoby této vytéká pak sedmi rourami. Tím se zobrazuje, že Kristus Pán vylil za nás krev svou a že nám tím vydobyl milosti, které se nám svátostmi udělují.)

Kolik jest svátostí a jak se jmenují?

Svátostí jest sedm a jmenují se: 1. křest, 2. biřmování, 3. Svátost oltářní, 4. pokání, 5. poslední pomazání, 6. svěcení kněžstva, 7. stav manželský.

[Kristus Pán ustanovil sedm svátostí a církev svatá také povždy učila, že jest sedm svátostí. Máme sice ještě jiné obřady, tak zvané svatostiny, které svátostem se podobají, ale svátostmi nejsou. Co se stává na př. na popeleční středu? I zde máme tedy viditelné znamení; kněz posypá popelem čelo věřících a při tom říká: »Pomni, člověče, že prach jsi a že v prach se obrátíš!« A kdo se zkroušeným srdcem popelec přijímá, může též nějaké milosti dosáhnouti; může na př. povzbuzen býti ku pokání. Ale popelec přece není svátostí, poněvadž není od Krista Pána ustanoven. — Anebo na zelený čtvrtek umývá biskup starcům nohy. Děje se tedy při tom něco viditelného, co od Krista Pána ustanoveno bylo; neboť Kristus Pán řekl ke svým apoštolům umyv jim nohy: »Příklad dal jsem vám, abyste i vy činili, jakož jsem já učinil vám.« Ale tímto umýváním nohou neuděluje se milost Boží, není tedy svátostí.]

Proč ustanovil Kristus Pán jen sedm svátostí, ne více a ne méně? Protože milosti, jichžto nabýváme, v těchto sedmi svátostech dostačují nám v potřebách duchovních. Tyto podobají se našim potřebám tělesným. Člověk bývá narozen, roste, potřebuje pokrmu a nápoje, aby zachoval život a nabýval síly; upadne-li do nemoci, má

potřebí léků, ve slabosti potřebuje posilnění atd. Tak bývá člověk v duchovním ohledu znovu zrozen na křtu svatém; biřmováním bývá silen a v duchovním životě utvrzen; v nejsvětější Svátosti oltární poskytuje se mu potrava nebeská, kterou život duchovní se zachovává a sílí; ve svátosti pokání dostává se mu léku v nemocích duše jeho, anebo se mu navrácuje život duchovní, ježž byl hříchem ztratil; posledním pomazáním shlazují se ostatky nemoci duchovní a duše bývá posilněna k poslednímu boji. —

Prvních pět svátostí ustanoveno jest pro všechny lidi vůbec; poslední dvě jsou toliko pro ty, kteří vstupují do stavu kněžského nebo manželského. Tři svátosti, totiž: křest, biřmování a svěcení kněžstva vtiskují duši nezrušitelné znamení, jakýsi znak, který věčně trvá, kterého nikdy smazati, nikdy zrušiti nelze. Tímto znamením budou duše těch, kdož svátosti tyto přijali, na věky se rozeznávat od duší oněch, kteří jich nepřijali; znamení to bude jim buďto ku větší slávě nebo ku většímu zahanbení. Každou z těchto tří svátostí dostává se člověku zvláštní důstojnosti, která pak vždy trvati bude. Křtem svatým bývá člověk přijat za dítko Boží; biřmováním stává se bojovníkem Krista Pána, a svěcením kněžstva služebníkem a zastupitelem Jeho. A poněvadž svátosti tyto vrývají v duši nezrušitelné znamení, mohou toliko jednou v životě platně přijaty býti. Ostatní svátosti lze častěji přijímati, a svátost pokání a nejsvětější Svátost oltární má každý katolický křesťan přijímati častěji, nejméně však jednou v roce.

[Všechny svátosti udělují nebo rozmnožují jen tehdaž posvěcující milost, bývají-li platně udělovány a platně i hodně přijímány. — Platně uděluje svátosti toliko ten, kdo k tomu nabyt potřebné moci, a

kdo jimi přisluhuje dle ustanovení Ježíše Krista a podle řádu církví svatou ustanoveného. Neplatně by tedy na př. uděloval rozhřešení, kdoby nebyl knězem a neměl potřebné plnomocnosti; neplatně by křtil, kdoby neměl úmyslu křtiti, kdoby toliko žertem lil na někoho vodu, anebo kdoby nekřtil vodou a neřikal při tom slova: »Já tě křtím ve jménu Otce« atd.

Platně přijímá svátost křtu, kdo má pravou vůli. kdo skutečně svátost tuto přijmouti chce; ostatní pak svátosti přijímá platně, kdo již křtem do církve přijat byl. — Hodně přijímá svátosti, kdo se náležitě připravil. Kdo není připraven, dopouští se hříchu těžkého. který se nazývá svatokrádeží.]

II. Oddělení.

O svátostech zvlášť.

§ 1. O křestu svatém.

Co jest křest?

(Viz výklad mal. katech. str. 194. Ačkoli v katechismu o působení křtu dále zvlášť se mluví, musí se působení to zde již při vysvětlování výměru křtu aspoň v krátce vytknouti, a pak při otázce, co křest sv. působí, může se o tom obšírněji promluvit. Zde tedy slušno podotknouti, že zároveň s hříchem dědičným [neb i osobným] odpouští se časný a věčný trest a že se uděluje posvěcující milost a ospravedlnění. Že křtem sv. stává se člověk údem katolické církve, uvéstí lze při slovech katechismu, že člověk stává se novým stvořením v Kristu.)

V katechismu se praví, že ve svátosti křtu bývá člověk v Kristu jako nové stvoření k životu věčnému zrozen a posvěcen; t. j. křtem sv. vchází ve spojení s Kristem Pánem, bývá s Ním sjednocen, stává se údem

těla Kristova, údem katolické církve. — Vite již, m. d., že církev sv. přirovnává se často k tělu, jehožto hlavou jest Kristus Pán. (Srovnej učení o obcování svatých.) Jako hlava řídí a oživuje celé tělo, tak docházejí také údové církve nadpřirozeného života tím, že jsou ve spojení s hlavou těla duchovního, s Kristem Pánem; v tomto spojení bývají znovu zrozeni, očistěni a posvěceni.

Proč se jmenuje křest nejprvnější svátost?

Křest jmenuje se nejprvnější svátost, poněvadž prve pokřestění býti musíme, než nějakou jinou svátost přijmouti můžeme.

Kdo není pokřtěn, nemůže býti ani biřmován, nemůže přistoupiti ke stolu Páně, nemůže vůbec žádné jiné svátosti přijmouti. Kdo svátosti platně chce přijímati, musí býti údem církve katolické; ale údem církve stává se teprv křtem sv.; musí tedy napřed pokřtěn býti. Křest jest jako branou, kterou vcházíme do církve a stáváme se údy těla, jehož hlavou jest Kristus Pán. Na křtu sv. býváme znovu zrozeni; a jako člověk napřed tělesně se naroditi musí, má-li pak dle těla růsti a prospívati, tak musí také dle ducha napřed na křtu sv. znovu zrozen býti, nežli v ostatních svátostech posily, pokrmu atd. účastným státi se může.

Proč se křest jmenuje nejpotřebnější svátost?

Křest jmenuje se nejpotřebnější svátost, poněvadž beze křestu žádný, ani dítě, spasení dojíti nemůže.

I ostatní svátosti jsou potřebny; ale křest jest nejpotřebnější; beze křestu nelze dojíti věčného spasení. To tvrdil Kristus Pán sám. Rozmlouvaje s Nikodemem řekl: »Nenarodí-li se kdo znovu z vody a z Ducha sv., nemůže vejíti do království nebeského.« Znovu se však rodí

člověk svatým křtem; tu bývá zrozen z vody, kterou se křtí, a z Ducha sv., který ve svátostech nás posvěcuje. Křtem svatým odpouštějí se nám hříchy, otevírá se nám brána do království nebeského; kdo tedy není pokřtěn, nemůže vejíti do království Božího, poněvadž jest ještě poskvrněn alespoň hříchem dědičným. [Sv. apoštol Pavel přirovnává křest sv. za příčinou potřeby jeho k arše Noemově a k průchodu lidu israelského mořem rudým. Předobrazem sv. křtu byla také obřizka.]

Co působí křest svatý?

Křest sv. působí:

1. Odpuštění hříchu prvopočátečního i všech jiných před křtem spáchaných hříchů, jakož i všech věčných a časných trestů v.

Který hřích se odpouští na křtu sv.? Který ještě? Co mimo to se odpouští? Časné i věčné tresty. Když sv. Petr po seslání Ducha sv. kázati počal, tázali se mnozí: »Co učiníme, muži bratři?« A sv. Petr řekl: »Čiňte pokání a pokřtěn buď jedenkaždý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých.« — Křtem sv. odpouštějí se tedy všechny hříchy; sv. Petr nečiní tu rozdíl mezi dědičným a skutečným, nebo mezi velikým a malým hříchem, nýbrž praví vůbec: »Pokřtěn buď jedenkaždý . . . na odpuštění hříchů svých.« (Skut. apošt. 2, 37. 38.)

[A již ústy proroka Ezechiele pravil Hospodin: »Vyleju na vás vodu čistou, a očistění budete ode všech skvrn a nepravostí.« — Sv. Pavel píše v listu svém k Římanům, že není žádného zatracení těm, kteří jsou v Kristu Ježíši, t. j. že ti, kteří vešli ve spojení s Kristem Pánem skrze křest, nemají nic na sobě, co by je Bohu nemilými činilo; odpouštějí se jim tedy hříchy i tresty.

Ve svátosti křtu odpouštějí se časné i věčné tresty. Proto nebývají pokřtěným ukládány kající skutky. Kdo

byl pokřtěn a umřel by, než-li by se dopustil osobního hříchu, byl by hned přijat do nebe. Tak tomu bývá vždy u pokřtěných dítek, které působení svatého křtu překážky činiti nemohou. Jinak jest tomu však, bývají-li křtěni lidé již dospělí. Těmto jest třeba náležitě přípravy, chtějí-li, aby všech účinků svátosti křtu účastnými se stali. Dospělý musí míti vůli, státi se křesťanem, musí aspoň nejdůležitější články víry křesťanské znáti a věřiti, svých hříchů litovati, a odpovídaje k otázkám křtitelovým upřímně slibiti, že náklonnosti ke hříchu odporovati, vůli Boží plniti a dle předpisů katolické církve žiti bude.]

Křtem sv. odpouštějí se hříchy a tresty; ale všechny následky hříchu dědičného křtem se neshlazují; i v pokřtěném člověku zůstává ještě zlá žádostivost, nechut ku věcem božským, náklonnost ke hříchu a ku věcem pozemským, slabost rozumu a vůle, časná smrt, bolesti, nemoci a jiné strasti; následky tyto nebývají křtem shlazeny, abychom hříchu tím více nenáviděli, ustavičně se přemáhali a tím zásluhy k životu věčnému sobě shromažďovali.

2. Duši naší na křtu sv. božská milost se uděluje, kterou býváme ospravedlněni, syny Božími a dědici věčného spasení učiněni.

Uděluje se člověku milost posvěcující, kterou bývá ospravedlněn, kterou se stává z hříšníka spravedlivým, Bohu milým, synem Božím a tudíž dědicem království nebeského. Spolu pak s touto milostí vlévají se nám na křestu svatém též tři božské ctnosti: víra, naděje a láska.

[Láska Boží rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha svatého. (K Řím. 5, 5.) Svatý apoštol zmiňuje tu sice toliko lásku; ale láska k Bohu jest vždy spojena s vírou a nadějí.]

3. Kteří křest sv. přijímají, vcházejí do církve a údy jejími učiněni bývají.

Křtem svatým stává se člověk křesťanem; přináleží k církvi katolické, jest jejím údem a může podíl bráti ve všech milostech, kterých církev uděluje, a to jest do-
jista velikým dobrodiním.

4. Duši se vtiskuje nezrušitelné znamení; proto křest sv. nelze více než jednou platně a bez smrtelného hříchu přijmouti.

Znamení, které duši křtem vtisknuto bývá, nelze zrušiti; kdo jedenkrát pokřtěn jest, zůstane povždy křesťanem, byť pak i od církve odpadl. Znamení to jest člověku buď k větší zásluze, je-li tak živ, jak na křtu sv. slíbil, aneb k větší záhubě, stane-li se nevěrným slibu na křtu učiněnému, nežije-li dle učení církve sv.

Kdo může křestiti?

V čas potřeby může každý člověk křestiti; ale kromě potřeby mají toliko biskupové a faráři právo křestiti; s jejich pak povolením mohou také jiní kněží i jáhnové křestiti.

Poněvadž křest svatý ku spasení nevyhnutelně potřebný jest, může svátostí touto každý člověk přisluhovati; avšak toliko v čas potřeby. Kdyby na př. bylo dítě příliš slabé, anebo kdyby dospělý, který pokřtěn není, byl v nebezpečení smrti, a nebylo by kněze, který by jim křest udělit mohl, v takové případnosti směl by jim ho kdokoli jiný udělit, byť snad i sám ještě pokřtěn nebyl. Ale mimo takovou potřebu jsou toliko biskupové a kněží řádnými rozdavači svátosti této.

Ježto taková potřeba častěji vyskytnouti se může, jest žádoucno, abyste, m. d., také věděly, jak se křest sv. uděluje. Co tedy musí činiti, kdo křestí?

Kdo křestí, musí:

1. míti úmysl, že chce podle ustanovení Ježíše Krista křestiti.

Kristus Pán ustanovil křest svatý, abychom jím znovu zrozeni, od hříchu očistěni a posvěceni byli. Kdo tedy křtí, musí tento úmysl při tom míti. Ale nežádá se, aby křestící tohoto úmyslu vždy sobě povědom byl; dostačíť, chce-li v pravdě činiti, co činí církev, co děje se u křesťanů. Kdyby někdo lil na nekřtěného člověka vodu a říkal by při tom i slova: Já tebe křtím atd., ale činil by to jen žertem, nemaje při tom úmyslu, aby nekřtěný křesťanem se stal, nekřtil by platně a dopustil by se hříchu.

2. Musí na osobu, kterou křestí, přirozenou vodu liti.

Viděly jste, m. d., častěji, že dítěti, které bývá křtěno, leje se na hlavu voda; ta bere se ze křtitelnice a bývá k udělování křtu v sobotu před velikonoční a svatodušní nedělí zvláště posvěcena. Kdyby však někdo v čas potřeby měl křtiti a neměl by svěcené vody ze křtitelnice, mohl by vzíti i jinou svěcenou vodu, jakoužto řádní křesťané v domech mívají; a kdyby ani té nebylo, mohl by k tomu užiti jakékoli jiné vody; ale musela by to býti voda přirozená, t. j. taková, která se nalézá ve přírodě, a která není uměle připravena. Voda přirozená jest na př. ve studni, v řece, v rybníku, nebo voda dešťová, sněhová, z ledu atd.

Kdo křestí, musí:

3. při lití spolu tato slova říkati: Já tě křestím ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.

Kdo křtí, musí tedy, když vodu na křtěnce leje, říkati slova: Já tě křtím atd. Lití vody a říkání slov těch musí se dítí zároveň a touž osobou.

Byl-li kdo způsobem tímto v čas potřeby od nekňeze pokřestěn, nekřtí pak se již po druhé od kněze; toliko obřady, kterých se při křtu užívá, bývají, když se to napotom státi může, v kostele doplněny.

Někdy bývá nemožno, nekřtěného skutečně vodou pokřestiti. Někdo by ku př. byl v nebezpečenství smrti na poušti, kde by vody se nedostávalo, anebo mezi samými nevěřícími, kteří by ho křtiti nechtěli, anebo někde o samotě, kde by nikoho nebylo; v takových a podobných případech může křest skutečný zastoupen býti křtem žádosti nebo křtem krve.

Křest žádosti záleží ve vroucím a úsilném toužení po přijetí křtu, kdyby se to státi mohlo; ale touha tato musí býti spojena s dokonalou láskou k Bohu a s lítostí nad hříchy. [Kdo Pána Boha skutečně miluje, plní také ve všem a ochotně vůli Jeho; touží tedy také po tom, aby křest svatý přijmouti mohl.] Sv. apoštol Jan praví: »Každý, kdo miluje Boha, z Boha se zrodil.« (I. 4.) Takovým křtem žádosti byl na př. pokřtěn císař Valentinian. Jsa ještě katechumenem ubíral se do Milánu, kdež od tamějšího biskupa Ambrože pokřestěn býti měl; ale na cestě do města toho zemřel. Když příbuzní jeho nad tím truchlili, že milosti křtu účastným se nestal, těšil je svatý Ambrož, tvrdě, že Valentinian dosáhl milostí, kteréžto se křtem sv. udělují, vroucí žádostí po křtu, že jej obmyla zbožnost a dobrá vůle jeho.

[Kdyby se někdy stalo, že by člověk, jenž křtem žádosti ospravedlněn byl, napotom snad měl příležitost, musil by se dáti také vodou křestiti; křest žádosti ne-

vtiskuje duši nezrušitelného znamení a neuschopňuje člověka ku přijetí jiných svátostí.]

Křtem krve obmytí a posvěcení bývají ti, kdož pro Krista Pána život obětují, umírajíce smrtí mučnickou; neboť smrt taková jest nejskvělejším důkazem lásky ku Kristu Pánu. Božský Spasitel sám praví: »Kdož by pak ztratil život svůj pro mne, nalezne jej.« (Mat. 10, 39.) Za pronásledování křesťanů často se stávalo, že pohané, vidíce stálost sv. mučníků, sami také věru v Krista Pána vyznali a pro ni smrt mučnickou podstoupili, nebyvše ještě ani pokřtěni. Čteme na př. v životě sv. Kateřiny Alexandrijské, že císař Maximin obdivuje se neobyčejné moudrosti panny této dal povolati mnoho učených mužů pohanských a slibil hojnou odměnu tomu, který by Kateřinu od víry křesťanské odvrátil a k modloslužbě naklonil. Ale stalo se právě naopak. Mnozí z pohanských učenců těchto byli moudrými řečmi panny této ku poznání pravdy učení křesťanského přivedeni a roztoužili se po smrti mučnické, ku kteréž také hned odsouzeni byli. Majíce umřítí, rmoutili se jen nad tím, že nemohou pokřtěni býti. Ale sv. Kateřina je těšila, řkouc: »Nermuťtež se proto a buďtež bez starosti; ve krátké době budete pokřtěni vlastní krví svou!« (Smrtí mučnickou došli milosti křtu také sv. Processus, sv. Emerenciana a mnozí jiní sv. mučníci, kteří ještě pokřtěni nebyli)

Křest krve má přednost před křtem žádosti, poněvadž křtem tímto odpuštěny bývají také tresty časné, což se při křtu žádosti vždy nestává. Křtem krve mohou ospravedlněny býti také dítky, které ještě lásky k Bohu vzbuditi nemohou. Proto ctí církev sv. jako mučníky pacholátka, která pro Krista Pána v Betlémě a v okolí usmrcena byla, a nazývá je svatými nevinátky.

Bývá-li křtěn člověk dospělý, odpovídá sám k otázkám kněze, jenž ho křtí; za malé děti však odpovídají kmotrové, t. j. osoby, které dítě ze křtu zdvihají. Za starých dob církve bývali křtěníci úplně do vody pohřženi; při tom jim kmotrové pomáhali, zdvihajíce je; proto říká se posud: ze křtu zdvihati. Křtitelnice mívaly tehdáž podobu studnic.

Jaké povinnosti berou na se kmotrové?

Kmotrové jsou povinni, ty, které ze křtu zdvihali, v nedostatku anebo při nedbanlivosti rodičů, v křesťanském náboženství dobře vyučovati.

Kmotrové zastupují místo rodičův. Přední povinností rodičů jest, starati se o to, aby dítky jejich v křesťanském náboženství vycvičeny a vychovány byly. Kdyby však rodičové umřeli anebo plnění povinnosti této zanedbávali, mají kmotrové o to pečovati, aby dětem, jimžto za kmotry byli, dostalo se křesťanského vychování. Za to mají dítky kmotrů svých sobě vážiti a jejich napomínání rády přijímati.

Co se zapovídá kmotrům?

Zapovídá se jim, s těmi, jež ze křtu zdvihali nebo s jejich rodiči v manželství vstoupiti, proto že takové manželství pro příbuzenství duchovní, které církev mezi těmito osobami ustanovila, neplatné jest.

Ježto kmotrové při duchovním znovuzrození spolu působí, vcházejí s dítkami, jež ze křtu zdvihají, jakož i s rodiči jejich v duchovní příbuzenství; dle ustanovení církve nesmějí tedy s nimi ve stav manželství vstoupiti.

Vy jste, m. d., všechny již křest sv. přijaly; ale tenkrát, když jste křestěny byly, nevěděly jste ještě, co se s vámi děje; slibovaly jste ústy kmotrů svých, že chcete odřici se ďábla a skutků jeho, že budete věřiti v Boha trojjediného a zachovávatí Jeho příkázání, abyste někdy mohly dojítí života věčného. Slib, který jste tehdáž ústy kmotrů svých učinily, nazývá se slibem křestním. Nyní již víte, co jste tenkrát slibovaly, a proto máte slib ten častěji obnovovati. Máte to na př. činiti na den svého narození nebo v den svých jmenin; tu sobě máte připomínati, že jste křtem sv. znovu se zrodily k životu lepšímu. — Slib křestní máte také obnovovati, kdykoli přijímáte nějakou svátost, a při jiných podobných příležitostech. Můžete to činiti asi následujícími slovy: »Otče nebeský! vzdávám Ti vroucí díky za to, že jsi mne na křtu sv. za dítě své přijmouti ráčil. Odříkám se znovu ďábla a všech skutků jeho a vši pýchy jeho; odříkám se všech hříšných rozkoší tohoto světa. Věřím v Tebe, jediný Bože ve třech osobách; věřím všechno, co jsi zjevil; v této víře, ve víře svaté církve katolické, chci žítí i umřítí. Přispěj mi ku pomoci, dobrotivý Bože, abych slib tento vždy věrně plnil. Amen. (Viz také veliký katechismus.)

Svaté svátosti udělují se s rozličnými obřady, které jsou velmi významny a poučny. Takových obřadů užívá církev sv. také při udělování sv. křtu. Jistě jste již, m. d., viděly, jak se křest sv. uděluje. Kmotrové zůstávají s dítětem, které křtěno býti má, obyčejně v předsíni chrámu Páně. Tím se má naznačiti, že dítko nekřtěné nepřináleží ještě k církvi, ku společnosti věřících, že teprve svatým křtem do církve Boží vejíti má. Kněz přišed na místo, kde kmotrové s dítětem čekají, táže se

jich: »Jak tomu dítěti chcete říkati?« Kmotrové odpovídají: »N . . .« Pak se kněz táže křtěnce: »N., čeho žádáš od církve Boží?« Kmotrové ve jménu křtěnce odpovídají: »Víru.« Křtěnec žádá tedy od církve sv. víru, ježto bez víry není možná libiti se Bohu. Kněz táže se dále: »Víra co tobě dá?« Kmotrové odpovídají: »Život věčný.« — Kněz pak dí: »Chceš-li vejíti do života, zachovávej přikázání: Milovati budeš Pána Boha svého, z celého srdce svého, a ze vši duše své, a ze vši mysli své, a bližního svého jako sebe samého.« Těmito slovy se připomíná, že k dosažení života věčného potřebí víry živé; tato se však jeví skutky, zachováváním přikázání Božích, která jsou v krátkce obsažena ve dvou přikázáních lásky. Pak dýchá kněz třikráte na dítě; to připomíná, že dítěti uděluje se milost Ducha sv. [Jako Pán Bůh Adamovi, když jej byl stvořil, vdechnul nesmrtelnou duši, kterouž oživen byl, tak i kněz dýchá na dítě na znamení, že na křtu sv. milostí Ducha svatého rodí se k životu novému a že křtem obdrží Ducha svatého, Jehož i Kristus Pán apoštolům dechnutím uděloval.] — Po té činí kněz dítětku znamení sv. kříže na čele a na prsou; tímto znamením se naznačuje, že pokřtěný člověk má víru ukřižovaného Spasitele poznávati, v srdci chovati a v životě plniti. — Potom klade kněz ruku svou na hlavu křtěncovu, jak to také Kristus Pán žehnaje dětem činíval, při tom prosí, aby Bůh křtěnce chránil mocí svou, a aby jej zbavil vazeb hříchů a všelikých hříšných náklonností. — Na to dává křtěnci do úst trochu svěcené soli. Sůl jest obrazem křesťanské moudrosti; a jako sůl činí pokrmy záživnějšími a chutnějšími a zachovává je přede zkázou a hnilobou, tak má i křtěnec, jak se kněz při tom modlí, zachován býti od nákazy hříchu, a má se v něm také vzbuditi chuť ku věcem božským. — Pak

dělá kněz nade křtěncem častěji kříž a zakliná zlého ducha, by se od křtěnce vzdálil. Pokud člověk není pokřtěn, jest v moci ďábla. — Po té klade kněz konec štolý na křtěnce; tím se naznačuje, že církev sv. bere křtěnce pod ochranu a že jej přijímá za úda svého. Velí mu tedy vejíti do chrámu řka: »Vejdi do chrámu Božího, abys měl podíl s Kristem v životě věčném.« — Na cestě ku křtitelnici modlí se kněz s kmotry »Věřím v Boha« nebo-li snešení apoštolské a »Otčenáš.« Snešení apoštolské proto, že víra nevyhnutelně potřebna jest k životu věčnému; »Otče náš« na znamení, že člověk vždy o milost prositi, vždy modliti se má; nejvzácnější modlitbou jest však modlitba Páně. Také se tím naznačuje, že člověk teprve křtem stává se dítkem Božím a že pak může k Bohu volati: Otče náš!

U křtitelnice dotýká se kněz slinou uší a chřípí křtěncových a praví při tom: »Effeta« t. j. »otevři se.« Tím se připomíná, že křtěnec má jako onen hluchoněmý, jež Kristus Pán týmž způsobem uzdravil, své smysly otevřeny zachovati pravdám sv. evangelia a vždy jen to činiti, co se Bohu líbí.

Na to se kněz táže křtěnce: »Odřikáš-li se satanáše? I všech skutků jeho? I vši pýchy jeho?« Kmotrové ve jménu křtěnce pokaždé odpovídají: »Odřikám.« — Pak maže kněz dítě olejem katechumenů a sice na prsou a mezi lopatkama. Toto mazání olejem znamená, že křtěnci dostává se posily, by proti nepřítelům svým, t. j. proti ďáblu, světu a tělu bojovati a kříže života vezdejšího s trpělivostí snášeti mohl.

Posud byl kněz přioděn štolou fialové barvy k označení smutného stavu, v němžto nekřtěný člověk se nalézá. Nyní bere na se štolu barvy bílé na znamení radosti, že má býti získán nový úd církvi, a táže se

křtěnce: »Věříš-li v Boha, Otce všemohoucího, stvořitele nebe i země?« »Věříš-li v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, narozeného a ukřižovaného?« »Věříš-li i v Ducha sv., svatou církev obecnou, Svatých obcování, hříchův odpuštění, těla vzkříšení a život věčný?« Na otázky tyto odpovídají kmotrové pokaždé: »Věřím.« Naposledy táže se ještě kněz: »N. . . ! Chceš-li pokřtěn býti?« (Otázka tato připomíná, že církev sv. nikoho nenutí, aby křesťanem se stal.) — Když kmotrové ve jménu křtěnce odpověděli: »Chci,« leje kněz křtěnci vodu na hlavu po třikráte, ve způsobu kříže, říkáje při tom: »Já tě křtím ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.«

Po udělení křtu maže jej na vrchní části hlavy sv. křížmem t. j. olejem, který s balsámem smíšen a na zelený čtvrtek od biskupa svěcen bývá. Toto mazání znamená, že křtěnec stal se nyní křesťanem, že přináleží Kristu Pánu, který se nazývá také Pomazaným; (že dosáhl tak říkajíc hodnosti kněžské a královské; křesťan má totiž sama sebe Bohu obětovati a svým naruživostem panovati). — Pak dává kněz křtěnci na hlavu bílou šatku, obraz to čistoty a nevinnosti. V prvních dobách církve dávalo se křtěncům celé bílé roucho, které pak v neděli provodní slavně zase odváděli. Nyní dává se jim toliko bílá šatka. Když kněz bílou roušku tuto klade na hlavu křtěncovu, praví k němu: »Přijmiž roucho bílé a přines je neposkrvněné před soudnou stolicí Pána našeho Ježíše Krista, abys měl život věčný.« — Konečně dává kněz křtěnci rozžatou svíci do rukou (místo dítěte drží ji kmotrové). Svíce tato vyobrazuje světlo učení Krista Pána, kterýmžto bývá křtěnec osvícen, by nezbloudil s cesty vedoucí k životu věčnému. — Svíce tato jest také obrazem příkladného života, křesťanských ctností a dobrých skutků,

kterýmiž pak pokřtěný také jiné osvěcovati má. K tomu ho kněz také napomíná, a propouští jej pak slovy: »Jdi v pokoji, a Pán budiž s tebou!«

I vás, m. d., propustil kdysi kněz po křtu sv. těmito slovy a přál vám, abyste vždy požívaly pokoje, aby Bůh vždy byl s vámi. Aby se toto přání splnilo, musíte vždy dle učení Ježíše Krista se spravovati a všelikého hříchu se varovati; neboť hříšník pokoje pravého míti nemůže. Připomínejte si častěji, že i vám byla při křtu podána rozžatá svíce a že vás kněz napomínal, abyste vždy ve světle učení Kristova chodily. — Kdysi budete zase v rukou svých držeti rozžatou svíci, totiž v hodinu smrti. Jak blaze budete umíratí, budete-li moci říci, že jste slib učiněný na křtu svatém věrně zachovaly!

§ 2. O svátosti biřmování.

(Viz výklad mal. katech., str. 199.)

V písmě sv. se nevypravuje, kdy a kterými slovy Kristus Pán tuto svátost ustanovil; ale ve »skutcích apoštolských« čteme, že ji sv. apoštolové udělovali. Jeden z jáhnů, Filip, hlásal v Samaří učení Krista Pána a dotvrzoval učení to také zázraky. Mnozí z obyvatelů tamějších uvěřili ve Krista Pána a dali se pokřestiti. Když svatí apoštolové v Jerusálémě o tom se dověděli, poslali tam sv. Petra a Jana. Tito přišedše modlili se nad pokřtěnými, vzkládali na ně ruce, a oni přijali Ducha svatého. Apoštolé je tedy modlitbou a vzkládáním rukou biřmovali.

[Také v Efesu uvěřili mnozí a dali se pokřestiti ve jménu Pána Ježíše. A když pak na ně sv. apoštol

Pavel vzkládal ruce, přišel na ně Duch svatý. — O mazání bířmovanců Písmo sv. zmínky nečiní, ale mazání toho užívalo se již záhy v církvi katolické.]

Stávalo se také někdy, že ti, kdož vzkládáním rukou přijali Ducha sv., mluvili pak různými jazyky. Z toho všeho tedy vysvítá, že Kristus Pán svátost bířmování ustanovil; neboť apoštolové by nebyli mohli se vzkládáním rukou spojití takové účinky. A co činili svatí apoštolové, činívali po všechny časy také jejich řádní nástupcové, totiž biskupové; nebo jen biskupové řádně přísluhují svátosti bířmování.

Co působí bířmování?

Bířmování působí rozmnožení posvěcující milosti a uděluje zvláštní milost, aby pokřtěný člověk víru stále vyznával a podle ní živ byl.

V každé svátosti se posvěcující milost buď uděluje, nebo rozmnožuje, a mimo to uděluje se v každé svátosti milost zvláštní, tak zvaná milost svátostní. Ve svátosti bířmování milost posvěcující se rozmnožuje. — Bířmování jest svátostí živých; kdo ji chce hodně přijmouti, musí býti ve stavu posvěcující milosti; tato se pak bířmováním v něm rozmnožuje. Milost zvláštní, jež se v této svátosti uděluje, záleží v tom, že člověk pokřtěný od Ducha sv. posilněn bývá, aby víru svou vyznával a podle ní živ byl; (také se stává účastným darů Ducha svatého. Které jsou to?)

Svátost tato vtiskuje také duši nezrušitelné znamení; proto nemůžeme také častěji než jednou bířmování býti.

Čeho jest potřebí, aby bířmování hodně přijato bylo?

Aby biřmování hodně přijato bylo. musejí obzvláště dospělí lidé ve víře a v tom, co se té svátosti týká, dobře vycvičení a ve stavu milosti býti. Mají se také modlitbou a jinými dobrými skutky k tomu připraviti.

Svátost tuto přijímají obyčejně ditky již dospělejší. Aby ji pak hodně přijaly. mají býti vycvičeny ve víře a znáti aspoň nejhlavnější pravdy svatého náboženství. (Které jsou to?)

Pak mají býti vycvičeny v tom, co se této svátosti týká. t. j. musejí věděti, co tato svátost jest, jaké milosti se v ní ůdělují, co jim třeba činiti, aby ji hodně přijali atd.

Mají také býti ve stavu milosti: neboť svátost tato jest, jak již zmíněno, svátost živých a proto ji může toliko ten hodně přijmouti, kdo jest ve stavu posvěcující milosti. Kdo té milosti nemá. v tom ani rozmořena býti nemůže. Kdo by tedy těžkým hříchem posvěcující milost byl ztratil a chtěl by svátost biřmování přijmouti, musil by napřed ze hříchů svých ve svátosti pokání se očistiti.

Konečně mají se také biřmovanci dospělí modlitbou a jinými dobrými skutky k biřmování připraviti. Krásný příklad v tomto ohledu dali nám sv. apořtolové. Co pak jim přikázal Kristus Pán, než vstoupil na nebesa? Aby šli do Jerusalema a tam čekali na příchod Ducha sv. Apořtolové uposlechli, šli do Jerusalema, tam se uzavřeli v jednom domě a připravovali se postem a modlitbou ku přijeti Ducha sv. A jak veliké věci působil pak v nich Duch sv.! Podobně mají se připraviti také ti, kdož chtějí přijmouti svátost biřmování; mají po nějakou dobu v samotě a v tichosti setrvati a modlitbou a jinými dobrými skutky ku sv. biřmování se připravovati.

Zdali jest biřmování ke spasení nevyhnutelně potřebí?

Svátosti biřmování není sice ke spasení tak třeba jako křtu; neboť i bez biřmování může býti člověk spasen, jestliže jen věrně plní povinnosti křesťanské. jak byl na křtu sv. slíbil. Svátost biřmování není tedy nevyhnutelně potřebna; ale kdyby někdo mohl tuto svátost přijmouti, kdyby měl k tomu příležitost, a přece by jí nepřijal, dopustil by se nevděčnosti ke Kristu Pánu. Jenž tuto svátost k našemu posvěcení ustanovil, jevil by nedbalost v záležitostech duše se týkajících, a škodil by sobě, ježto by pak zbaven potřebné milosti v tuhém boji snadno mohl klesnouti. jak se již mnohým stalo.

[Smutným důkazem toho jest na př. Novatian, který měl příležitost přijmouti svátost biřmování, ale přece toho opominul. Nešťastník tento odtrhnul se později od pravé církve.]

Ačkoli svátost biřmování k věčnému spasení nevyhnutelně potřebna není, má přece každý hleděti, aby ji přijal. poněvadž v ní může nabyti tak mnohých milostí. Ale, kdo chce tuto svátost přijmouti, má se přičiniti, by ji hodně přijal. Kdyby se však stalo, že by někdo nehodně, ve stavu nemilosti, tuto svátost přijal a pak by chybu svou rád napravil, musel by přijmouti svátost pokání a při zpovědi se také vyznati, že svátost biřmování nehodně přijal; pak by v něm teprve působila milost Boží, jež ve svátosti biřmování udělena bývá.

I k této svátosti berou se kmotrové, aby byli svědky, že biřmovaný vzal na sebe povinnost, že víru křesť.-katolickou vyznáváti a dle ní se spravovati bude; ku plnění povinnosti této mají kmotrové svěřence svého slovem i příkladem vzbuzovati, obzvláště nemá-li již rodičův, anebo jsou-li tito ve věcech víry nedbanliví.

Proto mají jako ke křtu tak i k biřmování jen dospělé a ve víře křesťansko-katolické horlivé osoby za kmotry voleny býti. Kmotrové tito vcházejí též s biřmovanými jakož i s rodiči jejich v duchovní příbuzenství. Za tou příčinou nemají se k biřmování bráti ani kmotrové křestní ani rodičové biřmovanců. Kmotrové mají také býti již biřmováni a téhož pohlaví s biřmovancem. Při biřmování kladou pravou ruku na pravé rameno biřmovance, jakoby jej biskupovi představití a sebe zaručiti chtěli, že povinnosti, jež tu na sebe berou, věrně plniti miní.

Jako při křtu sv., jsou i při svátosti biřmování rozličné obřady: Ti, kteří mají býti biřmováni, jdou v určitou hodinu do kostela nebo na místo, kde svaté biřmování má se udělovati. Biskup vztahuje nad nimi ruce a prosí Ducha sv., aby je osvětil, posilnil a svých darů jim udělil. Po skončené modlitbě přistupuje biskup ku každému biřmovanci zvláště a vzkládá ruku na hlavu jeho. Tím se označuje, že Duch sv. sestupuje na biřmovance se svými dary a milostmi. Pak jmenuje biskup biřmovance jménem, jež sobě tento zvolil, (aby měl ještě jiného ochránce a jiný vzor k následování), a maže jej na čele svatým křížmem. Křížmo jest, jak již podotknuto, olej, smíšený s balsámem, a světívá se od biskupa na zelený čtvrtek, v den tedy, v který největší ze svátostí ustanovena byla, totiž Svátost oltářní. Olej, jehož se při udělování některých svátostí užívá, připravuje se z plodu stromů olivových; a balsám jest tekutina, která se prýští z jistých stromův a vydává libeznou vůni. Co naznačuje se olejem a co balsámem, z nichžto se skládá sv. křížmo? Slyšely jste již, že olejem se mazávali za starých dob zápasníci, aby k zápasu se posilnili. Olejem se tedy naznačuje, že duše ve svátosti

biřmování bývá posilněna, aby mohla šťastně přemoci nepřátely svého spasení. — Olejem se také svítivá; mazání olejem tedy také naznačuje, že biřmovanec bývá Duchem sv. osvícen. — Kapne-li olej na nějakou látku, zůstavuje po sobě skvrnu, které pak již tak snadno smazati nelze; tato vlastnost oleje připomíná nezrušitelné znamení, které při této svátosti duši vtisknuto bývá.

Co naznačuje balsám? Balsámem bývají někdy mazány mrtvolky, aby tak brzy neshnily. Mazání biřmovanec balsámem znamená tedy, že duše člověka bývá milostí, která se ve svátosti biřmování uděluje, zachována a zachráněna, by nepadla do hniloby hříchův. — Balsám dává se také na rány, protože mírní bolesti. Duch sv. ve svátosti biřmování hojí rány hříchem způsobené a bývá útechou v bolestech a v zármutcích. — Balsám líbezně voní; mazání balsámem naznačuje tedy také, že člověk má vydávati líbeznou vůni ctností, aby se Pánu Bohu libil.

Biřmovanec bývá sv. křížmem mazán na čele; tím se mu připomíná, že se za svou víru nemá nikdy styděti, nýbrž že ji má, když toho třeba, vždy veřejně přede všemi lidmi vyznávati. — Mazání děje se na způsob kříže proto, že biřmováním stává se křesťan bojovníkem ukřižovaného Spasitele, a že všechny milosti jediné skrze zásluhu Ježíše Krista ukřižovaného se nám udělují. — Biskup při tomto mazání říká slova: »N! Znamenám tě znamením kříže a posilňuji tě (biřmuji tě) křížmem spasení. Ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Amen.« — Pak dává biřmovanému lehký políček; tím se mu připomíná, že křesťan má býti hotov, pro víru v Krista Pána i nesnáze, posměch a pronásledování snášeti. Dávaje biřmovanému tento políček praví k němu biskup: »Pokoj budiž s tebou!« Aby však biřmovaný pokoj ten

vždy v sobě zachoval, jest se mu bedlivě varovati hříchu, jímž pokoj ten se ruší; jest mu tedy třeba, aby každému pokušení udatně odporoval, k čemuž také ve svátosti biřmování posilněn bývá.

Po uděleném biřmování stírá některý z přítomných kněží bavlnou, solí a chlebem s čela biřmovancova svaté křížmo, aby snad nějak zneuctěno nebylo. Za dob dřívějších dávala se biřmovaným okolo čela šatka, kterou nosili, pokud sv. křížmo neuschlo.

Když byl biskup všem biřmovancům svátosti biřmování udělil, vrací se k oltáři a modlí se opět nade všemi biřmovanými závěrečnou modlitbu, v nížto prosí, aby Duch sv. přebýval v srdcích jejich; uděliv jim pak požehnání, propouští je.

Den sv. biřmování mají biřmovanci svatě trávit; ale i napotom mají sobě častěji připomínati, jakých milostí tou svátostí dosáhli a jaké povinnosti na sebe vzali; mají se také ku konání povinností těchto častěji vzbuzovati, na př. ve výroční den sv. biřmování, v památní den Svatého, jehož jméno při sv. biřmování si zvolili, ve svátcích svatodušních, kdykoli obnovují křestní slib a při podobných příležitostech. Může se to státi těmito asi slovy: »Bože, děkuji Ti vroucně za milosti, jichžto jsi mi ve svátosti biřmování uděliti ráčil, a prosím Tě, abys mi byl vždy nápomocen, bych ve víře křesťanské až do smrti setrval a dle ní vždy život svůj spravoval.«

(Připravují-li se děti nebo i dospělí ku přijetí sv. biřmování, třeba je, jakož i rodiče a kmotry jejich upozorniti na některé zlořády, jakéž za příležitosti přijímání této svátosti se často vyskytují, a vystříhati je před nimi.)

§ 3. O nejsvětější Svátosti oltářní.

(Viz výklad mal. katech. str. 201.)

Kterak se proměňuje chléb a víno v tělo a v krev Krista Pána?

Chléb a víno proměňuje se v tělo a v krev Krista Pána, když kněz při mši sv. při proměňování říká nad chlebem slova Krista Pána: »Totof jest tělo mé!« a nad vínem slova Jeho: »Tentof jest kalich mé krve!« Slova tato působí, že chléb pak již není chlebem, ale tělem Krista Pána, a víno že není již vínem, ale krví Ježíše Krista; ale způsoby chleba a vína zůstávají i po této proměně nezměněny. Děje se to zázrakem Boží všemohoucnosti, jako kdysi v Káně Galilejské voda zázračně ve víno se proměnila.

[Podstata chleba a vína, (t. j. co chléb chlebem a co víno vínem činí) proměňuje se v podstatu těla a krve Krista Ježíše; ale způsoby chleba a vína se při tom nemění. — Ačkoli proměňování to jest tajemstvím, ačkoli chápati nemůžeme kterak se proměna ta děje, nesmíme o tom přece pochybovati; vždyť víme, že Bohu nic není nemožno. Věříme-li, že v nejsvětější Svátosti jest tělo a krev Krista Pána, ačkoli vidíme toliko způsoby chleba a vína, dokazujeme tím, že více věříme slovům Pána Ježíše, nežli smyslům svým; a touto vírou můžeme sobě získati zásluhy. — Zbožnému hraběti z Montfortu oznamoval jednoho dne kdosi, že v jistém kostele ve Svátosti oltářní viděti Krista Pána ve způsobu malého dítěte, a vybízel jej, aby se tam šel také podívat. Ale zbožný hrabě odpověděl: »Ať si tam jde, kdo nevěří, že Pán Ježíš ve Svátosti oltářní přítomen jest. Já věřím, jak církev sv. učí, a doufám, že za to dojdou tím větší slávy v nebesích.« — (Tak o tom vypravoval sv. král Ludvík IX. jednomu z přátel

svých. Srovnej také slova Krista Pána k apoštolu Tomáši: »Že jsi mne viděl, Tomáši, uvěřil jsi. Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili.«) Vždyť i v obecném životě dějí se mnohé věci, jichžto rozumem chápati nemůžeme. Víme na př., že byliny rostou, ale jak a čím se to děje, nevíme. Ke mnohým úkazům přírodním musíme víru přiložiti, ač nám jich rozumem postihnouti nelze; proč bychom tedy neměli věřiti, že Kristus Pán může proměnit chléb ve své tělo a víno ve svou krev? Čeho smysly chápati nedovedeme, o tom nás musí víra přesvědčiti. Smyslové mohou nás klamati. Dá-li se na př. rovná hůl do vody, zdá se nám, že jest zlomena, a přece tomu tak není; slunce zdá se nám býti jen malé a přece jest nesmírně veliké; zdá se, že se otáčí kolem země, a přece tomu tak není. A podobným způsobem mohou nás i jiní smyslové naši klamati; ale víra nemůže nás nikdy klamati.

Pravda tato vhodně se nám připomíná ve chvalozpěvu církevním: »Chval jazyku důstojného« (*Pange lingua gloriosi*), v němžto se zpívá:

»Slovo tělem učiněné, z chleba zas tělo činí;
Slovem z též moci předivné i víno v krev svou mění;
Nechť víra srdce věrné proti smyslům upevní.«

A dále:

»Stůj víra za rukojemství v smyslu nepostačení.«

A v církevním hymnu: »Chval Sione Spasitele.«
(*Lauda Sion Salvatorem*):

»Co nemůžeš srozuměti,
Okem tělesným viděti,
Věřit musíš křesťane,
Chceš-li se Bohu líbiti;
Víra musí nadstaviti,
Kde rozum nedosáhne.«]

Kterak jest pod způsobami chleba a vína v nej-
světější Svátosti oltární přítomno tělo Ježíše Krista, a
kterak přítomna jest Jeho krev?

Pod způsobami chleba jest živé tělo Ježíše
Krista, tedy i Jeho krev i Jeho duše přítomna;
pod způsobami vína jest nejen krev, ale i tělo
Ježíše Krista; Onť jest pod každou způsobou
a pod každou i nejmenší částkou každé způ-
soby, celý jakožto Bůh a člověk přítomen.

Pod způsobou chleba není tedy toliko tělo Krista
Pána a pod způsobou vína toliko krev Jeho. Ježíš Kristus
jest pod každou způsobou celý přítomen. V katechismu
se praví, že pod způsobou chleba jest živé tělo
Krista Pána přítomno. V živém těle musí však býti krev
a duše; pod způsobou chleba jest tedy také krev i duše
Krista Pána přítomna. Pod způsobou vína jest netoliko
krev Krista Pána přítomna, nýbrž i tělo Jeho; neboť
živá krev může býti toliko v živém těle.

Kristus Pán jest tedy pod každou způsobou pří-
tomen celý jakožto Bůh a člověk. Jak pod způsobou
chleba tak i pod způsobou vína jest tedy Ježíš Kristus
celý přítomen jakožto člověk, t. j. tělo, krev i duše
Jeho; ale pod každou způsobou jest také přítomen
jakožto Bůh, poněvadž božská přirozenost Jeho od té
doby, co člověkem se stal, nikdy již od přirozenosti
lidské odloučena nebyla.

Ale netoliko pod každou způsobou jest Kristus Pán
celý jakožto Bůh a člověk přítomen, nýbrž i pod
každou částkou těch způsob. (Srovnej zrcadlo. Byť i
na více malých kousků roztlučeno bylo, viděli bychom přece
v každém celou podobu svoji.) — Dělením způsoby nedělí
se Kristus Pán, Jenž vstav z mrtvých více neumírá; Onť
zůstává vždy v každé i sebe menší částce celý přítomen.

Vidíváte, že kněz po sv. přijímání při mši sv. sbírává pečlivě částčky, které snad ze sv. Hostie na oltáři zůstaly. A proč to činí? Proto, že Kristus Pán v každé i v nejmenší částce jest celý přítomen.

A co pak následuje z tohoto učení, že Ježíš Kristus jest v nejsvětější Svátosti oltářní celý jakožto Bůh a člověk přítomen?

Z toho následuje:

1. Že Kristu Ježíši v nejsvětější Svátosti oltářní klaněti se máme.

Klaníme-li se nejsvětější Svátosti oltářní, klaníme se samému Kristu Ježíši, který v této Svátosti i jakožto pravý Bůh přítomen jest. Proto vidíváte, že kněz, když byl při mši sv. proměnil chléb a víno v tělo a v krev Krista Pána, klekaje klaní se Kristu Pánu, Jenž na oltáři pod způsobami chleba a vína přítomen jest. Totéž mají také přítomní věřící činiti. — Ku klanění se Kristu Pánu v nejsvětější Svátosti přítomnému býváme také povzbuzováni církevním chvalozpěvem: »Chval jazyku důstojného,« ježž někdy slycháváte nebo také prozpěvujete, když se má udělovati požehnání velebnou Svátostí. Tu se mezi jiným zpívá:

»To tak veliké tajemství vzývejme nakloněni!«

Kdykoli se dává toto požehnání, máte se Kristu Pánu klaněti a Jeho prositi, aby vás také milostivě žehnal, jako žehnával ditky, jež matky jejich k Němu přinášivaly.

Ale netoliko o pozdvihování těla a krve Páně při mši svaté anebo když velebnou Svátostí požehnání se dává, máte Kristu Ježíši v nejsvětější Svátosti skrytému se klaněti. — Víte již, že velebná Svátost chová se vždy

ve svatostánku na oltáři; kdykoli tedy přijdete do chrámu Páně, máte se velebné Svátosti klaněti. Proto klekáte přišedše do kostela a říkáváte: »Pochválena budiž bez přestání, nejsvětější Svátosti oltářní.« A těmito nebo podobnými slovy máte také jdouce kolem kostela nebo když se velebná Svátost k nemocnému nese (když kněz jde s Pánem Bohem), nejsvětější Svátosti této úctu vzdávati. (Hrabě Rudolf z Habsburgu.)

Z učení katolické církve, že Kristus Pán pod každou způsobou ano i pod každou částkou způsobu té celý přítomen jest, následuje dále:

2. Že kdo Svátost oltářní jen pod jednou způsobou anebo také jen v nějaké částce Hostie svaté požívá, celého Ježíše Krista, t. j. jak tělo Jeho tak i Jeho krev přijímá.

Svatým apoštolům dával Kristus Pán při poslední večeři tělo a krev svou pod způsoby chleba a vína. To se však nyní neděje. Vidíváte, že kněz podává věřícím Krista Pána toliko pod způsobou chleba. Ale věřící přijímají přece také, jako sv. apoštolové při poslední večeři, tělo a krev Krista Pána, protože Ježíš Kristus pod každou způsobou celý přítomen jest. — Kněz přijímá však při mši sv., jako sv. apoštolové při poslední večeři, také pod obojí způsobou. To stává se proto, že mše sv. jest památkou a obnovováním krvavé oběti, kterou Kristus Pán na kříži dokonal, což právě se označuje tím, že způsoby chleba a vína odděleny bývají. Neslouží-li však kněz mši svatou a přistupuje-li ke stolu Páně, přijímá jen pod způsobou chleba, jako i ostatní věřící.

V prvních dobách církve přijímávali věřící také pod obojí způsobou; ale ne vždy. Čtemeť ve skutečích apoštolských, že scházivali se »k lámání chleba,« o kalichu

se zmínka neděje. A sám Kristus Pán mluví někdy také jen o chlebě; praví na př.: »Kdo jí chléb tento, živ bude na věky.« Nemocným nosívala se velebná Svátost také jen pod způsobou chleba, a v čas pronásledování křesťanů brávali sobě věřící velebnou Svátost pod způsobou chleba domů, aby v čas nebezpečí posilniti se mohli tělem Páně; také poustevníci, kteří byli daleko od chrámu vzdáleni, brávali s sebou na poušť velebnou Svátost jen pod způsobou chleba. V pozdějších dobách nařídila církev sv., aby všickni věřící, vyjma kněze mši sv. sloužícího, přijímali toliko pod způsobou chleba; a tak to nařídila z důležitých příčin. Církev sv. chtěla tím uchovati velebnou Svátost od zneuctění, které by se snadno státi mohlo, buďto rozlitím z kalicha, anebo tím, že by snad mnohý se štilil po jiném z téhož kalicha píti. Ustanovila to také proto, že ve mnohých krajinách vína se nedostává: že velebnou Svátost pod způsobou vína dlouho uschovati nelze, a že někteří lidé chuti a vůně vína snést nemohou. Mimo to chtěla také církev sv. tím potvrditi učení, že Kristus Pán pod každou způsobou celý přítomen jest. —

V katechismu se praví dále, že onen, jenž Svátost oltářní jen v některé částce svaté Hostie požívá, celého Ježíše Krista, t. j. jak tělo tak i krev Jeho přijímá. Někdy se stává, že ke stolu Páně přistupuje veliké množství věřících. Kdyby se tu nedostával potřebný počet sv. Hostií, může se každá Hostie rozdělit na více částí. Kdyby tu pak přijal i sebe menší částčku sv. Hostie, přijal by celého Krista Pána, tělo i krev Jeho. Vidíváte také, že kněz při mši sv. mívá větší Hostii; ale proto nepřijímá více, nežli ten, kdoby jen malou část sv. Hostie byl přijal; ke mši sv. bere se větší Hostie proto, aby ji věřící, když pozdvihována bývá, lépe viděli a aby ji kněz snadněji v rukou držeti mohl.

Z učení církve o přítomnosti Pána Ježíše pod způsoby chleba a vína následuje: .

3. Že Ježíš Kristus, dokud ty způsoby ztráveny nejsou, pod nimi vždy přítomen ostává.

Pokud ty způsoby mají podobu, chuť a vůni chleba a vína, dotud jest v nich Kristus Pán přítomen. Kdyby způsoby tyto nějak se zkazily, kdyby na př. způsob chleba přešla ve hnilobu, anebo způsob vína zkysala a proměnila se v ocet, přestal by Kristus Pán v nich býti přítomen. Přijal-li tedy někdo tělo Páně pod způsobem chleba, zůstává Kristus Pán v něm tak dlouho přítomen, dokud způsob chleba ztrávena není, pokud má totiž ještě podobu chleba. Byla-li způsob chleba ztrávena, nemá-li již podobu chleba, není tu již Svátosti oltářní, poněvadž se nedostává viditelného znamení, bez něhož Svátosti není.

[Předobrazem Svátosti oltářní byla manna, kterou Bůh posýlal s nebe lidu israelskému na poušti, a posvátní chlebové, kteří se pekli z mouky bělné. z jakéžto i hostie se připravují.]

Kdy a proč ustanovil Ježíš Kristus Svátost oltářní?

Ježíš Kristus Svátost oltářní při poslední večeři ustanovil, když se svými učeníky beránka velikonočního jedl.

Že Kristus Pán při poslední večeři ustanovil nejsvětější Svátost oltářní, jest vám již známo; víte také jakým způsobem se to stalo. (Viz výklad mal. katech. str. 113.)

Třebať vám tedy ještě věděti, proč ji Kristus Pán ustanovil.

Kristus Pán ustanovil tuto svátost:

1. Na památku svého umučení a smrti své.

Když Kristus Pán učeníkům svým podával tělo své pod způsobou chleba, řekl: »Totof jest tělo mé, které za vás vydáno bude« — (na kříži); — a podáváje jim krev svou pod způsobou vína, pravil: »Totof jest krev má, která za vás prolita bude,« — a pak ještě dodal: »To čiňte na mou památku.« Svatí apoštolové měli tedy na památku Krista Pána činiti totéž, co On byl činil při poslední večeři. Tenkrát počínalo již hořké utrpení Jeho; loučil se tu již se svými apoštoly, a chtěl jim, a všem věřícím, zůstaviti památku svého umučení a své smrti. Ustanovením této Svátosti dal nám Kristus Pán nejskvělejší důkaz lásky své. Onť věděl, že bude zrazen, mučen a usmrčen, a přece ještě ustanovil nejsvětější Svátost oltářní, aby s námi mohl zůstat po všechny časy.

Že tato nejsvětější Svátost na památku umučení a smrti Krista Pána ustanovena jest, dosvědčují také slova sv. Pavla: »Kdykoli budete chléb tento jísti a kalich pítí, smrt Páně budete zvěstovati, dokavadž nepřijde.«

Kristus Pán ustanovil Svátost oltářní:

2. Za pokrm duším věřících k životu věčnému.

Jako tělo potřebuje pokrmu, by nezahynulo, tak jest i duši naší třeba pokrmu nadpřirozeného. — Tento pokrm podává se duši naší ve Svátosti oltářní, tímto pokrmem bývá duše naše krmena k životu věčnému; proto se Svátost tato také nazývá »stolem Páně,« »pokrmem nebeským,« »chlebem andělským,« atd. Nazývá se také »večeří Páně« proto, že ji Kristus Pán při poslední večeři ustanovil.

Ve Svátosti této nabýváme milostí neskončených. Milost posvěcující se nám zde sice neuděluje; neboť Svátost oltářní jest svátostí živých, a proto musíme,

přistupujeme-li ke stolu Páně, ve stavu milosti býti; avšak tato milost se v nás tu rozmnožuje, život duchovní se v nás touto potravou zachovává a sílí. — Co působí tato svátost ještě? Býváme očistěni od všedních hříchů a uchováni od hříchů těžkých; zlé žádosti bývají v nás seslabeny; býváme posílněni a občerstveni, bychom proti nepříteli pekelnému bojovati a ku prospěchu duší svých neunavně pracovati mohli. Býváme spojeni s Kristem Pánem, Jenž sám praví: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm;« a konečně jest tato Svátost závdavkem života věčného, jak Kristus Pán sám praví (Jan 6.): »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, a já ho vzkřísím v den nejposlednější.« (O *sacrum convivium*.)

[Kristus Pán byl již dříve lidu přislíbil, že mu dá své tělo za pokrm. Když se jednoho dne od jezera tiberiadského ubíral na poušť, šel za Ním veliký zástup lidí, nebo viděli divy, které činil. Pán Ježíš vstoupil na horu, a seděl tam se svými učeníky. Když pak pozdvihl oči a spatřil veliký ten zástup, pravil k apoštolu Filipovi: »Odkud nakoupíme chlebě, by pojedli tito?« To však řekl zkoušeje ho toliko; neb sám věděl, co chtěl učiniti. Na to odpověděl Filip: »Za dvě stě peněz chlebě nestačí jim.« Tu pravil apoštol Ondřej: »Jestliž zde jeden pacholík, který má pět chlebě ječných a dvě ryby, ale což jest to pro tak mnohé?« Kristus Pán však rozkázal, aby lid se posadil; pak vzal chléb lámal a rozdával sedícím, a podobně i ryby, až se všickni nasýtili; (bylo pak tu jen mužů okolo pěti tisíců). Po té odebral se Kristus Pán do města Kafarnaum. Druhého dne na to přišel za Ním veliký zástup lidu, k němuž On řekl: »Amen, amen, pravím vám, hledáte mne ne proto, že jste viděli divy, ale že jste jedli z chlebě a nasyceni jste.«

Pak napomínal přítomné, aby nepečovali jen o pokrm, kterýž hyne, který člověka jen na čas sytí, ale by se starali více o pokrm, který zůstává k životu věčnému. — Když pak zástupové Pána Ježíše prosili, aby jim vždy takového chleba poskytoval, řekl jim: »Jáť jsem chléb života . . . Otcové vaši jedli na poušti mannu a zemřeli . . . Jáť jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sestoupil; bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky; a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest (jež vydám), za život světa.«

Když pak se židé mezi sebou hádali, kterak by jim mohl dáti tělo své k jezení, neřekl jim Pán Ježíš, že slovům Jeho dobře neporozuměli, nýbrž potvrdil znovu svůj výrok, že jim skutečně miní dáti tělo své za pokrm; praviti: »Amen, amen, pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti Jeho krve, nebudete míti v sobě života. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v den nejposlednější. Nebo tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.« — A co Kristus Pán tehdaž sliboval, splnil při poslední večeři ustanovením nejsvětější Svátosti.]

Ježto nám Kristus Pán v nejsvětější Svátosti nesčíslná dobrodíní prokazuje, měli bychom Jej často navštěvovati a Jemu svou lásku a vděčnost na jevo dávatí. Slyšely jste již dojista, m. d., že mnozí zbožní lidé ze všech končin světa konávají pouti do země, v nížto se božský Spasitel narodil a v nížto živ byl, že navštěvují ona místa, ježto přítomností svou posvětil, kde lidu tak mnoho dobrého prokazoval, kde trpěl a umřel. Nedají se ani nesnážemi a nebezpečenstvím pouti takové odstrašiti, nešetří potřebného nákladu ani dlouhého času, jehož k pouti té třeba. A s jakou úctou a vroucností

padávají pak tam na kolena a libávají tato božským Spasitelem posvěcená místa! A hle! m. d., v nejsvětější Svátosti oltářní jest Kristus Pán posud sám přítomen; tu přebývá ustavičně mezi námi a vzbuzuje nás sám, abychom tu ve všech potřebách a zármutcích svých pomoci a útěchy u Něho hledali. Tu přebývá toliko pod způsobou chleba, abychom s důvěrou a bez bázně k Němu se utíkati mohli. Kterak bychom Ho tedy neměli, často a rádi v nejsvětější Svátosti navštěvovati? Takovou návštěvu můžeme snadno beze všeho nákladu a beze všech obtíží a nebezpečností vykonati, a máme ji také často konati, abychom božskému Spasiteli svému za Jeho neskončená dobrodiní lásku a vděčnost svou projevíli. Svati a nábožní lidé navštěvovali povždy velmi rádi a s velikou vroucností nejsvětější Svátost oltářní a nabyli z navštěvování toho mnohých milostí pro duši a pro tělo.

Církev svatá vzbuzuje nás také, abychom Kristu Pánu, Jenž nám v nejsvětější Svátosti prokazuje tak mnohé milosti, vděčnost a lásku svou na jevo dávali. K tomu konci ustanovila také rozličné slavnosti a pobožnosti a schválila jisté spolky a bratrstva. Mezi slavnostmi těmito jest největší a nejkrásnější slavnost Božího Těla. (Viz výklad mal. katech. str. 116.)

K úctě Pána Ježíše v nejsvětější Svátosti ustanovena jest také slavnost nejsvětějšího Srdce Pána Ježíše, která se koná každoročně po skončené oktávě Božího Těla. Slavností touto vzbuzuje nás církev sv., abychom Kristu Pánu v nejsvětější Svátosti přítomnému hleděli aspoň nějakou náhradu učiniti za urážky, jichžto se Mu nezdá dostává i ve Svátosti neskončené lásky Jeho.

Mezi pobožnostmi k nejsvětější Svátosti vyniká zvláště pobožnost čtyřicetihodinná, při nížto velebná

Svátost na oltáři ve skvostné schránce (monstranci) veřejně vystavena bývá.

Ale i při jiných příležitostech bývá velebná Svátost veřejně vystavena, na př. v Božím hrobě, někdy při mši svaté a při odpoledních službách Božích. Někdy bývá i mimo slavnost Božího Těla v průvodu nošena, na př. při slavnosti vzkříšení Páně. V jisté doby vystavuje se také po několik hodin, aby věřící ve zvláštních nějakých potřebách s větší pobožností Boha o pomoc prosili, nebo Jej tím vroucněji oslavovali, Jemu díky vzdávali, anebo aby napravili aspoň poněkud urážky, které božskému Spasiteli v této Svátosti nezřídka činěny bývají.

Ku spolkům, které k uctění nejsvětější Svátosti směřují, přináleží zvláště spolek »ustavičného se klanění nejsvětější Svátosti,« a »bratrstvo k úctě nejsvětějšího Srdce Páně.« (Účel a stanovy spolků těchto. Odpustky, ježto údobé získati mohou.)

K úctě velebné Svátosti má nás také vzbuzovati tak zvané věčné světlo, hořící před oltářem, na němžto velebná Svátost ve svatostánku se chová. Světlem tímto, které dnem i nocí hořeti má, připomíná nám církev sv. lásku Pána Ježíše a naše povinnosti k Němu. Světlo to zobrazuje totiž Pána Ježíše, Jenž jest světlo světa, a zároveň označuje i oheň lásky, jakýž v srdcích našich vždy hořeti má.

Neskončenou lásku prokázal nám Kristus Pán tím, že velebnou Svátost ustanovil a že nám dovolil, abychom Jej v této Svátosti navštěvovali a pomoci u Něho hledali. Ale láska Jeho jeví se ještě zřejměji v tom, že nám dovoluje, bychom Jej v ní přijímali, ano že nám to ukládá za povinnost.

O povinnosti této poučuje nás katechismus slovy:

Jsme povinni Svátost oltářní přijímati, poněvadž to Ježíš Kristus zřetelně poručil a ji ustanovil, abychom jí k životu věčnému krmení byli.

Kterými slovy naporučil Kristus Pán, bychom nejsvětější Svátost přijímali? Naporučil to slovy: »Nedudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete v sobě míti života.« A při poslední večeři pravil k apoštolům: »Jezte (píte) z něho všichni!« a »To čiňte na mou památku!« — A co měli činiti apoštolové a nástupcové jejich? Měli činiti, co byl Kristus Pán činil; měli tedy chléb a víno v tělo a krev Krista Pána na památku Jeho utrpení a smrti proměňovati a věřícím podávati; jest tedy povinností věřících, aby tělo a krev Krista Pána přijímali. Ale kdyby to ani nebylo poručeno, musil by přece každý, kdo život duše své zachovati žádá, tento duchovní pokrm přijímati, ježto bez něho duši k životu věčnému zachovati nelze.

A kdy jsme povinni velebnou Svátost přijímati? Kristus Pán nenařídil, kdy a jak často máme tělo a krev Jeho přijímati; ale církev sv. to nařídila.

Dle tohoto nařízení církve pod těžkým hříchem povinni jsme Svátost oltářní nejméně jednou v roce a to sice v čas velikonoční přijímati.

Kdoby ani v čas velikonoční nejsvětější Svátosti nepřijal, ač by ji přijmouti mohl, dopustil by se těžkého hříchu. Ale proč máme ku stolu Páně přistupovati právě v čas velikonoční? Proto že Kristus Pán, jak již podotknuto, právě v čas ten nejsvětější Svátost ustanovil. Židé připomínali sobě v čas velikonoční

své vysvobození z Egypta a jídávali beránka velikonočního. Podobně máme i my v čas velikonoční vykoupení své sobě připomínati a beránka nového zákona požívati. K tomu nás také církev sv. po celý svatopostní čas připravuje. V čas velikonoční nám chce také připomenouti, že jako Kristus Pán z mrtvých vstal, máme i my ze hrobu hříchů svých povstati k novému životu.

Máme-li pak Svátost tuto také ještě v jiné časy přijímati?

Máme velebnou Svátost také přijmouti v čas nebezpečnosti smrti, poněvadž jest potravou k věčnému spasení.

Chce-li někdo vydati se na dalekou cestu, připravuje se k tomu a zaopatří se potřebnou potravou na cestu. Umírající vydává se též na dalekou cestu, na cestu ku věčnosti; proto má se také na tuto cestu připraviti, a posílniti se hodným přijetím nejsvětější Svátosti oltářní. Jak velice Svátost tato sílí, předobrazeno bylo již ve starém zákoně. Prorok Eliáš přišel jednou, jsa na útěku před Achabem, na poušť, a tam ve stínu jalovce usnul. Tu přišel anděl, probudil ho a pravil k němu: »Vstaň a pojez!« Eliáš neměl potrawy s sebou, ale když se ohlédnul, viděl u hlavy své podpopelný chléb a nádobu s vodou. I požil pokrmu a nápoje a usnul opět. Anděl Hospodinův po druhé se navrátil a řekl jemu: »Vstaň, pojez, nebo dlouhou ještě cestu máš před sebou!« Eliáš vstal, požil opět pokrmů a nápoje — a písmo sv. praví, že posílněn tímto pokrmem šel čtyřiceti dnův a čtyřiceti nocí, až na horu Boží Horeb. Jako byl Eliáš pokrmem a nápojem, který mu přinesl anděl, posílněn, že tak dlouhou cestu vykonati mohl; tak býváme i my pokrmem andělským, který se nám podává v nejsvětější

Svátosti oltární, posilnění, abychom dalekou cestu ku věčnosti šťastně mohli vykonati.

Ačkoli církev sv. jen nařídila, aby věřící aspoň jednou v roce velebnou Svátost přijímali, žádá přece, aby častěji ke stolu Páně přistupovali. V katechismu se praví: »Jest také žádost církve, aby ji (nejsvětější Svátost) věřící její častěji v roce přijímali, poněvadž jest pravým, duchovním pokrmem duší lidských.

Příkázání církevní, dle něhož každý katolický křesťan aspoň jednou v roce a to v čas velikonoční ke stolu Páně přistoupiti má, dáno jest toliko pro vlažné křesťany. První křesťané přijímávali velebnou Svátost velmi často, a rovněž tak to činívali zbožní křesťané i později. Když pak napotom mnozí se stali vlažnými a zřídka ke stolu Páně přistupovali, neb snad i docela toho zanedbávali, dala církev sv. příkázání, aby věřící aspoň jednou v roce Svátost oltární přijímali. Avšak církev sv., jako dobrá matka naše si přeje, by věřící tělo Páně častěji přijímali, poněvadž jest pravým pokrmem duší lidských, které by bez něho věčně zahynuly, jako hyne tělo bez pokrmu tělesného.

a) O přípravě k hodnému přijímání této Svátosti.

V nejsvětější Svátosti oltární udělují se nám veliké milosti. (Které jsou to?) Ale ne každý stává se jich účastným; mnozí přistupují ke stolu Páně, ale nedosahují milostí, které se tu udělují, ano dopouštějí se ještě nad to těžkého hříchu, poněvadž Svátost tu nehodně přijímají. Nehodně přijímá, kdo přistupuje ke stolu Páně maje svědomí poskvrněné nějakým těžkým hříchem. Kdo

ve stavu takovém tělo Páně přijímá, dopouští se svato-
krádeže, poněvadž Svátost oltářní zneuctívá. Nehodné
přijímání působí právě opak hodného přijímání. (Jakých
milostí nabývá, kdo hodně přijímá tělo Páně? Co tedy působí
nehodné přijímání?) •

[Kdo nehodně přijímá, podobá se Jidášovi, který Pána
a Mistra svého zradil políbením; takový člověk jedná
rovně tak opovážlivě jako oni židé, kteří v domě Pilátově
volali: »Krev jeho na nás i na naše syny!« — Svatý
apoštol národů praví: »Kdo jí a pije nehodně, odsouzení
sobě jí a pije, proto že nerozsuzuje těla Páně.« Tím
chtěl apoštol tento říci, že nehodným přijímáním odsuzuje
člověk sama sebe k záhubě věčné, poněvadž nečiní
rozdíl mezi chlebem, který s nebe sstoupil, a mezi
chlebem obyčejným. Jako archa úmluvy, předobraz to
Svátosti oltářní, byla lidu israelskému ku požehnání,
Filistinským pak ku zkáze, tak jest to i se Svátostí
oltářní. Ke stolu Páně přistupují, jak dí sv. Tomáš
Akvinský, dobří i zlí, ale pokrm nebeský, jež tu při-
jímají, bývá dobrým k životu věčnému, zlým pak ku
věčnému zahynutí. (Srovnej také sloup oblakový. Lidu
israelskému poskytoval na cestě do země zaslíbené světlo,
kdežto lidu egyptskému světlo zastiňoval.)

Nehodným přijímáním obrací člověk to, co mu ke
spáse býti má, ku věčné záhubě své. Nehodně při-
jímající trestává Bůh často zaslepeností ducha, hryzením
svědomí, zatvrzelostí srdce, zoufanlivostí, někdy také
náhlou smrtí a rozličnými časnými tresty. Proto napomíná
sv. apoštol Pavel: »Zkusiž sám sebe člověk, a tak z toho
chleba jez a z kalicha pij!« |

Co musíme činiti, chceme-li velebnou Svátost oltářní
hodně přijmouti?

Chceme-li velebnou Svátost oltářní hodně přijmouti, musíme se k tomu dobře připraviti.

Když zbožný král David chtěl v Jerusalemě Hospodinu chrám vystavěti, pravil: »Veliké jest to dílo; nebo nestaví se zde příbytek pro člověka, nýbrž pro samého Boha.« — I my máme, m. d., chtějíce přijímati velebnou Svátost oltářní připraviti v srdcích svých příbytek ne pro člověka, nýbrž pro samého Boha, Jenž v nejsvětější Svátosti k nám má zavítati. Chceme-li Ho tedy hodně přijmouti, musíme se dobře k tomu připraviti.

Kolikerá jest příprava k hodnému přijímání velebné Svátosti?

Příprava, které třeba jest k hodnému přijímání velebné Svátosti oltářní jest dvojí: jedna se týká duše, druhá těla.

V čem pak záleží příprava duše se týkající?

Příprava duše se týkající záleží v čistotě svědomí a v pobožnosti srdce.

Připravujíce se ke svatému přijímání máme především hleděti, abychom měli čisté svědomí. — A co pak jest to, míti čisté svědomí?

Čisté svědomí míti jest, aspoň bez těžkých hříchů býti, to jest, ve stavu posvěcující milosti Boží se nalézati.

Praví se, že máme býti aspoň bez těžkých hříchů; nebo těžkými hříchy pozbýváme posvěcující milosti Boží. Všední hříchy nezbavují nás této milosti. Kdo tedy toliko všedními hříchy poskvrněn jsa ke stolu Páně přistupuje, nepřijímá nehodně; ale nenabývá přece tolik milostí, jako jiný, jenž jest prost i všedních

hříchů; máme se tedy snažiti, bychom i od všedních hříchů se očistili, chceme-li ze svatého přijímání více milostí nabyti.

I Kristus Pán umýval apoštolům svým nohy, nežli jim při poslední večeři tělo své a krev svou podával. Ruce sobě apoštolové dle zákona Mojžíšova umyli již před večeří; nyní jim Kristus Pán umýval ještě i nohy, by také od prachu, který snad na nohou jejich se usadil, očistěni byli. Dle učení svatých otců naznačuje toto umývání nohou vyšší stupeň čistoty, jižto k hodnému přijímání Svátosti oltářní třeba.

Co by však musil činiti, kdo by svědomí své byl poskvrnil těžkým hříchem a chtěl přistoupiti ke stolu Páně?

Kdo, chtěje přijímati velebnou Svátost, nemá čistého svědomí, musí napřed ve svátosti pokání ze svých hříchů se očistiti. (Podobenství o svatbě, již král připravil synu svému.)

Příprava duše se týkající záleží dále v pobožnosti srdce. Když jsme své svědomí očistili, nesmíme na tom přestávati, nýbrž musíme ještě hleděti, abychom srdce své také ozdobili. Když někdo očekává vzácného hosta, vyčistí napřed obydlí a pak hledí, aby je co nejlépe okrášlil a vyzdobil. opatruje ho potřebným náradím, obrazy, květinami atd. V nejsvětější Svátosti oltářní k nám přichází host nejvzácnější. Není tedy na tom dosti, abychom jen svědomí své od hříchů očistili, nýbrž musíme také duši svou ozdobiti rozličnými ctnostmi. I srdce své můžeme jistým způsobem rozličnými obrazy a květinami ozdobiti, když se totiž cvičíme v konání ctností, jimiž ten který svatý vynikal; na př. kdo se cvičí v čistotě, má takřka duši svou ozdobenu obrazem svatého Aloisia, sv. Stanislava, sv. Anežky atd.; kdo se cvičí v mírnosti, jest takřka ozdoben obrazem svatého Františka Saleského atd. (I květinami označují se rozličné ctnosti.)

Především máme srdce své zdobiti obrazem božského Spasitele a blahoslavené Matky Jeho. To se stane, budeme-li se spravovati příkladem Spasitele svého a budeme-li věrně následovati blahoslavené Matky Jeho v konání ctností, jiniž ona Bohu se zalíbila.

Ve kterých ctnostech zvláště pobožnost srdce záleží, učí nás katechismus slovy:

Pobožnost srdce záleží:

1. Ve vzbuzování víry, naděje a lásky.

Bez víry nelze líbiti se Bohu. Kristus Pán žádal od těch, ježto chtěl buďto na duši nebo na těle uzdraviti, vždy víry. (Doufej, víra tvá tebe uzdravila.) Neméně potřebny jsou také naděje a láska. Tyto ctnosti máme tedy vzbuzovati. Může se to v krátce státi asi následujícími slovy:

»Božský Spasiteli můj! Věřím pevně všecko, co jsi učil; zvláště pak věřím, že zde ve Svátosti oltářní přítomen jsi. Věřím to, poněvadž jsi věčná pravda, která klamati nemůže. Rozmnož víru mou!«

»Doufám v Tebe, Pane Ježíši; doufám, že mi udělíš všech potřebných milostí; doufám to, poněvadž jsi všemohoucí, ve slibech svých věrný, neskončeně dobrotivý a milosrdný. V naději této utvrzuje mne láska, jižto mi právě tím prokazuješ, že chceš do srdce mého vstoupiti. Posilniž tuto naději mou!«

»Miluji Tě, Pane Ježíši, z celého srdce, poněvadž vši lásky hoden jsi. Ty's z lásky ke mně i život obětoval; i já chci Tobě živ býti i umříti. Rozniť lásku mou!«

Pobožnost srdce záleží:

2. Ve klanění se nejsvětější Svátosti oltářní.

Navštíví-li nás nějaký vznešený host, prokazujeme mu dojista příslušnou úctu. Podobně máme i Kristu

Pánu, když k nám v nejsvětější Svátosti přichází, vzdávati úctu božskou, máme se Mu klaněti. Můžemeť to učiniti těmito nebo podobnými slovy:

»Ó, Pane Ježíši, Jenž zde v této Svátosti přítomen jsi, klaním se Tobě jakožto Bohu a Spasiteli svému!«

Pobožnost srdce záleží:

3. Ve vděčném sobě připomínání smrti Ježíše Krista, na jejížto památku tato Svátost ustanovena a jí požívati nařízeno jest.

Tato Svátost byla také ustanovena na památku smrti Pána Ježíše, a k tomu účelu se také požívání její nařizuje; proto máme přistupující ke stolu Páně smrt Pána Ježíše sobě připomínati; a máme to činiti vděčně. Spatří-li hodné dítě nějakou památku po rodičích, připomíná sobě vděčně lásku, jakou k němu za živa měli. Ve Svátosti oltářní zůstavil nám Kristus Pán památku svého umučení a své smrti; máme sobě proto smrt Krista Pána vděčně připomínati; máme Kristu Pánu za Jeho neskončenou lásku děkovati, kterou nám prokázal, že pro nás i smrt kříže podstoupil, aby nás zachránil od záhuby věčné. Ale tuto svou vděčnost máme také skutky svými na jevo dávat, což se stane, když příkladem a učením Krista Pána se spravovati a o to pečovati budeme, by smrt Jeho na nás nebyla zmařena.

Pobožnost srdce záleží:

4. V pokoře a v konání jiných křesťanských ctností, zvláště pak v lásce k bližnímu.

V pokoře se máme cvičiti a k tomu konci sobě připomínati pokoru Krista Pána, který se tak velice ponížil, že se stal člověkem a že za nás ohavnou smrt kříže podstoupil. Chtějíce v pokoře se cvičiti, můžeme

srdcem neb i ústy takto asi říci: »Pane Ježíši! já ubohý hříšník nejsem hoden, abys vešel do srdce mého, ale Ty mne můžeš očistit!«

Mimo to máme také ještě v jiných křesťanských ctnostech se cvičiti, na př. v trpělivosti, snášenlivosti, poslušnosti atd., obzvláště pak v lásce k bližnímu. Můžeme-li někomu v nějaké potřebě pomoci, nějakou službu někomu prokázati, máme to rádi učiniti; urazil-li nás někdo, máme mu ze srdce odpustiti, a jestliže jsme sami někoho urazili, máme ho za odpuštění prositi, s nepřátely se smířiti atd.

Ku konání těchto ctností můžeme se povzbuzovati následujícími otázkami: *a)* Kdo ke mně přichází? *b)* Ke komu přichází Pán Ježíš? *c)* Proč ke mně přichází?

a) Kdo ke mně přichází? — V nejsv. Svátosti přichází ke mně Bůh a Spasitel můj. Ačkoli Ho vidím jen pod způsobou chleba, vyznávám přece, že jest pod způsobou touto přítomen Pán a Bůh můj. (*Víra.*)

b) Ke komu přichází Pán Ježíš? Tento mocný král nebes i země přichází ke mně bídnému hříšníkovi, který Jej tak často urážím a Jeho lásky tak nehoden jsem. Jak bych tedy neměl volati se sv. apoštolem Petrem: »Odejdi ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný!« Ale lituji svých provinění a slibuji, že budu hleděti, abych nekonečné lásky Tvé hodnějším se stal. (*Pokora.*)

c) Proč ke mně přichází Pán Ježíš? Proto, že mne miluje, že mne chce věčně spasiti. Kterak bych tedy neměl naději svou v Něho skládati, kterak bych neměl s důvěrou očekávati, že mi všech ku spasení potřebných milostí udělí, kterak bych Ho neměl milovati a připomínati sobě, jaké bolesti a muky, jak hořkou smrt

za mne podstoupil, aby mne od věčné smrti vysvobodil. Z lásky k Tobě, ó Pane Ježíši, chci i bližního svého milovati a ve ctnostech, kterým jsi nás příkladem i slovy svými učil, bedlivě se cvičiti. (Naděje, vděčnost, láska k Bohu a bližnímu, konání jiných křesťanských ctností.)

V těchto a podobných ctnostech máme se tedy cvičiti, abychom s pobožným srdcem ke stolu Páně mohli přistoupiti; zvláště u večer před sv. přijímáním máme se připravovati modlitbou, nábožným čtením a rozjímáním a máme se varovati všelikých zábav, byť i jinak dovolených, které by nám k roztržitosti příčinu dáti mohly.

Ale i vzhledem k tělu potřebí náležitě přípravy k hodnému přijetí Svátosti oltářní.

Kterak se máme připravovati vzhledem těla, abychom velebnou Svátost oltářní hodně přijali?

Abychom velebnou Svátost hodně přijali, máme kromě nebezpečné nemoci:

1. Ode dvanácté půlnoční hodiny lačni býti, to jest, nemáme jísti ani píti.

Kdo chce přistoupiti ke stolu Páně, musí býti lačný, nesmí tedy od dvanácté hodiny předcházející noci ničeho jísti ani píti. Večer před přijímáním může jak obyčejně se nasytiti, ale pak již ničeho nejísti ani nepíti. Proč to sv. církev ustanovila? Ve dřívějších dobách to předepsáno nebylo, ale později církev sv. nařídila, aby před sv. přijímáním ničeho se nepožívalo; vyžadujeť toho též slušnost, bychom dali přednost pokrmu nebeskému.

(Kdyby někdo proti své vůli ráno něco polknul, na př. kapku vody při umývání, směl by přece ještě téhož dne jíti ke stolu Páně; ne však, kdyby v zapomenlivosti byl něco snědl nebo se napil.)

V katech. se praví, že přijímající má býti lačný a že kromě nebezpečné nemoci nemá jísti ani píti; kdyby tedy někdo byl těžce nemocen a dal se zaopatřiti svátostmi umírajících, mohl by, kdyby i lačen nebyl, tělo Páně přijmouti.

2. Máme ve slušném oděvu a s největší uctivostí ke stolu Páně přistupovati.

Chce-li někdo jíti k nějaké vznešené osobě, očistí a uspořádá si jistě svůj oděv; nedbalost v oděvu byla by znamením, že si osoby té neváží. Podobně má také činiti, kdo se blížíti chce nejvyššímu Pánu nebes a země. Není sice třeba, aby měl oděv skvostný; toho sobě každý zaopatřiti nemůže, a oděv příliš nádherný prozrazuje často marnivost. Ale o to má každý pečovati, aby byl slušně přioděn a, pokud možno, očistěn.

Pak máme přistoupiti ke stolu Páně s největší uctivostí. Také zevně máme slušně a uctivě se chovati (nemáte tedy s nikým šeptati, nemáte se ohlížeti, předbíhati atd.). Máte ruce sepnouti, oči sklopiti a s největší pokorou a vážností ke stolu Páně se ubírat.

b) O tom, co činiti máme, přijímající velebnou Svátost oltářní.

Co máme činiti, když před přijímáním konfiteor neb obecná zpověď se říká?

Když před přijímáním konfiteor, to jest obecná zpověď, se říká, máme ještě jednou lítost nad svými hříchy vzbuditi.

Když věřící mají přistoupiti ke stolu Páně, dává ministrant zvonkem znamení; tu jdou, kdož přijímati chtějí, k oltáři nebo ku zábradlí (mřížce), kde se velebná Svátost

obyčejně podává. Pak se ministrant modlí konfiteor, t. j. zpověď obecnou. Co jest zpověď obecná? Když hříšník ve sv. zpovědi jednotlivé hříchy na sebe žaluje, tu vyznává se soukromě ze svých hříchů knězi. Tato zpověď nazývá se soukromná. — Říká-li však ministrant ve jménu těch, kteří ke stolu Páně přistupují, konfiteor, tu již se neuvádějí jednotlivé hříchy; věřící vyznávají toliko ústy ministranta, že jsou lidé hříšní; při tom mají hříchů svých litovati. V katech. se praví, že mají ještě jednou lítost nade hříchy vzbuditi; museliť již dříve také lítost vzbuzovati, obzvláště před zpovědí a pak po zpovědi, nežli jim zpovědník dal rozhřešení; tu pak to mají opět činiti. Když se ministrant pomodlil konfiteor, obrací se kněz k lidu, modlí se zvláště nad těmi, kteří přijímati chtějí, aby jim Bůh hříchy jejich odpustil, aby se nad nimi smiloval a k životu věčnému je přivésti ráčil; při tom dělá nad nimi kříž. Pak se opět obrací k oltáři, bere z nádoby, ve které se uschovávají sv. hostie (ciborium), jednu hostii do pravé ruky a obrátiv se ukazuje ji lidu. —

Co máme činiti, když kněz lidu sv. hostii ukazuje?

Když kněz lidu sv. hostii ukazuje, máme se jí pokorně klaněti a bijíce se v prsy říkati: »Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem, a uzdravena bude duše má.«

Kněz říká slova: »Ecce, Agnus Dei . . .« To jsou ona známá slova, jež sv. Jan Křtitel o Kristu Pánu pronesl: »Ejhle, Beránek Boží, Jenž snímá hříchy světa.« Kdo pak se tu nazývá beránkem? Kristus Pán, který v nejsvětější Svátosti skutečně přítomen jest. Onť jest pravý beránek, proto že za naše hříchy jako tichý beránek se obětoval. Slova ta nám připomínají, že Kristus Pán k nám přichází jako tichý beránek, nikoli pak jako

přísný soudce; ale máme si zároveň připomenouti, že tento tichý beránek přijde kdysi jako přísný soudce soudit živých i mrtvých, spravedlivých i nespravedlivých, a že pak i ty přísně trestati bude, kteří Jeho tělo v nejsvětější Svátosti nehodně přijímali. — Při sv. přijímání přichází Kristus Pán jako tichý beránek; chcete-li tohoto tichého beránka hodně přjmouti, musíte ze srdcí svých všeliký hněv vypuditi a s nepřátely se smířiti.

Pak říká kněz třikráte: »Domine non sum dignus,« t. j. »Pane, nejsem hoden . . .« a při tom mají věřící, obzvláště pak ti, jižto přistupují ke stolu Páně, v prsy se bítí a říkati: »Pane, nejsem hoden« atd. Slova ta připomínají setníka, o kterém nám sv. evangelium vypravuje, že jednou přišel ke Kristu Pánu a prosil Ho, aby služebníka jeho uzdravil. Kristus Pán pravil: »Přijdu a uzdravím jej.« Setník však odpověděl: »Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdraven bude služebník můj.« Tato slova i my tedy říkáme přistupující ke stolu Páně; tím chceme říci, že nejsme tak velikých milostí hodni, že jsme bídní hříšníci.

I tato slova nám připomínají, co obzvláště při svatém přijímání rozjímati a ve kterých ctnostech se cvičiti máme.

Říkáme předně: »Pane!« Kdo jest tento Pán? Jest to Ježíš Kristus. Pán nebes i země, pravý Bůh. Jenž k nám pod způsobou chleba přichází; proto máme tu opět vzbuditi víru, a Kristu Pánu v nejsvětější Svátosti se klaněti. Máme se také tázati: Proč ke mně Pán můj přichází? Přichází, aby mne občerstvil a nasýtil svým tělem; máme rozjímati neskončenou lásku Jeho a tím zase lásku a naději v sobě vzbuzovati.

Dále říkáme: »Nejsem hoden.« Tak veliké milosti nejsme nikdy hodni, proto že často hřešíme; a byť

bychom ani nejmenšího hříchu na sobě neměli, přece bychom nebyli hodni této veliké milosti, jižto ani andělé účastni nejsou. Sv. Alois připravoval se pokaždé tři dni k hodnému přijmutí nejsvětější Svátosti, a přece vždy pokorně vyznával, že nehoden jest tak veliké milosti.

Dále prosíme: »Toliko rei slovem a uzdravena bude duše má.« Jsme nehodni tak veliké milosti; ale Kristus Pán může jediným slovem duši naši očistiti a uzdraviti. Kdyby se stalo, že by někdo, říkáje slova: »Pane, nejsem . . .«, se upamatoval, že svědomí jeho tíží nějaký těžký hřích, neměl by ke stolu Páně přistupovati, ale měl by se napřed svátosti pokání ze hříchu toho očistiti. Kdyby toho však již snadno nemohl učiniti, musel by aspoň dokonalou lítost nade hříchy svými vzbuditi a učiniti předsevzetí, že se vyzpovídá; pak by mohl tělo Páně přijmouti; neboť dokonalou lítostí dosáhl by odpuštění hříchův a nepřijímal by nehodně.

Když byl kněz slova: »Pane, nejsem . . .« třikráte pronesl, sestupuje ku věřícím, kteří přijímati chtějí, a podává každému svatou Hostii říkáje při tom: »Tělo Pána našeho Ježíše Krista zachovejž duši tvou k životu věčnému.« I přijímající mohou při tom v duchu se modliti: »Tělo Pána našeho Ježíše Krista zachovejž duši mou k životu věčnému!«

Co činíme, přijímající svatou Hostii?

Přijímající Hostii svatou, otvíráme slušně ústa, klademe jazyk na dolní rty, běřeme před sebe bílou rouchu, jestli před rukama jest, a požíváme Hostii svatou beze všeho žvýkání a bez dalšího v ústech zadržování.

Máme tedy »slušně ústa otevřítí,« t. j. ne mnoho ani ne málo. Jazyk se klade na dolní ret, aby kněz Hostii sv. naň položití mohl. Hlava se má při tom po-

někud pozvednouti, ale oči sluší sklopiti; je-li přichystána nějaká bílá rouška, bere ji přijímající před sebe; není-li ji, dávají se pod ústa modlitební knížky, aby snad svatá Hostie dolů nespadla. Sv. Hostie nesmí se dlouho v ústech zadržovati aneb dokonce žvýkati. Kdyby se někomu přilepila na podnebí, nesmí ji prstem odlepovati, nýbrž jen jazykem, aneb kdyby se mu to jazykem nepovedlo, může jíti do sakristie a kostelníka o trochu vody žádati. Kdo již sv. Hostii přijal, nemá ihned vstávati, nýbrž poněkud čekati, až také vedle klečící velebnou Svátost přijal, a pak teprve slušně odstoupiti. (To vše třeba dětem častěji ukázati a připomenouti.)

c) O tom, co po svatém přijímání činiti máme.

Po svatém přijímání nesluší se hned z kostela odcházeti, jak se to někdy stává. Co máme činiti po svatém přijímání, učí katechismus těmito slovy:

Po svatém přijímání máme:

1. Kristu Ježíši za neskončenou milost děkovati, kterou nám tím prokázal, že k nám přijíti ráčil.

Kdyby nás nějaký vznešený pán navštívil nebo ke stolu svému pozval, jistě bychom mu děkovali za velikou česť, kterou nám návštěvou svou nebo pozváním svým prokázal. Ve sv. přijímání však sám Kristus Pán k nám přichází, sám nás zve ke stolu svému. Kterak bychom Jemu neměli za milost tu vzdávati vroucí díky! A proč k nám přichází Kristus Pán, nebo proč nás zve ke stolu svému? Aby nás nebeským pokrmem nasýtil a rozličnými milostmi nás obdařil. Žebrák děkuje

za almužnu sebe nepatrnější. Ve sv. přijímání dává nám Kristus Pán své tělo k požívání a uděluje nám neskončených milostí. Jaké nevděčnosti bychom se tedy dopustili, kdybychom Jemu za to ani díků nevzdali, a vstavše od stolu Jeho hned z kostela odcházeli! [Jak veliká by nevděčnost taková byla, poznáte snadno z toho, co vám zde chci vypravovati. Alfons, král španělský, měl na svém dvoře dle obyčeje tehdejší doby mnoho mladíků z nejpřednějších rodin šlechtických. Alfons, jenž byl velmi nábožný, dověděl se, že mladíci tito ani před jídlem ani po jídle se nemodlivají. Jednoho dne pozval jich král ke svému stolu. Mladíci dostavili se s radostí v určitou hodinu k obědu. Když král pokynul, posadili se všichni ke stolu bez modlitby, jižto i král tentokráte zúmyslně opominul. Mezi obědem vstoupil do světnice, v nížto se jedlo, z nenadáni jakýsi žebrák; posadiv se bez okolků ke stolu, jedl a pil dle libosti, ani slova neříkaje. Mladíci hleděli udivení hned na žebráka, hned na krále a čekali, že král dá dojista rozkaz, aby nezvaný host ten vyveden byl. Ale král, jenž se byl sám již se žebrákem dříve domluvil a jemu, jak se chovati má, nařídil, pohlížel pokojně na něho. Když se byl žebrák najedl a napil, vstal a odešel, ani slova nepromluviv. Vida Alfons, že mladíci jednání žebrákovu se diví, tázal se jich: Jak se vám líbí žebrák ten? Všickni volali: To jest člověk nevzdělaný a nestydatý! Ale král povstav, pravil vážným hlasem: Tomuto žebráku podobáte se i vy. Každodenně sedáte ke stolu krále nebeského bez modlitby a odcházíte zase bez modlitby. Styďte se a pamatujte vždy na toto poučení! — Od toho dne nezanedbávali již mladíci ti modlitby před jídlem a po jídle.]

Nemodliti se před jídlem a po jídle, neděkovati Pánu Bohu za Jeho dary, jest zajisté veliká nevděčnost.

Ale mnohem větší nevděčností jest, odchází-li kdo po sv. přijímání hned z kostela, nepoděkovav ani Králi králův, u Jehož stolu duše jeho nasycena byla. (Nevděčnost devíti malomocných.)

Po sv. přijímání máme:

2. Jemu (Kristu Ježíši) v pokoře se klaněti.

Kristus Pán jest v nejsvětější Svátosti přítomen jako pravý Bůh; máme se Mu tedy pokorně klaněti.

3. Máme Jemu se obětovati.

Kristus Pán obětoval se za nás na kříži, a až podnes obětuje se při mši svaté; i ve svatém přijímání se nám zcela obětuje a vchází do našeho srdce. Proto se Mu máme též obětovati; máme Mu obětovati své srdce, myšlenky, přání, slova a skutky svoje, máme sobě umíniti, že vše ke cti a chvále Boží činiti chceme, ano že hotovi jsme, i život svůj Mu obětovati, kdyby toho žádal.

4. Máme Jeho prositi, aby se svou milostí v nás stále zůstal.

Jakožto Bůh a člověk zůstává Kristus Pán v nás po sv. přijímání, dokud způsoby chleba nejsou v nás ztráveny; ale máme Ho prositi, by také napotom se svou milostí stále v nás zůstával.

5. Máme víru, naději a lásku vzbuzovati a všecka učiněná dobrá předsevzetí obnovovati.

Když jsme se připravovali ke sv. přijímání, musili jsme si umíniti, že život svůj polepšíme, že Bohu věrně sloužiti budeme atd. Zde máme předsevzetí ta obnovovati a obzvláště slíbiti, že budeme věrně konati, co nám při zpovědi raděno a uloženo bylo.

6. Máme Jemu všechny své bídý a všechny potřeby duše i těla přednáseti.

Každý člověk něčeho potřebuje, buď pro tělo, buď pro duši. Čeho nám třeba pro tělo? Pokrmu, nápoje,

zdraví, zraku, sluchu atd. O to máme prositi Krista Pána obzvláště tenkrát, když k nám v nejsv. Svátosti přišel. Čeho potřebujeme pro duši? Aby nás Pán Bůh osvěcoval a sílil, bychom Jemu věrně sloužili a hříchů se varovali. Nemáme však toliko za sebe prositi, by nám Bůh potřebných milostí udělil, nýbrž máme také za jiné, na př. za rodiče, bratry, sestry, dobrodince atd. po sv. přijímání se modliti.

Toť jsou ta cvičení a ty pobožnosti, jež po svatém přijímání konati povinni jsme. Všecky tyto povinnosti sobě jistě připomeneme, budeme-li uvažovati tyto otázky: Kdo jest Kristus Pán, Jenž nyní ke mně přišel, a kdo jsem já? Co učinil Kristus Pán pro mne, a co jsem učinil já pro Něho? Čeho žádá Kristus Pán ode mne, a čeho mám já žádati od Něho?

a) Kdo jest Ježíš Kristus, Jenž ke mně přišel? Kristus jest Pán nebes i země, pravý Bůh. A kdo jsem já? Bídny tvor, nehodný hříšník. A hle! mocný tento Bůh se snížil a přišel ke mně! Sv. Alžběta zvolala, když k ní přišla Panna Maria: »Odkud mi to, že Matka Pána mého přišla ke mně?« (Luk. 1, 43.) — Čím více mám já se kořiti a volati: Odkud mi to, že mocný Bůh můj se snížil a přišel ke mně? (Víra, pokora.)

b) Co učinil Kristus Pán pro mne? Vzal na sebe lidskou přirozenost, aby mne vykoupil: podniknul pro mne mnohé práce, tak mnoho pro mne trpěl, a konečně obětoval za mne život svůj. Aby s námi ustavičně přebývali a nás k životu věčnému zachovali mohl, ustanovil nejsv. Svátost oltářní. Toť jsou neskončené milosti a dobrodiní, která nám prokázal. Kterak bych Ho tedy neměl milovati, kterak bych Mu neměl děkovati, kterak bych v Něj neměl důvěru skládati? (Láska, vděčnost, naděje.)

Co jsem učinil já pro Krista Pána? Málo, velmi málo; nechtěl jsem si z lásky k Němu ničeho odepřít, nechtěl jsem ničeho snášeti; aňo urážel jsem Ho tak často, přechasto hříchy svými. Takovým byl jsem nevděčníkem! Lituji toho ze srdce a budu hleděti, bych to dle možnosti napravil! (Lítost, předsevzetí.)

c) Čeho žádá Kristus Pán ode mne? Kristus Pán se za nás obětoval; i poslední krůpějí krve za nás vylil, a proto žádá od nás, bychom i my se Mu obětovali; abychom obětovali Mu své srdce, svou vůli, své smysly, statky atd., abychom všechno činili a snášeli z lásky k Němu, abychom smyslů, síly a statků svých užívali k Jeho cti a slávě, a všeho se odřekli, co Mu nemilo jest. Chci, seč síly mé budou, obět tuto přinášeti. (Obětování sebe samého.)

Čeho mám já od Krista Pána žádati? Aby mne osvětil, posilnil a ve všech potřebách mi pomáhal. Kristus Pán sám pravil: »Proste a vezmete.« Obzvláště po sv. přijímání chci prositi Krista Pána za všechny milosti, kterých mně i jiným potřeby jest. (Prosba.)

Den sv. přijímání máme pak celý svatě a zbožně ztráviti; máme na př. nějaké nábožné knihy čísti, nemocné navštěvovati, chudým almužny udělovati, hlučného vyrazení a rozličných kratochvílí si odpírati atd.

(Katecheta musí obzvláště o to pečovati, aby dítky, které ponejprv ke stolu Páně jíti mají, náležitě připraveny byly a den prvního přijímání hluboce sobě v paměť vštíply.)

§ 4. O svátosti pokání.

O tom, co nejprve o této svátosti věděti třeba.

Co jest svátost pokání? (Viz výklad mal. katech. str. 204.)

Zda-li jest svátosti pokání všem lidem třeba?

Svátosti pokání jest třeba všem, kteří po křtu svatém těžce zhřešili.

Víte již, že křest jest nejpotřebnější svátost. Proč? Proto, že beze křtu nemůže nikdo spasen býti. Mohl-li by pak někdo spasen býti bez pokání? Kdo by se nedopustil po křestu svatém těžkého hříchu, mohl by býti spasen i beze svátosti pokání, proto že nepozbyl milosti posvěcující, která mu na křestu sv. udělena byla. Kdo však po křtu svatém těžkého hříchu se dopustil, nemůže bez pokání spasení dojíti. Této svátosti jest tedy všem lidem třeba, kteří po křestu svatém těžce zhřešili. (I tu platí, co pravil Kristus Pán: »Nebudete-li pokání činiti, všickni zahynete.« — Luk. 13.)

Svatí Otcové nazývají tuto svátost druhou ochrannou deskou po ztroskotání lodi. Stává se někdy na moři, že loď o nějakou skálu aneb o jinou loď zavadí, nebo jinak ztroskotána nebo-li rozbita bývá. Každý, kdo na lodi té byl, snaží se pak, by nějakým způsobem mohl život svůj zachrániti. K tomu konci hledí nějaké desky ze ztroskotaného korábu se zachytiti, aby ve vlnách mořských neutonul, by pomocí desky té snáze ku břehu se dostal. Taková deska bývá tedy posledním útočištěm těch, jimžto zápasiti jest s vlnami mořskými. Podobným způsobem zbývá také těm, kteří po křtu sv. těžce zhřešili, jediné útočiště, příhodná totiž deska svátosti pokání; kdo se této neuchopí, nedojde spasení.

Čeho dosahujeme svátostí pokání?

Svátostí pokání dosahujeme:

1. Odpuštění hříchů.

Které hřichy se odpouštějí ve svátosti pokání? Odpouštějí se všechny po křtu spáchané hřichy, byť i sebe těžší byly. Že tomu tak jest, poznati již i ze slov Páně: »Komu odpustíte . . .« Kristus Pán nečiní tu rozdílu mezi těžkými a všedními hřichy, nýbrž praví vůbec: »Komu odpustíte hřichy . . .« Ve svátosti pokání odpouštějí se tedy všechny hřichy, kterých se kdo po křtu sv. dopustil. [»Pakli by bezbožný činil pokání ze hříchů svých, životem živ bude a neumře.« (Ezech.) »Vyznáme-li hřichy, věrný jest Bůh, aby nám odpustil hřichy naše.« (I. Jan.)]

Svátostí pokání dosahujeme:

2. Odpuštění věčného trestu.

Za každý hřích zasluhujeme trest. Kolikerý jest trest ten? Dvojí, totiž: věčný a časný. Jaký trest odpouští se na křestu svatém? Věčný i časný. Umírá-li dítě po křtu svatém, pokud se ještě hřichu nedopustilo, bývá ihned přijato do slávy věčné. Dopustil-li se však člověk po křtu sv. nějakého hřichu, odpouští se mu ve svátosti pokání toliko věčný trest. Časný trest se však neodpouští, aspoň ne vždy úplně. Trest časný musíme buďto zde na tomto světě ještě vytrpěti snášením chudoby, nemoci a jiných strastí. Kdo pak trestu toho zde na světě nevytrpěl, musí jej po smrti v očištecí odkáti. — Avšak proč na křtu svatém odpouští se časný i věčný trest a ve svátosti pokání jen trest věčný? Proto, že člověk, jenž po křtu sv. hřeší, jistě většího trestu zasluhuje; neboť na křtu sv. stal se dítkem Božím a dosáhl také milosti, aby mohl pokušením ke hřichu odporovati; dopouští-li se

pak přece hříchu a uráží-li Otce nebeského, jest většího trestu hoden; a proto se mu trest časný ve svátosti pokání již neodpouští. Někdy se však přece ve svátosti pokání také časné tresty odpouštějí, a to tehdy, má-li hříšník velikou lítost nade hříchy svými; čím větší lítost a skroušenost hříšníkova jest, tím více časných trestů se mu odpouští.

Svátostí pokání dosahujeme:

3. Milosti Boží:

Na křtu sv. dosáhli jsme posvěcující milosti Boží, byli jsme od hříchův očistěni, stali jsme se dítkami Božími a dědici království nebeského. Ale této milosti zbavuje nás zase těžký hřích. Kdo tedy po křtu sv. těžkého hříchu se dopustil, ztratil posvěcující milost, ale nabývá jí zase ve svátosti pokání. (Marnotratný syn obdržel nové roucho a prsten.)

Slyšely jste, že svátost pokání jest svátostí mrtvých, poněvadž člověk, který ji přijímá, bývá dle duše mrtev. Ale stává se často, že ti, kdož svátost pokání přijímají, nebývají dle duše mrtvi, že se nedopustili těžkého hříchu; těm se ve svátosti pokání posvěcující milost Boží neuděluje, poněvadž jí hříchem nepozbyli; ale milost tato mimořádným způsobem se v nich rozmnožuje. Mimo to dosahujeme svátostí pokání ještě i jiných (skutečných) milostí, abychom po cestě přikázání Božích kráčet a hříchů se varovati mohli. (Marnotratný syn obdržel obuv na nohy.)

[Hodným přijetím svátosti pokání bývají nám také zase navraceny zásluhy dobrých skutků, o něžto jsme se těžkými hříchy byli připravili.]

Svátostí pokání konečně dosahujeme:

4. Pokojného svědomí.

Učinilo-li dítě něco proti vůli rodičů, cítí v sobě, ve své duši, jakýsi nepokoj. Zdáf se mu, jakoby slyšelo

uvnitř nějaký hlas, který mu vytýká, že nedobře jednalo. A podobný hlas ozývá se v duši hříšníka. Tento vnitřní hlas, který v nás se ozývá, když jsme něco zlého učinili, jmenuje se svědomí. Dopustil-li se někdo těžkého hříchu, trápí ho ustavičně tento vnitřní hlas, hryze ho svědomí; takový člověk nemá pak pokoje, dokud se skroušeně z toho hříchu nevyzpovídal. [Tyto výčitky svědomí působí hříšníku veliké trápení, ale bývají mu ku prospěchu; neboť ho pohádají, aby se polepšil. Bývají tedy důkazem, že od takového člověka Bůh s milostí svou ještě úplně se neodvrátil, nýbrž že ho chce k tomu povzbudit, aby činil pokání; nebo jen tím může zase dojítí pokojného svědomí.]

Čtvera milostí dosahujeme tedy ve svátosti pokání. Čeho dosahujeme za 1., 2., 3., 4.? — Ale kdo těchto milostí a dobrodiní dosáhnouti chce, musí činiti pravé pokání.

Co pak jest pravé pokání činiti?

Pravé pokání činiti jest: k Bohu se zase obrátiti, od Něhož jsme se hříchem odvrátili; hříchy své v ošklivosti míti, z nich se zpovídati a za ně zadosť činiti.

Hříchem se odvracuje člověk od Otce svého, od Pána Boha; ale pokáním se k Němu opět navracuje. Pravé pokání tedy činí, kdo se zase navracuje k Bohu, kdo hříchů svých lituje, z nich se zpovídá a zadosť za ně činí, kdo tedy přijímá náležitě svátost pokání.

Čeho jest potřebí ke svátosti pokání?

Ke svátosti pokání potřebí jest patera částek.

Které jest to patero částek?

To patero částek jest: 1. zpytování svědomí, 2. skroušenost a lítost, 3. opravdové předsevzetí, 4. zpověď, 5. zadostčinění.

Že těchto patero částek ke svátosti pokání třeba, ukázal Kristus Pán podobenstvím o marnotratném synu. (Viz výklad mal. katech. str. 208.)

a) O zpytování svědomí.

Kdo svátosti pokání k Bohu se navrátiti míní, musí napřed své svědomí zpytovat.

Co jest svědomí zpytovat?

Svědomí zpytovat jest: sobě připomínati, čím jsme zhřešili od poslední zpovědi aneb od delšího času, aneb od té doby, když jsme počali hřích poznávati.

Marnotratný syn, než k otci svému se navrátil, zpytoval také svědomí, t. j. přemýšlel, co zlého učinil, jakého nevděku se dopustil a jak nešťastným se stal. Tak musí též hříšník přemýšleti, jak Pána Boha urazil, jakých hříchů se dopustil. Bez náležitého zpytování svědomí nemůžeme hříchů svých poznati, jich litovati a řádně z nich se vyznati.

Při zpytování svědomí máme sobě připomínati, čím jsme zhřešili od poslední zpovědi. Kdo již u zpovědi byl, náležitě a platně se vyzpovídal a rozehřešení dosáhl, musí zpytovat svědomí své od toho času, kdy byl naposled u svaté zpovědi.

A kdo pak by musil sobě připomínati, čím zhřešil netoliko od poslední zpovědi, nýbrž »od delšího času?« Ten, kdo neplatně se zpovídal, buďto že vědomě a dobrovolně nějaký hřích zamlčel, aneb že hříchův svých ne-

litoval a polepšiti se nechtěl. Kdyby na př. někdo byl přede třemi léty neplatně se zpovídal, musil by pak přemýšleti, jakých hříchů se dopustil po tato tři léta. Aneb i ten musí sobě připomínati, čím zhřešil od delšího času, kdo se připravuje k tak zvané generální zpovědi, t. j. k takové zpovědi, v nížto se chce vyznati ze hříchů, kterých od jisté delší doby se dopustil. Aneb když někdo chodívá častěji v roce ku zpovědi, na př. každý měsíc a ku konci roku chce hříchy celého roku opakovati; i ten musí přemýšleti, jakých hříchů se dopustil po celý ten rok.

A kdo sobě musí připomínati, jakých hříchů se dopustil od toho času, když počal hřích poznávati. O kom pak se říká, že počíná hříchy poznávati? O tom, kdo již dospěl k užívání rozumu, kdo již může rozeznati, co jest dobré a zlé, co Bůh poručil a co zakázal. Od této doby musejí tedy svědomí zpytovati děti, které ještě nebyly u zpovědi, anebo i dospělí, kteří se ponejprv zpovídají, na př. jinověrci vstupující do lůna církve katolické, nebo i ti, kdož chtějí vykonati zpověď doživotní, t. j. zpovídati se ze hříchů, kterých se od dětinství svého dopustili.

Co máme činiti při zpytování svědomí?

Při zpytování svědomí máme především jiným Ducha sv. vzývati, aby nás osvítil a nám poznati dal, jak a čím jsme zhřešili.

Paměť naše jest slaba; rozum náš zatemněn jest hříchem prvotním; proto bychom mohli snadno na nějaký hřích zapomenouti. Máme tedy před zpytováním svědomí Ducha sv. vzývati, aby nás osvítil, bychom všechny hříchy své úplně poznali. Často se též stává, že člověk některé hříchy i sám před sebou tají a nerád se k nim přiznává; proto potřebuje také milosti Ducha svatého, by sama sebe neklamal a ke hříchům svým upřímně se přiznal. — Člověk má sice rozum, kterým

sám sebe poznati může; ale rozum náš podobá se temnému světlu. K poznání sebe potřebujeme však světla jasnějšího, a toto světlo rozněcuje v nás Duch svatý. Kdyby někdo večer za temna přišel do velkého chrámu a prohlížel by si ho při světle malé svíce, a podruhé by jej sobě prohlédl za jasného světla slunečního, poznal by jistě, jak veliký jest v tom rozdíl. Podobně má se to se světlem našeho slabého rozumu, a se světlem, kterým nás osvěcuje Duch sv. Proto máme tedy napřed Ducha sv. vzývati, aby nás osvětil, bychom hříchy své náležitě poznati mohli. Před zpytováním svědomí můžete se na př. takto modliti: »Přiďiž Duchu svatý a osviť můj rozum, abych hříchy své dokonale poznati mohl!«

Když jsme se pomodlili k Duchu svatému, aby nás osvětil, pak se máme také sami přičiniti; máme pozorně přemýšleti, jakých hříchů jsme se dopustili; chybil by tedy, kdo by, pomodliv se k Duchu svatému, sám nic nečinil, spoléhaje na to, že mu Duch sv. při zpovědi vnukne, z čeho se má zpovídati.

Pomodlivše se tedy k Duchu svatému, máme se upamatovati vůbec:

Zda-li jsme myšlením, žádostmi, slovem neb skutkem zhřešili.

Napřed musíme tedy zpytovati se vůbec (t.j. vzhledem k tomu, co se všech hříchů týká), zda-li jsme myšlením, žádostmi atd. se prohřešili. (Jakým způsobem lze se hříchu dopustiti, vysvětleno již v I. dílu této rukověti, str. 304.)

Máme se také upamatovati na druh neb rozdíl a počet těžkých hříchů, jakož i na okolnosti, které hřích znamenitě zvětšují aneb proměňují.

Jeden hřích dělí se ode druhého; při zpytování svědomí třeba tedy přemýšleti, kterého druhu byly hříchy, jichžto jsme se dopustili. (Srovnej 5. hlavní částku.)

Dále máme se také upamatovati na »počet těžkých hříchů,« t. j. přemýšleti, kolikrát jsme se toho neb onoho hřichu dopustili. Kdyby na př. někdo z vlastní viny v den sváteční nebyl přítomen mši svaté, má přemýšleti, kolikráte mši svatou zanedbal. Kdyby se byl dopustil nestřídmosti, musí přemýšleti, kolikráte se to stalo atd. Kdyby však určitě upamatovati se nemohl, kolikráte se toho neb onoho těžkého hřichu dopustil, musí přemýšleti, zda-li toho hřichu každý den, nebo každý týden, nebo měsíc atd. se dopouštěl. — V katechismu se praví, že máme hleděti, abychom se upamatovali na počet těžkých hříchů; poněvadž na počet všedních hříchů se upamatovati nebylo by často ani možno.

Máme se dále upamatovati »na okolnosti, které hřích znamenitě zvětšují nebo proměňují.« Hřích může býti spáchán na rozličných místech, z rozdílných úmyslů, proti rozličným osobám, za rozličného času atd., to jsou okolnosti hřichu. Některé z těchto okolností hřích znamenitě zvětšují. Na př. pomlouvati někoho jest vždy hřichem proti 8. Božímu přikázání; ale kdyby někdo pomlouval bližního v kostele, dopouští se těžšího hřichu; okolnost místa hřích jeho znamenitě zvětšuje. Nebo kdyby pomlouvalo dítě své rodiče, má těžší hřích, proto že okolnost osoby hřích jeho zvětšuje; nebo kdyby někdo pomlouval bližního za tím úmyslem, aby mu uškodil, aby se na něm pomstil atd., dopustil by se těžšího hřichu, ježto okolnost zlého úmyslu hřích ten znamenitě zvětšuje. Mluviti necudné řeči nebo něco proti svatému náboženství, jest hřích. Činí-li to však někdo před nevinnou mládeží, dopouští se těžšího hřichu, proto

že tím dává pohoršení. Podobně vzhledem ku krádeži (jak mnoho, komu atd.), při lži, ze kterého úmyslu, při nestřídmosti (kdy — snad v den postní, dal-li při tom pohoršení), při hněvu, jak dlouho trval atd.

Jiné okolnosti hříchů proměňují, t. j. činí z něho jiný druh hřichu. Na př. ukradl-li někdo nějakou věc, která přináleží chrámu Páně, dopustil se svato-krádeže; vzal-li něco jinému násilně, dopustil se loupeže. Aneb mluvil-li o skutečných chybách bližního bez potřeby, dopustil se utrhaní na cti; vymyslel-li si však chyby ty a vydával-li je za skutečné, zhřešil pomluvou. Závídí-li bližnímu vezdejší štěstí, nebo bohatství, slávu atd., dopouští se hlavního hřichu závisti; závídí-li mu však milosti Boží, hřeší proti Duchu sv. atd.

Při zpytování svědomí máme se upamato-vati obzvláště (t. j. vzhledem k jednotlivým hříchům):

1. Zda-li jsme jednali proti desateru Božích přikázání anebo proti pateru církevních přikázání.

(Tu potřebí desatero Božích přikázání a patero přikázání církevních opět stručně s dítkami rozbíratí a připomenouti, co se v každém přikazuje a zapovídá, jak a čím proti přikázáním těmto lze se prohřešiti.)

Dále máme se upamato-vati:

2. Zda-li jsme se dopustili jednoho aneb více vlastních aneb také cizích hříchů.

Zvláště sluší zřetel míti ku hříchům hlavním. (Vzhledem ku vlastním a cizím hříchům viz 5. hlavní částku.)

Máme se také upamato-vati:

3. Zda-li jsme opomenuli bližnímu skutky milosrdné prokazovati aneb jiné dobré činiti, co jsme povinni byli.

(Vzhledem ke skutkům milosrdným viz 5. hlavní částku.)

Může-li kdo bližnímu něco dobrého učiniti, a přece mu toho nečiní, dopouští se hříchu, byť i nic zlého nečinil; poněvadž nečiní, co činiti má, co mu láska ku bližnímu za povinnost ukládá.

Máme se konečně upamatovati:

4. Zda-li jsme činili zadost povinností stavu svého, aneb zda-li jsme jich zanedbali.

Každý člověk má ve svém stavu jisté povinnosti. Vy na př. jakožto děti máte povinnost, rodičů poslouchati, jim pomáhati, za ně se modliti atd. Jakožto žáci máte povinnost, pilně do školy choditi, se učit, pana učitele poslouchati atd. Tyto povinnosti, které máte jako děti a žáci, jsou povinnostmi vašeho stavu. Nekonaáte-li těchto povinností, dopouštíte se hříchu. Podobně mají také rodičové, učitelové, představení, poddaní, vojáci, služební atd. ve svém stavu rozličné povinnosti. Při zpytování svědomí jest nám tedy přemýšleti, zda-li jsme též povinnosti stavu svého plnili.

Dobře jest také tázati se při zpytování svědomí, kterého hříchu nejčastěji se dopouštíme, a umíniti si hned, že se budeme mít na pozoru, abychom zvláště tohoto se varovali.

Při zpytování svědomí vzhledem k jednotlivým hříchům třeba se tázati, zda-li jsme se toho neb onoho hříchu dopustili myšlením, žádostmi, slovem, skutkem aneb opominutím.

Zpytování svědomí jest věc velmi důležitá; na ni závisí spása duší našich, tedy celá věčnost. Za tou příčinou máme tedy svědomí své zpytovat s náležitou pilností. Jak dlouhý čas důležitému dílu tomuto věnovati máme, vůbec určití nelze. Kdo chodívá zřídka ke zpo-

vědi, nebo kdo často hříchů se dopouští, musí delší čas na zpytování svědomí vynaložiti. — Dobře činí, kdo své svědomí častěji zpytuje, kdo každého dne večer, neb alespoň každý týden (v neděli) přemýšlí, jakých hříchů se toho dne nebo po celý týden dopustil. Kdo tak činí, upamatuje se pak před zpovědí snadněji na spáchané hříchy svoje.

Velice si škodí, kdo svědomí své jen povrchně zpytuje, jak mnozí činívají. Mnohý říkává: Vždyť jsem nikoho nezabil, nic jsem neukradl, ani jsem křivě nepřisahal; ale byť se i těchto a podobných těžkých hříchů nebyl dopustil, přestoupil jistě zákon Boží v jiných věcech, což by poznal, kdyby svědomí své s větší bedlivostí zpytoval.

Jistý misionář vykládal mouřenínům (černochům), kteří se připravovali ku zpovědi, desatero Božích přikázání a poučoval jich, jak bývají přestupována. Jeden z těchto černochů poslouchal pozorně a při každém ze čtyř prvních přikázání řekl polohlasitě: Toto přikázání jsem přestoupil, tímto se dávám vinen.« Ale při pátém přikázání řekl: »Proti tomuto přikázání jsem se neprohřešil; vraždy jsem se nedopustil, nikoho jsem nezabil.« Když však misionář vysvětloval dále, že i hněvem, nenávistí atd. přikázání toto se přestupuje, jmenovitě, když přeje někdo jinému smrti, nebo když by se rád pomstil atd., tu zvolal onen černoch hlasitě: »Otče, mám za to, že jsem tímto způsobem již dnes před snídaním 10 lidí zabil. Nebyl bych ani myslil, že jsem tak velikým hříšníkem.«

Zpytujte, m. d., často a bedlivě svědomí své; tím dospějete k poznání sebe samých a budete pak také moci s větším prospěchem zpovědi své konati.

(Ačkoli máme svědomí zpytovat s náležitou bedlivostí, nemá se to přece dít s příliš velikou úzkostlivostí, což by také

škoditi mohlo. Přípravují-li se děti ke sv. zpovědi, třeba s nimi po vykonané modlitbě k Duchu sv. hned ve škole svědomí zpytovati, a to dle udaného již pořádku, by pak děti i v pozdějším věku pořádku tohoto se držely; což jest dojista k nemalému prospěchu. Při tomto zpytování třeba jim obzvláště takové hříchy připomenouti, kterých se dívky nejčastěji dopouštívají, a pak s nimi hned skutečně lítost nade hříchy vzbuditi. Dovolí-li se dětem, aby při zpytování svědomí užívaly tak zvaného zrcadla zpovědního, jest přihlídati k tomu, by bylo dítkám přiměřeno, a třeba pak jim připomenouti, že se nemají zpovídati ve způsobu otázek, jak se často stává, a že mají toliko z těch hříchů se zpovídati, kterých se skutečně dopustily. Obyčeje, dle něhož dívky hříchy sobě písemně zaznamenávají a pak při zpovědi čítávají, z důležitých příčin schvalovati nelze, vyjma snad u dětí příliš úzkostlivých nebo majících příliš slabou paměť.)

b) O skroušenosti a lítosti.

Když byl marnotratný syn poznal, jak velice chybil, jak velice svého dobrého otce urazil a do jakého neštěstí se nepořádným životem svým uvrhl, zošklivil se mu tento život, bolelo ho, že dobrému otci tak veliký zármutek učinil, litoval svého provinění. Podobným způsobem musí také hříšník činiti. Když byl náležitým zpytováním svého svědomí poznal, že Otce nebeského urazil, že se stal nešťastným, musí nad hříchy svými vzbuditi lítost a skroušenost.

A co jest lítost a skroušenost?

Lítost a skroušenost jest ošklivost nad hříchem, nade všecko zlo, a vniterná bolest nad uražením Boha, s opravdovým předsevzetím, Boha nikdy více neuraziti.

Lítost jest tedy ošklivost nade hřichem. Co jest ohavné, hanebné a hnusné, to míváme v ošklivosti, toho se štítíme, to nerádi vidíme, toho se vzdalujeme. Hřích jest čin nanejvýš ohavný a šeredný; má se nám tedy nanejvýš oškliviti. V čem záleží ohavnost hříchu? V tom, že hříšník, bídný červ, proti samému Bohu se vzpouzí. Hříšník ví, že Bůh to neb ono zapověděl, a přece to činí; ví, že to neb ono přikázal, a přece toho nečiní. Hřích jest též veliký nevděk; neboť Bůh lidem udělil a ustavičně uděluje neskončených milostí; ale hříšník místo vděčnosti uráží ještě nejvyššího dobrodince svého. Hřích jest tedy skutečně velmi ošklivý; proto jej máme vždy v ošklivosti míti.

A tato ošklivost má býti »nade všecko zlo.« Čím horší a ohavnější jest nějaká věc, tím více se nám bude oškliviti, tím více budeme se jí štítiti; hřích jest největší zlo, jest věcí nejohavnější; proto ho máme míti v největší ošklivosti.

Ale lítost není toliko ošklivost nad hřichem, nýbrž také »vniterná bolest nad urážením Boha.« Jakou bolest rozumíme bolestí vniternou? Jest to bolest, kterou cítíme na duši. Bolí-li na př. někoho hlava, zub, ruka atd., cítí bolest, ale cítí ji pouze na těle; taková bolest není tedy vniterná. Ale dítě, jemuž na př. zemřel otec nebo matka, cítí také bolest, rmoutí se nad tím; ale bolesti té necítí na těle, nýbrž v duši; jest to tedy bolest vniterná. Každá vniterná bolest není však ještě skroušeností a lítostí; toliko tehdaž jest vniterná bolest lítostí, rmoutí-li se někdo, cítí-li bolest nad tím, že urazil Pána Boha.

S touto lítostí musí býti spojeno »opravdové předsevzetí, Boha nikdy více neurážeti.« Rmoutí-li se někdo pro nějaké neštěstí, jež sám svou

vinou na sebe uvalil, jistě sobě umíní nebo vezme před sebe, že se bude míti na pozoru, aby opět do takového neštěstí vlastní vinou neupadl. Největším neštěstím jest však hřích, a hříchem jsme vždy sami vinni; litujeme-li tedy hříchu opravdově, učiníme jistě předsevzeti, že nebudeme Boha více hříchem urážeti. (Co jest tedy lítost a skroušenost? — Jaká musí býti ošklivost? Co jest vniterná bolest? atd.)

Litosti jest ku svátosti pokání nanejvýš potřebí; bez lítosti nelze odpuštění hříchů dojíti. Ale tato lítost musí míti jisté vlastnosti. A které jsou ty vlastnosti? Jak musí býti pravá lítost spořádána? V katechismu se praví: Lítost a skroušenost má býti: 1. vniterná, 2. nadpřirozená, 3. nade všechno, a 4. všeobecná.

Kdy jest lítost vniterná?

Lítost jest vniterná, lituje-li hříšník netoliko ústy, ale také srdcem, t. j. nepronáší-li toliko skroušená slova, ale je-li také uvnitř v srdci lítostí proniknut.

Řekne-li kdo: »Lituji svých hříchů,« nemaje lítosti v srdci, není lítost jeho vniterná; hříšník musí také v srdci lítostí proniknut býti, musí se v srdci rmoutiti nad hříchy, jež spáchal a musí sobě umíniti, že se polepší a že nebude Pána Boha více urážeti. Nežádá se sice, aby hříšník takovou bolest nade hříchy svými cítil, jakou by měl nad nějakým jiným neštěstím, na př. nad smrtí svých rodičů; taková bolest nezávisí na naší vůli: té sobě člověk sám dáti nemůže; taková bolest jest zvláštním darem, jehož Bůh někdy uděluje a za který prositi máme. Pravá lítost nepoznává se vždy po pláči. Mnozí kající prolévali hojně slzy nade svými hříchy. O kterých svatých na př. víte, že z lítosti nade hříchy svými hořce plakali? Na př. král

David, sv. Maří Magdalena, sv. apoštol Petr. Ale byli také jiní kající, kteří slzí neprolévali, a kteří přece opravdově hříchů svých litovali. Může se také státi, že někdo při zpovědi pláče, uvnitř však v srdci svém hříchů svých přece opravdově nelituje; jiný zase nepláče a přece jest proniknut pravou lítostí. Po čem tedy můžeme poznati, je-li naše lítost vniterná? Hříšník, jenž může opravdově říci: Chci se polepšiti, chci se hříchů varovati, abych Pána Boha opět neurazil, může býti přesvědčen, že jeho lítost pochází ze srdce, že jest vniterná.

[Již ve starém zákoně pravil Bůh ústy proroka Joëla: »Roztrhněte srdce svá a ne roucha svá!« A svatý Řehoř píše, že pravá lítost musí vycházeti ze srdce a ne toliko z úst. »Srdce zhřešilo,« tak dí světec tento, »srdce ponoukalo ke hříchu; srdce musí tedy také želeť. Všecky slzy, všecky modlitby nepomohou, nepocházejí-li ze srdce.«]

Dále má býti lítost »nadpřirozená.«

Kdy jest lítost nadpřirozená?

Lítost jest nadpřirozená, je-li hříšník k lítosti pohnut milostí Ducha sv., a z nadpřirozených příčin a důvodů.

Hříšník tedy musí býti k lítosti pohnut z nadpřirozených příčin a důvodův. Důvody a příčiny, které nás mají k tomu pohnouti, abychom hříchů litovali, mohou býti rozdílné. V katechismu se praví, že hříšník, jenž má pravou lítost nad hříchy, musí býti k této lítosti pohnut ze příčin nadpřirozených, t. j. takových, které jsou vzaty z víry. Sv. víra nás učí, že člověk hříchem uráží Pána Boha, že ztrácí nebe, že zasluhuje peklo a že hřích sám v sobě jest velmi ošklivý. Lituje-li tedy hříšník hříchů svých proto, že jimi Pána Boha urazil, že nebe ztratil atd., lituje jich ze příčin nadpřirozených.

K takové lítosti může toliko pohnut býti milostí Ducha sv. Co jest nadpřirozené, co se vztahuje k našemu spasení, toho sobě sami dáti nemůžeme, toho nabýváme toliko milostí Ducha svatého. Jako tedy při zpytování svědomí máme Ducha sv. vzývati, aby náš rozum osvětlil, bychom hříchy své mohli poznati, tak Ho máme také vzývati, aby naše srdce pohnul ku pravé lítosti.

Kdy jest lítost toliko přirozená?

Lítost jest toliko přirozená, lituje-li hříšník svých hříchů a má-li je v ošklivosti jen z přirozených příčin a důvodů, ku př. že na tomto světě nešťastným učiněn jest, že byl zahanben, neb že se mu škoda stala.

Přirozené příčiny jsou ty, které se vztahují toliko k tomuto vezdejšímu životu. Někdo byl na př. pro krádež potrestán a přišel o dobré jméno; lituje-li toho pak toliko z těchto příčin, má lítost pouze přirozenou. Aneb někdo požíval nestřídmě pokrmů a nápojů a za tou příčinou upadl do nemoci; lituje-li pak toliko proto, že musí bolesti trpěti, má lítost jenom přirozenou. Z takových příčin litují také pohané chyb a poklesků svých.

Je-li pouze přirozená lítost dostatečná k dosažení od Boha odpuštění?

Pouze přirozená lítost není dostatečná k dosažení od Boha odpuštění.

Zde se tedy praví, že pouze přirozená lítost k tomu nedostačí, abychom od Boha odpuštění hříchů dosáhli. Kdž pouze z přirozených příčin hříchů lituje, nemůže doufati, že mu budou odpuštěny. Ale kdyby někdo hříchů svých litoval proto, že hřichem na tomto světě nešťastným učiněn byl, že utrpěl škodu nebo že byl zahanben, zároveň by však také litoval provinění svého proto, že urazil Boha, nebo že nebe ztratil a peklo zasloužil, ne-

litoval by již ze příčin toliko přirozených, nýbrž i z důvodů nadpřirozených; jeho lítost nebyla by tedy již pouze přirozená, nýbrž i nadpřirozená, a taková lítost postačí již k dosažení odpuštění hříchů.

Král David se dopustil těžkých hříchů; ale když vinu svou poznal, litoval jí a zvolal: »Zhřešil jsem Hospodinu!« Prorok Nathan mu pak řekl: »Hospodin také promíjí hřích tvůj: neumřeš!« — I Saul, předchůdce Davidův, provinil se proti Hospodinu, pak poznal také své provinění a litoval ho. Ale jemu nebylo odpuštěno. Davidovi odpustil Bůh, že litoval hřích svůj z příčiny nadpřirozené; jeho lítost byla tedy nadpřirozená. Saul však litoval jen proto, že se bál o ztrátu království svého; litoval tedy ze příčiny toliko přirozené, měl lítost pouze přirozenou, a proto mu Pán Bůh neodpustil. — Syrský král Antioch páchal mnohé ukrutnosti a pronásledoval židy pro víru v jednoho pravého Boha, v Něhož sám nevěřil; vyloupil chrám jerusalémský a páchal jiné zlé činy. Za to ho však Pán Bůh potrestal. Antioch upadl do těžké nemoci, ve které jej za živa červi žrali. Když mu bylo snášeti hrozné bolesti, litoval svých hříchův a slíbil, že vše, co ze chrámu jerusalémského vzal, opět navrátí, že nebude vyvoleného lidu židovského více pronásledovati, ano že sám víru jejich přijme a v jednoho Boha věřiti a Jej ctiti bude. To mu však nepomohlo; zemřel ve svých hříších. Proč mu Bůh neodpustil, proč se nad ním nesmiloval? Proto, že lítost Antiochova byla toliko přirozená; litoval pouze, že musil hrozné bolesti snášeti a že se bál o svůj život. — [Také Jidáš litoval, že zradil Krista Pána, ale nedošel odpuštění, proto že lítost jeho nebyla spojena s důvěrou v milosrdenství Boží; nedoufal odpuštění a v zoufalství svém se oběsil.]

Kdy jest lítost nade všecko?

Lítost jest nade všecko, lituje-li hříšník více, že Boha urazil, než kdyby byl všecko na světě ztratil.

Utrpěl-li někdo škodu nebo ztrátu, má nad tím zármutek, a čím větší jest ta ztráta nebo škoda, tím větší bývá také zármutek, tím větší bývá bolest nade ní. Největším neštěstím, největší ztrátou a škodou pro člověka jest hřích; nebo žádné jiné zlo nepřipravuje ho o nebe, o věčné blahoslavenství; ano naopak bývá člověk časnými strastmi mnohdy pohnut ku polepšení života; takové strasti bývají mu tedy často ku spáse; ale hřích škodí vždy duši jeho. Hřích jest tedy největší zlo; hřích působí člověku největší škodu; dopustil-li se tedy kdo hříchu, urazil-li Boha, má toho více litovati, nežli by litoval, kdyby byl jakoukoli jinou ztrátu utrpěl, ano více, než kdyby byl vše, co mu na tomto světě milé jest, ztratil.

Konečně má býti lítost všeobecná.

Kdy jest lítost všeobecná?

Lítost jest všeobecná, litujeme-li všech hříchů, žádného nevyjímajíce.

Kdyby se byl někdo na př. dopustil nestřídmosti v jídle a pití, krádeže a pomluvy, kdyby choval v srdci svém zášť proti bližnímu, a pak by litoval, že byl nestřídmostný, že se dopustil krádeže a pomluvy, ale toho by nelitoval, že chová hněv a zášť v srdci svém, neměl by pravé lítosti; jeho lítost by nebyla obecná. Nemá-li však hříšník lítosti všeobecné, nelituje-li všech, aspoň všech těžkých hříchů, ani jediného nevyjímaje, nemůže doufati odpuštění hříchů svých, proto že lítost jeho není pravá. Kdo má pravou lítost, lituje svých hříchů proto, že jimi Boha urazil, že se připravil o milost Boží; ale o tuto milost Boží při-

pravuje nás každý těžký hřích; nelitujeme-li tedy všech těžkých hříchů, nemůže nám žádný odpuštěn býti. Lítost musí tedy býti všeobecná, musí se vztahovati aspoň na všechny těžké hříchy.

Sv. Šebestian činil mnoho zázraků; proto se lidé v rozličných utrpeních a strastech utíkali k němu o pomoc. Tu jednou též onemocněl Chromacius, tehdejší praefekt (představený) v Římě; prosil tedy též svatého Šebestiana, by jej uzdravil. Světec mu sliboval, že jistě zdraví dosáhne, zničí-li všechny své bůžky (modly). Chromacius slíbil, že tak učiní; zničil také skutečně bůžky své, vyjma jednoho, který mu byl nejmilejší, proto že měl velikou cenu, a že mu také již předkové jeho úctu vzdávali. Když pak světec k němu přišel, ztěžoval si Chromacius, že posud zdraví nedosáhl, ačkoli prý bůžky zničil. Svatý Šebestian se ho tázal, zda-li skutečně všechny zničil. Na to odpověděl Chromacius: »Všechny, vyjma jednoho.« Tu pravil světec: »Dokud i toho nezničíš, neuzdravíš se.«

Mezi hříšníky bývají také mnozí, kteří některého z bůžků svých zničiti, t. j. některého hříchu odřeknouti se nechtí. Mnohý lituje svých hříchů, ale ne všech; některého, jemuž jest zvláště oddán, nelituje, toho se nechce odřeknouti. Jeho lítost není tedy všeobecná; proto nemůže také zdraví duše své dojiti, nemůže dosáhnouti odpuštění hříchů. [Kdyby však někdo litoval všech svých těžkých hříchů, ale ne i všech hříchů všedních, měl by přece lítost všeobecnou; neboť všedními hříchy milost posvěcující se neztrácí; ale chce-li, aby mu ve svátosti pokání i všední hříchy odpuštěny byly, musí jich také litovati.]

Kdy říkáme, že hříšník má lítost nadpřirozenou?
— N. ! —

Tato lítost nadpřirozená jest dvojí: dokonalá a nedokonalá.

Co jest lítost dokonalá?

Lítost dokonalá jest nadpřirozená bolest a ošklivost nad hříchem, proto že jsme Boha, nejvyšší dobro, které nade všecko milujeme, urazili; při tom musí býti opravdové předsevzetí, Boha nikdy více neuraziti.

Které důvody jsou nadpřirozené? — N.! —

Důvody tyto nemají stejné ceny; některé z nich jsou lepší, dokonalejší. Hříšník, který by hříchů svých litoval proto, že jimi Boha, nejvyšší dobro, urazil, a který by jich pouze proto litoval (bez ohledu na škodu, kterou snad při tom utrpěl), dokázal by, že Boha miluje nade všecko. Takový hříšník měl by lítost dokonalou. Lítost dokonalá pochází tedy z dokonalé lásky k Bohu. Ale kdo by litoval toliko proto, že hříchem ztratil nebe a zasloužil peklo, ukázal by, že nemiluje Pána Boha nade všecko; jeho lítost byla by sice nadpřirozená, ale ještě nedokonalá.

(Ku znázornění rozdílu mezi lítostí dokonalou a nedokonalou lze užiti následujícího podobenství:)

Jakýs otec měl dva syny. Tito pásli jednoho dne stádo ovcí. Tu se však stalo, že, když neměli pozor na stádo, přišel vlk a vzal jim jednu ovci. Oba se nad tím rmoutili. Starší pravil: »Co tomu řekne otec? Bude nás jistě trestati; slíbil mi, že mi koupí nové šaty, nyní však sotva slib svůj splní.« Ale mladší řekl: »Trestu se rád podrobím, vždyť jsme ho zasloužili, proto že jsme byli tak neopatrní; mne toliko to bolí, že otec bude se nad touto ztrátou a nad naší nedbanlivostí rmoutiti.« — Co pravil první syn? Co druhý? Oba litovali tedy ne-

dbalosti své. Ale který z nich měl dokonalejší lítost? Druhý syn měl k otci větší lásku, a proto byla lítost jeho větší a dokonalejší; neboť důvodem této lítosti byla láska k otci. — Podobně má také dokonalejší lítost, kdo lituje hříchů svých proto, že Boha, nejvyšší dobro, které nade vše miluje, urazil, nežli onen, kdo lituje pouze proto, že nebe ztratil a peklo zasloužil.

(Takovou lítostí proniknuta byla sv. Maří Magdalena. Kristus Pán o ní pravil: »Odpouštějí se jí hříchové mnozí, neboť milovala mnoho.« Sv. Petr plakal hořce; že jeho lítost měla původ v lásce, dokázal tím, že pak z lásky ke Kristu Pánu i smrt podstoupil.)

Jako každá pravá lítost, musí býti i dokonalá lítost spojena s opravdovým předsevzetím, Boha nikdy více neurážeti; nebo kdo Boha v pravdě miluje, umíní si jistě, že Ho nebude více urážeti.

Kterak můžeme lítost dokonalou vzbuditi? (Viz katechismus.)

(Třeba dítky upozorniti na důvody, které se tu uvádějí, na předsevzetí a na to, že potřebí při tom vzývati Pána Boha o potřebnou milost, abychom mohli hříchů svých dokonale litovati. Třeba pak také v mysl uvéstí, že dokonalou lítost lze i jinými slovy vzbuditi, ano že se to i beze všelikých slov státi může. — Dobře jest však žádati, aby dítky ve škole slovům těm na paměť se učily, ale zároveň jim dlužno připomenouti, aby, vzbuzující lítost, na pouhém odřikávání slov těchto nepřestávaly.)

Co máme činiti, abychom vzbudili dokonalou lítost?

Abychom vzbudili dokonalou lítost, musíme:

1. Boha o milost k tomu prositi.

Kdo toliko může lítost nadpřirozenou vzbuditi? Ten, který milostí Ducha sv. k lítosti pohnut jest. O tuto

milost' musíme tedy prositi, musíme vzývati Ducha sv., aby srdce naše pronikl pravou lítostí.

2. Musíme dobře sobě k' srdci bráti, že Bůh sám to jest, Jehož jsme urazili.«

Každým hřichem urážíme Pána Boha, Jenž jest nejvyšší Pán nebes i země, náš nejdobrotivější Otec, který nás stvořil, který svého jednorozeného Syna na svět poslal, bychom skrze Jeho zásluhy opět království nebeského dojíti mohli. A tohoto Stvořitele, tohoto nejdobrotivějšího Otce, hřichem urážíme, proti tomuto všemocnému Pánu se vzpouzíme; Jeho svaté vůli na odpor se stavíme, jako bychom chtěli říci: »Nechci Mu sloužiti!« Hřichem urážíme božského Spasitele; hřichem Jej tak říkajíc znovu křížujeme. (Sv. Pavel.) Považujme jen častěji, co Kristus Pán učinil, aby nás vykoupil! Stal se člověkem, narodil se v největší chudobě, snášel tak mnoho muk a trápení pro nás a konečně za nás umřel na kříži. Kdybychom častěji v srdci svém rozvažovali lásku Otce nebeského a svou nevďěčnost, když Ho hřichem urážíme; kdybychom častěji pohlédali ke Kristu Pánu na kříži, na němž pní s rozepjatýma rukama, jakoby nás všechny chtěl obejmouti a k sobě připoutati: zajisté bychom hříchů svých dokonale litovali a života svého polepšili. Tak mnozí byli již pohledem na kříž lítostí proniknuti a k pokání povzbuzeni. (Příklady.)

3. Musíme se ve vzbuzování lítosti častěji cvičiti.

Musíme totiž dokonalou lítost častěji vzbuzovati. V čem se často cvičíme, v tom docházíme vždy větší dokonalosti, to se nám pak stává vždy snadnějším.

A jestiž také naši povinností, abychom dokonalou lítost častěji vzbuzovali.

Kdy jest člověk povinen, dokonalou lítost vzbuditi?

Člověk jest povinen, dokonalou lítost vzbuditi:

1. Kdykoli některou svátost přijmouti má, ale ve stavu nemilosti se nalézá a ke zpovědi příležitosti nemá.

O kom říkáme, že jest ve stavu nemilosti? A čím pozbývá člověk posvěcující milosti? Těžkým hříchem. Nesmí-li pak člověk žádné svátosti přijmouti ve stavu nemilosti? Které se přijímají ve stavu nemilosti? Svátosti mrtvých. Svátost křestu přijímá se vždy ve stavu nemilosti a svátost pokání podobně, ačkoli ne vždy. Kdo však chce některou z ostatních 5 svátostí přijmouti, nesmí toho činiti ve stavu nemilosti. Co by mu tedy bylo činiti? Musil by se skroušeně a úplně vyzpovídati nebo-li přijmouti svátost pokání. Kdyby však zpovídati se nemohl, musil by vzbuditi dokonalou lítost. Někdo by se byl na př. vyzpovídal a pak by chtěl přistoupiti ke stolu Páně; ale tu by sobě vzpomenu, že se z nějakého těžkého hříchu nezpovídal. Co by mu tedy bylo činiti? Musil by ještě jednou se zpovídati; kdyby však již nemohl, kdyby mu na př. kněz již měl svatou hostii podávati, tu by musil vzbuditi dokonalou lítost a uminiti si, že se pak brzy vyzpovídá. — Anebo někdo by chtěl přijmouti svátost biřmování a nebyl by ve stavu milosti; co by musil činiti? Zpovídati se; kdyby však již k tomu neměl příležitosti, a věděl, že, nepřijme-li tentokráte svátosti biřmování, napotom snad již k tomu příležitosti míti nebude, musil by též dokonalou lítost vzbuditi.

Dokonalou lítost má člověk také vzbuditi:

2. Kdykoli jest v nebezpečení smrti.

Říkáme, že někdo jest v nebezpečení smrti nebo života, když jest v takových okolnostech, ve kterých jest

se mu smrti obávati. Taková okolnost jest na př. těžká nemoc, oheň, povodeň, válka atd. V nebezpečenství života nalézají se též často zedníci, `tesaři, plavci na moři atd. — Kdo tedy v takovém nebezpečenství smrti se nalézá, jest povinen dokonalou lítost vzbuditi. Nevíme však nikdy s jistotou, nejsme-li v nebezpečenství života. Člověk jest ustavičně v takovém nebezpečí. Slýcháváte, že někdo jda na ulici náhle sklesl, neb že při nějakém zaměstnání nebo i vyrazení mrtvici raněn byl a náhle zemřel. Na každém místě a v každé době může člověka smrt uchvátiti; nevíme tedy nikdy určitě, nejsme-li v nebezpečí života. Proto jest velmi užitečno, vzbuditi dokonalou lítost každého dne, ano i častěji za den; zvláště to máme činiti, nežli jdeme spat, proto že nevíme, co v noci se státi může (oheň, povodeň atd.). Radno také, abychom, kdykoli jsme se dopustili těžkého hříchu, hned vzbudili dokonalou lítost; neboť mnohdy bývá smrt tak nenadálá, že ani lítosti již vzbuditi nelze.

Co působí dokonalá lítost?

Dokonalá lítost působí odpuštění všech hříchů u těch, kteří nemajíce příležitosti, přece opravdovou vůli mají, co nejdřív možno, se zpovídati.

Tomu, jenž dokonalou lítost vzbudil, odpouštějí se hříchy; avšak toliko tehdaž, nemá-li příležitosti se zpovídati; ale při tom musí míti vůli, že se příležitostně vyzpovídá. Kdo by se mohl zpovídati, ale zpovídati by se nemínil, nedosáhl by odpuštění hříchů, proto že by neměl dokonalé lítosti. Víte již, že dokonalá lítost se zakládá na dokonalé lásce k Bohu. Toliko ten má dokonalou lítost, kdo hříchů svých proto lituje, že Boha, to nejvyšší dobro, které nade vše miluje, urazil. Ale jakým způsobem můžeme nejlépe lásku svou k Bohu

dokázati? Plněním Jeho přikázání. Kristus Pán však naporučil, abychom, chceme-li dosáhnouti odpuštění hříchů, skroušeně se zpovídali. Kdo by se tedy zpovídati nechtěl, ač by k tomu měl příležitost, aneb kdo by, nemaje ke zpovědi příležitosti, neměl vůli, že se, až bude míti příležitost, vyzpovídá, neměl by dokonalé lítosti a nedosáhl by tedy ani odpuštění hříchů.

Co jest lítost nedokonalá?

Lítost nedokonalá jest nadpřirozená bolest a ošklivost nad hříchem, buďto, poněvadž hřích sám v sobě ošklivý jest, anebo poněvadž na něj ztráta nebe a věčný trest v pekle následuje; při tom musí býti opravdové předsevzetí, Boha nikdy více neuraziti.

Lítost nedokonalá jest tedy také lítost nadpřirozená; ale důvody a příčiny, z nichžto tu hříšník lituje hříchů svých, nemají takové ceny, jako při lítosti dokonalé. Při lítosti dokonalé jest důvodem nebo pohnutkou jediné láska k Bohu. A jaké důvody jsou při lítosti nedokonalé? Ošklivost hříchů, ztráta nebe a věčný trest v pekle. Kdo proto lituje, že hřích sám v sobě tak ohavný a ošklivý jest, aneb že hříchem ztrácí nebe a zasluhuje trestu pekelného, má lítost nedokonalou. Lítost tato nepochází tak z lásky k Bohu, nýbrž více z bázně před Bohem spravedlivým, Jenž hříchu bez trestu nenechává. I při této nedokonalé lítosti může sice hříšník dojíti odpuštění hříchů, ale jenom tehdaž, když se z nich vyzpovídá a má opravdovou vůli, se polepsiti a Boha více neurážeti. Za tou příčinou má se hříšník přičiniti, aby vzbudil lítost dokonalou, obzvláště tehdaž, kdyby neměl příležitosti se vyzpovídati.

Co má činiti hříšník, ježž nedokonalou lítost vzbuzuje?

Hříšník, jenž nedokonalou lítost vzbuzuje, musí skrze zásluhy Ježíše Krista odpuštění svých hříchů doufati, a Boha, jakožto původce vši spravedlnosti a svého vlastního ospravedlnění začínat milovati.

K lítosti nedokonalé bývá hříšník pohnut bázní před trestem, jímžto Bůh hříšníka zde i po smrti stíhá; ale i při této lítosti může doufati, že mu Bůh skrze zásluhy Ježíše Krista hříchy odpustí, polepší-li života svého. Takový hříšník nelituje hříchů proto, že jimi Boha urazil, nýbrž jen z bázně; nemiluje tedy ještě Boha, ale má Jej aspoň, jak se praví v katechismu, začínat milovati jakožto původce vši spravedlnosti a svého vlastního ospravedlnění. Má sobě připomenouti, že Bůh jest netoliko spravedlivý Soudce, Jenž hříchy tresce, ale také neskončeně milosrdný a dobrotivý Otec, Jenž kajícímu rád hříchy odpouští a Jenž jistě i nad ním se smiluje, bude-li činiti pokání a vyzná-li se ze svých hříchů. Takovým rozjímáním bude v něm ponenáhlu vznikat láska k Bohu. — Kdo by však Pána Boha ani nezačal milovati, kdo by vždy toliko z bázně před peklem hříchů se varoval a jich litoval, podobal by se, jak praví sv. Augustin, vlku, který zůstává vlkem, byť i z bázně přede psy ovce ušetřil.

(Vzhledem ke vzbuzování lítosti obrací biskup Eichstetský ve svém pastýřském listu z roku 1881. zřetel ke dvěma chybám, jichžto se někteří katechetové dopouštějí. První záleží v tom, že někteří dávají dětem toliko návod, jak mají vzbuzovati lítost dokonalou. Ježto však lítost tato pochází z dokonalé lásky k Bohu, k nížto mnohé dítky povznést se ještě nemohou, zpovídávají se pak i napotom bez lítosti, ačkoli ústy dokonalou lítost vzbuzují. — Druhá chyba týká se pohnutek při vzbuzování lítosti nedokonalé. Lítost tato pochází z bázně před trestem. Třeba

tedy, aby srdce spasitelnou bázní dojata bylo. Obrací-li se tu hlavně zření dítek na tresty časné, jimiž Bůh hříšníka navštěvuje zde na zemi, jest se obávati, že by v dítkách vzbuzovala se toliko lítost přirozená. Ale i pouhé uvažování trestů pekelných mohlo by zůstatí bez žádoucího prospěchu u dětí neb i u dospělejších, jižto se jen ze všedních hříchů zpovídají, neboť jim známo, že takové hříchy mukami pekelnými trestány nebývají. Proto třeba, by děti často také tresty očištcové uvažovaly a tím spasitelnou bázní dojaty byly. —

V našem katechismu uvádí se jedna formula ke vzbuzování lítosti dokonalé a jiná ke vzbuzování lítosti nedokonalé. V nadzminěném pastýřském listu spojují se obě v jednu v tomto znění: »Bože můj! všech hříchů celého života svého lituji a želím ze srdce, proto že jsem Tebe, nejvyšší a lásky nejhodnější dobro, urazil a spravedlivého trestu Tvého v tomto i v budoucím životě zasloužil. Mám všechny hříchy své v oškli-vosti a činím pevné předsevzetí, že Tebe, svého lásky nejhodnějšího Boha, nebudu více urážeti a že příležitosti ke hříchu pečlivě se vystříhám.«)

c) O opravdovém předsevzetí.

Marnotratný syn litoval provinění svého; proniknut lítostí řekl sám k sobě: »Vstanu a půjdu k otcí.« Učinil tedy předsevzetí, že se navrátí a život svůj polepší. Podobným způsobem má i každý hříšník, chce-li dojiti odpuštění hříchů svých, učiniti opravdové předsevzetí.

Co jest opravdové předsevzetí?

Opravdové předsevzetí jest upřímná vůle život svůj polepšiti a nikdy více nehřešiti.

Praví se, že předsevzetí jest upřímná vůle; předsevzetí vztahuje se tedy na vůli; člověk musí chtíti život

svůj polepšiti. Hříšník, který vedl život hříšný, musí míti vůli, že se polepší, že jinak živ bude, že se bude hříchů varovati. Avšak tato vůle musí býti upřímná. O kom říkáme, že má upřímnou vůli? O tom, kdo skutečně chce něco učiniti, nebo něčeho se varovati.

[Předsevzetí vždy spojeno jest s lítostí, musí tedy také jako pravá lítost spořádáno býti; musí tedy předně býti »vniterné«; předsevzetí jest upřímná vůle, musí tedy ze srdce pocházeti. Musí býti též »nadpřirozené«, t. j. musíme sobě umíniti, že se budeme hříchů proto varovati, bychom Boha, nejvyšší dobro, neurazili, nebe neztratili a do pekla odsouzeni nebyli. Kdyby sobě někdo umínil, že nebude hřešiti, aby neutrpěl škody časné, nebo aby nebyl zabanben, měl by předsevzetí toliko přirozené, a to není dostatečno. Předsevzetí musí býti »nade všecko«, t. j. hříšník musí si umíniti, že by raději sebe větší ztrátu utrpěl, než by Boha zase hříchem urazil. — Konečně musí býti »všeobecné«, t. j. hříšník musí míti vůli, varovati se všech hříchů, žádného nevyjímaje; tedy netoliko těch, kterých se posud dopouštěl, nýbrž i všech jiných; kdo by si umínil, že se bude jen toho neb onoho hříchu varovati a neučinil by předsevzetí, že se vystříhá všech, alespoň těžkých hříchů, neměl by pravého předsevzetí.]

Co musí u sebe ustanoviti, kdo má upřímnou vůli se polepšiti?

Kdo upřímnou vůli má, se polepšiti, musí u sebe ustanoviti, že chce:

1. Všech hříchů, jakož i blízkých příležitostí a nebezpečností ke hříchu se varovati.

Předsevzetí musí býti všeobecné, t. j. musí se vztahovati na všechny hříchy, aspoň na všechny těžké hříchy. Kdo však má opravdovou vůli se polepšiti, musí

sobě také umíniti, že netoliko všech hříchů se bude varovati, nýbrž i všech blízkých příležitostí a nebezpečenství ke hříchu. Co se rozumí příležitostí ke hříchu? Příležitostí ke hříchu jsou takové okolnosti, ve kterých člověku lze hříchu se dopustiti; na př. osoby, se kterými, nebo společnosti, ve kterých by se hříchu dopustiti, aneb místo, na kterém by zhřešiti mohl. Ale všech příležitostí nemůžeme se uvarovati. Člověk může na každém místě, i ve chrámu Páně a v jakýchkoli okolnostech hříchu se dopustiti. Svatý apoštol Pavel praví, že bychom musili svět opustiti, kdybychom se chtěli všech příležitostí ke hříchu vystříhati. V katechismu se tedy praví, že musíme se varovati všech »blízkých« příležitostí t. j. takových, v nichžto člověk snadno může se dopustiti toho neb onoho hříchu, k němuž obzvláště nakloněn jest, a kterého pak v takových příležitostech obyčejně se dopouští. Některý žák na př. rád v kostele šeptá; přiklekne-li pak k jinému, který to také rád činívá, jest ve »blízké« příležitosti. Jiný, který se v kostele vždy slušně chová, měl by tu sice také příležitost k šeptání, ale pro takového příležitost ta není blízká, on šeptati nebude. Aneb ví-li někdo, že v jisté společnosti obyčejně necudné aneb utrhačné a pomluvačné řeči se vedou, a že sám také rád takové řeči mluví anebo poslouchá, a přece takové společnosti se nevaruje, nalézá se ve blízké příležitosti, v nebezpečenství hříchu. (Karbaník, opilec atd.) Kdo tedy má opravdovou vůli se polepšiti, musí sobě také umíniti, že bude všech blízkých příležitostí a nebezpečenství ke hříchu se varovati. Kdo se jich nevaruje, nemá upřímné vůle se polepšiti a vydává se v nebezpečenství hříchu. Na takovém pak se vyplní slova písma sv.: »Kdo nebezpečí miluje, zahyne v něm.« (Sir. 3.)

Dále musí u sebe ustanoviti, že chce:

2. Vši náklonnosti ke hříchu odporovati, a všech k zachování milosti potřebných prostředků se uchopiti.

Zlé žádosti, jakožto následky hříchu prvopočátečního, i po křtu sv. v nás vznikají; a jestliže se častěji opakují, povstává z nich náklonnost ke hříchu; tak na př. se říká: ten neb onen má náklonnost k nestřídmosti, k mlsání, ke karbanu atd. Takové náklonnosti musíme hned z počátku odporovati, neboť když se náklonnost v srdci člověka již zakořenila, pak bývá velmi těžko, ji vykořeniti. Pozoruje-li tedy kdo, že má k tomu neb onomu hříchu náklonnost, musí ji hned z počátku odporovati.

Kdo má upřímnou vůli se polepšiti, musí také všech k zachování milosti potřebných prostředků se uchopiti.

Chce-li kdo milost zachovati, musí se varovati hříchů, které člověka o milost Boží připravují. A k tomu třeba užívati vhodných prostředků. Některé z takových prostředků uvedeny jsou při šesté prosbě Otčenáše. (Srovnej také deváté a desáté Boží přikázání.)

Kdo má upřímnou vůli se polepšiti, musí:

3. Cizí statek navrátiti, pohoršení, které hříchem způsobil, a škodu, kterou bližnímu na cti, na statku, neb jiným způsobem učinil, zase napravit.

Kdo sobě nespravedlivým způsobem přivlastnil statek bližního, má cizí statek. Cizí statek má tedy, kdo ho nabyt na př. krádeží anebo když sobě něco vypůjčil, a pak si to podržel, nebo když něco našel a nevrátil toho, nebo když zadržel mzdu dělníkům atd. (Srovnej sedmé Boží přikázání.)

Kdo tedy má upřímnou vůli se polepšiti, musí cizí statek navrátiti; neboť jestliže se věc odcizená nenavrátí, nemůže ani hřích odpuštěn býti. Dále musí sobě také umíniti, že chce napravit pohoršení, které hříchem způsobil. (Srovnej páté přikázání Boží.) Způsobil-li někdo hříchem svým pohoršení, uškodil bližnímu na duši, a musí míti vůli, že to napraví. — Jakým způsobem to může napravit? Dobrým příkladem, napomináním, modlitbou atd. Ale pohoršení nelze tak snadno úplně napravit; třeba však, aby kdo pohoršení dal, aspoň dle možnosti ho napravit hleděl.

Kdo má upřímnou vůli se polepšiti, musí také u sebe ustanoviti, že chce škodu, kterou bližnímu na cti, na statku neb jiným způsobem učinil, zase napravit. Bližnímu může se škoditi buď na cti, nebo na statku, neb jiným způsobem. Jak se může bližnímu škoditi na cti? Nejčastěji se to stává pomluvou a na cti utrhaním. — Jak na statku? — Jak jiným způsobem? (Jak taková škoda může se státi a jak ji lze zase napravit, povědíno též při sedmém a osmém Božím přikázání.)

Dále musí ten, kdo opravdovou vůli má se polepšiti:

4. Všem nepřátelům a protivníkům ze srdce odpustiti.

Kdo toho učiniti nemíní, nemá upřímné vůle se polepšiti a nemůže odpuštění svých hříchů očekávati. (Viz pátou prosbu Otčenáše.)

Kdo má upřímnou vůli se polepšiti, musí konečně:

5. Všecky povinnosti stavu svého bedlivě plniti.

Již dříve jste slyšely, že každý člověk má ve svém stavu a povolání jisté povinnosti. Kdo jich bedlivě

neplní, hřeší, a oddává-li se při tom snad také zahálce, vydává se v nebezpečí hříchu, poněvadž zahálka jest počátkem hříchu.

Kdo učinil opravdové předsevzetí, nemá se splněním jeho dlouho odkládati, nýbrž jako marnotratný syn bez meškání je ve skutek uvéstí. Ale poněvadž jsme slabí, máme také Ducha sv. vzývati, aby vůli naši posilnil, bychom učiněnému předsevzetí mohli věrně dostáti.

d) O z p o v ě d i.

Byť hříšník sebe bedlivěji své svědomí zpytoval, byť vzbudil skroušenost a lítost a učinil opravdové předsevzetí, že se chce polepšiti, nedosáhl by tím přece ještě vždy odpuštění hříchů; třebať ještě, aby ze hříchů svých se vyzpovídal. I marnotratný syn vyznal se otci svému. Navrátiv se k němu, padl před ním na kolena a zvolal: »Otče, zhřešil jsem proti nebi a před Tebou« atd. I hříšník musí tak činiti; chce-li odpuštění hříchů dosáhnouti, musí se ze svých hříchů vyzpovídati.

Zpověď jest čtvrtá částka, jižto jest potřebí ku svátosti pokání.

Co jest zpověď?

Zpověď jest skroušené vyznání, kterým hříšník před knězem ke slyšení zpovědi náležitě zřízeným své spáchané hříchy na sebe žaluje, aby od něho rozhřešení dosáhl.

Zpověď jest tedy vyznání. Hříšník musí se ze hříchů svých vyznati, musí ze svých spáchaných hříchů na sebe žalovati, t. j. musí říci, které hříchy spáchal. Ale každé vyznání, kterým hříšník ze svých spáchaných

hříchů na sebe žaluje, není ještě zpovědi; vyznání to jest jen tehdaž zpovědi, žaluje-li hříšník na sebe, nebo vyznává-li se ze hříchů spáchaných před knězem ke slyšení zpovědi náležitě zřízeným. Kdyby tedy hříšník ze hříchů svých se vyznal před někým jiným, na př. před otcem, před matkou, před soudcem atd., takové vyznání by nebylo zpovědi. Vyznání musí se státi před knězem náležitě zřízeným t. j. od biskupa k tomu ustanoveným, aby kajícím hříšníkům hříchy odpouštěl, aby jim svátostí pokání přisluhoval.

Ale v katechismu se ještě praví, že hříšník se vyznává před knězem, aby od něho dosáhl rozhřešení, t. j. odpuštění hříchů. Kdyby na př. dítě ve škole se vyznalo svému katechetovi, že něco zlého učinilo; aneb kdyby někdo své hříchy některému knězi vyjevil hledaje u něho rady a útěchy, to by nebylo zpovědi. Jen tehdy se hříšník zpovídá, vyznává-li se ze hříchů spáchaných před knězem a činí-li to za příčinou, aby od něho rozhřešení dosáhl; jen takové vyznání jest zpovědi.

Chce-li však hříšník při zpovědi dosáhnouti rozhřešení — odpuštění hříchů, — musí se zpovídati skroušeně; zpověď jest skroušené vyznání.

Hříšník se má zpovídati, ze svých spáchaných hříchů, tedy ze hříchů, kterých se sám dopustil; nemá se tedy zpovídati z toho, čeho neučinil (na př. nekradl jsem atd.), ani z toho, co snad dobrého učinil (na př. dával jsem almužnu atd.)

Ale proč má hříšník právě knězi ze hříchů se vyznávati? — Proto, že toliko biskupové a kněží mají moc hříchy odpouštět. (10. čl. víry.) Kristus Pán dal tu moc toliko apoštolům a jejich nástupcům. (Kdy a kterými slovy?) Co jest tedy zpověď? atd.

Zpověď jest k dosažení odpuštění hříchů potřebna a jest ustanovena od Krista Pána. Pokud Kristus Pán viditelně mezi lidmi obcoval, odpouštěl sám hříchy. Jemu se hříšníci nezpovídali, protože On věděl, jakých hříchů se kdo dopustil. Po svém z mrtvých vstání dal pak Kristus Pán moc hříchy odpouštět svým apoštolům, když k nim pravil: »Komu odpustíte hříchy« Apoštolové měli tedy hříchy buďto odpouštět, nebo je zadržovati; ale apoštolové nebyli vševědoucí; aby tedy mohli rozsouditi, mají-li hříchy odpustiti nebo je zadržeti, musili se jim hříšníci zpovídati. A podobně musili také později nástupcům sv. apoštolů biskupům a kněžím se zpovídati. Kristus Pán dal apoštolům a jejich nástupcům moc hříchy odpouštět; ale tím uložil také hříšníkům povinnost, aby ze hříchů svých se vyznávali. Z té příčiny zpovíдали se věřící již za časů sv. apoštolů. Sv. apoštol Jakub píše: »Vyznávejte se ze hříchů svých, abyste spaseni byli.« A sv. apoštol Jan praví: »Budeme-li vyznávat hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby odpustil nám hříchy naše.«

[Zpověď jest přirozenosti lidské zcela přiměřena; vždyť vyznáním nabývá člověk pokoje a útěchy. — Spáchalo-li nezkažené dítě cos trestuhodného, nemá pokoje, dokud z provinění svého rodičům se nevyzná; podobně nemá ani hříšník pokoje, dokud se z toho, co mu svědomí obtěžuje, nevyznal, dokud nedosáhl rozhřešení.

Zpověď jest také spasitelným lékem proti hříchu. Obyčejnou příčinou hříchu bývá pýcha. Pýšný se nerad podrobuje zákonu, přestupuje ho a tím se dopouští hříchu. Při zpovědi se však musí člověk pokořiti, a tím bývá pýcha potlačována.

Zpovědi nabývá také člověk poznání sebe samého, kteréhožto poznání jest každému na nejvýš třeba; má-li

se člověk úplně zpovídati, musí bedlivě zpytovat svědomí a hleděti, aby vnitřní stav svůj náležitě poznal. Když pak ve zpovědi i zpovědníka s vnitřním stavem svým seznámil, může mu tento dáti náležité poučení a naznačiti prostředky, jakých ku prospěchu duše má užívati. A jak mnozí byli již prostředkem zpovědi pohnuti, aby s nepřátely svými se smířili, cizí statek navrátili atd.

Avšak největší užitek, jež nám zpověď poskytuje, záleží v tom, že člověk náležitou zpovědí dochází odpuštění hříchů.]

Ale jak musí býti zpověď spořádána, aby jí hříšník došel odpuštění hříchů?

Zpověď má býti úplná.

Hříšník zpovídá se knězi, aby dosáhl rozhřešení; avšak ne každému, komu zpovědník rozhřešení udělil. bývají také hříchy skutečně odpuštěny. Zpovědník nemůže vždy s jistotou věděti, zasluhuje-li hříšník, jenž se zpovídal, rozhřešení čili nic; zpovědník může také býti oklamán; ale Pána Boha nelze oklamati; Bohu jest známo, zdali se hříšník zpovídal náležitým způsobem; Bůh zná jeho vůli, jeho úmysl. Chce-li tedy hříšník skutečně odpuštění hříchů rozhřešením kněžským dosáhnouti, musí se zpovídati náležitým způsobem, jeho zpověď musí býti úplná.

Kdy jest zpověď úplná?

Zpověď jest úplná, jestliže hříšník na sebe všechny své těžké hříchy, ze kterých se ještě platně nevyzpovídal, před zpovědníkem s náležitou zevrubností, upřímností a bez přetváření žaluje, jak po pilném zpytování svědomí vinným býti se uznává.

Má-li tedy zpověď býti úplná, třeba, aby hříšník se vyznal ze všech hříchů, ze kterých se ještě platně

nevyzpovídal. Když se někdo platně byl ze svých hříchů již vyzpovídal, nemusí pak tyto hříchy ve příštích zpovědích opakovati. Ale ze hříchů, ze kterých se ještě nevyzpovídal, aneb ze kterých se sice vyzpovídal, ale neplatně, musí se vyznati. Neplatně by se zpovídal, kdo by na př. nějaký těžký hřích byl úmyslně zamlčel, aneb hříchů nelitoval atd. — A ze hříchů těch musí se vyznávati s náležitou zevrubností.

K náležité zevrubnosti vyhledává se, aby hříšník udal při zpovědi předně druh hříchů; kdyby na př. někdo řekl, že zhřešil proti desateru Božích přikázání, nebo pateru přikázání církevních, nezpovídal by se zevrubně; anebo kdyby řekl, že zhřešil na př. proti sedmému přikázání Božímu, také by se ještě nezpovídal s náležitou zevrubností; neboť proti sedmému přikázání lze rozličným způsobem se prohřešiti; může se to státi krádeží, lichvou, podvodem atd. Zevrubně by se nezpovídal také onen, kdo by řekl: »Nemiloval jsem Boha nade všecko a bližního jako sebe samého;« anebo: »dopouštěl jsem se hlavních hříchů« atd.

K náležité zevrubnosti potřebí také, aby byl udán počet těžkých hříchů, jichžto se kdo dopustil. Kdyby někdo na př. byl se častěji dopustil nestřídmosti, a pak by při zpovědi jen řekl, že byl nestřídmým, nezpovídal by se zevrubně; zpověď jeho nebyla by úplná, ježto by se nezpovídal ze všech hříchů, kterých se nestřídmostí svou dopustil. Náležitá zevrubnost žádá dále také, aby hříšník udal okolnosti, které hřích buď znamenitě zvětšují anebo proměňují. (Jmenujte mi některé okolnosti, které hřích zvětšují! Které hřích proměňují?) Avšak sem nepřínáležejí takové okolnosti, kterých není potřebí věděti; tak na př. nesmí se ve zpovědi nikdy udati jméno toho, se kterým zpo-

vidající se byl hřích spáchal, aneb vypravovati bez potřeby, co by bližnímu mohlo škoditi.

Aby zpověď byla úplná, musí se hříšník zpovídati také s náležitou upřímností, t. j. musí ze hříchů tak se vyznati a ve zpovědi je tak udati, jak se jich dopustil; nesmí se vymlouvat, chyby své zmenšovati neb omlouvat, aneb jiným vinu dávat. Co ví s jistotou, má jako jisté, a o čem pochybuje, jen jako pochybné udávat; slovem musí se tak zpovídati, jak se po pilném zpytování svědomí před Bohem vinným uznává.

A konečně má se zpovídati bez přetváření. Přetvařoval by se, kdo by se stavěl lepším aneb horším, nežli skutečně jest. (Vzhledem k upřímnosti a ku přetvařování srovnej, co povědino při osmém Božím přikázání.)

Zdali jest zpověď platná, zamlčí-li hříšník nějaký těžký hřích úmyslně, z bázně a lichého studu neb z trestatelné nedbalosti?

Zamlčí-li hříšník ve zpovědi nějaký těžký hřích úmyslně z bázně a lichého studu neb z trestatelné nedbalosti, jest zpověď jeho nejenom neplatná, nýbrž takový hříšník dopouští se ještě nového a těžkého hříchu (svátokrádeže), jímž svátost pokání zneuctívá.

Někdy se stává, že hříšník nějaký hřích úmyslně ve zpovědi zamlčuje; ví, že se ho dopustil, ale přece se z něho nezpovídá; umíní si, že ho zamlčí. Co však bývá obyčejně příčinou, že někdo hřích zamlčuje? V katechismu se praví, že se to stává »z bázně« atd. Mnohý se bojí, aby snad prozrazen nebyl, aneb se bojí, že by zpovědník s ním přísně nakládal atd. — Jiná příčina bývá »lichý stud;« mnohý se stydí z některého hříchu se vyznati; ale takový stud není tu na pravém místě. Hříšník má se tehdy styděti, když něco zlého

páše; takový stud jest pravý. Ale kdo se stydí, kde by se stydět neměl, má lichý stud. Takový lichý stud by na př. byl, kdyby se někdo styděl veřejně se modliti, kříž dělati, nějakou práci konati atd. Lichým studem jest také, jestliže se někdo stydí, vyznati se ze hříchů. Stydět se má ovšem, když hřích páchá; ale když ho spáchal, nemá příčiny, by se styděl, z něho se vyznati; vždyť skroušeným vyznáním dává na jevo, že se chce polepšiti.

Jestě jedna konečně jest příčina, že mnohý zamlčuje ve zpovědi nějaký hřích; jest to trestatelná nedbalost. Jakým způsobem mohl by se hříšník takové nedbalosti dopustiti? Tím, že by na př. svědomí svého nebyl náležitě zpytoval, že by nebyl Ducha sv. o milost vzýval, při zpovědi se roztržitosti oddával atd.

Jestliže tedy hříšník z některé z těchto příčin nějaký těžký hřích úmyslně zamlčel, bývá zpověď jeho neplatná, nedosahuje v ní odpuštění hříchů; ano dopouští se ještě nového a těžšího hříchu, svatokrádeže. Hřích, kterého se takto dopouští, jmenuje se svatokrádež, poněvadž se jím svátost pokání zneuctívá. Hříšník chce nepravým způsobem, tak říkajíc násilím, rozhřešení si vymoci.

Kdyby hříšník ve zpovědi nějaký těžký hřích byl úmyslně zamlčel, a svatokrádeže se dopustil, pak by toho však litoval, co by mu bylo činiti, aby chybu svou napravil?

Hříšník, jenž ve zpovědi nějaký těžký hřích úmyslně neb z trestatelné nedbanlivosti zamlčel, musí netoliko ze zamlčeného hříchu se zpovídati, ale také na sebe žalovati:

1. V kolika zpovědích ten hřích trestatelně zamlčel.

Nestačí tedy toliko říci, že ten neb onen hřích zamlčel; ale musí oznámiti, v kolika zpovědích jej zamlčel, kolikráte se zpovídal od té doby, co ten hřích zamlčel: kdyby toho neučinil, nebyla by zpověď jeho úplná, poněvadž by neudal počet těžkých hříchů, dopustil se totiž tolikráte těžkého hříchu, kolikráte ten hřích úmyslně zamlčel.

Hříšník takový musí:

2. Všecky zpovědi, v nichž ten hřích zamlčel, úplně opakovati, jestliže se v nich také z jiných těžkých hříchů zpovídal.

A proč musí ty zpovědi opakovati? Protože mu v nich žádný hřích nebyl odpuštěn, ano naopak pokaždé se dopustil ještě nového těžkého hříchu. Avšak toliko tehdaž musí ty dřívější zpovědi úplně opakovati, jestliže se v nich také z jiných těžkých hříchů zpovídal. Kdyby od poslední neplatné zpovědi své nebyl se dopustil těžkých hříchů, nemusil by pak vykonané napotom zpovědi opakovati, stačilo by toliko říci, kolikrát se zpovídal od té doby, co ten těžký hřích zamlčel.

(Kdyby někdo při počtech hned z počátku chybil, byť i potom dobře počítal, nebude přece výsledek počtu pravý. Co by pak musel činiti, aby chybu tu napravil? Musil by čítati znovu a sice odtud, kde chybu učinil. Podobně se to má i se zpovědmi, ve kterých hříšník nějaký těžký hřích úmyslně zamlčel.)

Dále musí hříšník na sebe žalovati:

3. Zdali a kolikrát v takovém stavu nej-světější Svátost oltářní přijal, a zdali se to stalo také v čas velikonoční.

Proč pak se musí také zpovídati, zdali v tom stavu (totiž ve stavu nemilosti), přijal také Svátost oltářní? Protože kdo nehodně Tělo Páně přijímá, dopouští se

těžkého hříchů (svatokrádeže). Proč musí udati také okolnost času a říci, byl-li v tom stavu také v čas velikonoční u sv. přijímání? Protože tato okolnost hřích jeho zvěšuje.

Konečně musí takový hříšník ještě:

4. Říci, zdali také jiné svátosti v takovém stavu přijal.

Kterých svátostí nesmí člověk přijmouti ve stavu nemilosti? Svátostí živých. Kdyby na př. v tom stavu byl přijal svátost břimování, poslední pomazání atd., musil by to pak ve zpovědi také oznámiti, protože se tím těžkého hřichu dopustil.

To vše platí však toliko o těch, kdož úmyslně nějaký těžký hřích zamlčeli. Kdo by to nebyl učinil úmyslně, může pak toliko říci, že na ten hřích zapomenul, ačkoli dobře svědomí své zpytoval.

[Zamlčel-li někdo nějaký hřích úmyslně, může sice, jak povědíno, chybu tu zase napravit. Ale při tom naskytují se často náramné obtížnosti. Mnohý se stydí nebo bojí z některého hřichu se zpovídati, a pak se má z tolika hříchů vyznávati, má všechny své předešlé zpovědi opakovati, chce-li odpuštění hříchů dosáhnouti. To není tak snadno. Stává se často, že někdo úmyslně zamlčuje hřích po mnohá léta. Když pak ho trápí svědomí, rád by chybu svou napravit; ale jak mnohé obtíže jest mu pak překonati! Mnozí odhodlávají se k tomu teprv na smrtelné posteli; ale s jakými obtížemi bývá to pak spojeno! Člověk tu bývá obyčejně sklíčen velikými bolestmi, bázni a starostmi; i paměť ho tu často opouští, a proto nemůže se na spáchané hříchy tak snadno upamatovati. Nejlépe tedy jest při každé zpovědi ze všech, aspoň ze všech těžkých hříchů se vyznati a žádného nezamlčovati.]

(Nebude jistě od místa, připojiti zde, zvláště u dospěejších dítek, poučení o generalní zpovědi a upozorniti, jak užitečna a často i na nejvyš potřebna zpověď taková jest.)

Proč pak se obyčejně stává, že mnohý ve zpovědi některé hříchy zamlčuje? Stává se to obyčejně z bázně a z lichého studu.

Co máme tedy činiti, bychom bázeň aneb lichý stud při zpovědi překonali?

Máme uvážiti:

1. Že jsme se nestyděli před Bohem, jenž všecko vidí, hřešiti, a že jsme se nebáli od Něho věčně zatracenu býti.

Hříšník má si pomysli: »Hle! nestyděl jsem se před Bohem hřešiti, ačkoli vím, že Bůh mne vždy a všude vidí, že Mu nic není neznámo; proč bych se tedy nyní styděl, že hříchů svých se vyznati? Víím, že Bůh jest nejvyš spravedlivý, že zlé tresce, a že také jistě mne by trestal, kdybych nějaký hřích úmyslně zamlčel a tak svátost pokání zneuctil! Když jsem tedy se nebál a nestyděl, hřešiti před Bohem, proč bych se nyní bál a styděl před zpovědníkem se zpovídati? Před Pánem Bohem jsem se nestyděl hřešiti, a před člověkem bych se styděl ze hříchů svých se vyznati?

Abychom lichý stud překonali, máme sobě také připomínati, kterak mnozí kajníci a kajnice veřejně z hříchů svých se vyznali, na př. sv. Maří Magdalena, sv. Augustin; ano světec tento netoliko zpovědníku se vyznal, nýbrž zaznamenal také ve zvláštní knize netoliko hříšné skutky, jichžto se dopustil před svým obrácením, nýbrž i nejtajnější své myšlenky a žádosti, aby tím sama sebe zahanbil a jiným výstrahou byl.

[Styděti a báti se má člověk tehdaž, když něco hříšného činí, myslí, mluví nebo žádá; ale když se již

hříchu dopustil, nemá příčiny, aby se bál nebo styděl, z něho se vyznati. Sv. Jan Zlatoústý praví, že ďábel hříšníkovi před zpovědí stud a bázeň odnímá, aby se nestyděl a nebál, hříchy páchat; ale když pak hříšník se chce zpovídati, že mu stud a bázeň opět navrací, aby se styděl a bál ze hříchů se vyznati. Jedná tedy právě tak, jako kdyby někdo vojínu odňal zbraň v dobu, kdy má bojovati, a pak mu ji opět do rukou dal, kdyby se jí chtěl o život připravit.]

Bychom lichý stud a bázeň překonali, máme uvážiti:

2. Že lépe jest ze hříchů svých v soukromí zpovědníkovi se vyznati, nežli ve hříších nepokojně živu býti, nešťastně umříti a při posledním soudu proto před celým světem zahánbenu býti.

Kdo chce odpuštění hříchů dojíti, nemusí z nich veřejně se vyznávat; potřebí toliko, aby se z nich vyznal zpovědníkovi v soukromí, tajně. Kdo ani toho učiniti nechce, žije v ustavičném nepokoji, svědomí ho neustále trápí a hryze, stále mu hříchy jeho předhazuje; takový člověk, který nějaký hřích zamlčel, nosí v sobě ustavičné peklo, praví sv. Jan Zlatoústý. Zamlčený hřích jest jako jed v srdci: nevyvrhne-li se jed, dostaví se smrt, — tak jest to i vzhledem ke hříchu. Mnohem lépe jest tedy, ze hříchů svých v soukromí zpovědníkovi se vyznati, nežli v ustavičném nepokoji žiti, trýzeň zlého svědomí snášeti a pak nešťastně umříti. Jaké úzkosti musejí svíratí umírajícího! Jak nešťastná to smrt, když člověk umírá ve stavu nemilosti, poskvrněn těžkými hříchy! Jak velice musí se obávati věčného zavržení! Lépe tedy jistě, ze hříchů se vyznati, nežli nešťastně umříti.

A co čeká na hříšníka, který se nevyznal, pak po smrti? Mnohý se stydí, vyznati se v soukromí zpověd-

níkovi, a nepomýšlí, že, nevyzpovídá-li se zde soukromě, bude při posledním soudu před celým světem zahanben. Lépe je tedy soukromě se vyznati, nežli při posledním soudu před celým světem zahanbenu býti. — Hřích musí býti jedenkrát vyjeven; musí se to státi buďto zde ve zpovědi k dosáhnutí rozhřešení, aneb tam při posledním soudu k veřejnému zahanbení a k odsouzení. Sv. Augustin praví: »Buďto zde ze hříchů se vyznati, nebo v pekle věčně hořeti.« Kdyby to hříšník vždy opravdově uvažoval, dojistá by ve zpovědi hříchu úmyslně nezamlčel. —

Máme dále uvážiti:

3. Že sám zpovědník svých vlastních křehkostí sobě povědom jest, a proto příčinu má, aby s hříšníkem útrpnost měl.

Mnohý se bojí a stydí ze hříchů se vyznati před zpovědníkem; myslí sobě: Co pak by zpovědník o mně soudil, kdybych se z toho hříchu vyznal? Nenakládal by pak se mnou se vši přísností? Nemusel bych se pak stydět, kdykoli bych se s ním sešel? — Ale tu třeba uvážiti, že i zpovědník jest křehký člověk, jenž ví, jak velká jest slabost lidská, jenž ví, že sám také může klesnouti, a že tedy jistě nebude nikdy přísně nakládati s tím, kdo se mu zpovídá; vždyť sobě musí pomysli: I já bych mohl do takových hříchů padnouti, kdyby mne Bůh svou milostí nésil. — I zpovědník jest křehký člověk; i on musí se ve zpovědi ze svých hříchů vyznávat, jako jiní katoličtí křesťané; a proto že svých vlastních křehkostí sobě povědom jest, bude jistě s kajícím hříšníkem míti útrpnost. Nikdo tedy nemá příčiny, aby se styděl nebo bál před zpovědníkem, maje se mu ze hříchů svých vyznati. Kristus Pán udělil moc hříchy odpouštět křehkým

lidem a nikoliv andělům, kteří jsou beze hříchu; tím nám chtěl božský Spasitel zpověď usnadnit. —

Při zpovědi říkáte: Zpovídám se Bohu všemohoucímu — a Vám, „*Otče duchovní*“; nazýváte tedy zpovědníka otcem. Otec rád promíjí dítkám svým poklesky a mívá s jejich slabostmi útrpnost; a tak činí i otec duchovní ve zpovědi, pozoruje-li jen, že se hříšník skroušeně vyznává. Proto můžete bez bázně, s důvěrou přistoupiti ku knězi ve zpovědnici; bude s vámi jistě útrpnost míti a pocítí radost, pozná-li, že máte vůli se polepsiti.

Konečně máme uvážiti:

4. Že zpovědník pod těžkým hříchem a pod nejpřísnějšími časnými a věčnými tresty k mlčenlivosti zavázán jest.

Některý kajícník se bojí, že by zpovědník mohl vyraziti, z čeho se mu vyzpovídal. Ale k takové bázni nemá příčiny. Zpovědník jest pod nejtěžšími časnými i *věčnými* tresty k mlčenlivosti zavázán. Kdyby něco vyzradil z toho, čeho se dověděl ve zpovědi byl by již zde na světě od vrchností duchovních přísně za to trestán, a ježto by se tím dopustil hříchu, musil by se i věčných trestů obávati. A také se ještě nestalo, že by byl zpovědník něco ze zpovědi prozradil; mnozí zpovědníci podrobili se raději trestům, ano podstoupili i smrt, než aby byli něco ze zpovědi vyzradili. — Sv. Jan Nepomucký na př. raději se dal mučiti a do Vltavy hoditi, než aby byl něco vyzradil z toho, co se mu královna zpovídala. (Podobný příklad máme na bl. Janu Sarkandru a v novější době na faráři Kobylovičovi v Rusku.) A tak musí i každý jiný zpovědník hotov býti, raději trestům, ano i smrti se podrobiti, než by něco ze zpovědi vyzradil. Kdyby také někdo zpovědníku se vyznal,

že právě jemu něco odcizil, nebo nějak ukřivdil, nesměl by ho zpovědník nikterak prozraditi. Není tedy třeba, aby se kdo bál zpovědníku se vyznati. — Kdo všechno, co tu povédino, častěji uvažuje, překoná jistě bázeň a lichý stud, a bude se vždy úplně ze svých hříchů vyznávati.

Jak se má hříšník ve zpovědi vyznávati?

Hříšník má ve zpovědi:

1. Vždy zřetelně a pokud možno jest, počestnými slovy se vyjádřiti.

Hříšník zpovídá se zřetelně, užívá-li takových slov, aby zpovědník porozuměti mohl, co vlastně chce říci, z jakých hříchů se vyznává. Nezpovídal by se zřetelně, kdo by užíval takových slov (výrazů), která zpovědníkovi nejsou známa. — Ku zřetelnosti zpovědi žádá se také, aby hříšník hříchy v jistém pořádku udával; aby na př. jmenoval napřed hříchy, jichžto se dopustil proti desateru Božích přikázání, pak hříchy proti pateru přikázání církevních, pak hlavní, cizí atd. — Šetřil-li takového pořádku, nezapomene jistě tak snadno na nějaký těžký hřích. — Hříšník má se také, pokud možno, »počestnými slovy« vyjádřiti, t. j. nemá užívat necudných a oplzlých slov, kde toho není třeba; kdyby na př. někdo se zpovídal, že dával potupná jména, že mluvil necudné věci atd., tu není třeba, aby všechna ta potupná jména a ty nestydaté řeči při zpovědi opakoval. — Katechismus praví, že hříšník se má vyjádřiti počestnými slovy »pokud možno jest;« kde toho třeba jest k určitému udání hříchů, může také méně počestných slov užívat, nebo může požádati zpovědníka, aby ho poučil, jak by se měl při udávání jistých hříchů vyjádřiti.

2. Hříšník má tak mluvit, aby jen od zpovědníka, ne však také od přistojících slyšen byl.

Zpovídající se má tak mluvit, aby ho toliko zpovědník slyšel. Někdy sice jest potřebí, aby mluvil hlasitěji; na př. když se v kostele hrá na varhany, když se zpívá, nebo když zpovědník nedoslýchá atd. Kdyby se pak někdy stalo, že by někdo přece zaslechl, z čeho se kdo zpovídal, nemá nikdy o tom s jinými mluvit; musí sobě pomyslit: Mně by to bylo také nemilo, kdyby někdo jiným vypravoval, z čeho jsem se zpovídal. Co tedy sám nechci, nebudu také jiným činiti.

Jsme-li povinni i ze všedních hříchů se zpovídati?

Nejsme povinni i ze všedních hříchů se zpovídati, jest to však velmi užitečno a radno.

Zpověď má býti úplná; jest však úplná, když se aspoň ze všech těžkých hříchů zpovídáme. Ze všedních nejsme povinni se zpovídati; neboť hříchy všední nás nezabavují posvěcující milosti a mohou nám i jiným způsobem odpuštěny býti; na př. přijímáme-li hodně velebnou Svátost oltární, obcujeme-li se srdcem zbožným a skroušeným mši svaté, kropíme-li se zbožně svćenou vodou, pronášíme-li v Otčenáši skroušeně slova: »Odpusť nám naše viny,« nebo konáme-li nějaké pobožnosti a kající skutky atd., může také dojiti odpuštění všedních hříchů.

Ačkoli však nejsme povinni ze všedních hříchů se zpovídati, jest to přece »velmi užitečno a radno,« bychom se z nich také zpovídali. Jest to užitečno a radno, poněvadž ve sv. zpovědi se nám tyto hříchy jistěji odpouštějí a mimo to dosahujeme také rozličných milostí, a zpovídáme-li se toliko ze všedních hříchů, také rozmnožení posvěcující milosti. Také nebývá vždy tak snadno rozeznati, zda-li ten neb onen hřích jest těžký nebo všední. Rozeznávání těžkých hříchů od všedních znesnadňují nám také ještě zlé náklonnosti; je-li kdo k nějakému hříchu nakloněn a nechce-li se ho odříci, bude

vždy hřích ten toliko za všední pokládati a tak sama sebe klamati. — Zpovídá-li se hříšník i ze všedních hříchů, může také zpovědník stav duše jeho lépe poznati a pak potřebných prostředků k duchovnímu prospěchu jeho užiti. Kdo se zpovídá i ze všedních hříchů, mívá se pak více na pozoru a varuje se jich bedlivěji. Kdo sobě však hříchů všedních nevšímá, padá pak snadno i do těžších. (Proč jest dobře častěji se zpovídati, vykládá se obšírněji ve velikém katechismu.)

Co činíme prve, než počneme ze hříchů svých se zpovídati?

Prve, nežli ze hříchů svých zpovídati se počneme, klekneme a udělavše kříž sv., řekneme zpovědníkovi: »Prosím vás, ctihodný otče, o svaté požehnání, abych se ze hříchů svých dobře a úplně vyzpovídati mohl(a).

Nežli počneme nějaké důležité dílo, máme vždy Pána Boha napřed prositi, aby nám byl nápomocen, aby pracím našim žehnal, bychom dílo to s prospěchem vykonati mohli; vždyť víme, co praví přísloví: »Bez Božího požehnání marné naše namahání.« Zpověď jest dojista dílo nad míru důležité; vždyť na něm závisí spása duše naší; proto prosíme tedy před zpovědí o pomoc Boží, o Boží požehnání, bychom se ze svých hříchů dobře a úplně vyzpovídati mohli, abychom se tedy z nich mohli vyznati skroušeně a žádného nezamlčeli. Bez milosti Boží nemůžeme ani hříchů svých náležitě poznati, ani jich litovati, z nich náležitě se vyzpovídati, za ně dosti učiniti a napotom se jich uvarovati.

Co činíme, dosáhnuvše od zpovědníka požehnání?

Dosáhnuvše od zpovědníka požehnání, modlíme se, jestliže čas a okolnost tomu dovolují, obecnou zpověď neb konfiteor.

Tato obecná zpověď nebo konfiteor počíná slovy: »Já bídný hříšník« atd. (viz katechismus). Všichni jsme bídní hříšníci. Sami sobě pomoci nemůžeme; máme se tedy před Bohem kořiti, aby nám prominul viny naše, kterých jsme se dopustili myšlením, řečí a skutky. Tato zpověď jmenuje se obecnou, poněvadž se zde ještě nezpovídáme z jednotlivých hříchů, nýbrž toliko vůbec vyznáváme, že jsme zhřešili. Říkáme: »Zpovídám a vyznávám se Bohu všemohoucímu.« Při slovech těchto máme sobě připomenouti, že Bůh jest všemohoucí, že nám tedy také naše hříchy může odpustiti; ale že nás také potrestati může a jistě trestati bude, jestliže se úplně a skroušeně nevyzpovídáme. Pak říkáme: »Marii, Jeho důstojné Matce, a všem milým svatým.« Činíme tedy vyznání hříšnosti své i před Pannou Marií, Matkou Boží, a přede všemi svatými; béřeme je tak říkajíc za svědky, že náležitě se zpovídati chceme, a prosíme jich zároveň, aby se za nás přimlouvali, bychom se náležitě mohli vyzpovídati. Říkáme dále: »A vám, otče duchovní, na místě Božím.« Zpovědník zastupuje tu místo Boha samého; proto nemáme také nic před ním tajiti, nýbrž upřímně se zpovídati, pamatujíce, že se tu zpovídáme Bohu samému, Jehožto místo kněz zastupuje.

Pak se udává čas od vykonání poslední zpovědi.

(Tu třeba dětem říci, jakým způsobem to mají činiti. Stává se, že děti učívají se i slova v závorce na paměť, a že pak i při zpovědi je odříkávají, času při tom neudávajíce. Toto oznámení času jest důležité; neboť není jedno, dopustil-li se někdo hříchů, z nichžto se zpovídá, v době celého roku, nebo jednoho měsíce, nebo několika dní; mimo to pozná z toho zpovědník, byl-li zpovídající se v čas velikonoční u sv. přijímání čili nic. — Dále třeba poučiti dítky, že mají hned po slovích:

»Zvláště pak se vinen dávám těmito hříchy« jmenovati jednotlivé hříchy, jichžto se od poslední zpovědi neb od svého dětinství dopustily, a že pak mají zpověď svou skončiti slovy: »Těch a všech svých vědomých« atd. Pak třeba připomenouti, že po této závěrce dává zpovědník obyčejně tomu, kdo se zpovídal, nějaké ponaučení; že tedy mají pozorně napomínání a poučování zpovědníkova poslouchati, a kdyby se jich snad na něco tázal, zřetelně odpovídati, a pokání, které jim uloží, sobě pamatovati, a ne snad přemýšleti, zda-li z některého hříchu se zpovídati nezapomněly; vždyť takové hříchy jsou již ve zpovědi zahrnuty, jestliže jich dobrovolně nezamlčely. Třeba dítkám také říci, že zpovědník uloživ pokání, nad kajícníkem se modlí a že mu pak uděluje rozhrěšení děláje nad ním kříž; při tom že mají také křížem se žehnati a ještě jednou lítost nade hříchy svými vzbuditi. Konečně ještě také třeba je upozorniti, aby od zpovědnice neodcházely, pokud zpovědník neukončil modlitby, kterou po uděleném rozhrěšení ještě konává.)

e) O zadostčinění.

Marnotratný syn uznával, že není hoden, aby ho otec přijal za syna; chtěl tedy otce prositi, aby ho přijal jen za nejmenšího služebníka. Chtěl jako služebník pracovati, aby provinění své alespoň poněkud napravil a zaň zadost učinil. Podobným způsobem má také každý hříšník za hříchy své zadost činiti.

Co rozumíme dostičiněním vůbec?

Dostičiněním rozumí se napravení urážky a nahrazení škody nebo křivdy, která někomu učiněna byla. Dostičiniti znamená, tolik činiti, kolik jest třeba, aby urážky nebo jiné křivdy nahrazeny byly. (Hříchy jsou dluhy; dlužník učiní zadost, když dluh svůj úplně zaplatí.)

A co rozumíme zadostčiněním, kterého potřebí jest ke svátosti pokání?

Zadostčiněním, kterého ke svátosti pokání potřebí jest, rozumí se skutky, jež kněz hříšníkovu ukládá ku pokání za hříchy, z nichžto se zpovídal.

Když se hříšník ze hříchů vyznal, ukládá mu zpovědník, aby vykonal nějaký skutek ku pokání za hříchy, z nichžto se zpovídal; ukládá na př., aby vykonal nějakou modlitbu, nebo aby se postil, almužnu dal atd. A takové skutky, které kněz hříšníkovu při zpovědi ukládá ku pokání, nazývají se skutky kajícími, nebo také pokáním; vykonáváním těchto uložených skutků má hříšník za své hříchy dosti činiti.

[Proč pak ukládají se skutky kající?

Skutky kající se ukládají, 1. aby se napravily křivdy, které Bohu hříchem učiněny byly; 2. aby hříšník těmito skutky spáchaný hřích sám na sobě trestal; 3. aby mu časné tresty odpuštěny byly; a 4. na výstrahu, aby se polepšil.]

Hříšník má za všechny své hříchy dosti činiti; to mu však není možno; neboť čím vznešenější jest osoba, která byla uražena, tím více se pak vyžaduje, aby urážka zase napravena byla. Hříchem však bývá uražen nejvyšší Pán, Bůh sám; urážka tato jest tedy nekonečná, a proto ji hříšník nemůže nikdy úplně napravit. Co tedy nemohli lidé učiniti, učinil za ně Kristus Pán. Syn Boží sám vzal na sebe lidskou přirozenost, stal se člověkem, aby mohl za nás trpěti a umříti. Utrpením svým a smrtí svou učinil zadost za viny pokolení lidského. Učinil-li však Kristus Pán tímto způsobem za hříchy zadost, jsou-li pak i hříšníci ještě povinni sami zadost činiti?

Hříšníci jsou, ačkoli Kristus za hříchy zadost učinil, přece povinni i sami zadost činiti.

1. Poněvadž ti, jenž zadostčinění Kristova chtějí účastni býti, spolu se přičiniti, a co mohou, také konati musejí, aby urážky, které Bohu učinili, zase napravili.

Kristus Pán ovšem za nás učinil zadost; chceme-li však Jeho zadostučinění účastni býti, musíme spolu-působiti; Kristus Pán za nás vykonal, čeho jsme my vykonati nemohli; co nám však možno, máme sami také činiti.

I proto jsme povinni zadost činiti:

2. Poněvadž Bůh hříšníky, jimžto vinu hříchu a tresty věčné odpouští, někdy ještě časně trestává.

(I světský panovník odpouští někdy zločinci trest smrti; ale všech trestů mu nepromíjí, — místo trestu smrti ukládají se mu jiné tresty.)

Víme i z písma sv., že Bůh kajícím odpouštěl vinu hříchu a věčný trest, ale že je přece ještě časně trestával. Prvním rodičům odpustil Bůh vinu a věčný trest, ale vyhnal je z ráje a sesýlal na ně rozličné časné tresty. Mojžíš nedůvěřoval Bohu; Pán Bůh mu hřích ten odpustil, ale neodpustil mu zároveň časného trestu; za trest nevešel Mojžíš do země zaslíbené. Davidovi odpustil Bůh také vinu a věčný trest, ale stíhal ho přece rozličnými časnými tresty. A tak činívá Bůh i posud; hřích a věčný trest odpouští kajícím hříšníkům, ale časné tresty musejí přece snášeti, buď zde na zemi, nebo po smrti v očistci.

[Ale proč Bůh. neodpouští ve svátosti pokání vždy také všech časných trestů, jak to činí ve svátosti křtu?

— V tom jeví se milosrdenství Otce nebeského, jakož i Jeho spravedlnost a moudrost. —

Rozvážíme-li, jak hrozný jest trest pekelný, jehož těžkým hříchem zasluhujeme, poznáme jistě, jak neskončeně milosrdný jest Bůh, Jenž hříšníkovi ve svátosti pokání hrozný trest ten odpouští a jej zase za dítě své a za dědice království nebeského přijímá. — Zločinec, který ke smrti odsouzen byl, pokládá sobě jistě za milost, odpustil-li mu zeměpán trest smrti, ačkoli mu místo trestu tohoto nějaký jiný trest uložen byl.

Bůh není však toliko milosrdný; Onť jest i nejvyšší spravedlivý. Kdo se dopouští menších hříchů, toho také Bůh méně trestává, tomu snáze tresty promíjí. Člověk, jenž před křtem svatým těžkého hříchu se dopustil, nezaslouhuje tak přísného trestu, jako ten, jenž po křtu svatém Boha těžce urazil. Vždyť onen neznal ještě neskončené velebnosti Boží, nebyl ještě přijat za syna Otce nebeského; jeho provinění není tedy tak veliké, jako provinění křesťana, jehožto Bůh na křtu sv. již přijal za dítě své. Křesťan zná již svrchovanou velebnost a neskončenou spravedlnost Boží; ví, jak velice Boha hříchy svými uráží, ví, jak mnohých milostí již od Boha dosáhl, jak laskavě se Bůh o něj stará, a přece tohoto nejdobrotivějšího Otce svého tak velice uráží. Bůh mu sice hříchy jeho, činí-li pravé pokání, zase odpouští; odpouští mu také věčný trest, který za hříchy těžké zasloužil; ale časného trestu mu vždy neodpouští.

V tom se jeví spravedlnost a zároveň i moudrost Boží. Všechny tresty Bůh hříšníkovi ve svátosti pokání neodpouští, ježto by pak mnozí hříšníci lehkovážně hříchů se dopouštěli, spoléhající na to, že jim Bůh všechny tresty promine. I moudrý otec odpouští sice neposlušnému dítěti poklesky jeho: ale přece ho také trestává, chtěje,

by se polepšilo a více na pozoru se mělo. Podobně činí také Otec nebeský s hříšníkem; odpouští mu vinu a trest věčný, ale ode všech časných trestů ho neosvobozuje; časné tresty musí hříšník buďto zde na světě, nebo po smrti v očistci snášeti.

Časné tyto tresty může hříšník trojím způsobem odkáti; může totiž 1. konati kající skutky, které mu od zpovědníka uloženy byly; 2. může sobě sám nějaké kající skutky uložit; a 3. může nemoci, bolesti, chudobu a jiné strasti, jež Bůh naň sesílá, trpělivě a s duchem kajícím snášeti.

Konání kajících skutků. které bývají ve zpovědi ukládány, jest nejlepší a nejjistější prostředek, jímžto tresty časné lze odkáti; neboť tyto kající skutky náležejí ke svátosti pokání, a proto působí mocněji, nežli skutky, jež sobě sami ukládáme. Kající skutky, které kněz ve zpovědi ukládá, jakož i ty, jež hříšník sám dobrovolně koná, nabývají nadpřirozené ceny smrti Ježíše Krista, kterou za hříchy naše dostiučiněno bylo. Toliko zásluhami Ježíše Krista stávají se kající skutky naše Bohu milými a dopomáhají nám k životu věčnému.]

Zdaliž jest zadostčinění částka ke svátosti pokání potřebná?

Zadostčinění jest tak potřebná částka svátosti pokání, že kromě příhody, kdyby nemožno bylo, ho vykonati, svátost pokání by neúplná byla.

Nevykonali-li by hříšník pokání, které mu ve zpovědi uloženo bylo a které vykonati mohl, zůstala by svátost pokání neúplná, proto že zadostčinění jest potřebnou částkou svátosti pokání; ale zpověď jeho byla by platna, měl-li při ní vůli, vykonati pokání, které mu uloženo bude. Kdyby však pokání, které mu bylo uloženo, ne-

vykonal, ač by ho byl vykonati mohl, dopustil se hříchu a zbavil se mnohých milostí. Neměl-li by však hříšník již při zpovědi opravdové vůle za hříchy své dostičiniti, zpovídal by se neplatně.

Které kající skutky bývají hříšníkovi na pokání uloženy?

Modliti se, postiti se, almužnu dávat i jiné kající skutky, jenž s velikostí a povahou hříchů se srovnávají, bývají hříšníkovi na pokání uloženy.

Obyčejně ukládá se hříšníkovi na pokání nějaká modlitba, nebo půst, aneb almužna; proto se také tyto skutky obzvláště nazývají skutky kajícími. Ale někdy ukládají se na pokání i jiné kající skutky, které s velikostí a povahou hříchů se srovnávají. Skutky kající srovnávají se s velikostí hříchu, ukládá-li se tím těžší pokání, čím větší byl hřích; srovnávají se s povahou hříchů, jsou-li na odpor spáchaným hříchům; na př. je-li někdo lenivý v modlitbě, zanedbává-li služby Boží atd., ukládá se mu na pokání, aby se častěji modlil, do kostela chodil atd.; je-li někdo nestřídmý, ukládá se mu půst; je-li lakomý, ukládá se dávání almužny atd.

Proč se ukládá obyčejně za pokání půst, modlitba a almužna? Proto, že tyto kající skutky jsou výborným lékem proti nemocem duše. Kořen všeho zlého, každého hříchu jest, jak praví sv. apoštol Jan, žádost očí, žádost těla a pýcha života; a těmto jsou na odpor tři jmenované kající skutky; ukládají se tedy proto, že mají býti lékem pro hříšníka. Modlitbou potlačuje se pýcha života; almužnou má se napravovati žádost očí (t. j. shánění se po vezdejších statcích); postem mají se umrtvovati žádosti těla. Za dob starodávných bývalo ukládáno delší a těžší pokání, než za našich dnů. Tehdy

musili hříšníci za těžké hříchy i více let. ano někdy po celý čas života svého těžké pokání činiti.

Ale i za menší poklesky ukládalo se věřícím tehdaž přísnější pokání. Kdo na př. jméno Boží nadarmo bral, musil 7 dní, šeptal-li v kostele, 20 dní, byl-li neposlušen rodičů, 40 dní, a urazil-li je více, 3 léta pokání činiti.

Proč asi stala se později v ohledu tom změna? Proč se posud neukládají takové přísné tresty? Ve dřívějších dobách podrobovali se křesťané velmi rádi takovým trestům, vědouce, že se jim ukládají k jejich duchovnímu prospěchu, že, vykonají-li pokání zde, nebude jim v očistci tak dlouho časné tresty snášeti. Když tedy církev sv. tak těžké pokání ukládala, činívala to z lásky k věřícím, pečovala o duchovní prospěch jejich. Později stali se mnozí věřící vlažnějšími a nepodrobovali se již tak ochotně tuhému pokání; ano bylo se obávati, že by mnohý raději ani ke sv. zpovědi nešel, nežli by se tomuto pokání podrobil. Církev sv. tedy upustila od dřívější přísnosti a ukládala lehčí pokání. — Činila tak opět z lásky ku věřícím; nechtěla totiž věřících velikou přísností od zpovědi odstrašiti, ježto by bez zpovědi nebyli dosáhli odpuštění hříchů a trestů věčných; v moudrosti své chtěla tedy duše jejich alespoň pro věčnost uchovati. A tak jedná církev sv. z těchže příčin i za našich dnů: obyčejně ukládá toliko snadnější pokání.

Ale máme se snažiti, abychom božské spravedlnosti i jiným způsobem zadost činili; k tomu konci máme sami sobě dobrovolně nějaké kající skutky ukládati, a strasti, které Bůh na nás sesílá, trpělivě a v duchu kajivosti snášeti. Kdo toho nečiní, tomu bude tím déle muky očistcové trpěti. Jak mnohé duše pykají v očistci, že zde na světě nekonaly více skutků kajících, jimiž sobě mohly

tak snadně muky očistcové ukrátiti a uleviti! Nechceme-li tedy, m. d., také někdy v očistci nadarmo naříkati, hleďme již zde za své hříchy zadost činiti, zvláště vykonáváním skutků kajících, které nám ve svátosti pokání uloženy byly! Ale konejme je vždy náležitým způsobem!

Kterak máme uložené pokání vykonati?

Uložené pokání máme vykonati:

1. S pokorným srdcem.

Se srdcem pokorným vykonává pokání uložené, kdo sobě při tom myslí: Zasloužil jsem, co mi uloženo bylo, ano zasloužil jsem ještě přísnější tresty, než mi byly uloženy.

Pokání máme vykonati:

2. Věrně, jak uloženo jest.

Bylo-li na př. někomu uloženo, aby před jistým oltářem v kostele nějakou modlitbu vykonal, a on by to skutečně tak učinil, vykonal uložené pokání věrně. Aneb kdyby zpovědník někomu uložil, aby ve všední den mši svaté přítomen byl, a on by to skutečně tak učinil, byl by pokání své věrně vykonal. Kdyby však, moha ve všední den na mši svatou jíti, raději v neděli dvakrát mši sv. přítomen byl, nevykonal by pokání věrně. Anebo kdyby někomu bylo uloženo, aby se postil ve čtvrtek, on by se však místo ve čtvrtek postil v sobotu, vykonal-li pak věrně uložené pokání? Ne. Kdyby však někomu uloženo bylo, by se pomodlil třikrát Otčenáš a třikrát Zdravas; on by to vykonal, ale pak by se ještě pomodlil celý růženec, vykonal-li by pak hříšník věrně uložené pokání? Ovšem že by vykonal; neboť více může a má také za své hříchy konati. — Ale kdyby se někomu na pokání uložilo, co by vykonal nemohl, musil by hned ve zpovědi říci, že toho vykonal nemůže, a prositi, aby mu

jiné pokání uloženo bylo. Kdyby na př. nějaké služce se uložilo, aby každodenně chodila na mši svatou, a ona by předvídala, že jí to nebude možno, co by musila činiti? Musila by zpovědníku říci, že jí to nebude možno, a prositi ho, aby jí něco jiného na pokání uložil. Ale to platí jen tehdaž, když to skutečně možno není. Kdyby někdo tvrdil, že mu nemožno, uložené pokání vykonati, ač by ho vykonati mohl, dopustil by se hříchu. — Kdyby se však stalo, že by někdo pro nastalé překážky uložného pokání skutečně vykonati nemohl, kdyby na př. upadl do nemoci, do chudoby atd., musil by to ve příští zpovědi oznámiti a jiné pokání, které by mu zpovědník uložil, vykonati.

Uložené pokání máme vykonati:

3. Bez odkladu, co nejdříve možná.

Někomu bylo by na př. uloženo, aby vykonal jisté modlitby; tu by nejlépe učinil, kdyby je vykonal hned. Nemůže-li však uložného pokání hned vykonati, nemá aspoň dlouho s tím odkládati; neboť by se mohlo snadno státi, že by naň později úplně zapomněl, nebo že by před vykonáním uložného pokání se dopustil těžkého hříchu; tu by pak nevykonal pokání ve stavu milosti: a vykonané pokání nemělo by ceny nadpřirozené.

(Třeba děti také napomenouti, by ze všetečnosti se nevyptávaly, co tomu neb onomu uloženo bylo, nýbrž by raději hleděly, co jim zpovědník uložil, náležitě vykonati.)

Přídavek o odpustcích.

(Učení o odpustcích následuje hned po učení o svátosti pokání (zadostčinění), poněvadž odpustky jsou také prostředkem, kterým nám bývají časné tresty odpuštěny mimo svátost pokání.)

Co jsou odpustky?

Odpustky jsou odpuštění časných trestů, které bychom po odpuštění vině hříchu v tomto životě aneb po smrti trpěti měli.

Odpustky tedy nejsou odpuštění hříchů, nýbrž odpuštění časných trestů, které bychom, když nám hřích a věčný trest odpuštěn byl, buďto ještě zde na zemi, nebo po smrti v očistci snášeti musili.

Kdo chce odpuštění těchto časných trestů dojíti, tomu musí napřed býti odpuštěna vina hříchu; komu nebyl ještě odpuštěn hřích a věčný trest, tomu nemohou ani časné tresty odpuštěny býti. Ve které svátosti pak se odpouští hřích (vina hříchu)? Ve svátosti pokání. Co ještě se odpouští ve svátosti pokání? Věčný trest. Odpuštějí se také časné tresty? Ne vždy, aneb ne všechny. Odpuštění těchto časných trestů dosahujeme také získáním odpustkův. Co jsou tedy odpustky?

Kdo získal odpustky, nebývá hned zbaven nemoci nebo jiných strastí zde na zemi; ale strasti tyto, pokud byly tresty za hříchy, přestávají pak býti tresty a poskytují příležitost k získání zásluh.

Co náleží katolickým křesťanům o odpustcích věřiti?

Katolickým křesťanům náleží o odpustcích věřiti:

1. Že pravá církev od Krista Ježíše moci dosáhla, odpustky udělovati.

Katolický křesťan musí tedy věřiti, že církvi sv. od Krista Pána byla dána moc udělovati odpustky. Kristus Pán řekl ke sv. Petrovi: »Tobě dám klíče království nebeského a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« — Podobně pravil Kristus Pán k ostatním apo-

štolům: »Cokoli svážete . . .« Co se rozumí slovy: svazovati a rozvazovati? Tím rozumí se i tolik, jako tresty ukládati a od nich osvobozovati. Slovy: »Cokoli . . .« chtěl Kristus Pán tedy také říci: Komu časné tresty odpustíte, budou mu odpuštěny.

[Slovy těmi udělil Kristus Pán apoštolům a nástupcům jejich moc, odstraňovati vše, co překáží, že někdo ještě do království nebeského vejíti nemůže. Sem přináležejí také časné tresty.]

Církev tedy má od Krista Pána moc udělovati odpustky. Kdo uděluje v církvi sv. odpustky? Římský papež uděluje odpustky pro celou církev, jakožto nástupce sv. Petra, k němuž Kristus Pán zvláště řekl: »Cokoli svážeš . . .«; pak i biskupové věřícím biskupství svého dle jistých od církve ustanovených předpisů. — Této moci použil již sv. Pavel. Apoštol tento vyobcoval jednoho z obyvatelů Korintských pro veliké nepravosti z církve; když pak vyobcovaný ten po celý rok upřímné pokání činil, odpustil mu sv. apoštol ostatní trest a přijal ho zase do církve. —

Katoličtí křesťané mají o odpustcích věřiti:

2. Že nám velmi užitečno jest, odpustky od církve udělené získati.

Jaký užitek máme z odpustků? Jimi odpouštějí se nám časné tresty, které bychom buďto zde nebo v očistci snášeti musili; a to jest zajisté užitek veliký. Jiný užitek pozůstává v tom, že býváme povzbuzeni ku pokání, bez něhož odpuštění dojiti nelze, že častěji svátosti pokání a nejsvětější Svátost oltářní přijímáme a dobré skutky konáme, poněvadž k získání odpustků se předpisuje, abychom svaté svátosti přijímali a nějaké dobré skutky konali.

[Církev sv. uděluje nám odpustky z tak zvaného pokladu církevního. Tímto pokladem jsou zásluhy

Krista Ježíše, Panny Marie, sv. mučovníkův a jiných Svatých. Z pokladu tohoto uděluje nám církev sv. odpuštění časných trestů; udělování odpustků z tohoto pokladu činí nás účastny zásluh jmenovaných.]

Odpustky jsou buď plnomocné aneb neplnomocné.

Co jsou plnomocné odpustky?

Plnomocné odpustky jsou odpuštění všech časných trestů, ježto hříšník zasloužil.

Získal-li tedy někdo plnomocné odpustky, byly mu odpuštěny všechny časné tresty, které by byl buď zde na zemi nebo po smrti v očistci musil snášeti. Kdo by získal odpustky plnomocné zemřel, nežli se nového hříchu dopustil a nových trestů zasloužil, byl by hned přijat do slávy nebeské.

[Ale kdo chce plnomocných odpustků dosíci v úplné míře, t. j. tak, aby mu všechny časné tresty odpuštěny byly, musí dříve dosáhnouti ve svátosti pokání odpuštění všech i sebe menších hříchů, nebo dokud není odpuštěn hřích, nemůže se odpustiti ani trest, jež hříšník za onen hřích zasloužil; kdyby někdo třeba toliko jedním všedním hříchem byl poskvřen a odpuštění jeho nebyl došel, neodpouští se mu také ani trest, jež za ten hřích zasloužil. Chce-li tedy někdo plnomocné odpustky v plné míře získati, musí dříve odpuštění všech i sebe menších hříchů dosáhnouti a pak všechny k získání odpustků těch předepsané podmínky dokonale vyplniti; to však není tak snadno; proto nemůže nikdo, byť i plnomocné odpustky byl získal, ubezpečen býti, že je získal v plné míře, že mu skutečně všechny tresty úplně odpuštěny byly, poněvadž neví, zda-li ve sv. zpovědi odpuštění všech hříchů dosáhl. Za tou příčinou jest užitečno, hledíme-li, abychom častěji plnomocných odpustků dosáhli.]

Co jsou neplnomocné odpustky?

Neplnomocné odpustky jsou ty, kterými ne všechny časné tresty, nýbrž jen nějaký díl těch trestů se odpouští.

Tu třeba na paměti mítí dřevní kázeň církevní. Kdyby na př. hříšník byl měl dle kázně té konati kající skutky po více let, a kdyby se mu pak byl prominul rok nebo 40 dní, byl by získal neplnomocné odpustky jednoho roku nebo 40 dnů, t. j. bylo by se mu odpustilo tolik časných trestů, kolik by si byl za rok nebo za těch 40 dnů skutečně odkál. K získání neplnomocných odpustků nepředpisuje se vykonání zpovědi, ale potřebí k tomu, aby, kdo jich nabytí chce, byl ve stavu milosti.

Osvobozuje-li nás církev svými odpustky od povinného zadostčinění za hříchy?

Církev nás svými odpustky zúplna od povinného za hříchy zadostčinění neosvobozuje; chce jen:

1. Ducha kajivosti v nás vzbuditi a odměniti horlivost, s kterou skutky pokání vykonáváme.

Dostičinění za hříchy nemůže nikomu býti prominuto; církev sv. nás také nemíní od něho úplně osvoboditi, nýbrž chce nás udělováním odpustků k němu více povzbuditi. Jakým způsobem můžeme prostředkem odpustků k zadostčinění povzbuzení býti? Udělováním odpustků vzbuzuje se v nás duch kajivosti a pokání, poněvadž k získání odpustků plnomocných předpisuje se také přijímání svátosti pokání a nejsvětější Svátosti oltářní. Udělováním odpustků připomíná nám církev sv. také, že jsme povinni, za hříchy zadostčinit; odpustky uvádějí nám totiž na paměť těžké tresty, jakým ve dřívějších

dobách hříšníkům bylo se podrobiti; tím býváme pak povzbuzeni, abychom také dle možnosti za hříchy své dostičiniti hleděli.

Dále chce církev sv. horlivost odměniti, se kterou skutky pokání vykonáváme. Sv. Pavel odpustil, jak již povědino, Korintanu ostatek trestu, když viděl, že uložené pokání skroušeně a s velikou horlivostí konal; tím chtěl horlivost jeho odměniti. A totéž činívá i sv. církev udělováním odpustků.

Církev sv. chce také udělováním odpustkův

2. ku pomoci přispěti naší slabosti a nedostatečnosti, ježto nám někdy překážejí, že Bohu tak dosti nečiníme, jak bychom měli.

Bůh jest nejvýš spravedlivý a trestá každý i sebe menší hřích; a poněvadž Pána Boha tak často hříchy svými urážíme, nemohli bychom nijak za všechny tyto hříchy Pánu Bohu zadost učiniti. Mnohý by se dal od konání kajících skutkův odstrašiti, maje na mysli svou nedostatečnost. Tu nám církev sv. chce ku pomoci přispěti a vzbuzuje nás, bychom činili, co nám možno; od ostatních časných trestů, kterých sami odkáti nemůžeme, osvobozuje nás pak, udělujíc nám odpustků.

Čeho se žádá k dosažení odpustků?

K dosažení odpustků se žádá, abychom byli ve stavu milosti Boží.

Kdo chce odpustkův dosáhnouti, musí býti ve stavu milosti Boží. Kdo ve stavu milosti není, ješt podle duše mrtev a nemůže nic vykonati, co by mu bylo ku spáse duše. Odpustky jsou odpuštění časných trestů; ale komu nebyl napřed odpuštěn hřích a věčný trest, tomu nemůže ani časný trest odpuštěn býti. —

Dále se žádá

2. abychom předepsané výminky vyplnili.

Církev sv. uděluje odpustky pod jistými výminkami; kdo odpustky získati žádá, musí podmínky ty splniti. Obyčejně nařizuje církev sv. konání jistých dobrých skutků, jako jsou: modlitba, půst, almužna atd. Odpustky udělují se ku př. na slavnost nejsladšího Jména Ježíš a nejsvětějšího jména Panny Marie. Kdo tyto odpustky získati chce, musí dle předpisu církve sv. přítomen býti mši sv. Také se předpisuje, aby, kdo plnomocných odpustků dosáhnouti chce, na úmysl církve aneb sv. Otce se pomodlil, t. j. za obrácení hříšníků, za zničení kacířství, za zveličení církve sv., za pokoj a mír mezi křesťanskými knížaty atd. K tomu cíli lze užiti tak zvaných modliteb odpustkových, anebo pomodliti se pětkrát Otčenáš a Zdrávas Maria a Věřím v Boha. Ze skutků předepsaných k získání plnomocných odpustků, musí alespoň poslední vykonán býti ve stavu posvěcující milosti.

Mohou-li odpustky také dušem v očistci prospěti?

Odpustky mohou také dušem v očistci na způsob přímluvy prospěti, jsou-li k tomu uděleny; tu však musejí živí od církve k získání odpustků předepsané dobré skutky Bohu za mrtvé obětovati.

Církev sv. dušem v očistci odpustků přímo neuděluje, proto že nad nimi již pravomocnosti nemá. Ale odpustky mohou přece také dušem v očistci prospěti: avšak toliko na způsob přímluvy. Věřící mohou totiž skutky, které k dosažení odpustků předepsány jsou, vykonati a odpustky, jež tím získali, Bohu za mrtvé obětovati. Věřící, kteří získané odpustky dušem v očistci přivlastňují, nezabývají se tím všeho užitku; vždyť konají povinnost křesťanské lásky nebo i spravedlnosti, začez někdy dojdou hojné odměny.

[Slycháváte někdy o odpustcích milostivého léta.

V milostivém létě udělují se plnomocné odpustky s jistými výhodami. Tak mívají na př. zpovědníci v tu dobu právo, rozhřešovati i z některých hříchů, ze kterých jindy toliko římský papež nebo biskupové rozhřešují, kteří sobě v některých případech rozhřešení z jistých hříchů vyhrazují. V milostivém létě mohou také ve zpovědi některé jednoduché sliby, jež byli věřící učinili, za jiné zaměněny býti. — Milostivé léto mělo od roku 1300. v každém století slaveno býti; ale na snažné prosby věřících byla doba ta zkrácena na 50 let; později byla vyměřena na 33 let, na památku 33 let, jež Kristus Pán viditelně na zemi ztrávil; a konečně bylo ustanoveno. aby milostivé léto konalo se každý 25. rok, by větší počet věřících mohl se státi účastným milostí, jakéž se v době té udělují. Napřed bylo lze jen v Římě odpustků milostivého léta dojíti, posléze však bylo působení milostivého léta rozšířeno na celý křesťanský svět, tak že nyní odpustky milostivého léta získati lze ve všech krajinách světa křesťanského. Poslední milostivé léto slaveno bylo r. 1875.

Mimo to udělují římsští papežové plnomocné odpustky na způsob milostivého léta, nebo-li odpustky jubilejní po nastoupení svém na stolicí papežskou, nebo při nějakých zvláštních případech, na př. když církvi katolické v některých krajinách pronásledování a nátisky nepřátel snášeti bývá.

Předobrazení milostivého léta nebo-li jubilea nacházíme již ve starém zákoně; takové jubileum slavívalo se dle zákona Mojžíšova každého 50. léta. V tomto roku jubilejním bývali všichni židovští otroci propuštěni na svobodu; kdo pak byl za uplynulých padesáti let nějaké polnosti nebo jiné statky od jiného žida, který v nouzi

postaven byl, do zástavy vzal aneb koupil, musil je v jubilejním roku bývalému majetníku navrátiti. V jubilejním roku nesměl nikdo pole svého zasévat; co na něm bez zasetí narostlo, patřilo chudým a cizincům. Aby však židé v jubilejním roce nedostatku snášeti nemusili, slíbil jim Bůh, že před rokem jubilejním udělovati jim bude hojnějšího požehnání.

Ve křesťanském milostivém roku udělují se nám mnohem větší milosti; kající hříšníci bývají tu propuštěni z otroctví ďábla a pekla; právo ke království Božímu nebo ke statkům nebeským, kterých byli hříchy svými pozbyli, bývá jim opět navraceno; zásluhy dříve konaných dobrých skutků, o které hříchem se připravili, bývají jim zase připočteny; chudým dostává se podpory hojnějšími almužnami, které v milostivém létě bývají udělovány; úrodnost země před rokem jubilejním předobrazuje hojné milosti, kterých v milostivém roku dosíci lze a hojné ovoce pokání, které kající hříšníci činívají.]

§ 5. O svátosti posledního pomazání.

Kristus Pán ustanovil svátosti k našemu posvěcení a postaral se v ohledu tom o všechny potřeby našeho života. Hned malé děti posvěcují se svátostí křtu a bývají přijaty za syny Boží a za dědice království nebeského; dospěvše poněkud nabývají ve svátosti biřmování síly, by proti nepřátelům duše své mohly bojovati. V nejvyšší svátosti oltářní poskytuje se člověku pokrm duchovní, ve svátosti pokání lék; a ješle v posledním okamžiku živobyті jeho dostává se mu ve svátosti posledního pomazání, potřebné pomoci a útěchy.

Co jest poslední pomazání? (Viz výklad malého katech. str. 211.)

Proč se jmenuje tato svátost poslední pomazání?

Tato svátost se jmenuje poslední pomazání, poněvadž mezi vším sv. pomazáním, které Pán a Spasitel náš církvi své poručil, naposledy se udělovati má.

I v jiných svátostech bývá katolický křesťan mazán sv. olejem. (Ve kterých?) Ve svátosti křestu a biřmování a jak brzy uslyšíte, ve svátosti svěcení kněžstva. Také ve svátosti posledního pomazání bývá nemocný mazán sv. olejem; a poněvadž toto mazání obyčejně naposledy se uděluje, nazývá se posledním pomazáním. Z toho však nenásleduje, že by člověk, když tu svátost přijal, musil již umříti. Může se státi, že někdo již poslední pomazání přijal, ale pak se uzdravil a přijal teprve ještě některou jinou svátost, ve které zase sv. olejem mazán byl, na př. biřmování.

Co působí poslední pomazání?

Poslední pomazání působí:

1. Rozmnožení posvěcující milosti Boží.

Poslední pomazání jest svátost živých; kdo ji tedy chce přijmouti, musí býti ve stavu posvěcující milosti; tato milost pak se v něm rozmnožuje; nemocný stává se jí Pánu Bohu ještě milejším; a to jest jistě veliké dobrodiní; neboť čím milejší jest Pánu Bohu, když s tohoto světa odchází, čím vyšší jest stupeň milosti, na němž při smrti stojí, tím větší dojde odměny.

Ale posledním pomazáním dochází nemocný mimo rozmnožení posvěcující milosti ještě mnohých jiných milostí (milosti svátostní).

Poslední pomazání působí, totiž:

2. Odpuštění všedních i také oněch těžkých hříchů, z kterých nemocný, ačkoli se přičinil, zpovídati se zapomněl, nebo nemohl.

Na smrti závisí celá věčnost. Nemocnému tedy dojista nejvíce potřebí jest odpuštění hříchů; nebo umírá-li poskvrněn jsa těžkým hřichem, stává se na věky nešťastným, a umírá-li se všedními hříchy, bude mu snad dlouho snášeti muky v očistci. Nemocný sobě tedy jistě přeje, aby beze hříchů na věčnost se odebral, A tu mu přispívá církev sv. ku pomoci ve svátosti posledního pomazání; touto svátostí dochází nemocný, přijímá-li ji hodně, odpuštění všedních hříchů, které mu snad ve svátosti pokání odpuštěny nebyly, protože se snad z nich nezpovídal, nebo že jich nelitoval, anebo že se jich teprve po zpovědi dopustil (kdyby snad byl zpověď nějaký čas před posledním pomazáním vykonal).

Ale v katechismu se praví, že poslední pomazání působí také odpuštění *těžkých hříchů.* Těžké hříchy neodpouštívají se však vždy ve svátosti posledního pomazání. Má-li nemocný na svědomí nějaký těžký hřich, musí se z něho ve sv. zpovědi skroušeně vyznati; nesmí snad mysliti, že mu není třeba, aby se z hříchů zpovídal, že mu budou odpuštěny ve svátosti posledního pomazání. Takový nemocný přijal by nehodně poslední pomazání a dopustil by se těžkého hřichu. V posledním pomazání bývají toliko ty těžké hříchy odpuštěny, ze kterých nemocný zpovídati se nemohl, buď pro velikou mdlobu, nebo že ztratil paměť, řeč atd.

Někdo by se na př. dopustil těžkého hřichu; vzbudil by sice lítost, ale toliko nedokonalou; na to byl raněn mrtvicí, pozbyl sebevědomí a nemohl se již zpovídati. Takový nemocný dosáhl by odpuštění spáchaného hřichu posledním pomazáním. Nemocný sklíčen jsa mnohými bolestmi a úzkostmi a znepokojován starostmi o dítky atd., může také snadno na nějaký těžký hřich ve zpovědi

zapomenouti, ačkoli se přičinil a svědomí své dle možnosti zpytoval.

Poslední pomazání působí:

3. Osvobození od zlých následků hříchů a od jejich ostatků.

Následky hříchů bývají: slabost rozumu a vůle, náklonnost ke hříchu a k věcem pozemským, nechuť ku plnění vůle Boží atd. — I po nemoci tělesné zůstává obyčejně nějaká slabost a mdloba, a člověk může pak za tou příčinou snadno zase do nemoci upadnouti. Podobné následky má také nemoc duchovní; a od těchto následků bývá nemocný ve svátosti posledního pomazání osvobozen. Bývá také osvobozen od ostatků hříchů t. j. od toho, co ještě hříšníkovu zůstane, i když svátost pokání hodně byl přijal. Co pak zůstává i po hodném přijmutí svátosti pokání? Co se úplně neodpouští? Trest časný; a tento bývá také nemocnému ve svátosti posledního pomazání odpuštěn.

Svátost tato dále působí:

4. Sílu k odporování útokům a pokušením ďábelským.

Ďábel ustavičně hledí, jak by nás ke hříchu svést mohl; jest nám tedy ustavičně proti němu bojovati. A kdo nás ještě pokouší? Tělo a svět; i v nemoci ještě musíme proti těmto nepřátelům bojovati; obzvláště však ďábel pokouší tu nemocného a doráží na něj v poslední hodině jeho, aby jej tu ještě k nějakému hříchu svedl; na př. k zoufalivosti, k netrpělivosti, k reptání, k opovržlivému spoléhání na milosrdenství Boží, vzbuzuje v něm nečisté žádosti atd. A tyto útoky ďábelské bývají tu tím nebezpečnější, protože nemocný pro mdlobu svou náležitě jim odporovati nemůže. Aby tedy neklesl,

má potřebí posily a pomoci Boží; a tato se mu uděluje ve svátosti posledního pomazání.

Svátost tato působí:

5. Pomoc proti příliš veliké úzkosti pro blížící se smrt a nastávající soud.

Nemocný člověk obyčejně bývá sklíčen velikou úzkostí, náramným strachem, obzvláště pak přílišnou bázní před blížící se smrtí a před nastávajícím soudem. Bázeň přede smrtí jest cos přirozeného; neboť smrt jest pokuta hříchu, a pokuty se strachuje každý. Avšak tato bázeň přede smrtí nemá býti příliš veliká; vždyť od toho času, co Kristus Pán nade smrtí zvítězil a nás vykoupil, nemusíme se již tak příliš báti. — Ale člověk se bojí smrti více ještě proto, že ví, co po smrti následuje. Co následuje po smrti? Soud; a tohoto soudu bojí se zvláště člověk umírající. I mnozí velicí svatí smrti a soudu se strachovali. Sv. Hilarion na př. byl dlouhá léta svatě živ na poušti. Když pak se blížila smrt, lekal se jí a povzbuzoval sám sebe k důvěře slovy: »Odebírej se duše má; proč se bojíš? Sedmdesáte let sloužila jsi Pánu Bohu a nyní se chvěješ bázní?«

Aby tedy umírající smrti a soudu přílišně se nestrchoval, uděluje se mu v posledním pomazání žádoucí pomoc. V této svátosti nabývá útěchy; těší se tím, že Kristus Pán zvítězil nade smrtí, že smrt vlastně jest klíčem ku království nebeskému, že Bůh sice jest soudce spravedlivý, ale že jest zároveň Otec neskončeně milosrdný.

A konečně působí poslední pomazání:

6. Častěji také tělesné zdraví, jestliže ke spasení duše slouží.

Někdy bývá nemocný, když svátost posledního pomazání hodně přijal, i na těle uzdraven; že to bývá

často účinkem posledního pomazání dosvědčují také mnozí lékařové. Nestává se to však pokaždé, nýbrž jen tenkrát, když jest v tom vůle Boží a když jest to nemocnému ku spáse duše. Kdyby však někdo pouze proto svátost posledního pomazání přijmouti chtěl, by se zase uzdravil, nepřijal by jí z úmyslu pravého.

Tolik milostí uděluje se tedy v této svátosti; chce-li však nemocný těchto milostí účastným býti, musí se ku přijetí této svátosti náležitě připraviti.

Kterak se má nemocný k poslednímu pomazání připraviti?

Nemocný má se k poslednímu pomazání připraviti se živou vírou a silnou důvěrností v Boha, s úplným odevzdáním se do vůle Boží; především však má svatou zpověď milost Boží získati, aneb nemůže-li se zpovídati, má dokonale svých hříchů litovati.

Nemocný má vzbuditi víru, má srdcem neb i ústy osvědčovati, že ve víře katolické chce žíti i zemříti, a tuto víru má také svými skutky ukazovati; má na př. bolesti své trpělivě snášeti. Kristus Pán sám dával při uzdravování nemocných na jevo, jak potřebí jest živé víry. (Projevoval to na př. slovy: „Doufej dcero, víra tvá tě uzdravila.“)

Nemocný má se také připraviti »silnou důvěrou v Boha;« musí doufati, že mu Bůh hříchy odpustí, že ho bude siliti, atd. pak se má úplně odevzdati do vůle Boží. Máť sobě pomysli: »Ať mne Bůh uzdraví nebo k sobě povolá, staniž se vůle Jeho; úplně se jí podrobuji, věda, že co Bůh činí, dobře činí.« Krásný příklad takové úplné odevzdanosti do vůle Boží dal nám sám Kristus Pán, když na hoře Olivetské se modlil:

•Otče, ne má, nýbrž Tvá vůle se staň!« Tak má také nemocný se modlití.

Dále má ve stavu posvěcující milosti býti. Kdyby měl na svědomí těžký hřích, co musí činiti? Musí ze hříchů se vyzpovídati, a kdyby zpovídati se již nemohl, musil by lítost nade hříchy vzbuditi. Aby však tímto způsobem mohl se připravit, musí se dátí touto svátostí opatřiti, pokud jest ještě při úplném vědomí. Potřebí také, aby domácí o to pečovali, by kněz ještě v pravý čas povolán byl. (Sestry Lazarovy.)

Svátost posledního pomazání může přijmouti každý katolický křesťan, když dospěl užívání rozumu a když se těžce roznemohl; svátost tato může se i častěji přijmouti, avšak v téže nemoci toliko jednou. Svátostí posledního pomazání přisluhuje se toliko těžce nemocným; nikoli však zdravým, byť i v nebezpečí smrti byli, na př. vojíní před válkou atd. Uděluje se však těm, jižto jsou vysokého stáří, byť i nebezpečně nemocnými býti se nezdáli.

Je-li posledního pomazání ku spasení nevyhnutelně potřebí?

Posledního pomazání není ku spasení nevyhnutelně potřebí, přece však nemá nemocný zanedbatí ji přijmouti, a sice pro tolikero milostí, kterých jím nabývá.

Kdo nemá příležitosti, přijmouti svátost posledního pomazání, může i bez ní života věčného dojíti, je-li jen ve stavu posvěcující milosti. Posledního pomazání není tedy nevyhnutelně třeba ku spasení. Ale nemocný nemá nikdy z vlastní viny přijetí posledního pomazání zanedbávati, protože se mu v této svátosti tak mnoho milostí uděluje.

(Jaké milosti se mu udělují? Opakování. Vysvětlení obřadů. Třeba také připomenouti, co mají domácí přichystati, když nemocnému, udělovati se má poslední pomazání.)

[Po posledním pomazání uděluje se nemocnému je-li v nebezpečenství smrti, tak zvaná generální absolve, kterou dochází v hodinu smrti odpuštění časných trestů, přijímá-li všechny bolesti své i smrt z rukou Páně s úplnou odevzdaností do vůle Jeho.]

§ 6. O svátosti svěcení kněžstva.

Svátosti, o kterých jsme až posud mluvili, ustanoveny jsou pro všechny věřící; dvě poslední však, totiž: svěcení kněžstva a stav manželský, jsou toliko pro některé osoby. Ačkoli však tyto dvě svátosti nebývají přijímány ode všech věřících, jsou přece ku prospěchu všech. Beze svátosti svěcení kněžstva nedostávalo by se řádných rozdavačů svatých svátostí, a beze svátosti stavu manželského, nebylo by řádných rodičů.

Co jest svátost svěcení kněžstva vůbec?

Svátost svěcení kněžstva vůbec jest svátost, kterou těm, jenž službě církevní se oddávají, duchovní moc a obzvláštní milost propůjčena bývá, aby jisté církevní úřady ke cti Boží a ke spasení duší náležitě a svatě vykonávali.

Svěcením kněžstva vůbec uděluje se osobám, jež chtějí se zasvětit službě církevní, jistá duchovní moc a zároveň milost, aby jisté úřady církevní mohli náležitě vykonávat. Tyto úřady církevní jsou rozdílné, a proto jsou také rozličná svěcení.

Ve dřívějších dobách bývali i ti svěcení, kdož kněžím při mši sv. a jiných výkonech církevních při-

sluhovati, kostel otvírati a zavíratí, ke službám Božím potřebné věci opatřovati a vůbec takové práce konati měli, které nyní obyčejně kostelníci a ministranti konávají. Ku vykonávání úřadů těch udělovalo se jim svěcení, aby mohli náležitě povinnosti úřadu svého plniti. Takové úřady bývaly za prvních dob, pokud pronásledování křesťanů trvalo, spojeny s mnohými obtížemi a s nemalým nebezpečím; ku vykonávání jich bylo tedy potřebí zvláštní pomoci Boží, která se udělovala svěcením. V pozdějších dobách neudělovalo se k podobným úřadům takového svěcení; ale dostává se ho posud ještě kněžím, nežli na kněžství zvláště posvěcení bývají.

[Napřed bývají přijati do stavu duchovního tak zvanou tonsurou. Při obřadu tomto ustrihuje jim biskup část vlasů a říká při tom slova žalmisty Páně: »Hospodin díl dědictví mého; Ty jsi, jenž navrátíš mi dědictví mé,« což svěcenci po něm opakují. Obřad tento připomíná, že ti, kteří stav duchovní volí, mají býti hotovi, odřící se marností a nepotřebných statků světských a oddati se jedině službě Boží doufající, že Bůh jim to, čeho se nyní odřikají, na věčnosti hojně odmění.

Pak následují tak zvaná nižší svěcení, jež bývala v prvních dobách církve udělována. První svěcení jest na vrátné (ostiáře). V dřevních dobách křesťanství měli ti, kteří toto svěcení obdrželi, povinnost, přihlídati k tomu, aby někdo, jenž z církve vyloučen byl, nebo pohan a vůbec, kdo k církvi nepatřil, služeb Božích se nezúčastnil; bylo jim také ohlašovati čas služeb Božích. — Druhé z nižších svěcení jest svěcení na čtenáře (lektory). Tito čtenářové předčítávali za starých dob při službách Božích částku z písma svatého anebo ze života svatých. — Třetí svěcení jest na zaklínače (exorcisty); těmto se

udělovala moc, zaklínati zlé duchy. — A konečně čtvrté svěcení jest na přísluhovače (akolyty); tito měli povinnost opatrovati vše, čehož bylo potřebí ke službám Božím, jako: víno, chléb atd.; měli se také starati o potřebné světlo a pak přísluhovati knězi konajícímu služby Boží.

Tato nižší svěcení nemají za našich dob takové důležitosti jako ve staré církvi; udělují se však přece posud, dílem z úcty ke starobylému církevnímu zřízení, dílem za příčinou hlubokého významu obřadů, jichžto se při svěcení tomto užívá, a dílem také proto, že svěcení ta připomínají vznešenost a důstojnost stavu duchovního, jakož i povinnosti stavu toho.

Každý kněz má býti v jistém smyslu vrátným. Svěcením na vrátného se mu připomíná, že má srdce věřících otvírati ku poslouchání slova Božího a zavíratí před nepřátely duší. — Kněz má konati úřad čtenáře, má v kostele slovo Boží čítati a hlásati. — Má býti zaklínačem; má předně sám nad sebou bdíti, by zlý duch jeho srdce neopanoval; ale má také bdíti nad věřícími, aby se nepoddávali ďáblu. A konečně jako přísluhovač nemá jen o zaopatření k oběti potřebných věcí se starati, nýbrž také sama sebe v dokonalou a líbeznou oběť Bohu vydávati; nemá toliko o potřebné osvětlování domu Božího pečovati, nýbrž také dobrým příkladem věřícím svítiti.

Po tomto čtveru nižších svěcení následuje troje svěcení vyšší, totiž: na podjáhny, jáhny a kněze.

Když bývají slavné služby Boží, vidíváte více kněží u oltáře; někteří jen přísluhují tomu, jenž mši sv. slouží. Tak to bývalo již za prvních dob církve; ale ti, kteří tehdaž knězi při slavných službách Božích přísluhovali, nebyli ještě kněžími, nýbrž bývali to jen podjáhnové a

jáhnové. Podjáhnové i jáhnové přisluhovali při slavných službách Božích; podjáhnové čítávali epištolu a přinášivali obětní dary na oltář; jáhnové pak čítávali evangelium a s povolením biskupovým také kázávali, křtili a přisluhovali Svátostí oltářní. A k vykonávání úřadů těchto udělovala se jim moc svěcením na podjáhenství a jáhenství. Z písma svatého víme, k čemu jáhnové původně ustanoveni byli. Měli se starati o chudé a rozdávatí almužnu. Ale při tom ohlašovali také slovo Boží (sv. Štěpán).

Jáhnové bývají pak svěceni na kněžství, což jest třetím stupněm vyššího svěcení a svátostí svěcení kněžstva zvláště.]

Co jest svátost svěcení kněžstva zvlášť?

Svátost svěcení kněžstva zvlášť jest svátost, kterouž těm, jenž se na kněžství světí, moc jak nad pravým tělem Ježíše Krista, tak také nad tělem duchovním, to jest nad věřícími se uděluje.

Ti, kteří na kněžství svěcení bývají, dosahují tedy moc nad pravým tělem Ježíše Krista. Pravé tělo Ježíše Krista přítomno jest v nejsvětější Svátosti oltářní. Uděluje se jim také moc nad duchovním tělem Ježíše Krista t. j. nad věřícími. Tito jsou údové onoho těla, jehož hlavou jest Ježíš Kristus.

V čem záleží moc svěcení kněžstva?

Moc svěcení kněžstva záleží v tom:

1. že kněží chléb a víno v pravé tělo a v pravou krev Pána našeho Ježíše Krista proměňovati a je nebeskému Otci obětovati mohou.

Kněží tedy mohou chléb a víno v pravé tělo a v pravou krev Krista Pána proměňovati a je nebeskému

Otci obětovati; v tom pozůstává moc, která se jim uděluje nad pravým tělem Ježíše Krista.

2. že věřícím hříchy odpustiti aneb za-
držeti mohou.

Tot moc nad duchovním tělem Ježíše Krista.

Svěcení kněžstva jest svátost. Viditelné znamení při svátosti svěcení kněžstva jest vzkládání rukou biskupových na svěcence a slova, jež světící biskup při tom říká.

Neviditelná milost, která se v tělo svátosti uděluje, záleží v tom, že se jí posvěcující milost rozmnožuje a nad to uděluje se zvláštní milost (svátostní), která činí svěcence schopnými a způsobilými ku vykonávání úřadu kněžského. Milost tato je také silí, aby úřad svůj řádně a věrně spravovati mohli. Svátost svěcení kněžstva vtiskuje také duši nezrušitelné znamení, jímžto kněží od ostatních věřících se rozeznávají a k službě Boží navždy zasvěcení bývají. — Svátost svěcení kněžstva může toliko biskup udělovati.

Svátost svěcení kněžstva ustanovena jest od Krista Pána. Kristus Pán svěřil apoštolům svým trojí úřad a zplnomocnil je, by duchovní moc, již sami obdrželi, také na jiné vznášeti mohli. (*»Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.« Jan 20.*) Svatí apoštolové také skutečně vzkládáním rukou a modlitbou tento trojí úřad na jiné vznášeli. (Skutky apošt. 13., II. k Tim. 1, 6.) — A tak se děje až posud při svěcení kněžstva. — (Vzhledem ke trojímu úřadu srovnej 9. článek víry.)

Kdo svátost svěcení kněžstva přijmouti žádá, má míti potřebné vědomosti, vésti ctnostný život a býti v dobré pověsti. Proto se také biskup před udělováním této svátosti táže arcijáhna, zdali přítomní svěcenci skutečně hodni jsou, by na kněze posvěcení byli; neboť

církev sv. žádá hodných dělníků na vinici Páně; věřícím pak jistě také mnoho záleží na tom, aby měli hodné pastýře duchovní. Za tou příčinou mají také v suchých dnech, kdy za dřívějších dob svátost svěcení kněžstva udělována bývala, vroucně prositi Pána žně, aby poslal hodné dělníky na žeň svou.* Za našich dob neuděluje se tato svátost pouze v čas suchých dnů, ale také v jiné dny. Věřícím bývá také oznámeno, ve které dny svátost svěcení kněžstva udělována bude, aby na ten úmysl modliti se neopomenuli. Ale i jindy mají se často modliti za duchovní správce své, aby je Bůh osvěcoval, silil a práce úřadu jejich požehnáním svým sprovázel.

(Dospělým může se také podati krátké vysvětlení obřadů, jichžto při udělování svátosti svěcení kněžstva se užívá.)

[Vykonávání trojího úřadu, který kněžím svěřen jest, bývá často velmi obtížno a nebezpečno. Jak mnohých nesnází snášeti jest na př. inisionářům mezi divochy! A bývají tu také v ustavičném nebezpečení; jest se jim vždy báti, že pronásledováni ano snad i o život připraveni budou. — V čas nakažlivých nemocí vydávají se kněží ve zjevné nebezpečení života; ale i jindy musejí se mnohým obtížností podrobovati; zasluhují tedy jistě, aby věřící za ně se modlili. — Věřící mají také kněze míti v uctivosti; mají je pokládati za posly Boží, za služebníky Krista Pána, za rozdávače tajemství Božích, za své duchovní otce a za pastýře duší svých. A byť také některý kněz povinností svých náležitě neplnil a nějaké chyby na sobě měl, jest přece vždy služebníkem Božím a rozdávačem svatých tajemství a uděluje vždy platně svaté svátosti. Jak mnohá dobrodiní, jak mnohé služby prokazuje kněz věřícím! — Hned na křtu sv. přijímá je do lůna církve samospasitelné; později jim podává pokrm slova Božího, přisluhuje jim chlebem nebeským

v nejsvětější Svátosti oltářní, léčí je ve svátosti pokání; ani v poslední hodině jich neopouští; i tu je těší a sílí posledním pomazáním; ba i když ze světa se odebrali, ještě se za ně modlí, zvláště při oběti mše svaté; slovem prokazuje jim tak mnohá dobrodiní. Za to měli by věřící duchovním pastýřům svým vděčnými se prokazovati, je ctíti a jich ochotně poslouchati. Slova Božského Mistra: »Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá« platí netoliko vzhledem k hodným, nýbrž také vzhledem k nehodným sluhům Jeho.]

§ 7. O svátosti stavu manželského.

Co jest svátost stavu manželského?

Svátost stavu manželského jest nerozlučitelný svazek, kterým se dvě svobodné křesťanské osoby, muž a žena, řádně s sebou oddávají, k čemuž jim Bůh tou svátostí uděluje milost, aby ve svém manželském stavu až do smrti bohabojně setrvali, a děti své křesťansky vychovali.

Svátost stavu manželského jest tedy řádné sjednocení muže a ženy; sjednocení toto nazývá se manželstvím, nebo-li stavem manželským, a tento stav manželský jest u katolických křesťanů svátostí. Viditelným znamením svátosti této jest slib, kterým se snoubenci zavazují, že chtějí ve stavu manželském spolu až do smrti setrvati. — Která jest neviditelná milost při této svátosti? V katechismu se praví, že vstupujícím do stavu manželského uděluje se milost, aby ve svém manželském stavu až do smrti bohabojně setrvali, a děti své křesťansky vychovali. — Svátost stavu manželského jest od Krista Pána ustanovena. Kdy ji Kristus Pán ustanovil,

nevíme; ale v písmě sv. nazývá se svátostí. Svatý apoštol Pavel nazývá ji svátostí velikou v Kristu a církvi, protože duchovní sjednocení Krista s Jeho církví vypodobňuje. Duchovní sjednocení Krista s církví Jeho zakládá se však na milosti Boží, kterou Ježíš Kristus církvi své uděluje. Jestliže tedy toto sjednocení se vypodobňuje svátostí stavu manželského, musí i při této svátosti milost se udělovati; tuto milost mohl však s viditelným tím znamením spojití toliko Kristus Pán. Stav manželský jest tedy skutečná svátost. — V katechismu se praví, že stav manželský jest nerozlučitelný svazek; osoby, které vstoupily do stavu manželského, musejí pak až do smrti spolu žíti; vždyť duchovní sjednocení Krista s církví jest také nerozlučitelné, dle slov Jeho: «A já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.» Bůh ustanovil již v ráji, že toliko jeden muž a jedna žena až do smrti spolu nerozlučitelně žíti mají. Později sice se stávalo, že jeden muž míval také více žen; Kristus Pán to však zase napravil; Onť ustanovil, že muž jen s jednou ženou do stavu manželského vstupovati smí, a že manželé až do smrti svazkem nerozlučitelným spolu spojení zůstatí mají; zároveň také Kristus Pán chtěl, aby stav manželský byl svátostí. Dále praví katechismus, že tím svazkem se dvě svobodné osoby řádně s sebou oddávají, svobodnými se tu nazývají osoby, které nejsou vázány svazkem stavu manželského. Když tedy jeden z manželů zemřel, jest druhý zase svoboden a může po druhé ve stav manželský vstoupiti. Praví se, že se oddávají řádným způsobem. Řádným způsobem se to děje, když snoubenci do stavu manželského takovým způsobem vstupují, jak toho církev žádá, když tedy svazek manželský uzavírají dle předpisů církevních.

Co působí svátost stavu manželského?

Svátost stavu manželského působí mimo rozmnožení posvěcující milosti, tuto zvláští:

1. aby manželé nábožně spolu až do smrti živi byli;

2. aby děti své v bázni Boží vychovali.

Svátost stavu manželského rozmnožuje tedy milost posvěcující jako všechny ostatní svátosti živých. Má-li však milost posvěcující rozmnožena býti, musejí ji manželé míti; kdyby nebyli ve stavu posvěcující milosti, přijali by svátost stavu manželského nehodně; proto mají snoubenci dříve svátost pokání přijmouti. — Ale mimo rozmnožení posvěcující milosti uděluje také ještě zvláštní milost, totiž: Aby manželé spolu až do smrti nábožně živi byli a děti své v bázni Boží vychovali.

Společný život manželů bývá nezřídka s mnohými nesnázemi spojen. Někdy se na př. stává, že muž onemocní anebo se oddává rozličným nepravostem, a přece nemá žena až do smrti od něho se odloučiti, má s ním nábožně žiti a vše ráda snášeti. Anebo naopak: žena onemocní anebo má nějaké vady, a muž jí přece nemá opustiti. K tomu jest manželům třeba posily a milosti Boží. A tato se jim uděluje ve svátosti stavu manželského.

Dále mají manželé děti své v bázni Boží vychovati, t. j. mají se starati, aby děti učení Krista Pána poznaly, přikázání Boží plnily a křesťanský život vedly; ale i tato povinnost spojena jest se mnohými nesnázemi a překážkami, a proto jest rodičům ku plnění jí potřebí milosti Boží; tato se jim uděluje též ve svátosti stavu manželského.

(Obšírnějšího poučení o stavu manželském, zvláště o účelu, o povinnostech, o překážkách jeho, pak o manželstvích mezi

katolíky a nekatolíky [smíšená manželství] atd. podati třeba na křesťanském cvičení a při zkoušce snoubenců.)

Opakování. Takto jsme, m. d., poznaly sedmero svátostí sv. katolické církve. Jak pak se rozdělují? Které jsou svátosti živých? Které mrtvých? Proč se tak nazývají? Které může člověk toliko jednou přijmouti? Které častěji? Kdy na př. poslední pomazání? Kdy svátost stavu manželského? Které svátosti máme častěji přijímati? Které jsou ustanoveny pro všechny lidi? Pro koho ty ostatní? atd.

[Každá svátost má něco zvláštního: Křest na př. jest nejprvnější a nejpotřebnější svátost; svátosti biřmování a svěcení kněžstva bývají udělovány toliko od biskupa; Svátost oltářní jest Svátost nejsvětější; pokání jest po svátosti křtu nejpotřebnější, ježto bez ní, kdo po křtu sv. těžkého hříchu se dopustil, spasení dojiti nemůže; ve svátosti posledního pomazání odpouštějí se i těžké hříchy nemocným, kteří se zpovídati nemohou; svátost stavu manželského nazývá sv. apoštol Pavel velkou svátostí v církvi.]

Přídavek o svatostinách.

(Toliko pro vyšší třídy.)

Často vidíváte v kostele výkony, které vzhledem k obřadům podobají se svátostem, ale svátostmi nejsou. Tak na př. vidíváte, že rozličné věci se světívají, že na popeleční středu dělává kněz věřícím znamení kříže na čele svěceným popelem, a slycháváte, že při tom říká jistá slova. (Memento, t. j.: „Pomni ó člověče, že prach jsi a v prach se navrátíš.“) Takové výkony nazývají se svátostiny. K nim patří obzvláště zaklínání, svěcení a žehnání. Zaklínáním zapuzuje se v církvi moc

nepřítele pekelného, aby nemohl lidem škoditi. Svěcení jest takový posvátný úkon, kterým církev sv. nějakou osobu nebo věc ustanovuje k posvátným účelům. Svěcení osob jest na př. svěcení opata. — Ku svěcení věcí přináleží na př. svěcení chrámů, oltářů, zvonů, kostelních nádob a rouch, svěcení hřbitovů, kříže, vody, oleje, popele, tak zvaných kočiček, růženců, obrazů, pokrmů atd. Žehnání jest posvátný výkon, kterým církev sv. požehnání Boží vyprošuje. Vidíváte na př., že kněz žehná lid na konci mše sv. nebo při jiných příležitostech, že uděluje požehnání nejsvětější Svátostí oltární, že žehná mrtvolu při pohřbu, že novokněz uděluje požehnání atd.

V čem podobají se svátostiny svátostem a čím se od nich liší? I u svátostin jest nějaké viditelné znamení, i zde konají se jisté předepsané modlitby, ba i jistých milostí můžeme jimi dosáhnouti. Liší se však od svátostí tím, že svátosti ustanovil sám Kristus Pán, svátostiny však sv. církev. Svátostmi se nám uděluje posvěcující milost aneb v nás bývá rozmnožena; svátostmi docházíme i jiných milostí (svátostních). Svátostinami se nám posvěcující milost neuděluje; svátostiny nepůsobí v nás vnitřní posvěcení, ale mohou nám k němu dopomáhati. Svátosti mají moc působivou od Ježíše Krista, svátostiny jí nabývají z modliteb sv. církve; svátostí jest nám ku spasení potřebí: svátostin však nikoliv, ale jsou nám velmi prospěšny.]

V. hlavní částka.

O křesťanské spravedlnosti.

Přechod. O čem jedná první hlavní částka? O čem druhá? O čem třetí? Čím však můžeme lásku svou k Pánu Bohu dokázati? Zachováváním Božích přikázání; a proto se jedná v třetí hlavní částce o přikázáních Božích a církevních. — O čem jedná čtvrtá hlavní částka? O svátostech. Kdo pomocí milosti Boží, jížto ve svátostech a modlitbou dosahujeme, věří co Bůh zjevil, důvěrně očekává, co Bůh slíbil, přikázání Boží a církevní zachovává, dle učení Kristova dobré činí a zlého se varuje, jest spravedlivým křesťanem; a o této křesťanské spravedlnosti jedná pátá hlavní částka našeho katechismu.

Co jest křesťanská spravedlnost?

Křesťanská spravedlnost jest, abychom se zlého varovali a dobré činili.

(Uchyl se ode zlého a čin dobře. Žalm 36.)

Díl první křesťanské spravedlnosti:

Varuj se zlého!

Co jest zlé?

Pravým a jediným zlem jest hřích.

(Srovnej výklad mal. katech. str. 301.)

Hřích nám nejvíce škodí, hřích uvádí na nás časné i věčné tresty. Písmo sv. praví: »Hřích bidné činí národy.« (Přisl. 14.) Jak veliké zlo jest hřích, poznati lze již z následků hřichu, jehož se první naši rodičové v ráji dopustili. Hřích ten neškodil toliko jim, nýbrž měl i pro všechny potomky jejich nejzáhubnější následky. Zlobu hřichu poznáváme také jasně z toho, co Kristus Pán trpěl, jak bolestnou smrt podstoupil, aby za naše hříchy zadosť učinil a nás s Otcem svým nebeským smířil.

Co jest hřích vůbec?

Hřích vůbec jest dobrovolné přestoupení zákona Božího.

Zákonem Božím rozumíme vůli Boží. Bůh nám zjevil vůli svou příkázáními, jež nám dal; s vůlí Boží seznámil nás pak dokonale Kristus Pán; a máme také v sobě jistý hlas, svědomí totiž, který nám praví, co dobré a co zlé jest, co s vůlí Boží se srovnává a co ne. Kdo pak něco činí, co se zákonem Božím se nesrovnává, dopouští se hřichu. (Viz výklad mal. katech. str. 302.)

Koliký jest hřích?

Hřích jest dvojí: 1. Hřích prvopočátečný neb dědičný; 2. hřích skutečný. (Srovnej výklad mal. katech. str. 304.)

Hříchy skutečné nejsou stejného druhu. Hřích jest přestoupení zákona Božího. Zákon Boží bývá však přestupován rozličným způsobem; proto jest také rozdíl mezi skutečnými hříchy. A který rozdíl jest mezi těmito hříchy?

Rozdíl mezi skutečnými hříchy jest tento: Některé hříchy jsou těžké nebo smrtelné, jiné pak malé neb všední.

Co jest hřích smrtelný?

Hřích smrtelný jest těžké přestoupení zá-

kona Božího; všedními hříchy pak jmenujeme malá přestoupení zákona Božího.

Církev sv. učila vždy, že jest rozdíl mezi skutečnými hříchy, že nejsou všechny stejny; učila vždy, že některé zbavují člověka života věčného a bývají příčinou jeho věčné záhuby; jiné však že ho nepřipravují o království nebeské, a že toliko časnými tresty stihány bývají. Totéž učí také písmo sv. Kristus Pán, mluvě o lásce k bližnímu, pravil: »Proč vidíš mrvu v oku bratra svého, břevna však ve vlastním oku neznamenáš?« Tím chtěl říci, že mnohdy člověk těžkých a velkých přestupků, které sám na sobě má, nevidí aneb jich aspoň za veliké neuznává; ale hříchy bližního, i malé a všední že hned pozoruje. Kristus Pán činí tu rozdíl mezi těžkými a lehkými hříchy; hříchy nejsou tedy stejny. — Jindy opět přirovnával Kristus Pán některé hříchy ke komárům, jiné pak ku velbloudům (Mat. 20.); některé ke dluhu 10.000 hřiven a jiné ke 100 denárů (Mat. 18.); na jiných místech hrozí za hříchy tresty nestejnými (Mat. 5.); k Pilátovi pravil: »Kdo mne tobě vydal, větší hřích má« atd. A podobně učili i svatí apoštolové.

Ale i rozumem můžeme již poznati, že jest mezi hříchy rozdíl. — Dopustí-li se na př. dítě malých, nepatrných přestupků, nebývá dojista od rodičů tak trestáno, jako za větší provinění, za větší urážky. Tak má se to i vzhledem ke hříchům. Když na př. někdo bere z neopatrnosti jméno Boží nadarmo, když při modlitbě oddává se poněkud roztržitosti atd., nedopouští se tím dojista tak velikého hříchu, jako ten, kdo se Pánu Bohu rouhá, bližnímu na cti utrhá, jej pomlouvá, jemu škodu činí, jej okrádá atd. A kdyby všechny hříchy stejny byly, musil by Bůh také všechny stejně trestati; ale Bůh jest nejvyšš spravedliv; dopustil-li se tedy někdo pouze

malého přestupku, všedního hříchu, nebude ho Bůh jistě tak přísně trestati, jako kdyby byl spáchal nějaký těžký hřích. Říká se také, že hříchové jsou nemoci duchovní. Jako však nemoci tělesné nejsou všechny stejně nebezpečny, rovněž tak nejsou ani nemoci duchovní všechny stejny; některé bývají těžší, jiné lehčí. Mezi hříchy skutečnými jest tedy rozdíl. Protož třeba, abyste, m. d., rozdíl tento znaly, abyste věděly, které hříchy jsou těžké a které jsou jen malé.

Kdo se dopouští těžkého nebo smrtelného, a kdo toliko všedního hříchu? Těžkého neb smrtelného hříchu se dopouští, kdo zákon Boží přestupuje ve věci důležité a dobrovolně, t. j. s úplným vědomím (se strany rozumu) a s úplným svolením (se strany vůle): hříchu všedního pak se dopouští, kdo zákon Boží přestupuje ve věcech méně důležitých, anebo kdo přestupuje zákon Boží ve věcech sice důležitých, ale nečiní toho s úplným vědomím a svolením, nýbrž jen snad z neopatrnosti nebo z přenáhlení. Abychom tedy poznali, zda-li jsme se dopustili hříchu těžkého neb toliko všedního, musíme pozorovati, zda-li jsme přestoupili zákon Boží ve věci více nebo méně důležité. Která jest věc důležitá? Důležitá jest taková věc, na nížto mnoho záleží; tak nazýváme na př. nějakou práci důležitou; jestli to práce, jejížto vykonání přináší veliký užitek a z jejížto zanedbání by povstala veliká škoda. Vzhledem k zákonu Božímu nazýváme takovou věc důležitou, jížto Bůh těžce urážen bývá a za niž se vyhrožuje věčnými tresty. Rouhá-li se na př. někdo Pánu Bohu, zneuctívá-li sv. svátosti, uráží-li těžce své rodiče, odcizil-li bližnímu nějakou drahou věc nebo znamenitou sumu peněz, učinil-li mu velikou škodu na statku nebo na cti, dal-li mu veliké pohoršení atd., přestoupil zákon Boží ve věci dů-

ležité. Kdyby však někdo bližnímu jen nějakou nepatrnou škodu učinil, nějakou malichernou věc sobě přivlastnil atd., přestoupil by zákon Boží ve věci méně důležité.

[Co důležité jest v očích Božích, učí nás církev sv. (Onať učí na př., že se dopouští těžkého hříchu, kdo ani v čas velikonoční ke stolu Páně nepřistupuje.) Co jest důležité, učí nás také z části již rozum náš i naše svědomí. Někdy mohou však i na pohled jen malé hříchy státi se těžkými. Kdyby na př. někdo častěji malých krádeží se dopouštěl, ale měl by při tom úmysl, že je bude častěji opakovati, dopustil by se i při nepatrných krádežích těžkého hříchu. Anebo kdyby někdo mohl předvídati, že malým nějakým přestoupením zákona Božího dá bližnímu veliké pohoršení, nebo že mu způsobí znamenitou škodu, a přece by se přestupku toho nevaroval, dopustil by se těžkého hříchu.]

Dále jste slyšely, že těžkého hříchu se dopouští, kdo v důležité věci zákon Boží přestupuje dobrovolně, s úplným vědomím a svolením. — S úplným vědomím přestupuje zákon Boží, kdo ví, že Bůh něco poroučí, a přece toho nečiní, aneb kdo ví, že Bůh něco zapovídá, a přece to činí. Někdo by na př. věděl, že Bůh přikazuje, abychom den sváteční světili, abychom rodičů poslouchali, a přece by v den sváteční bez potřeby těžké práce konal, přece by rodičů neposlouchal, jim odmlouval atd. Anebo by věděl, že Bůh zakazuje krádež, pomluvu, křivou přísahu, a přece by se hříchů těch nevaroval, přestupoval by zákon Boží vědomě. — Ale kdyby na př. malé dítě, které ještě nedospělo k užívání rozumu, proneslo nějaké necudné slovo, nebo vzalo někde nějakou třeba značnější věc, nepřestoupilo by zákona Božího vědomě. Anebo kdyby někdo bez vlastní viny zákona Božího neznal a jednal proti němu, nedopustil by se hříchu vědomě.

S úplným svolením přestupuje zákon Boží, kdo s úplnou rozvahou hříchu se dopouští. Někdo ví na př., že nějaká žádost, která v něm povstala, jest hříšná — a přece jí nepotlačuje, ale hledí ji ve skutek uvést; anebo někdo se rozhněvá a pozoruje, že se ho hněv zmocnil, a přece v něm setrvá — přestupuje zákon Boží s úplným svolením. Kdyby však někdo zlé žádosti na odpor se stavěl, ale přece ne s dostatečnou úsilovností, anebo kdyby z přenáhlení se rozhněval, ale pak hned ten hněv potlačoval, anebo by z neopatrnosti o bližním něco zlého byl pronesl, nepřestoupil by zákona Božího s úplným svolením, nedopustil by se tedy těžkého hříchu. Anebo někdo by chtěl na př. v neděli nebo ve svátek jíti do města a nešel by doma na mši svatou, umíniv sobě, že až v městě bude mši svatě obcovati; kdyby však tam přišel pozdě, nedopustil by se těžkého hříchu, poněvadž nechtěl služby Boží zanedbati; nejednal tedy s úplným svolením; ale hříchu, ač ne těžkého, byl by se přece dopustil, jestliže se nepříčinil, aby v pravý čas na služby Boží přišel. (Opakování.)

Kterak škodí hřích smrtelný?

Smrtelným hříchem zbavuje se duše duchovního života, to jest posvěcující milosti Boží, člověk stává se nepřitelem Božím a vinným věčnou smrtí.

Hřích smrtelný zbavuje tedy duchovního života. V čem pak pozůstává život duchovní? V posvěcující milosti Boží. Pokud máme posvěcující milost, dotud jsme živi dle duše. Čím však můžeme milost tuto ztratiti? N.! A když člověk pozbyl posvěcující milosti Boží, tu se říká, že duše jeho umřela; poněvadž tedy těžký hřích nás dle duše usmrcuje, nazývá se hříchem smrtelným. — Člověk, jenž se dopouští hříchu smrtel-

ného, stává se nepřítelem Božím; dokud má milost posvěcující, dotud ho Pán Bůh miluje, dotud jest synem Božím; těžkým hříchem stává se však Jeho nepřítelem; vždyť se vzpouzí proti Bohu, nechce plniti Jeho přikázání. A konečně stává se člověk vinným věčnou smrtí; proto že není více synem Božím, nýbrž otrokem ďábla pekelného, nemůže také býti spoludědicem království Božího, nýbrž zasluhuje věčný trest v pekle. Člověk, jenž se dopustil hříchu smrtelného, ztrácí také všechny zásluhy, kterých si byl konáním dobrých skutků dříve nashromáždil; a kdyby pak i dobré skutky konal, konal by je ve stavu nemilosti, a proto by mu neprospěly k životu věčnému. Mimo to ztrácí člověk každým těžkým hříchem pokoj svědomí a tím se stává nešťastným již zde na zemi. Toť jsou tedy smutné účinky a následky hříchu smrtelného; proto třeba, abychom hříchu vždy snažně se varovali. Písmo sv. nás také k tomu napomíná slovy: »Jako před hadem utíkej přede hříchy!« (Sirach 21.) Hada se štítí každý a utíká před ním, věda, že uštknutí jeho působí bolesti, ano i smrt. A více nežli hada máme se štítiti každého hříchu, poněvadž hřích jest duši ještě nebezpečnější nežli had tělu.

Abyste se, m. d., hříchu tím snažněji varovaly, připomínejte sobě častěji zlobu a ohavnost hříchu. Hříchem uráží člověk Boha, nejvyššího Pána svého, kterýž nás stvořil a kterýž nám dal zákon, abychom, zachovávajíce ho, došli věčného spasení. Co však činí člověk, kterýžto se dopouští hříchu, zvláště hříchu smrtelného? Člověk takový svrhne se sebe zákon Pána svého jako nějaké nesnesitelné jho, a nechce Bohu sloužiti. Bůh mu hrozí, že nebude mítí podílu ve slávě nebeské, že bude snášeti věčné muky, ale hříšník toho nedbá a nechce vůli svou podrobiti vůli Pána svého. Jak veliká to zloba,

jak hrozná to vzpoura proti Pánu nebes a země! A jak ohavné nevďěčnosti dopouští se hříšník, stavě se na odpor laskavému Otci svému. Jenž nám prokazuje ne-
skončená dobrodiní, a Jenž nás věčně blaženými chce učiniti! A jak nevďěčně a ohavně chová se hříšník k božskému Spasiteli svému, Jenž z lásky k nám tak hořkému utrpení se podrobil a ohavnou smrt kříže podstoupil! Nedbá toho, že hříchy svými tohoto dobrotivého Spasitele takřka znovu křížuje, jak dí apoštol Páně.

Jak velice Bůh hřích nenávidí, poznati již z toho, že pyšné anděly a první rodiče i s potomky jejich tak přísně trestal a že hříšníkům hrozí trestem pekelným.

Budete-li, m. d., všeho, co jste o zlobě, ohavnosti a o zlých následcích hříchů slyšely, vždy pamětlivy, budete-li si to zvláště v čas pokušení připomínati, pak se jistě s pomocí Boží těžkých hříchů šťastně uvarujete.

Ale netoliko smrtelných hříchů máme se varovati, nýbrž i všedních. Tyto hříchy neškodí sice duši naší tak velice, jako hříchy smrtelné: nezbavují duši posvěcující milosti Boží; člověk nestává se jimi nepřitelem Božím, ale přece se jich musíme varovati: a to nejvíce za tou příčinou, že Bůh každým i sebe menším hříchem urážen bývá. Dítě, které otce svého opravdově miluje, netáže se, zda-li ho tím neb oním činem více nebo méně uráží; nevaruje se toliko takových skutků, pro něž by od otce zavrženo býti mohlo, nýbrž varuje se všeho, čím by otce svého mohlo zarmoutiti. I my jsme dítkami Otce nebeského a máme se tedy snažiti, abychom Ho ani sebe menším hříchem neuráželi; máme raději všechno trpěti, než Boha nějakým hříchem uraziti. — Dále máme se všedních hříchů také proto varovati, že bývají často příčinou, za kterou nám Bůh neuděluje již tak štědře milostí, jichžto nám třeba, abychom

Mu věrně sloužiti a hříchů těžkých snáze uvarovati se mohli.

Bůh stíhá také i všední hříchy časnými tresty. Z biblických příběhů jest vám známo, že Bůh poručil kdysi Mojžíšovi, aby mluvil ke skále, že se z ní pak vyprýstí voda, by mohli Israelští žízeň uhasiti. Ale Mojžíš poněkud nedůvěřoval; za to ho Bůh potrestal tím, že nevešel do země zaslíbené. — Když anděl vedl Lota a rodinu jeho ze Sodomy na bezpečné místo, aby s jinými nezhynuli, rozkázal, aby nikdo z nich se neohlédal zpět; ale manželka Lotova přece pohlédla za sebe; za to byla obrácena ve sloup solný. A jak dlouho jest mnohým duším snášeti muky očistcové za malé hříchy!

Jinou škodu působí nám hříchy všední tím, že v duši člověka, který si malých hříchů nevšímá, vzrůstají ponenáhlu zlé náklonnosti a zmenšuje se bázeň před hříchem, odkudž se pak stává, že napotom se dopouští i těžších hříchů. Písmo sv. praví: »Kdo pohrdá malými věcmi, pomalu zhyne.« (Sir. 19, 1.) A Kristus Pán dí: »Kdo v mále jest nepravý, i ve větším nepravý jest.« (Luk. 16, 10.) — Sv. Jan Zlatoústý pak tvrdí, že bychom se měli hříchů všedních bedlivěji varovati, nežli hříchů smrtelných. — A proč? Hříchy všední bývají snadno příčinou hříchů těžkých. Ďábel neshádí člověka hned k nějakému hříchu smrtelnému; tomu by se člověk zbožný jistě hned na odpor postavil; ďábel ponouká ho tedy napřed jen ke hříchům všedním, věda, že pak i smrtelným hříchům nebude již tak snažně odporovati.

Za tou příčinou varovali se svatí a zbožní lidé i všedních hříchů s velikou bedlivostí, a příkladu jejich máme i my snažně následovati. (Příklady.)

Hříchy skutečné aneb osobní rozvrhují se na rozdílné druhy.

Kterí jsou rozdílní druhové skutečných hříchů?

Rozdílní druhové skutečných hříchů jsou: 1. sedmero hlavních hříchů, 2. šestero hříchů proti Duchu svatému, 3. čtvero hříchů do nebe volajících, 4. devatero cizích hříchů.

Které jest sedmero hlavních hříchů?

Sedmero hlavních hříchů jest: 1. pýcha, 2. lakomství, 3. smilstvo, 4. závist, 5. obžerství, 6. hněv, 7. lenost.

Hříchy tyto nenazývají se hříchy hlavními proto, jako by byly největší a nejtěžší, nýbrž proto, že z nich, jako z kořene a pramene, mnoho jiných hříchů povstává. I tyto hlavní hříchy nebývají vždy těžkými hříchy. Jak se dopouští člověk těžkého hříchu, jest vám již známo. Kdyby se tedy někdo dopustil některého z hlavních hříchů ve věci, která není důležitá, anebo by se ho nedopustil s úplným vědomím a svolením, nebyl by hřích jeho těžký. V někom by na př. vznikala závist; kdyby ji hned snažně nepotlačoval, dopustil by se sice hříchu; ale hřích ten nebyl by ještě těžkým hříchem, jestliže k ní přece úplně nesvolil. Tak se to má i s ostatními hlavními hříchy.

První hlavní hřích jest:

Pýcha. Pýchou se prohřešuje, kdo sám o sobě příliš mnoho myslí, jinými pohrdá a po přednostech se shání. (Pyšní andělé. Farao. Nabuchodonozor. Fariseus ve chrámě atd.) Pismo sv. praví: »V nenávisti před Bohem i lidmi jest pýcha.« (Sir. 10.) »Bůh se pyšným protíví, ale pokorným dává milost.« (Jak. 4. — Petr 5.) Přísloví dí: »Pýcha předchází pád.«

Boží, ano často z lakomství nepřeje ani sám sobě potřebného pokrmu atd.

Kdo se chce lakomství uvarovati, ať sobě častěji připomíná chudobu Krista Pána a rozvažuje slova sv. apoštola Pavla: »Nic jsme na tento svět nepřinesli, bezpochyby že také nic odnésti nemůžeme . . .« »Kořen všeho zlého jest žádostivost . . .« »Kterí chtějí zbohatnouti, padají v pokušení, a osidlo ďáblové.« (I. Tim. 6.) Týž apoštol nazývá lakomství modlářstvím.

Třetí hlavní hřích jest:

Smilstvo. Hříchu tohoto se dopouští, kdo chová ve srdci svém nezřízené žádosti po tělesných rozkoších, kdo se rád zabývá myšlénkami a žádostmi, které se nesrovnávají s čistotou srdce a se stydlivostí, aneb i takových skutků se dopouští. (Lidé před potopou; Sodoma a Gomorha; žena Putifarova; starcové, kteří sváděli Zuzannu.) — Kdo příliš touží po tělesných rozkoších, bývá na mysli tak zaslepen, že ani nevidí, kterak ho hřích tento již zde na světě nešťastným činí, kterak jej o čest připravuje, jeho zdraví hubí a život mu zkracuje. Ale hřích ten škodí ještě více duši jeho. Smilník zapomíná na Pána Boha, nepamatuje na smrt, na budoucí soud, na oheň pekelný a umírá konečně často v zoufalství. Sv. apoštol Pavel proto napomíná: »Smilstvo a všeliká nečistota nebud' ani jmenována mezi vámi.« (Efes. 5.)

Čtvrtý hlavní hřích jest:

Závist. Závistí se prohřešuje, kdo jiným štěstí jejich nepřeje, kdo nad tím truchlí, když se jiným dobře vede. (Bratří Josefovi. Saul. Fariseové.) Ze hříchu tohoto pochází mnoho jiných; závistivý nerad slyší, mluví-li se o bližním jeho něco dobrého; je-li bližní v dobré pověsti, požívá-li vážnosti u lidí, pomlouvá ho,

utrhá mu na cti, uvádí ho v podezření. Vidi-li, že se někomu dobře vede, rmoutí se nad tím a naopak se raduje, potká-li někoho neštěstí; často hledí jiným uškoditi a je o štěstí jejich připraviti atd. Ve knize moudrosti se praví: »Závistí ďábla přišla smrt na okres země.« Nemělit bychom, m. d., nikdy zapomínati, že jsme vespolek bratři a sestry, a že se tedy ze štěstí jiných radovati a nad neštěstím jejich rmoutiti máme.

Pátý hlavní hřích jest:

Obžerství. Obžerstvím se prohřešuje, kdo pokrmu a nápoje nestřídmě požívá a po nich příliš dychtí. (Esau. Holofernes. Baltazar. Bohatec.) Obžerství vede ku prostopášnému životu, bývá příčinou nestydatého chování; vede k hádkám, různicím, bitkám, k rouhání atd. Kdo hříchu tomu oddán jest, maří drahocenný čas, zanedbává svých povinností, mrhá své jmění, kazí své zdraví, oslabuje rozum, dává pohoršení, nestará se o svou rodinu, uvádí ji do chudoby, zanedbává služby Boží atd. Sv. apoštol Pavel napomíná: »Neopíjejte se vínem!« (Efes.) »Jako ve dne poctivě chodme, ne v hodování a opilství.« (Řím. 13.)

Šestý hlavní hřích jest:

Hněv. Tohoto hříchu se dopouští, kdo nepotlačuje nezřízeného rozhořčení mysli. (Kain. Esau. Aman atd.) Které hříchy povstávají z hněvu? Ve hněvu člověk často ani neví, co mluví a co činí. Tupí své blízní, proklíná je, zlořečí jim, hledí se mstíti; pouští se s jinými v bitky, poraňuje nezřídka své odpůrce, ano připravuje jich někdy i o život; hněvem škodí sám sobě také na zdraví; ve hněvu pronáší i rouhavé řeči proti Pánu Bohu atd. — Abychom se neoddávali hněvu, zpomínejme často na slova Krista Pána: »Každý kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu.« (Mat. 5.)

Sedmý hlavní hřích jest:

Lenost. Leností hřeší, kdo nedbá o věci týkající se Boha a spasení duše. (Lenivý služebník. Nemoudré panny.) Lenivý oddává se pohodlnosti, neužívá prostředků k dosažení milosti Boží; aby se nemusel namáhati, neplní povinností, ježto mu sv. náboženství a povolání jeho ukládá, a pak klesá často v malomyslnost a nekajicnost. Sv. Pavel napomíná (Galat. 6.): »Dobře činíce, neustávejme; nebo časem svým žiti budeme neustávající.« (Srovnej také sedmé přikázání Boží, str. 170.)

Hlavní hříchy jsou tedy kořeny mnohých jiných hříchů; proto musíme se napřed hlavním hříchům opírat, musíme napřed kořeny vytrhnouti, chceme-li se uvarovati hříchů, které z nich pocházejí. Kdyby někdo chtěl koukol z pole svého vyhubiti, musel by i kořeny jeho vytrhati, jinak by ho nevyplenil, ježto by z kořenů opět čerstvý koukol vyrůstal a pole hubil. Ví-li někdo tedy, že se dopouští často n. př. pomluvy a na cti utrhaní, že jiné hned křivě posuzuje, že bližního nenávidí, že se raduje z cizího neštěstí, že se rmoutí nad jeho štěstím atd. —, může se snadno domyslit, že všechny tyto a podobné hříchy vznikají ze závisti, že tato jest kořenem jejich; chce-li se jich tedy uvarovati, musí napřed kořen zničiti, t. j. závist potlačiti. A tak jest to i s jinými hříchy.

Jiný druh skutečných hříchů jest, šestero hříchů proti Duchu svatému.

Které jest šestero hříchů proti Duchu sv. ? (Viz katech.)

Proč hříchy tyto nazývají se hříchy proti Duchu svatému? Nenazývají se tak, jakoby jimi toliko Duch sv. urážen byl; hříchy těmito urážen bývá i Bůh Otec i Bůh Syn; ale jmenují se hříchy proti Duchu sv., poněvadž člověk, jenž se jich dopouští, zúmyslně a zlovolně zamítá

milosti, a tím protiví se Duchu sv., který nám milosti uděluje.

1. Z úmyslně na milosrdenství Boží hřešiti.

Bůh jest na nejvýš milosrdný, odpouští nám hříchy, litujeme-li jich a máme-li opravdové předsevzetí se polepšiti. Máme tedy a můžeme doufati v milosrdenství Boží. Kdyby si však někdo myslel: Bůh jest nejvýš milosrdný, On mi zase odpustí, ale hříchů by se nevaroval, s pokáním by odkládal, tu by hřešil na milosrdenství Boží, dopouštěl by se hříchů proto, že Bůh jest neskončeně milosrdný; za Jeho dobrotu a lásku by Ho tedy ještě urážel. Bůh jest sice neskončeně milosrdný; jest vždy hotov nám odpustiti, i kdybychom se ještě v poslední hodinu života svého polepšili. Víme, že lotr, který byl s Kristem Pánem ukřižován a po pravici Jeho umíral, obrátil se ještě v posledním okamžiku života svého a došel odpuštění; ale na to nesmíme úmyslně spoléhati. Sv. Augustin praví: »Jeden byl (v poslední hodině života) na milost přijat, bychom nezoufali, ale toliko jeden, abychom úmyslně na milosrdenství Boží nehřešili.« — Mnozí, jižto byli s pokáním odkládali, spoléhající na milosrdenství a shovívavost Boží, umřeli pak bez pokání. (Lidé za času Noemova. Král Amon. Viz 1. přikázání Boží.)

2. Nad milostí Boží zoufati.

Mnohý opovážlivě spoléhá na milosrdenství Boží, — jiný opět opak toho činí, myslí, že mu Bůh hříchů jeho odpustiti již nemůže. Tím uráží velice Boha neskončeně milosrdného; dopouští se hříchu proti Duchu sv. — Duch sv. může a chce milostí svou i největšího hříšníka ještě ospravedlniti a vzbuzuje ho vždy milostí svou k pokání; ale hříšník, který zoufalství se oddává, odmítá tuto milost Ducha sv. — V písmě svatém nalézáme dosti důkazů tohoto milosrdenství Bo-

žih. Pán Bůh odpustil prvním rodičům, Davidovi, Petrovi, Maří Magdaleně, lotru na kříži atd. Hříšník tedy nemá příčiny zoufati, jak učinil na př. Jidáš, Kain atd. (Srovnej 1. přikázání Boží.)

3. Poznané křesťanské pravdě odpírati.

Tohoto hříchu se dopouští, kdo pravdy učení křesťanského poznal, a přece jich přijmouti nechce. Kdyby na př. pohanům a Židům učení Krista Pána bylo zvěstováno tak, že by o pravdě učení toho přesvědčiti se mohli, oni by však přece v nevěře a v bludech setrvali, hřešili by proti Duchu sv., pohrdali by milostí, kterou je osvěcuje, aby pravdu poznati mohli. Tak odpírali učení Krista Pána již fariseové a zákonníci, obyvatelé jerusalémští atd. ; neboť mohli věděti, že učení Ježíše Krista jest pravé, viděli, že stvrzeno jest tak mnohými zázraky, a přece neuvěřili. Toho hříchu dopouštěvají se také ti, kteří sice křesťansky věří, ale při tom nekřesťanský život vedou. Mnohý jest přesvědčen o pravdě víry křesťanské, ale přece ji odpírá, nechce ji přijmouti, proto že nechce křesťansky živ býti, nechce naruživosti v sobě potlačovati, anebo se obává, že by přijetím víry křesťanské nějakou škodu utrpěti mohl. Někde se konají na př. misie, při nichžto se pravdy víry křesťanské obšírně vykládají a dotvrzují; mnohý poznává pravdy tyto, ale odpírá jim a hledí snad také jiné od přijetí pravd těchto odvrátiti; hřeší tedy proti Duchu sv. Totéž platí o kacířích.

4. Bližnímu svému milosti Boží nepřáti a záviděti.

Již jste slyšely, že závist jest hlavním hříchem. Kdo se tohoto hříchu dopouští? — Kdo jinému vezdejší štěstí neb nějaké statky závidí, dopouští se hlavního hříchu závisti; ale hříchem proti Duchu sv. jest závist, nepřeje-li někdo jinému milosti Boží. Mnohý opovrhuje milostí

Ducha sv. a přece nechce, aby se jí dostalo jinému, závidí jí bližnímu, rmoutí se nad tím, když Bůh jiným více milostí prokazuje, když Duch sv. uděluje jim dar pobožnosti, síly atd. Vidí-li na př. v čas misii, že mnohý se obrátil, že se s Bohem ve svátosti pokání smířil, závidí mu toho; ale sám přece této milosti účastným býti nechce. (Kain. — Fariseové záviděli Kristu Pánu, že tak mnozí v Něho uvěřili.)

5. Ke spasitelnému napominání srdce zatvrzelé mítí.

Napomíná-li někdo bližního, aby činil dobré a zlého se varoval, aby život svůj polepšil a k Bohu se navrátil atd., říkáme, že mu dává spasitelné napominání; neboť takové napominání jest ku spáse, vede k životu věčnému toho, kdo se jím řídí. Spasitelná napominání dává nám předně Bůh sám, jenž vnitřním vnuknutím nás vybízí, neb i výčitkami svědomí nás chce pohnouti, bychom se odřekli hříchův a vedli ctnostný život. Totéž činí náš anděl strážný. Nedbá-li však člověk toho napominání, nedá-li se jím pohnouti, má-li zatvrzelé srdce, jehož nelze obměkčiti, hřeší proti Duchu sv., který milostí svou nás vzbuzuje, abychom jednali podle vůle Boží. Spasitelná napominání dávají také rodičové, učitelové, kazatelé, zpovědníci atd. — Také čtením dobrých křesťanských knih můžeme býti k dobrému povzbuzeni. Kdo však takového napominání nedbá, kdo se pohnouti a obměkčiti nedá, hřeší proti Duchu sv. Farao byl tak čertnými zázraky, které Mojžíš na rozkaz Boží před jeho očima konal, napomínán, aby lid israelský propustil, a přece nechtěl od svého ustoupiti; písmo sv. o něm praví: »Zatvrzeno jest srdce Faraonovo a neuposlechl.« — Toho hříchu dopustil se také Kain; Pán Bůh napomínal jej vnitřním vnuknutím, by krotil hněv proti bratru, ale Kain toho nedbal. —

Jidáše sám Kristus Pán napomínal; ale Jidáš setrval ve své zatvrzelosti. — Jerusalemsští bývali tak často od Krista Pána napomínáni, ale nedali se obměkčiti, zůstali zatvrzelí ke všemu napomínání.

6. V životě nekajícím úmyslně až do konce setrvati.

Život nekající jest opak života kajícího. O kom lze říci, že vede život kající? Kajicně živ jest, kdo sobě hříchy své často se skroušeným srdcem připomíná, dobrá předsevzetí stále obnovuje, skutky kající horlivě koná a je Bohu za hříchy své obětuje, kdo strasti a nesnáze života vezdejšího trpělivě snáší, chtěje tím Bohu za hříchy své dosti učiniti. Kdo však svátostí pokání k Bohu se obrátiti, ze hříchů povstati a kajících skutků konati nechce; kdo se zdráhá cizí statek navrátiti, škodu, kterou bližnímu učinil, nahraditi, pohoršení napravit, blízkých příležitostí se vystříhati, s nepřátely se smířiti atd., vede život nekající. — I ten, kdo opovážlivě spoléhá na milosrdenství Boží, vede sice život nekající; ale tento mívá vůli se polepšiti, odkládá však pokání a míní později, třeba až v hodinu smrti, se polepšiti a s Bohem se smířiti. Kdo však nemá ani úmyslu se polepšiti, nýbrž chce až do smrti ve hříších setrvati, dopouští se tohoto šestého hříchu proti Duchu svatému. V takovém životě nekajícím setrvali až do konce na př. obyvatelé Sodomy a Gomorrhý, král Saul, Kain, Jidáš, lotr na kříži (na levici Krista Pána); mnozí ze Židů, jež Kristus Pán tak často ku pokání napomínal a j.

V katechismu se praví o těchto hříších: Tyto hříchy se neodpustí ani na tomto světě, ani na onom (leč velmi těžce). Kristus Pán sám o nich řekl: »Pravím vám: Všeliký hřích, i rouhání bude lidem odpuštěno; ale rouhání proti Duchu sv. nebude odpuštěno.«

(Mat. 12, 31.) — Proč se však neodpouštějí tyto hříchy? Kdyby se někdo polepšil a pravé pokání činil, mohly by mu i tyto hříchy býti odpuštěny. Kdyby na př. Jidaš se byl polepšil, byl by také došel odpuštění. Ale člověk, jenž se hříchů těchto dopouští, odpírá milosti Boží a bez této milosti nemůže nic k životu věčnému dopomáhajícího činiti, nemůže ani lítosti vzbuditi, ani kajících skutků konati, ani se polepšiti; proto tedy, že takový hříšník milost Boží zavrhuje, nemůže činiti pokání a nemůže tedy také odpuštění dosíci. Nemůže-li aneb nechce-li nemocný lékův užívat, bývá nemoc jeho nezhojitelná; a rovně tak se to má i s hříšníkem, který jediného léku, totiž pokání, užití nechce; jeho duchovní nemoc jest také nezhojitelná.

Praví se, že hříchy tyto nebývají odpuštěny ani zde, ani na onom světě. Mohou-li pak i na onom světě ještě hříchy odpuštěny býti? Hříchy těžké se na onom světě již neodpouštějí, ale hříchy všední mohou se odpustiti i po smrti, aneb aspoň trest za ně lze ještě po smrti v očištcí odkáti. Hříchy však proti Duchu sv. jsou těžké, a kdo v nich umírá, tomu není pomoci; tam již nemůže dojiti odpuštění a zde na světě velmi těžce.

Hříchy proti Duchu sv. jsou velmi těžké, smrtelné hříchy. Abyste se jich, m. d., snad někdy také nedopustily, musíte na sebe míti pozor a musíte i v malých věcech věrnými býti, zákon Boží vždy s ochotností i v malých věcech zachovávat, vnuknutím Božím a svatého anděla strážce se spravovat, dobrá napominání rády přijímat i jimi se řídit. Kdo se lehkomyšlně dopouští menších hříchů, padá pak i do těžších, až konečně i hříchů proti Duchu sv. se dopouští. Mějte vždy na mysli slova písma sv.: »Dnes, uslyšíte-li hlasu Jeho (Hospodinova), nezatvrzujte srdcí svých!« (Žalm 94.)

Jiný druh skutečných hříchů jest čtvero hříchů do nebe volajících. Jsouť to:

1. Úmyslná vražda;
2. němý neb sodomský hřích;
3. utiskování chudých lidí, vdov a siroteků;
4. zadržování aneb ujímání mzdy dělníkům.

Hřichy tyto, o nichžto mluveno již při vysvětlování 5., 6. a 7. přikázání, stávají se do nebe volajícími, když v páchání jich jeví se zvláštní zloba, hnusnost a ukrutnost. Jmenují se »do nebe volajícími,« proto že o každém z nich v písmě sv. se praví, že volá k Bohu o pomstu, t. j. že hřichové tito vyzývají Boha nejvyššího spravedlivého, aby přísně trestal ty, kteří se jich dopouštějí.

1. Úmyslná vražda.

Tímto hřichem stává se vinným, kdo bližního s úmyslem proti všemu právu o život připravuje. Vrah se dopouští hřichu proti Bohu, Jenž sám jest Pánem života a smrti; uráží Ho na nejvyšší sáhaje v právo Jeho; dopouští se hrozného zločinu proti tomu, jehož připravuje o život časný a někdy také o život věčný; dopouští se konečně také zločinu proti těm, jižto spáchanou vraždou o živitele, přítele nebo dobrodince svého oloupeni byli, a konečně škodí také celé lidské společnosti, jižto zbavuje úda, který by jí snad byl ku prospěchu napomáhati mohl. A zločinu svého nemůže vražedník již napravit. Vzhledem k tomuto hřichu čteme v písmě svatém: »Řekl Bůh Kainovi: Co jsi učinil? Hlas krve bratra tvého volá ke mně ze země.« (I. Mojž. 4, 10.)

2. Němý nebo sodomský hřích.

Jestliž to jistý zvláště ohavný druh hřichu proti 6. přikázání Božímu. Němým se hřích tento nazývá, proto že takové hřichy, jak sv. apoštol Pavel praví, ne-

mají mezi křesťany ani jmenovány býti, že se o nich bez potřeby nemá ani mluvit. [Němým nazývá se také proto, že hříšník, maje se z něho vyznati, bývá obyčejně jako němý a zamlčuje ho.] Sodomským hříchem se jmenuje, proto že se ho obyvatelé Sodomští často dopouštěli. V písmě sv. čteme: »Protož řekl Hospodin: Křik Sodomských a Gomorských rozmnožen jest, a hřích jejich obtížen jest příliš.« (I. Mojž. 18, 20.)

3. Utiskování chudých lidí, vdov a siroteků.

Chudí lidé, vdovy a sirotkové bývají obyčejně opuštěni; měli bychom tedy s nimi míti útrpnost. Kdo však s nimi útrpnosti nemá, nýbrž je ještě utiskuje, nemilosrdně a nespravedlivě s nimi nakládá, dopouští se hříchu do nebe volajícího. Písmo sv. praví: »Vdově a sirotku nebudete škoditi. Urazíte-li je, volati budou ke mně, a já slyšeti budu křik jejich.« (2. Mojž. 22, 22. 23.) A na jiném místě: »Zda-li slzy vdoviny nesestupují na líce, a křik její na toho, kterýž je vyvádí? S líce zajisté vstupují až do nebe, a Pán, Jenž slyší, nebude se z nich těšiti.« (Sir. 35, 18. 19.)

4. Zadržování aneb ujímání mzdy dělníkům.

Tohoto hříchu se dopouští, kdo dělníkům, sloužícím, řemeslníkům atd. zasloužené mzdy nevyplácí, nebo jim z toho, co sobě krvavě zasloužili, utrhuje pod záminkou, že pilně nepracovali, že něco vinou jejich se ztratilo nebo zkazilo atd. (Srovnej 7. Boží přikázání, str. 168.)

V písmě svatém starého zákona čteme vzhledem k tomuto hříchu: »Nezadržíš mzdy nuznému a chudému bratru svému . . . ale téhož dne dáš jemu mzdu za práci jeho před západem slunce; nebo chudý jest a tím se živí, aby nevolal proti tobě k Hospodinu a počteno tobě bylo za hřích.« (5. Mojž. 24, 14, 15.) A v novém

zákoně: »Aj, mzda dělníků, kteří žali krajiny vaše, kterou jste jim zadrželi, křičí a křik jejich vešel v uši Pána zástupů.« (Jak. 5, 4.)

Mnohý si snad pomyslí: Takových hříchů těžkých nikdy se nedopustím. Ale nebdí-li vždy nad sebou, nevaruje-li se menších hříchů, padá pak i do těžších, až pak snad i hřichem do nebe volajícím vinným se stává. Někdo se na př. oddává hněvu, nepotlačuje v sobě žádosti po pomstě; náruživost jeho vzrůstá tím vždy více, až pak snad i úmyslné vraždy se neleká. Mnohý má zalíbení v nečistých myšlénkách a žádostech, neodporuje jim, nepotlačuje jich; pak klesá vždy hlouběji, až konečně snad i těžkých hříchů proti 6. přikázání Božímu štítiti se nebude. A tak se to má i s ostatními hříchy do nebe volajícími. Nevaruje-li se člověk hned z počátku lehkých, malých poklesků, padá vždy do těžších a neleká se konečně ani hříchů do nebe volajících.

K rozličným druhům skutečných hříchů přináleží konečně devatero cizích hříchů. — Tak se jmenují hříchy, které bývají příčinou, že se jiní hříchu dopouštějí; a tito hříchové, kterých se jiní dopustili, bývají pak i těm připočteni, kteří k nim příčinu dali.

Které jest to devatero cizích hříchů?

Devatero cizích hříchů jest:

1. Ke hříchu raditi.

Tím by se provinil, kdo by jinému poradil, jak by měl něco zlého, nějaký hřích spáchat. Toho hříchu dopustil se na př. Kaifáš. Když fariseové, zákonníci a starší lidu se sešli a radili, co by měli učiniti s Kristem Pánem, aby naposledy všichni v Něho neuvěřili, řekl jim Kaifáš: »Vy nic nevíte; lépe jest, aby jeden člověk zemřel, než

aby všecken národ zahynul.* Kaifáš Krista Pána neukřižoval, ale byl přece také vinen smrti Jeho, poněvadž k tomu radil. (Herodiada.)

2. Hřešiti veleti.

Veleti znamená poroučeti, rozkazovati něco. Toho hříchu se dopouští, kdo jinému poroučí, aby něco zlého učinil. Hospodář by na př. poručil svému služebníkovi, aby někomu učinil škodu. Služebník by uposlechl. Kdo se dopustil hříchu? — Kdo ještě? — Jaký by to byl hřích? — Tak rozkázal na př. David Joabovi, aby Uriáš v čas bitvy postavil do předu vojska, kde bylo větší nebezpečství, a pak aby ho všickni opustili. Joab učinil, jak mu David naporučil, a Uriáš zahynul v bitvě. David sice Uriáše sám o život nepřipravil, ale byl přece vinen, že zahynul. Aneb Herodes poručil, aby sv. Jan Křestitel byl sťat; aby nemluvňátka v Betlémě byla usmrcena, a byl tedy také vinen smrtí jejich.

3. Ve hříších povolovati.

Někomu ve hříších povolovati jest tolik, jako nebrániti mu, když něco zlého činiti chce, nezameziti hříchu, kde by to učiniti mohl. Toho hříchu dopustil se na př. Aron. Židé žádali, aby jim dal udělati modlu. Aron k žádosti jejich svolil, nehleděl modloslužbu zabrániti. Sám se sice modlářství nedopustil, ale byl spoluvinen, že se ho jiní dopustili. Aneb Pilát věděl, že Kristus Pán jest nevinný, a přece k tomu svolil, aby byl ukřižován. Šavel přivolil k usmrcení sv. Štěpána. Tohoto hříchu mohou se dopustiti rodičové, hospodářové, představení, když dítkám, služebným nebo poddaným svým povolují a jim hřešiti nezabraňují.

4. Ke hříchu ponoukati.

Ponoukati, t. j. někoho sváděti, lákati, by hřešil. Ďábel ponoukal Evu: Eva vzala ovoce se stromu zapo-

vězeného, jedla a tím zhřešila, pak dala i muži svému, který také jedl. Tohoto hříchu se dopustila také Herodiada, která ponoukala Herodesa k usmrcení sv. Jana Křtitele. (Jeroboam. Jezabel.) Také ti stávají se vinnými tímto hříchem, jižto špatnými knihami a spisy, necudnými obrazy nebo zlými řeči a příklady jiné ke hříchu ponoukají.

5. Hříchy vychvalovati.

Tohoto hříchu se dopouští, kdo jiné chválí, když něco zlého učinili. Když Herodes dal sv. apoštola Jakuba usmrtiti, chválili jej za to Židé, čímž povzbuzen byl, že dal i sv. Petra do žaláře vsaditi, by pak také usmrcen byl.

6. Hříchy tajiti neb zamlčovati.

Tohoto hříchu se dopouští, kdo vidí, že někdo hřeší, a přece k tomu mlčí a zlé skutky jeho tají a zakrývá, aby vyzrazeny nebyly. Saphira tajila hříchy manžela svého Ananiáše. — Kde toho třeba ku polepšení chybujícího nebo k uvarování škody nemají se chyby zamlčovati. (Josef oznámil otcí, že bratří jeho hříchu se dopouštěli.)

7. Hříchů netrestati.

Tohoto hříchu mohou se dopustiti rodičové a představení, jižto mají právo a povinnost chybující dítky nebo poddané trestati. (Heli.)

8. Ve hříších podíl bráti.

Tímto hříchem stávají se vinnými ti, jižto jiným ke hříchu nějakým způsobem dopomáhají. Tak na př. může mnohý člověk podíl míti v krádeži tím způsobem, že věci, které jiný ukradl, v domě svém skrývá nebo zloděje v domě svém přechovává atd. Tohoto hříchu dopustil se na př. Baltazar, když zneuctil posvátné nádoby, jež odnesl děd jeho Nabuchodonosor ze chrámu jerusalémského; měl tedy také podíl ve hříchu, jehož se byl Nabuchodonosor dopustil.

9. Cizí hříchy zastávati.

To jest, ujímati se těch, kteří se hříchu dopustili, a zastávati je, aby trestání nebyli; na př. rodičové by se zastávali děti, když by tyto dle provinění potrestány býti měly. (Fariseové a zákonníci slibovali vojákům, že se jich zastanou, by nebyli trestáni za to, že spali u hrobu Krista Pána.)

Tak mnohonásobným způsobem lze se dopustiti cizích hříchů; potřebí tedy vždy opatrnosti, abychom se nestali spoluvinníky jiných; máme vždy o to pečovati, jak bychom hříchy zameziti a hřešící od nich odvrátiti mohli. Máme tak činiti z lásky k Bohu, který každým hříchem urážen bývá, a z lásky ke bližnímu, jemuž hřích vždy škodí; často nám to také stav náš ukládá za povinnost.

Díl druhý křesťanské spravedlnosti.

Čiň dobré.

Co jest dobré?

Dobré jest, co se zákonem Božím se srovnává.

Křesťanská spravedlnost nepozůstává toliko v tom, abychom zlého se varovali. Kdyby zahradník vyplnil ze zahrady všeliký plevel a vyhubil záhubný hmyz, ale nenasel a nenasázal by do ní užitečných rostlin a krásných květin, nenesla by mu zahrada přece užitku; nelíbila by se nikomu. Tak žádá i křesťanská spravedlnost, abychom netoliko zlého se varovali, nýbrž abychom také činili dobré, abychom činili, co se zákonem Božím se srovnává.

A co se srovnává se zákonem Božím?

Se zákonem Božím srovnávají se ctnosti a dobré skutky.

[Co jest křesťanská ctnost vůbec?

Křesťanská ctnost vůbec jest dar, který Bůh duši s posvěcující milostí dává, aby vůli lidskou k takovým činům schopnu učinil a naklonil, které se zákonem Ježíše Krista se srovnávají a věčné blahoslavenství zasluhují.

Ctnost jest tedy dar. Tento dar uděluje nám Bůh zároveň s posvěcující milostí. (Kde se nám tato posvěcující milost uděluje?)

Dar ten dává nám Bůh, aby vůli naši uschoptil k takovým činům, které se zákonem Ježíše Krista se srovnávají a věčného blahoslavenství zasluhují. Bez tohoto daru nemohli bychom nikdy činů těch vykonati. Ale dar ten působí také, že naše slabá vůle bývá nakloněna, abychom činy takové vždy ochotně z lásky k Bohu konali a tím života věčného sobě zasloužili.

Co jest tedy ctnost vůbec? N.! Jinak můžeme také říci, že ctnost jest stálá vůle a stálá snaha činiti, co jest dobré, co Bohu se líbí. Především se vyžaduje ku ctnosti »vůle« ; abychom vždy rádi činili, co se Bohu líbí, co se zákonem Ježíše Krista se srovnává. Kdo činí sice, co se srovnává se zákonem Ježíše Krista, ale nečiní toho rád, ne z lásky k Bohu, nýbrž z přinucení, nebo pro nějaký vezdejší užitek, nekoná křesťanské ctnosti. (Chodí na př. do kostela a vykonává modlitby, poněvadž k tomu bývá nucen, nebo činí to, aby byl za zbožného pokládán.) — Ku ctnosti třeba také ustavičné snahy. Někdo činí, co se srovnává se zákonem Krista Pána, ale činí to jen někdy a nesnaží se, aby to činil vždy. Takový také nemá pravé ctnosti.]

Je-li více druhů ctností, které křesťan konati má?

Jest více druhů ctností, které křesťan konati má; jsou totiž božské a mravné ctnosti.

Vlastně jest jen jedna ctnost, totiž stálá vůle a ustavičná snaha plniti vůli Boží, zachovávatí Boží přikázání; ale přikázání Boží jsou rozličná a dobré můžeme činiti rozličným způsobem; proto rozdělují se také ctnosti na více druhů, jako jsou i rozličné druhy hříchův, ačkoli jest vlastně také toliko jeden hřích, t. j. přestoupení zákona Božího. Mezi ctnostmi rozeznáváme hlavně božské a mravní ctnosti.

Co jsou božské ctnosti?

Božské ctnosti jsou ty, které přímo k Bohu směřují, a k nimž Bůh neprostředným podnětem jest. Jsouť tři: Víra, naděje a láska.

Že můžeme v Pána Boha tak věřiti, v Něho tak doufati a Jej tak milovati, jak toho k dosažení života věčného třeba, není naší zásluhou, toho jsme sobě nemohli zvláštním přičiněním zjednati; to pochází od Pána Boha; víra, naděje a láska bývají nám přímo dány od Pána Boha. I každá jiná ctnost pochází sice od Pána Boha, každá ctnost jest dar, jejž nám Bůh dává; ale tyto tři ctnosti uděluje nám Bůh neprostředně (t. j. neuděluje nám jich jistými prostředky, jako nám na př. dává světlo prostředkem slunce atd.); Bůh sám působí totiž, že můžeme v Něho věřiti, doufati a Jej milovati. (Srovnej působení sv. křtu na str. 240.) — Ale víra, naděje a láska nejmenují se toliko proto božskými ctnostmi, že nám bývají bezprostředně od Boha vlity nebo dány; ale jmenují se tak zvláště proto, že přímo k Bohu směřují a že Bůh k nim bezprostředným podnětem jest. Víra, naděje a láska směřují přímo k Bohu, vztahují se přímo k Němu, a Bůh sám jest neprostředným pod-

nětem k nim, t. j. Bůh sám nebo některá vlastnost Jeho nás podněcuje, abychom v Něho věřili, doufali a Jej milovali. (Bůh jest předmětem i podnětem nebo-li pohnutkou k těmto ctnostem.) Vzbuzujeme-li víru, naději a lásku, směřujeme tím přímo k Bohu; Bůh jest předmětem těchto ctností. Věříme v Boha, věříme, co Bůh zjevil, doufáme v Boha, očekáváme, co Bůh slíbil a milujeme Boha. Ale Bůh jest také podnětem k těmto ctnostem. Věříme, co Bůh zjevil, ne snad proto, že jsme to rozumem poznali, nebo že nám pravda toho dokázána byla; ale věříme to proto, že Bůh jest věčná pravda a neskončená moudrost. Doufáme, co nám Bůh slíbil, poněvadž Bůh jest všemohoucí, ve vyplnění slibů svých věrný, neskončeně dobrotivý a milosrdný. Milujeme Boha, poněvadž jest sám v sobě nejvyšší dobro, že jest bytost nejdokonalejší.

[Abyste, m. d., lépe poznaly, co se tím rozumí, že božské ctnosti směřují přímo k Bohu, vysvětlím vám to následujícím přirovnáním: Dobré dítě miluje své rodiče; myslívá na ně často, připomínává si jejich lásku, mnohonásobná dobrodiní, jež od nich obdrželo, osvědčuje jim lásku svou slovy nebo lichotivým jednáním, chová se k nim uctivě atd. Myšlení, slova a jednání jeho směřují tu přímo k rodičům. Koná-li však dítě nějakou práci, pilně-li se učí atd., aby tím rodičům svým radost způsobilo, tu bývá sice činnost jeho přímo obrácena ku práci, k učení atd.; ale nepřímou směřuje přece také k rodičům, jimžto prací nebo pilností svou chce radost učiniti. — Božské ctnosti směřují přímo k Pánu Bohu; ale i jiné ctnosti musejí k Bohu směřovati, musejí konány býti pro Boha; jiné ctnosti nesměřují však přímo k Bohu. Štěrnost na př. nesměřuje přímo k Pánu Bohu. Bůh není neprostředným předmětem jejím a podnětem ku konání jí, nýbrž

blízní, jemuž udělováním almužny pomoci poskytujeme. Ale nepřímou musejí také všechny ostatní ctnosti k Bohu směřovati, pro Boha konány býti.]

Tři božské ctnosti máme častěji vzbuzovati, t. j. buďto zevně ústy, aneb uvnitř vysloviti, že v Pána Boha věříme, že v Něj doufáme, že Ho milujeme. Máme to činiti, jest to naší povinností. Povinnost tuto nám ukládá již 1. přikázání Boží, které velí, bychom se Pánu Bohu klaněli, Jemu nejvyšší úctu vzdávali. Úctu tuto vzdáváme také Pánu Bohu vzbuzováním tří božských ctností. (Srovnej 1. přikázání Boží, str. 118.) — Dále jest to také naší povinností proto, že vzbuzování tří božských ctností jest výborným prostředkem, jímžto se nám plnění vůle Boží ulehčuje. Jak obtížno na př. se nám zdá, máme-li zachovávat Boží přikázání, máme-li se přemáhati, zlé žádosti v sobě potlačovati. Ale vzbudíme-li víru, naději a lásku, pomyslíme-li sobě: Jestli to vůle Boží, dojdou za to odplaty v nebesích, dokáží tím lásku k Bohu; pak budeme jistě i všeliké obtíže rádi snášeti, ochotně se přemáhati a vůli Boží věrně plniti.

Vzbuzování tří božských ctností silí nás také v čas pokušení. Vzbudí-li člověk v čas pokušení víru, připomene-li si, že Bůh zlé činiti zapověděl, že Jemu vše známo, nepoddá se tak snadno tomu pokušení: vzbudí-li naději, upamatuje-li se, že Bůh věrným bojovníkům slíbil věčnou slávu, bude jistě každé pokušení všemožně přemáhati, aby zvítězil a odměny došel; vzbudí-li lásku, bude povzbuzen, aby každému pokušení se opíral a Boha, nejvyšší dobro, hříchem neurážel. Tak nás tedy pobádá vzbuzování tří božských ctností k vykonávání dobrých skutkův a k boji v pokušení; jest tedy naší povinností, bychom ctnosti tyto častěji vzbuzovali.

Kterak můžeme tři božské ctnosti vzbuditi? (Viz **katechismus**.) Není však třeba, abychom právě těmito slovy tři božské ctnosti vzbuzovali. Povinnost, vzbuzovati víru, naději a lásku, můžeme i jiným způsobem plniti. Modlíme-li se na př. Otčenáš, vzbuzujeme také víru, naději a lásku. Říkáme-li: »Otče náš, jenž jsi na nebesích,« vzbuzujeme víru v Boha, Otce nebeského; říkajíce slova: »Posvěť se jméno Tvé,« vzbuzujeme lásku, ježto tím prosíme, aby Bůh ode všech lidí poznán, ctěn a veleben byl; říkajíce: »Přijď království Tvé,« vzbuzujeme naději, že nás Bůh někdy přijme do království nebeského. A podobným způsobem můžeme ty božské ctnosti i při konání jiných modliteb a pobožností vzbuzovati. — Kdy a kolikráte tři božské ctnosti vzbuzovati máme, není výslovně předepsáno. Katechismus udává nám však jisté příležitosti, při kterých zvláště tři božské ctnosti vzbuzovati povinni jsme; pravíť totiž:

Člověk jest pod smrtelným hříchem povinen, tři božské ctnosti vzbuzovati:

1. Hned jak užívání rozumu nabyl.

Ctnosti ty bývají již na křtu sv. do duše křtěncovy vlity; křestí-li se však malé dítě, neví ještě, že má v Boha věriti, v Něho doufati a Jej milovati; nemáť ještě užívání rozumu. Ale když dospěje k užívání rozumu, má ty tři božské ctnosti vzbuzovati; má ústně nebo vniterně vysloviti, že v Boha věří a doufá, že Jej nade všecko miluje. A to může se státi velmi kratičkým způsobem, na př.: Bože, věřím v Tebe, a věřím, co jsi zjevil, poněvadž jsi věčná, neskončená pravda. — Bože, doufám v Tebe, doufám, co jsi nám slíbil, poněvadž jsi všemohoucí, věrný, neskončeně milosrdný a dobrotivý. — Bože, miluji Tě, poněvadž jsi největší dobro a náš největší dobrodinec.

Člověk jest povinen tři božské ctnosti vzbuzovati:
2. Častěji v živobytí.

Čím častěji je vzbuzujeme, tím většího užitku z toho nabýváme. Při které příležitosti měli bychom obzvláště tři božské ctnosti vzbuditi? Měli bychom to činiti zvláště v neděli a ve svátek, proto že dny tyto zvláště ustanoveny jsou, bychom Pána Boha ctili a Jemu sloužili; a to se stává také vzbuzováním víry, naděje a lásky. Dobře také, vzbuzujeme-li tři božské ctnosti každý večer, než jdeme spat. Obzvláště však užitečno jest, vzbuditi tři božské ctnosti, kdykoli některou svátost přijímáme. Kdo na př., chtěje přijmouti svátost pokání, vzbuzuje tři božské ctnosti, nabude jistě z přijmutí svátosti této většího užitku; neboť víra mu připomene, že Bůh jest nedokonalejší bytost, že jest naším nejvyšším Pánem a dobrodincem, ale že jest také nejvyšším spravedlivým soudcem; připomene mu, že tohoto nejvyššího dobrotivého a spravedlivého Boha hříchem urážel a že trestu zasloužil; ale zároveň mu také připomene, že Bůh ustanovil prostředek, jímž můžeme zase odpuštění hříchů dojíti, užijeme-li prostředku toho náležitým způsobem. — Vzbuzuje-li naději, pomysli sobě: Bůh mi hříchy mé jistě odpustí; vždyť to slíbil, a co slíbil, může a chce také splniti. Při vzbuzování lásky připomene sobě, že urazil Boha, nejvyšší dobro, svého nejlaskavějšího Otce; tím bude pohnut k lítosti, kteréžto k odpuštění hříchů nanejvyšší jest potřebí.

Anebo chce-li někdo přistoupiti ke stolu Páně a vzbuzuje-li tři božské ctnosti, přistoupí k němu jistě s větší přípravou a dojde hojnějších milostí. Připomenef sobě, že tu přijímá pod způsoby chleba samého Boha, od Něhožto všech potřebných milostí nadíti se může, a vynasnaží se jistě, aby Boha, Jehož nade všechno milovati máme, nehodným přijímáním neurazil.

Máme tři božské ctnosti vzbuzovati:

3. V čas těžkého pokušení proti těm ctnostem.

Kdyby v nás povstávaly pochybnosti proti víře, anebo kdyby nás ďábel nebo bezbožní lidé sváděli k nevěře, tu máme vzbuzovati víru a prositi Pána Boha, aby ji v nás posilnil. Mohli bychom na př. ústy nebo jen uvnitř říci: »Věřím v Tebe, ó Bože, věřím vše, co jsi zjevil, poněvadž jsi věčná pravda!« Aneb kdyby někdo pokoušen byl proti naději, kdyby se v něm vzdmáhala nedůvěra, nejistota, může-li a chce-li mu Bůh hříchy odpustiti, nebo v potřebě jeho mu ještě pomoci, — tu by měl vzbuditi naději a prositi Pána Boha, aby ji v něm rozmnožil. Mohl by zvolati: »Doufám v Tebe, ó Bože, poněvadž jsi všemohoucí a nejvyšší dobrotivý.« Aneb kdyby někdo v čas nějakého soužení byl pokoušen, aby Pána Boha nemiloval, poněvadž naň taková utrpení sesylá, — má vzbuditi lásku a prositi Pána Boha, aby lásku tu v něm vždy více rozněcoval. Může se to asi diti slovy: »Ó Bože! miluji Tě nade všecko, poněvadž jsi na nejvyšší lásky hoden. Rozněcuji lásku mou!«

Tři božské ctnosti máme také vzbuzovati:

4. V nebezpečení života a na loži smrtelném.

Proč máme tři božské ctnosti vzbuzovati právě v nebezpečení života, v hodinu smrti? Proto, že na smrti závisí celá věčnost a že člověk obzvláště v hodinu smrti nejvíce pokoušen bývá. Ale jsou ještě i jiné příčiny, za kterými máme na loži smrtelném vzbuzovati tři božské ctnosti. Člověk bojí se obyčejně smrti; proto má vzbuditi víru a upamatovati se, že, jako Kristus Pán nade smrtí zvítězil a z mrtvých vstal, i on někdy z mrtvých povstane. Umírající se strachuje soudu;

víra mu připomíná, že hned po smrti bude ho souditi spravedlivý soudce Ježíš Kristus; ale víra mu zároveň uvádí na mysl, že Syn Boží člověkem učiněn jest, aby nás smrtí svou vykoupil, a že nám Duch sv. tak mnoho milostí uděluje, abychom spasení došli. — Vzbudí-li naději, bude naplněn důvěrou v Boha a v neskončené zásluhy Ježíše Krista, a odevzdá se pak úplně do svaté vůle Jeho. — Vzbudí-li pak lásku, vznikne v něm lítost, že Pána Boha, nejvyšší dobro, svými hříchy urážel; během tím vykročí pak skroušeně, bez přílišné házně z tohoto světa.

Ještě jiný užitek, jehož ze vzbuzování tří božských ctností na loži smrtelném nabyti lze, záleží v tom, že umírající může tím získati ještě v hodinu smrti odpustky, což jest dojista veliké dobrodiní. (Vzhledem k odpustkům, kterých vzbuzováním tří božských ctností nabyti lze, viz veliký katechismus.)

Co jsou mravné ctnosti?

Mravné ctnosti jsou ty, kterými mravy křesťana tak se zřizují, že se Bohu líbí.

Tyto ctnosti vztahují se tedy na mravy křesťana, na způsob, kterým se chová sám k sobě a k jiným. Jedná-li člověk vždy dle předpisů zákona Božího, říkáme, že jest mravný, že má dobré mravy. Takové ctnosti, kterými mravy křesťana se zřizují, aby se Pánu Bohu líbily, nazýváme mravnými ctnostmi. Mravních ctností jest velmi mnoho. V katechismu se napřed uvádějí čtyry hlavní ctnosti. Které jsou to?

Nejhlavnější mravní ctnosti jsou tyto čtyry: 1. opatrnost, 2. střídmost, 3. spravedlnost, 4. síla neb statečnost.

Již v písmě sv. starého zákona se praví, že nad střídmost a opatrnost, spravedlnost a sílu není nic užitečnějšího. (Kniha moudrosti 8, 7.)

1. Opatrnost. Ctnost tato pozůstává v tom, že člověk hledí vždy poznávati, co jest dobré, co se Pánu Bohu líbí; že se nedá ničím od konání dobrého odvrátiti a že volí vždy nejpríhodnější prostředky k dosažení účelu svého. Opatrným v ů b e c nazýváme toho, který ke všemu, cokoli podniká, volí nejvhodnější prostředky, a který vždy k tomu prohlédá, by z toho, co činí, měl užitek, aneb aspoň neutrpěl škody. Ale opatrnost křesťanská vztahuje se k vyššímu účelu, k dosažení života věčného; opatrnost křesťanská volí takové prostředky, jimiž tohoto cíle nejjistěji dojíti může. Opatrnost křesťanská varuje se všeho, co by duši škoditi mohlo. K takové opatrnosti napomíná nás Kristus Pán slovy: »Buďte opatrní jako hadové.« Had, hrozí-li mu nebezpečí, hledí především hlavy zachrániti, a proto ji v čas nebezpečenství obvinuje tělem svým. Podobným způsobem máme i my vždy o to pečovati, abychom především zachovali duši svou k životu věčnému a užívali k tomu vhodných prostředků. Jaké prostředky máme k tomu voliti, jest vám již známo. (Srovnej otázku: Co doufáme od Boha?) — Dopustil-li se někdo hříchu, jakého prostředku musí užiti, by opět dosáhl odpuštění? (Musil by přijmouti svátost pokání.) Kdyby však toho učiniti nechtěl, kdyby, chtěje odpuštění hříchů dosíci, pomodlil se na př. růženec, aneb šel na pouť, aneb se postil atd., ale svátosti pokání by nepřijal: dosáhl by odpuštění hříchů? Vykonávati nějaké pobožnosti, nebo se postiti, nebo chudým dávatí almužnu atd., jsou sice také dobré prostředky k dosažení života věčného, ale k dosažení odpuštění hříchů nedostačují; nejsou tedy vhodné. Aneb někdo by rád kdysi šťastně umřel, vedl

by však hříšný život; byl by v pravdě moudrý? — Proč ne? Kdyby však měl vůli, že v hodinu smrti se vyzpovídá, a zatím ve hříších setrval, byla by to pravá moudrost? Proč ne? (Nemoudré panny.)

Této opatrnosti jest ku křesťanskému životu na nejvš třeba; kdo jí nemá, nemůže ani jiných křesťanských ctností konati; neboť by mohl něco za dobré míti, co snad zlé a Bohu nemilé jest, anebo by snad k dosažení cíle svého užíval nepravých prostředků. Někdo by na př. chtěl se cvičiti ve štědrosti, ale okrádal by jiné, by chudému mohl pomoci poskytnouti. A podobným způsobem musí nám i při konání jiných křesťanských ctností opatrnost tak říkajíc cestu raziti, abychom nezbloudili anebo nepravých prostředků neužívali a s cílem se neminuli. A poněvadž ctnost tato, jako každý jiný dar, od Boha pochází, musíte, m. d., často Ducha sv. vzývati, aby vás osvětil, byste vždy mohly poznati, jakých prostředků k dosažení cíle svého užívati máte. Musíte se také přičiniti, abyste učení sv. náboženství vždy lépe poznávaly; vždyť učení to nás obeznamuje s nejvhodnějšími prostředky, jimiž dojíti lze života věčného. (Moudré panny.)

2. Střídmost (mírnost).

V čem záleží ctnost tato? Střídmost nebo mírnost záleží v tom, že křesťan nezřízenou náklonnost ke hříchu v sobě krotí a časných věcí jen mírně užívá. Tuto ctnost koná tedy, kdo v sobě zlé žádosti a náklonnosti potlačuje, ve všem se mírní, v ničem pravé míry nepřestupuje. Ctnost tato nevztahuje se tedy toliko na požívání pokrmů a nápojů (srovnej nestřídmost mezi hlavními hříchy), ale i na jiné statky vezdejší, jichžto střídmý člověk tak užívá, aby při tom nepozbyl statků věčných. Bez této ctnosti není možno jiných křesťanských ctností konati;

neboť zlé žádosti a náklonnosti, kterých se nikdy úplně zbaviti nelze, znesnadňují nám vždy konání ctností; musíme je tedy ustavičně v sobě potlačovati, aby nám v konání ctnosti nepřekážely, a musíme také při užívání jinak dovolených věcí vždy náležité míry šetřiti. [Míry této třeba dbáti i při konání některých ctností, aby na př. šetrnost nezvrhla se v lakomství, štědrost v marnotratnost, dobrota a tichost ve slabost atd.]

3. Spravedlnost.

Co jest křesťanská spravedlnost? Křesťanská spravedlnost jest ctnost, která vede křesťana k tomu, aby svědomitě plnil, čím Bohu a lidem povinen jest. Kdo tuto ctnost koná, jest vždy hotov, plniti povinnosti k Bohu a bližnímu, podle slov Krista Pána: »Dávejte, co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu.« Jaké povinnosti máme k Bohu? Pána Boha máme ctíti, chváliti, Jemu sloužiti a Jeho poslouchati. Jaké povinnosti máme ke bližnímu? Máme nuzným pomáhati; poddaní mají poslouchati představených, dělníci mají svou práci náležitě konati, hospodáři služebným mzdu vypláceti atd. — Kdo tedy povinnosti své k Pánu Bohu a ke bližnímu koná, jest spravedliv. Kdyby však někdo na př. dny sváteční světil, na služby Boží chodil a jiné povinnosti k Bohu konal, ale při tom by povinnosti ke bližnímu neplnil, kdyby na př. bližnímu v potřebách jeho nepomáhal, nebo jej okrádal, pomlouval atd., nebyl by spravedliv. Konal by sice povinnosti k Bohu, ale nikoliv také povinnosti ke bližnímu. — Anebo někdo by dával chudým almužnu a plnil by také jiné povinnosti ke bližnímu, neškodil by nikomu ani na cti ani na statku, ale při tom by zanedbával služby Boží, nechodil by do kostela atd., mohlo by se o něm říci, že jest spravedliv? Nikoliv! A proč ne? Proto, že by neplnil povinnosti k Bohu. I spravedlnost jest zá-

kladem všech ostatních ctností. Kdo jest hotov dáti každému, čím mu povinen jest, dávati tedy Bohu, co Božího jest, a bližnímu, co bližního jest, bude také všechny jiné ctnosti konati, ježto ho k tomu zákon Boží a prospěch bližního zavazují.

4. Síla nebo statečnost.

V čem záleží tato ctnost? Křesťanská síla jest ctnost, která nás k tomu vede, abychom z lásky k Bohu dobré konali, byť to i sebe obtížnější bylo, a abychom raději všechno trpěli, nežli proti zákonu Božímu jednali. Této síly jest též při konání každé jiné ctnosti třeba; neboť konání jakékoli ctnosti bývá spojeno se mnohými obtížemi; chceme-li kteroukoli ctnost konati, musíme se zapírat, musíme nezřízenou sebelásku potlačovati, rozličné nepříjemnosti a nátisky snášeti; kdo této síly nemá, dá se snadno těmito obtížnostmi a překážkami od konání ctností odvrátiti. Tato síla jest také darem s nebe. Vyzvějte tedy, m. d., vždy Ducha sv., aby vám jí udělil; připomínejte sobě také vždy, jaká odplata slíbena jest na věčnosti všem, kteří v konání vůle Boží statečně až do konce setrvávají a všelike nesnáze a nátisky s nehroženou stálostí snášejí. (Svatí apoštolové, mučníci atd.)

Některé mravní ctnosti jsou na odpor hlavním hříchům.

1. Pokora jest na odpor pýše. Kdo hřeší pýchou, jest vám již známo. Pyšný se vyvyšuje nad jiné, pohrdá jinými, zakládá si na svých statech atd. — Ale člověk pokorný má vždycky na paměti svou nedostatečnost; pamatuje vždy, že má všechno od Pána Boha, že nemá příčiny, aby se nad jiné vyvyšoval, aby jinými pohrdal; ví, že často chybuje, a proto se

nevzpírá, když bývá napomínán a kárán. A taková pokora líbí se Pánu Bohu. Písmo sv. praví, že Bůh pokorným dává svou milost. (I. Pet. 5.)

2. Štědrost jest na odpor lakomstvu. (Tobiáš.)
»Dávejte a bude vám dáno.« (Luk. 6.)

3. Čistota jest na odpor smilstvu. (Egyptský Josef, Zuzanna atd.) »Ó jak krásné jest čistotné plémě ve skvělosti! (Moudr. 4.) »Budou následovati beránka.« (Apocal.)

4. Láska jest na odpor závisti. (Booz, Jonathan, David atd.) »Radujte se s radujícími a plačte s plačícími.« (Řím. 12.)

5. Střídmost jest na odpor obžerstvu. (Svatý Jan Křtitel atd.) »Bděme a střízliví budme.« (I. k Tes. 5, 6.)

6. Trpělivost jest na odpor hněvu. (Job, David atd.) »Neslušit na služebníka Páně vaditi se.« (II. Tim. 2.)

7. Horlivost v dobrém jest na odpor lenosti. (Sv. apoštolové atd.) »V pečování (budtež) nelenívi, duchem vroucí, Pánu sloužící.« (Řím. 12.)

(Krásné příklady těchto ctností poskytují hojně životopisy svatých.)

Co ještě náleží ku křesťanské spravedlnosti?

Ku křesťanské spravedlnosti náležejí také povinnosti, které Ježíš Kristus obzvláště naporučil.

Mimo jiné povinnosti, které k Pánu Bohu a bližnímu máme, uložil nám Kristus Pán obzvláště tyto:

1. Hledati nejprve království Božího a spravedlnosti Jeho.

Hledati království Božího jest tolik, jako o to pečovatí a po tom toužiti, ať by Bůh vždy byl ctěn a veleben, aby všichni lidé Jemu sloužili, aby sv. vůle Jeho vždy plněna byla, aby církev sv. vždy více se rozšiřovala, a konečně, bychom i my jednou věčného blahoslavenství dosáhli. Abychom tak činili, naporučil nám Kristus Pán, když pravil: »Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti Jeho a vše ostatní bude vám přidáno.«

2. (Povinnost jest): Zapřítí sebe samého.

Sebe samého zapřítí jest tolik, co z lásky k Bohu zlé náklonnosti a žádosti v sobě potlačovati a také jinak dovolených věcí sobě odpírati. Povinnost tuto naporučil Kristus Pán slovy: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sama.«

3. Vzítí kříž svůj.

Co se zde rozumí slovem »kříž«? Všechno, co jest nám obtížné a nepříjemné, co nás trápí, co nám bolest působí. Máme vzítí kříž svůj; to jest onen kříž, který nám poslán bývá od Boha. Pán Bůh často takové kříže na nás sesílá, buďto na trest za naše hříchy, anebo k našemu dobrému, abychom se cvičili v trpělivosti a získali sobě tím zásluhy k životu věčnému; takové kříže máme tedy ochotně na sebe vzítí, a

4. následovati Krista.

Kristus Pán nesl trpělivě kříž svůj na horu Kalvarskou; podobně máme i my činiti a tak Krista Pána následovati. Tuto povinnost ukládá nám Kristus Pán slovy: »Chce-li kdo za mnou přijíti . . . vezmi kříž svůj a následuj mne.«

Ale netoliko v trpělivém snášení kříže svého máme Krista Pána následovati, nýbrž i ve všech jiných ctnostech

máme příkladem Krista Pána se spravovati. Dle tohoto příkladu Spasitele svého má křesťan také

5. tichým a pokorným býti.

Obzvláště v těchto dvou ctnostech máme se tedy cvičiti a konáním jich Krista Pána následovati. Konání těchto dvou ctností ukládá nám Kristus Pán za povinnost, an praví: »Učte se ode mne; neboť jsem tichý a pokorný srdcem.« — Všem ctnostem můžeme se učit od Krista Pána; neboť On všechny konal s největší dokonalostí; ale obzvláště žádá od nás, bychom v těchto dvou ctnostech Ho následovali.

Máme býti »tiši.« Tichým jest, kdo křivdy od jiného sobě činěné trpělivě snáší a všechnu prudkost a prechlivost v sobě krotí a potlačuje. Tak tichým byl Kristus Pán. Když Mu na př. fariseové vytýkali, že má ďábelství, když Ho tupili, když Mu utrhali, když Jej všelijak uráželi, snášel trpělivě křivdy a urážky tyto; nehněval se na protivníky své. Mohl se nad nimi pomstiti, mohl jich potrestati; ale neučinil toho. Podobnou tichost jevil i při každé jiné příležitosti, a konečně nechal se jako tichý beránek i ke smrti vésti. —

I pokoře máme se od Krista Pána učit. Onť jest nejvznešenějším vzorem pokory; ponížil se, stal se člověkem, podobným nám, žil ve sniženosti, podrobil se i ohavné smrti kříže a zemřel v největším snižení.

Máme konečně:

6. milovati nepřátely své, dobře činiti těm, kteří nás nenávidí, modliti se za ty, kteří nám protivenství činí a nám utrhají.

I tyto povinnosti uložil nám Kristus Pán slovy: »Milujte nepřátely své; dobře činite těm . . .« (Viz katech. pod čarou.) A této lásce k nepřátelům neučil nás Kristus

Pán toliko slovy, nýbrž i vznešeným příkladem svým; ještě na kříži modlil se za své nepřátely.

Tyto povinnosti, které Ježíš Kristus zvláště napočítal, konali všichni Jeho věrní učeníci, a tak máme i my je vždy věrně plnit, chceme-li, aby nás Kristus Pán uznal za učeníky svoje. (Příklady ze životů svatých.)

Co náleží ještě více ku křesťanské spravedlnosti?

Ku křesťanské spravedlnosti náleží také osmero výborných ctností, kterým Kristus Pán na hoře vyučoval a pro které člověka blahoslaveným nazval.

Osmero výborných ctností těch nazývá se také osmerem »blahoslavenství«, proto že Kristus Pán za konání každé z těchto ctností slibuje věčné blahoslavenství. V katechismu se praví, že Kristus Pán těmto ctnostem vyučoval na hoře. Jednoho dne vstoupil na jistou horu v Galilée; učeníci byli okolo Něho shromážděni a mimo ně bylo tam také veliké množství lidu. Tu, jak praví sv. evangelium, otevřel Kristus Pán ústa svá a zvěštoval ono osmero ctností, za něž lidi blahoslavlil. Hora ta nazývá se proto až po dnešní den »horou osmera blahoslavenství.« Ctnosti, pro které tu Kristus Pán člověka blahoslaveným nazval a pro které hojnou odplatu sliboval, jsou následující:

1. »Blahoslaveni chudí duchem; nebo jejich jest království nebeské.«

Kristus Pán vyhlašuje tu za blahoslavené ty, jižto jsou chudí duchem. Koho nazýváme vůbec chudým? Toho, který nemá, čeho mu proездеjší život třeba. Ale ne každého chudého vyhlašuje Kristus Pán za blaho-

slaveného, nýbrž blahoslaví toliko chudé duchem. Chudý duchem může býti také boháč; jest chudý duchem, když sobě na bohatství svém nezakládá, ale statky své ke slávě Boží a ku prospěchu bližního obraceti hledí. — Kdo však statků vezdejších nemá, tedy skutečně chudý jest. může také býti chudý duchem, jestliže chudobu svou trpělivě snáší, proti Pánu Bohu nereptá a po statech netouží. — Chudí duchem jsou také ti, jižto statků vezdejších se odřekli, aby Krista Pána tím snadněji následovati mohli. Obzvláště vyrozumívají se chudými duchem ti, jižto jsou pokorní a ponížení, jižto si nezakládají na své hodnosti, na světské slávě, na svých vědomostech, zásluhách a jiných přednostech. Tito jsou skutečně chudi; pamatují, že mají všechno od Boha, že sami ze sebe nic nejsou. Všem těmto chudým, slibuje Kristus Pán království nebeské. Byvše zde na zemi chudi, budou na onom světě nejbohatšími; dosáhnouť království nebeského. (Sv. František Seraf., sv. Alois, sv. František Borgiaš atd.)

2. »Blahoslavení tiší; nebo oni zemí vládnouti budou.«

O kom říkáme, že jest tichý? (Vysvětleno nahoře.) Co slibuje Kristus Pán těmto tichým? Že »zemí vládnouti budou;« to jest, že již zde na zemi budou blaženi a spokojeni, že si získají u mnohých lidí lásku a náklonnost a že pak i pozemských statků svých v pokoji požívati mohou. Ale zemí tou vyrozumívá se také království nebeské; neboť v písmě sv. sluje království Boží také zemi živých; tichým tedy slibuje se také věčné blahoslavenství. (Sv. František Saleský a jiní.)

3. »Blahoslavení lkající; nebo oni potěšeni budou.«

Lkajícími jsou ti, kdož opovrhují světem, rozkošemi a radostmi jeho a oplakávají své hříchy, aneb kteří se

rmoutí, že Pán Bůh tak často urážen bývá, nebo že bližní jejich nešťastní jsou, nebo že ještě zde ve vyhnanství trvati musejí atd. O těchto lkajících praví Kristus Pán, že budou potěšeni. Bůh jim uděluje často již zde útěchy, a po smrti přijme je do království svého, kde již zármutku míti nebudou. (David, apoštol Petr, Maria Magdalena a jiní svatí.) .

4. »Blahoslavení, kteří lačnější a žíznější po spravedlnosti; nebo oni nasyceni budou.« Lačněti a žízniti znamená, velice po něčem toužiti. Lačný po ničem tak netouží, jako po pokrmu, a žíznivý po nápoji. Kdo tedy lační a žízní po spravedlnosti, nepřije sobě ničeho více, než aby vždy spravedliv byl, aby vždy vůli Boží věrněji plnil a aby také bližní jeho spravedliví byli. — Těm, jižto lačnější a žíznější po spravedlnosti, slibuje Kristus Pán, že budou nasyceni. Již na tomto světě uděluje jim Bůh svých milostí, by ve spravedlnosti, ve ctnosti a křesťanské dokonalosti prospívati mohli; úplně nasyceni budou však teprve tam na onom světě, kde touha jejich po spravedlnosti úplně bude upokojena.

5. »Blahoslavení milosrdní; nebo oni milosrdenství dojdou.«

Milosrdným jest, kdo má s jinými útrpnost, kdo jim v duchovních i tělesných potřebách rád pomáhá a křivdy, které mu snad učinili, ze srdce jim odpouští. Těm, jižto k jiným milosrdní jsou, slibuje Kristus Pán, že »milosrdenství dojdou,« t. j., že Bůh i jim bude v duchovních i tělesných potřebách pomáhati, že jim odpustí hříchy, že je bude kdysi souditi dle velikého milosrdenství svého a že je přijme do království nebeského.

6. »Blahoslavení čistého srdce; nebo oni Boha viděti budou.«

Čistého srdce jsou ti, kdož uchovali srdce své od skvrny všelikého hříchu, obzvláště od hříchu nečistoty, kdož ani myšlenkami a žádostmi srdce svého neposkvrnili. Takovým čistým duším slibuje Kristus Pán, že Boha viděti budou. Zde na zemi nemůžeme Pána Boha viděti; teprve tam ve království nebeském zjevuje se Bůh vyvoleným svým tváří v tvář, tam Ho dokonale poznají, tam na Něho budou věčně patřiti; ale ti, kdož jsou čistého srdce, poznávají již zde na zemi Pána Boha dokonaleji, a tam v nebesích budou Naň vždy patřiti. Kdo nemá čistého srdce, kdo s nečistým svědomím umírá, nebude nikdy Boha viděti; neboť do nebe nepřichází nic nečistého.

7. »Blahoslaveni pokojní; nebo oni synové Boží slouti budou.«

Pokojný jest, kdo mír a pokoj s Bohem i s bližními zachovati hledí, kdo rád i křivdy a urážky snáší, aby jen pokoj s každým zachovati mohl. Pokojným slibuje Kristus Pán, že »synové Boží slouti budou,« t. j., že Bůh je uzná za své syny, a že jakožto synové budou také dědici království nebeského. Proč se o pokojných obzvláště praví, že budou syny Božími? Proto, že milovníci pokoje podobají se zvláště Otci nebeskému, který se nazývá v písmě sv. Bohem pokoje, a Synu Božímu, Jenž jest knížetem pokoje, při Jehožto narození již andělé světu pokoj zvěstovali, a Jenž nám skutečně přinesl pokoj, jehož svět dáti nemůže.

8. »Blahoslaveni, kteří protivenství trpí pro spravedlnost; nebo jejich jest království nebeské.«

Kristus Pán neblahoslaví tím všech, kteří protivenství a pronásledování trpí, nýbrž vyhlašuje blahoslavenými toliko ty, kteří protivenství trpí pro spra-

vedlnost, pro víru v Krista Pána, pro ctnostný a zbožný život, pro svou horlivost ve službách Božích atd. Zbožní lidé bývají od světa a ďábla nenáviděni a pronásledováni. Sv. apoštol Pavel praví, že všichni, kteří chtějí nábožně živi býti v Kristu, pronásledování snášeti budou.

Takové protivenství a pronásledování snášeli svatí apoštolové, mučénici atd. Všem, kteří snášejí protivenství pro spravedlnost, slibuje Kristus Pán, že za to dojdou království nebeského; čím více snášeli nebo snášejí zde na zemi, tím větší odplaty dosáhnou v království nebeském.

[To jsou tedy ony ctnosti, pro které Kristus Pán člověka blahoslaveným nazval. Na prvním místě blahoslavlil Kristus Pán chudé duchem; chudí duchem, jak již povědino, jsou obzvláště pokorní. Pokora jest základem všech ctností; člověk pokorný bude jistě i všechny ostatní ctnosti konati, pro které Kristus Pán člověka blahoslaví. Pokorný snáší trpělivě křivdy, jest tichý; pokorný uznává svou nedostatečnost, pokládá se za hříšníka, lační a žízni také vždy po spravedlnosti, máje za to, že se mu ještě mnoho k dokonalosti nedostává; pokorný koná milosrdenství, rád pomáhá a odpouští jiným, poněvadž v pokoře své má vždy na mysli, že sám také pomoci a odpuštění potřebuje. Pokornému lze také snadněji zachovati čistotu srdce; onť jest povědom sobě své slabosti, a proto ustavičně bdí a modlí se, aby mu Bůh byl nápomocen. Pokorný rád ustupuje, a proto také snadněji zachová pokoj s bližními; a poněvadž má vždy chyby a nedostatky své před očima, snáší také i protivenství trpělivě a neodporuje těm, kteří mu protivenství činí, máje za to, že Bůh protivenství to za jeho hříchy naň sesýlá. —

Z osmera tohoto blahoslavenství také poznáváme, že duch světa nesrovnává se s duchem Krista Pána a s učením Jeho. Kristus Pán blahoslaví lidi chudé a pokorné, tiché, lkající, toužící po spravedlnosti, milosrdné, lidi čistého srdce, pokojné a protivenství trpělivě snášející; ale svět právě takové lidi pokládá za nešťastné a blahoslaví boháče a lidi vznešené a slavné; svět pokládá za hanbu snášeti křivdy; svět má za blahoslavené ty, jižto požívají radostí a rozkoší, jejichžto touha po statech vezdejších splněna byla; svět nerád odpouští, nerád pomáhá v potřebách, ale pečuje vždy toliko o vlastní prospěch; svět nedbá čistoty srdce, ale hledí vždy, kterak by smyslným žádostem mohl vyhověti; svět hledá vždy jen statků pozemských a rozkoší tělesných, a užívá k dosažení toho často takových prostředků, jimiž o pokoj s Bohem i s bližním a o dědictví synů Božích připraven bývá; svět nechce protivenství snášeti a činí si posměch z lidí, jižto všelikému protivenství pro spravedlnost z lásky k Bohu trpělivě se podrobují.]

Se zákonem Božím srovnávají se dále dobré skutky.

Co jsou křesťanské dobré skutky?

Křesťanské dobré skutky jsou činy, jenžto se Bohu líbí, a křesťanu, který je provozuje, k zásluze jsou.

Dobrý skutek koná, kdo něco činí, co se Pánu Bohu líbí. Co pak se líbí Pánu Bohu? Když někdo chodí pilně do kostela, tam se zbožně modlí; když se postí, nuzným pomáhá atd. To jsou samé činy, které se Pánu Bohu líbí, a tyto činy jsou křesťanu, jenž je provozuje, k zásluze.

A co sobě může zasloužiti, kdo takové dobré skutky koná?

Může si zasloužiti:

1. Rozmnožení posvěcující milosti Boží. Čím více dobrých skutků konáme, tím více se v nás rozmnožuje posvěcující milost Boží.

2. Můžeme sobě dobrými skutky získati zásluhu, za které na věčnosti hojně odměny dosáhneme. Kristus Pán osvědčoval často, že za dobré skutky dojdeme hojně odměny v nebesích. Jindy sliboval, že i sebe menší skutek nám bude štědře odměněn. Ke svým apoštolům na př. pravil: »Radujte se a veselte se, odplata vaše hojná jest v nebesích.« »Kdož by dal vám píti číši vody ve jménu mém . . . neztratí odplaty své.« (Mar. 9.) Sv. apoštol Pavel praví, že budeme odměněni dle skutků svých. A také na jiných místech písma svatého slibuje se za konání dobrých skutkův odplata v nebesích. — Ale Bůh není povinen, dáti nám za naše dobré skutky odměnu; písmo sv. praví, že i když jsme vše učinili, co činiti máme, jsme přece jen neužiteční služebníci; nad to nemůžeme bez milosti Boží nic vykonati, čím bychom nebe zasloužili; proto jest i ta odplata přece jen darem, poněvadž si jí sami zasloužiti nemůžeme.

Ale dobré skutky jsou nejen užitečny, nýbrž i potřebny k životu věčnému. Kdo dobrých skutků nekoná, nemůže života věčného dojíti. Sv. apoštol Jakub dí: »Víra beze skutků mrtva jest.« A sám Kristus Pán praví: »Strom, který nenese ovoce dobrého, bude vyřat a na oheň uvržen.« A co řekne Kristus Pán těm, jižto při posledním soudu státi budou na pravici? Řekne jim: »Lačněl jsem a dali jste mně jísti« atd. Kdo tedy chce dosíci života věčného, musí dobré skutky konati; dobré skutky jsou k životu věčnému potřebny.

Ale kterak musí katolický křesťan dobré skutky konati, aby si jimi zasloužil život věčný?

Musí je konati:

1. Ve stavu posvěcující milosti Boží.

Kdyby někdo konaje dobré skutky nebyl ve stavu posvěcující milosti, nezískal by si tím zásluh k životu věčnému, ježto by byl dle duše mrtev. Ale užitek by z nich přece mohl míti: Bůh uděluje často hříšníkovi za konání dobrých skutků milost, jížto bývá povzbuzen, by se obrátil a pokání činil. Když pak se hříšník s Pánem Bohem smířil a milosti posvěcující zase dosáhl, bývají mu zásluhy, které byl dobrými skutky dříve získal, zase připočteny. Víme na př. o Korneliovi, že konal dobré skutky, když ještě pohanem byl, tedy ve stavu nemilosti. Bůh jej pak osvětlil, že pravdu poznal a křtem svatým do církve křesťanské přijat byl. — Ale ještě jiný užitek může člověk míti z dobrých skutků, jež koná ve stavu nemilosti: docházíť jimi často vezdejšího požehnání a odpuštění časných trestů.

Mají-li dobré skutky býti záslužny, potřebí, abychom je konali:

2. Dobrovolně a s dobrým úmyslem.

Kdo činí něco dobrého jen z donucení, nezíská sobě tím zásluhy u Boha; chodí-li na př. dítě do kostela, poněvadž k tomu od rodičů nuceno bývá, nemá dobrý skutek ten žádné ceny před Bohem; aneb nekoná-li kdo dobrých skutků z pravého úmyslu, koná-li je toliko proto, aby od lidí chválen byl, nebo aby z toho měl nějaký časný užitek, nezískal by tím zásluhy pro život věčný. Fariseové a zákonníci také činili dobré skutky, ale nekonali jich z dobrého úmyslu, nýbrž proto, aby je lidé viděli a za to chválili; a proto neměly skutky ty před

Bohem žádné ceny. Dobré skutky máme konati, abychom jimi Pána Boha uctili, Jemu se zalíbili, milosti Boží dosáhli, za hříchy své zadost činili, odměny v nebesích došli, dušem v očistci prospěli atd.

Jen z dobrého úmyslu konané dobré skutky líbí se Pánu Bohu a jsou ku prospěchu duše naší. Jest tedy užitečno, vzbuditi hned ráno dobrý úmysl a učiniti předsevzetí, že vše, cokoli po celý den konati nebo snášeti budeme, chceme konati a snášeti pro Boha. Máme častěji opakovati: »Vše ke cti a slávě Boží!«

Které jsou nejpřednější dobré skutky?

Nejpřednější dobré skutky jsou: 1. modlití se; 2. postiti se; 3. almužnu dávatí.

Proč jsou tito tři dobří skutkové nejpřednější? Proto že se nám v písmě sv. obzvláště schvalují, že nás písmo sv. velmi často ku konání těchto tří dobrých skutků napomíná, a poněvadž v těchto třech dobrých skutech všechny ostatní dobré skutky obsaženy jsou. Cokoli můžeme činiti dobrého a záslužného, náleží k některému z těchto tří skutků.

Modlitbou nerozumíme pouze konání nějaké modlitby, nýbrž i všechny jiné skutky, které směřují ke cti a chvále Boží, na př. obcování službám Božím. poslouchání kázání a křesťanského cvičení. zúčastnění se poutí neb jiných pobožností, čítání písma sv. a jiných dobrých knih, prozpěvování zbožných písní atd.

Půst nezáleží toliko v tom, abychom se zdržovali jistých pokrmů nebo abychom sobě činili nějakou ujmu v jídle. Dobrý skutek tento konáme také, mrtvíme-li nějakým jiným způsobem tělo své, krotíme-li své hříšné náklonnosti, odpiráme-li sobě nějaké i jinak dovolené zábavy, snášíme-li trpělivě rozličné strasti života atd.

Almužnu dává netoliko ten, kdo chudému nějaký dárek poskytuje, nýbrž i ten, kdo vůbec bližnímu v bídě a nouzi nějakým způsobem pomáhá a jemu skutky milosrdné prokazuje.

Modlitba, půst a almužna jsou nejpřednější dobré skutky; v nich jsou všechny ostatní obsaženy. Proto se tyto tři skutky v písmě sv. tak velice schvalují. Konání jich jest Bohu milé a nám prospěšné. — Modlitbou obětujeme Bohu duši svou, postem své tělo, almužnou své vezdejší statky. — Modlitbou sloužíme Bohu, postem sami sobě, almužnou bližnímu. — Modlitbou potlačujeme pýchu, postem žádosti tělesné, almužnou žádost očí. — »Půst a almužna,« praví jeden ze svatých otců, »jsou jako dvě křídla, na kterých modlitba naše vznáší se k Bohu a dochází vyslyšení.« Proto se také praví v písmě sv.: »Modlitba s postem a almužnou jest lepší, nežli poklady zlata schovávat.« (Tob. 12, 8.)

Pravili jsme, že almužnou rozumí se prokazování bližnímu skutků milosrdných. Skutky tyto jsou dvojího druhu. Člověk má dvojí život: tělesný totiž a duchovní; proto má také dvojí potřeby, duchovní a tělesné. Pomáháme-li bližnímu v potřebách duchovních, prokazujeme mu skutky milosrdenství duchovního, a pomáháme-li mu v potřebách těla se týkajících, prokazujeme mu skutky milosrdenství tělesného. V katech. uvádějí se napřed tělesné skutky milosrdenství.

Které jsou tělesné skutky milosrdné?

Tělesných skutků milosrdných jest následujících sedm:

1. Lačné krmiti.

Skutek tento koná, kdo hladovému, nebo vůbec nuznému poskytuje pokrm, anebo mu nějak dopomáhá, aby si potřebný pokrm zjednatí mohl. (Vdova v Sareptě, sv. Alžběta atd.)

2. Žíznivé napájetí.

Žízeň působí ještě větší bolest, než hlad; poskytně-li tedy někdo žíznivému nápoje, prokazuje mu tím skutek milosrdný. (V těch krajinách, kde Kristus Pán žil a učil, není tak snadno dostati vody jako u nás; tam chovávají vodu v tak zvaných cisternách; studní, jako u nás, tam není; když pak cisterny ty vyschnou, nedostává se vody.) Ale i u nás můžeme tento skutek milosrdný dosti často prokazovati; můžeme na př. pucestným, nebo nemocným nápoje podati. (Samaritánka. Vojáci, kteří Davidovi donesli vody i s nebezpečenstvím života atd.)

3. Pucestné do domu přijímatí.

Vydá-li se někdo na cestu, může někdy také potřebný pokrm a nápoj s sebou vzíti: ale obydlí a přibytku s sebou vzíti nemůže: přijme-li ho tedy někdo v noci nebo za nepřihodného počasí, nebo ve případě onemocnění do přibytku, prokazuje mu tím skutek milosrdenství. (Abraham. Lot. Maria a Marta. Může se také vypravovati o mniších na hoře sv. Bernarda.)

4. Nahé odívati.

Nemá-li někdo potřebného oděvu, aby tělo své slušně přikryti, proti nehodám počasí chrániti a ve zdraví zachovati mohl, prokazuje mu jistě dobrodiní, kdo mu k potřebnému oděvu nějak dopomoci hledí. (Tobiáš. Tabitha. Sv. Martin; sv. Alžběta a mnozí jiní. Vánoční stromek.)

5. Nemocné navštěvovati.

Nemocní bývají často opuštěni a nemají nikoho, kdo by jim posloužil, je ošetřoval, jich potěšiti a povzbuditi mohl; navštíví-li je tedy někdo a prokáže-li jim

nějakou službu, nebo poskytne-li jim útěchu atd., prokazuje jim skutek milosrdenství. (Milosrdný Samaritán; setník atd.)

6. Vězně vysvobozovati.

Kdyby někdo nevinně byl uvězněn a jiný by se nad ním smiloval, jeho nevinu dokázal, jeho se zastal, prokázal by mu tím skutek milosrdný. V dobách dřívějších bývali křesťané často za otroky prodáváni. Tu byl založen zvláštní řád (Trinitářů), jehožto údové mezi křesťany příspěvky sbírali a pak ubohé ty otroky vykupovali; tím konali tedy skutky milosrdenství.

7. Mrtvé pochovávat.

I když se duše od těla oddělila, máme přece ještě těla zemřelých v uctivosti míti; neboť tělo jest chrámem Ducha sv.: máme se tedy o to starati, aby tělo zemřelého člověka uctivě pochováno bylo. Kdo o slušný pohřeb zemřelého nějakým způsobem se přičiňuje anebo zemřelého slušně ke hrobu doprovází, koná skutek tělesného milosrdenství. (Tobiáš. Obyvatelé Naimští. sv. Praxedis, císař František; známé to vypravování, kterak císař tento, vida, že chudého zemřelého nikdo ke hrobu nedoprovází, sám za rakvi počal se modliti růženec, čímž mnozí k následování příkladu jeho povzbuzeni byli.)

Tyto skutky tělesného milosrdenství konala církev sv. po všechny časy. Důkazem toho jest, že již za času sy. apoštolů byli ustanoveni jáhnové, aby o chudé se starali; a počínaje od toho času stará se vždy a pečuje církev sv. o chudé. Jestliť posud v církvi mnoho spolků ku podporování chudých, k pochování mrtvých atd. (Nemocnice, sirotčince a jiné ústavy, jejichžto účelem jest konání skutků milosrdenství tělesného.)

Duchovních skutků milosrdných jest také sedm; jsou pak následující:

1. Hřešící trestati.

Hřešícího nemůže každý trestati; to mohou jen představení, rodičové atd. Ale milosrdný skutek tento lze i jinak prokazovati na př. napomináním, domluvami, káráním atd. — Nejkrásnější příklad dal nám i tu Kristus Pán, který farisey a zákonníky káral pro jejich nepravosti. — Sv. Petr trestal Ananiáše a Safiru atd. — Ku konání tohoto skutku vzbuzuje nás Kristus Pán slovy: »Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým. Uposlechně-li tebe, získal jsi bratra svého.« Chybující napominati a kárati jest skutek milosrdenství; ale káraní to musí se dít z lásky k chybučím a jak sv. apoštol praví. v duchu mírnosti a tichosti, ne ve hněvu a z přenáhlenosti.

2. Neumělé učiti.

Lidem neumělým, zvláště pak těm, kteří jsou neuměli ve věcech týkajících se sv. náboženství, kteří nevědí, co mají činiti, by cíle svého došli, a čeho mají zanechat, aby duši své neuškodili, prokazuje se poučením veliké dobrodiní. (Kristus Pán poučil samaritánku a poučoval lid vůbec.) Ale i v jiných, vezdejšího života se týkajících věcech máme neumělé poučovati; tím lze často i k duchovnímu prospěchu jim dopomoci.

3. Pochybučím dobře raditi.

Neví-li někdo co činiti, nebo čeho zanechat, má, aby sobě neuškodil, je-li v pochybnosti, máme mu raditi. Kdo pochybučím dle svého nejlepšího vědomí a svědomí radí, prokazuje mu skutek duchovního milosrdenství. (Kristus Pán radil mládenci, který se ho tázal, co má činiti, aby života věčného dosáhl. Sv. Petr byv tázán od Židů, kteří byli poslouchali kázání jeho, co mají činiti, radil jim, aby se dali pokřestiti a činili pokání.)

4. Zarmoucené těšiti.

Proč bývají lidé zarmouceni? Proto, že je třeba potkalo nějaké neštěstí nebo něco nemilého; že jim na př. někdo zemřel, že utrpěli nějakou škodu, že se dopustili hříchů atd. Takové lidi zarmoucené máme těšiti; kdo to činí, koná skutek duchovního milosrdenství. (Kristus Pán těšil vdovu Naimskou.) Není však na tom dosti, abychom zarmoucené toliko slovy těšili; možno-li, máme to i skutky činiti; máme jim pomoci a o to se přičiniti, aby, co jim zármutek působí, možno-li, odvráceno bylo.

5. Křivdy trpělivě snášeti; a

6. Ublížujícím mile odpouštět.

Mohlo by se zdáti, že z konání těchto dvou skutků má toliko onen užitek, kdo je koná; ale tak tomu není; i těm, kdo mu křivdu učinili, nebo kdo jej urazili, bývají ku prospěchu. Kdo křivdy trpělivě snáší a ublížujícím rád odpouští, zamezuje mnohé sváry a trpkosti, které by ze žalob vzniknouti mohly, a dává zároveň dobrý příklad, jakým již mnozí k polepšení života pohnuti byli. (Kristus Pán. Sv. Štěpán, sv. apoštolové. Sv. František Saleský atd.)

Jak veliký užitek trpělivé snášení křivd často přinese může, vysvítá také z následujícího příběhu. V jistém městě, kde byla většina protestantů (nekatolíků), šel jednoho dne v zimě katolický kněz po své práci městem. Tu se sběhlo několik rozpustilých mladíků, kteří kněze toho veřejně tupili a po něm sněhem házeli. Kněz snášel trpělivě pohanění to a ubíral se tiše dále. Jistý kupec téhož města, také nekatolík, pozoroval zdaleka nezbedné jednání mládeže jakož i tichost a trpělivost, s jakýmiž kněz ten křivdy ty snášel. Po delším čase přišel kupec ten k onomu knězi a žádal ho, aby jej ve víře katolické vyučil a do lůna církve katolické přijal. Pak vypravoval, co jej k tomu přimělo, že se k tomu kroku odhodlal. »Před

delším časem.« tak znělo vypravování jeho. »byl jsem svědkem, kterak jste od nezbedných mladíků pohaněn byl a kterak jste křivdy ty trpělivě snášel; i poznal jsem po delším rozvažování, že víra, která člověku takové síly dodává, musí býti pravá.

7. Za živé i za mrtvé k Bohu se modliti.

Máme se modliti za živé; máme Pána Boha prositi, by je v milosti své zachoval, anebo opět na milost přijal, aby je sílil v čas pokušení, aby jim ve všelikých potřebách pomáhal atd. — Máme se modliti za zemřelé, aby se Bůh nad nimi, jsou-li v očistci, smiloval a je odtud vysvobodil.

Chceme-li dojíti života věčného, musíme plniti vše, co Bůh přikázal; ale máme se také snažiti, abychom vždy stávali se dokonalejšími, abychom tedy činili, co se Pánu Bohu líbí, byť to i nebylo přikázáno.

Ku prospívání v křesťanské dokonalosti doporučuje nám Kristus Pán jisté prostředky; jsou to tak zvané evangelické rady.

Které jsou evangelické rady?

Evangelické rady jsou následující tři:
1. dobrovolná chudoba; 2. ustavičná čistota;
3. dokonalé poslušenství pod správcem duchovním.

Prostředky tyto nazývají se evangelickými radami proto, že nám Kristus Pán užívání jich za povinnost neukládá, ale toliko je ve sv. evangeliu radí těm, jižto chtějí dokonalejšími býti a dojíti větší odplaty v nebesích.

První z rad evangelických jest:

1. Dobrovolná chudoba.

Touto radou se spravuje, kdo se zřiká statků pozemských a také všeliké žádosti po nich, aby mohl tím bezpečněji hledati statků nebeských. — Při které příležitosti radil Kristus Pán k této dobrovolné chudobě? — Jednoho dne přistoupil k Němu jistý mládenec a tázal se Ho: »Co mám činiti, abych měl život věčný?« Kristus Pán mu odpověděl: »Chceš-li do života vejíti, ostříhej přikázání.« Když pak mládenec ten tvrdil, že přikázání Boží zachovával od mladosti své, řekl k němu Kristus Pán: »Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej, co máš a rozdej chudým, a budeš míti poklad v nebi: a pojď, následuj mne!« — Kristus Pán mu tedy neporoučel, aby se vzdal všech statků, chce-li dojíti života věčného, ale radil mu toliko, aby tak učinil, chce-li býti dokonalý.

Druhá evangelická rada jest:

Ustavičná čistota.

Dle této rady řídí se, kdo nejen tělesných rozkoší se odřiká a žádost po nich v sobě potlačuje, ale ani do stavu manželského nevstupuje, aby Bohu lépe sloužiti mohl. — Při které příležitosti radil Kristus Pán k této čistotě? Jednoho dne mluvil se svými učeníky o nezrušitelnosti sňatku manželského. Tu pravili učeníci, že by tedy bylo lépe, neženiti se. Kristus Pán jim na to řekl: »Ne všichni chápají slova, ale kterým dáno jest.« (Mat. 19.) Neporoučel tedy zachovávání ustavičné čistoty všem; ale radil k ní toliko. Podobnou radu dává i sv. apoštol Pavel, když praví: »O pannách pak nemám přikázání Páně; ale dávám radu, jako milosrdenství došlý u Pána, abych byl věrný.«

Třetí evangelická rada jest:

Dokonalé poslušství pod správcem duchovním.

Toto poslušenství volí, kdo se odřiká vůle své a podrobuje se vůli nějakého představeného duchovního. K tomu radí Kristus Pán slovy: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám, a vezmi kříž svůj a následuj mne.« (Mat. 16, 24.) Tím chtěl říci, že praví učeníci Jeho musejí se přemáhati a tedy i svou vlastní vůli v sobě potlačovati a vůli jiných ji podrobovati.

Tyto evangelické rady zachovávají povinni jsou toliko ti, kdož se k tomu slibem zavázali, tedy osoby, které vstoupily do nějaké řehole.

Rady tyto slují evangelické proto, že Pán Ježíš v evangeliu nenaporučil, aby věřící všickni chudobu volili a v ustavičné čistotě a v dokonalém poslušenství pod nějakým správcem duchovním živi byli; v evangeliu se to jednotlivým věřícím toliko radí.

Přídavek.

O čtyrech posledních věcech člověka.

Které jsou čtyry poslední věci člověka?

Čtyry poslední věci člověka jsou: Smrt, soud, peklo, království nebeské.

(Učení o posledních těchto věcech neklade se zde ku konci katech., jakoby teprv tu děti s nimi seznámeny býti měly; nýbrž proto, aby rozjímáním věcí těchto srdce jejich dojata, a vůle ode zlého odvrácena a k dobrému povzbuzena byla.)

Smrt, soud, peklo a království nebeské nazývají se posledními věcmi. A proč se tak nazývají? Poněvadž jsou ze všeho, co člověka potkati může, nejposlednější.

[Smrt jest poslední věcí, která člověka potkává ku konci jeho putování na zemi; soud jest poslední věcí, poněvadž z odsudku, který při něm pronesen bývá, k jinému vyššímu soudu odvolati se nelze; peklo jest poslední trest, od něhožto již nikdo zavržených osvoboditi nemůže; a nebe jest poslední odplata, kteráž spravedlivým nikdy již odňata nebude.]

Rozjímání těchto věcí jest velmi spasitelné. Kdybychom častěji pozorně rozjímali, proč nás Bůh stvořil; kdybychom rozjímali o cíli a konci svém a měli vždy na mysli,

že musíme kdysi umřítí, že hned po smrti bude nám skládati přísný účet před soudcem vševědoucím a spravedlivým. že pak buď věčný trest anebo věčná odměna nás nemine. jistě bychom bedlivěji hříchů se varovali a ctnosti křesťanské konali. Proto nás již písmo sv. starého zákona napomíná, abychom ve všem. co činíme, pamatovali na poslední věci: »Ve všech skutcích svých,« dí Ježíš Sirach. »buď pamětliv posledních věcí a na věky nezhřešíš!« (7, 40.)

O smrti.

Co jest smrt?

Smrt jest rozdělení duše od těla.

(Viz výklad mal. katech. str. 213.)

Že všickni lidé umřítí musejí, víme: ale kdy, jak a kde umřeme, známo nám není. Pravíť se i v přísloví: »Smrt jistá, hodina nejistá.« Milionové lidí žili před námi, a všickni zemřeli. Každou minutu umírá po celé zemi veliké innožství lidí. Umírají mladí i staří, bohatí i chudí, vznešení i sprostí; nikdo není od smrti vyjat. I my kdysi umřeme: ale kdy se smrt dostaví, nevíme: zdali za deset, za dvacet nebo více let, anebo snad ještě dnes, známo nám není. Nevíme také, jak zemřeme: zdali po těžké a dlouhé nemoci nebo náhle, zdali šťastně nebo nešťastně, nemůže nám nikdo říci. Rovněž tak neznámo jest nám, kde zemřeme; zdali doma nebo v cizině, zdali ve světnici nebo venku někde na ulici nebo na poli. Toho všeho nám Bůh neoznámil, ježto chce, abychom vždy ke smrti připraveni byli. K tomu cíli máme sobě častěji připomínati, jak nejistá jest hodina smrti. Častější připomínání smrti jest velmi spasitedlné, neboť nás vede k tomu, abychom ku smrti bedlivě se

připravovali. K tomu nás vzbuzuje také božský náš Spasitel slovy: »Budte připraveni, nebo ve kterou hodinu se nenadějete, přijde Syn člověka.« (Luk. 12, 40.) A podobnými slovy vzbuzuje nás k tomu i na mnohých jiných místech písma svatého. A totéž činí také Jeho apoštolové, svatí otcové a jiní svatí. Tak píše na př. sv. apoštol Petr: »Všeliké tělo jest jako tráva a všecka sláva jeho jako květ trávy: uschla tráva, a květ její opadl.« (I. P. 1, 24.) — Sv. Jan Zlatoušlý radí, abychom často chodili ke hrobům, tam že se můžeme přiučiti pravé moudrosti. — Svatý Ambrož dí: »Sestupuj častěji v myslí do hrobu, abys odvrátil oči své od marných věcí a abys Boha nikdy neurážel. Tímto jednoduchým způsobem můžeš sobě každodenně zasloužiti nevadnoucí korunu v nebesích.«

Mnozí lidé byli již rozjímáním o smrti od hříšných cest odvráceni, ke kajícímu životu pohnuti, nebo v konání křesťanských ctností utvrzeni. (Příklady.)

Dojista byste i vy, m. d., rády někdy blaženě zemřely. Ale blaženě umírají toliko spravedliví a ctnostní lidé, jak praví Žalmista Páně: »Drahá jest před očima Hospodinovýmá smrt svatých Jeho.« (115.) Jak hrozná jest však smrt lidí bezbožných a nespravedlivých! »Smrt hříšníků jest nejhorší,« praví též Žalmista Páně. (33, 22.)

Chcete-li, m. d., hrozné této smrti šťastně ujíti, připravujte se vždy zbožným životem ku smrti blažené. Častější připomínání smrti, bude vás jistě k tomu vzbuzovati, byste se hříchu varovaly a ctnostně živi byly. Rcete tedy častěji samy k sobě: Víím, že musím umříti, ale nevím kdy umru; víím, že musím umříti; ale nevím, kde umru; víím, že musím umříti; ale nevím, jak umru. Víím, že umru toliko jednou, a že umru-li

nešťasně, umru-li ve stavu nemilosti, budu na věky zavržen. To sobě, m. d., častěji připomínejte a modlete se vždy s vroucností: »Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší!«

O s o u d u.

Sv. apoštol Pavel praví: »Uloženo jest lidem jednou umříti a potom (bude) soud.« (Žid. 9, 27.)

Po smrti následuje tedy soud.

Co máme o soudu pamatovati?

O soudu pamatovati máme, že Ježíš duši každého člověka hned po smrti zvlášť aneb v soukromí, při konci pak světa všecky lidi pospolu, s tělem i s duší souditi bude.

(O soudu soukromém viz výklad mal. katech. str. 215. O soudu obecném str. 152. a 225.)

Kristus Pán mluvil o tom často, že budeme kdysi všickni souzeni; a sv. apošt. Pavel píše ke Korintským: »Všickni my zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jedenkaždý na těle vlastním jak činil, buďto dobré nebo zlé.« (I. 5, 10.) A jak přísný soud ten bude, učí nás sám Kristus Pán slovy: »Pravím vám: Z každého slova prázdného (marného, neužitečného), kteréž mluviti budou lidé, vydají počet v den soudný!« (Mat. 12, 36.)

A jak hrozný bude odsudek, který pronese spravedlivý soudce nad hříšníky při posledním soudu! — Jakýs mladík, jenž od své zbožné matky křesťansky vychován byl, přidržel se později zlých společníků, od nichžto pak na nepravé cesty sveden byl. Dlouho tajil nepravosti své před matkou, jižto ctil jako nějakou světicí. Nebyl však přece s to, aby oko matčino dlouho

klamal. Když byl kdysi noc ve prostopášném hejření ztrávil a domů se vrátil, předstoupila před něho matka rozhorlená posvátným hněvem, pohlédla naň přísně a zvolala chvějícím se hlasem: »Jdi mi s očí, prostopášníku!« Slova tato dojala mladíka tak hluboce, že padl k zemi jako bez sebe; na to pak si pevně umínil, že život svůj polepší, což také věrně splnil. — Když tedy již odsudek matčin nezdárného syna tak dojal, jak mnohem hrozněji bude teprve na hříšníka působiti odsudek, jakýž při posledním soudu pronese spravedlivý Soudce: »Odejdiž ode mne!«

Kdy soud tento bude, nevíme; Bůh nám toho neoznámil; máme tedy k soudu tomu vždy připraveni býti. K tomu nás vzbuzuje také božský Spasitel sám slovy: »Bděte, nebo nevíte dne ani hodiny« (kdy Pán přijde k soudu. Mat. 25, 13.).

Napomenutí tohoto bývali svatí a světice Boží vždy pamětlivi; přísného soudu Božího nespouštěli nikdy s mysli; rozjímáním soudu tohoto vzbuzovali se ku kajcnosti a ku konání dobrých skutků. Sv. Jeroným na př. vypravuje sám o sobě: »Kdykoli jsem sobě připomínal poslední soud, chvěl jsem se pokaždé na celém těle. V uších mojich zavzníval vždy hlas trouby: »Vstaňtež, mrtví, a pojdte k soudu!«

Sv. Alžběta Durinská chodívala často do nemocnic a ošetřovala tam nemocné vlastní rukou. Průvodkyně její zastavovaly se kdysi nad tím, tvrdíce, že tak nízké zaměstnání nesrovnává se s tak vysokým stavem, a s tak vznešenou důstojností. Ale světice jim odpověděla: »Zaměstnáním tímto chci se připravit ke dni soudnému, bych pak majíc účet klásti spravedlivému soudci svému říci mohla: Hle, Pane můj! krmila jsem Tě tak často, když jsi lačněl, napájela jsem Tě, když jsi žíznil, při-

odívala jsem Tě, když jsi byl nah, navštěvovala a ošetřovala jsem Tě, když jsi byl nemocen. Budiž mi tedy milostivým Soudcem!»

Hned při soukromém soudu bude duše buď do očištěnce aneb do pekla odsouzena, aneb do nebe vzata.

(Co jest očištěnec, které duše tam bývají odsouzeny, co jim tam jest trpěti, jak jim můžeme pomáhati atd., vysvětleno ve výkladu mal. katech. str. 217—221.)

Duše v očištěnci nazýváme vším právem dušičkami neboli dušemi ubohými. Jsouť jimi vskutku. Ze všeho, co měly zde na zemi, nezbylo jim nic; všechno musely zde zůstaviti: Statky, peníze, úřady, důstojnosti, rodiče, děti, přátelé atd. Jsou tedy politování hodny; nemají ničeho; nemohou samy sobě pomoci, nemohou sobě bolestí ulehčiti, nemohou si muky očištěncové ukrátiti. Tam spatřují nyní ohavnost hříchu v úplném světle, tam poznávají, že spravedlivý Bůh i menší hříchy přísně trestá. — Ubohé duše tyto nemohou samy sobě pomoci; ale my jim můžeme ku pomoci přispěti, a to mší svatou, odpustkami, modlitbou, konáním dobrých skutků a p. Jak nemilosrdně bychom tedy jednali, nechtíce jim ku pomoci přispěti!

O p e k l e.

Co jest peklo?

(Viz výklad mal. katech. str. 221.)

Kdo se dopustil těžkého hříchu a umřel nečiniv pokání, bývá odsouzen k mukám pekelným. Tresty pekelné záleží hlavně v tom, že zavrženci nikdy na tvář Boží patřiti nebudou; že budou se trápit v ohni

pekelném ve společnosti ďáblů a zavrženců, jsouce trýznění výčitkami svědomí; a tyto muky jejich nikdy nevezmou konce. Kristus Pán mluvě o zavržených v pekle, praví, že tam červ jejich neumírá a oheň nehasne. (Mar. 9, 45.) Podobně mluvil i na mnohých jiných místech o trápení věčném v pekle. (Srovnej také podobenství o člověku nemajícím roucha svatebního. Mat. 22, 13. a o boháči u Luk. 16, 23.)

Muky pekelné máme sobě často na mysl uváděti, abychom alespoň bázní od hříchů odstrašení byli, nechceme-li se jich z lásky k Bohu varovati. Uvažováním trestů pekelných, zvláště pak uvažováním, že tresty v pekle věčně trvati budou, byli již mnozí od cest nepravých odvráceni a ku pokání a ke ctnostnému životu povzbuzeni. — Jistý Josef Mansi vypravuje sám o sobě takto: »Jednoho dne šel jsem v záležitostech svých (byl notářem) kolem chrámu Panny Marie, kdež bylo právě kázání. Puzen jakousi neodolatelnou zvědavostí zastavil jsem se v kostele tom. Kazatel mluvil právě o věčném trvání trestů pekelných; v řeči své opakoval častěji slova: »O věčnosti, kterážto nikdy konce nevezmeš!« Slova tato dojala mne náramně a utkvěla hluboce v srdci mém; ať jsem se čímkoli zabýval, zavznívala mi slova ta ustavičně v uších. Nemaje od té doby pokoje odhodlal jsem se, že svrhnu se sebe okovy, kterými jsem ku světu poután byl. I učinil jsem tak; odřeknuv se světa přijal jsem roucho řeholní a nalezl jsem žádoucí pokoj v samotě klášterní.« — Na tresty pekelné máme i my často pamatovati, abychom spasitelnou bázní naplnění byli a hříchů se varovali. Zvláště v čas pokušení máme sobě připomínati, že »hrozné jest, upadnouti v ruce Boha živého.« (K Žid. 10, 31.); máme volati se sv. Augustinem: »Krátká rozkoš, věčné trápení!«

O n e b i.

(Co nebe jest a kdo se do nebe dostane, vysvětlováno již u výkladu mal. katech. str. 223. a v tomto dílu II., při dvanáctém článku víry str. 78. Srovnej také I. dílu str. 246.)

Časté rozjímání radostí nebeských má nás vzbu-
zovati, bychom vždy příkázání Boží věrně plnili, ježto
jinak království Božího dojíti nemůžeme: rozjímání to
má v nás také rozněcovati vždy větší horlivost ku konání
dobrých skutků, ježto tím větší odplaty v nebesích
dojdeme, čím více dobrého z lásky k Bohu zde vy-
konáme; konečně nás má rozjímání radostí nebeských
také k tomu vésti, bychom vždy hotovi byli, odpírati
sobě radostí světských, a snášeti trpělivě kříže a utrpení
života vezdejšího, bychom radostí věčných účastnými
státi se mohli.

Rozjímání hojné odplaty v nebesích dodávalo vždy
svatým a zbožným duším útěchy a síly, že v konání
dobrých skutků a ctností křesťanských a ve snášení
křížů a utrpení až do konce setrvali. Matka Machabejská
na př. a synové její silili se pohledem k nebi. Sv. Štěpán
snášel bolestnou smrt kamenování s radostí, poněvadž
pohlédaje v mukách svých vzhůru viděl nebesa otevřená
a Ježíše stojícího na pravici Boží. — Když mučenník
Boží Symforian ku smrti veden byl, vzbuzovala jej matka
jeho k setrvanlivosti řkouc k němu: »Synu! buď pamětliv
života věčného!« Podobně napomínala i sv. mučennice
Felicita sedm synů svých, kteří též ke smrti mučennické
odsouzeni byli, řkouc: »Patřte k nebi! tam vás očekává
Kristus Ježíš se svatými svými. Bojujte zmužile pro duše
své a setrvejte věrně v lásce Kristově!« A synové tito
podstoupili všickni rádi smrt pro víru v Ježíše Krista. —
A podobným způsobem podrobovali se i tisícové věrných

učeníků a učenic Kristových nejhroznějším mukám a nejbolestnější smrti pamatující, že za to dojdou hojně odplaty v nebesích. — Jiní odřikali se ochotně světské slávy, statků a radosti pozemských; opouštěli své rodiče, své příbuzné a přátely, aby Bohu v samotě sloužiti mohli; činili sobě násilí, mrtvili v sobě zlé žádosti, snášeli trpělivě rozličná soužení a protivenství, aby jen odplaty v nebesích účastnými se stali. Při všelikých strastech a utrpeních mívali na mysli slova božského Spasitele: »Radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích.« (Mat. 5, 6.)

Budete-li také vy, m. d., vždy při všem pamětlivy odplaty nebeské, nedáte se jistě nikdy od cesty Božích přikázání odvrátiti; budete se rády přemáhati, zlé žádosti v sobě krotiti a cokoli Bůh na vás sešle, trpělivě snášeti; pak budete jistě někdy v počtu těch, k nimžto spravedlivý Soudce při posledním soudu řekne: »Pojďte požehnání Otce mého, vládněte královstvím, kteréž vám připraveno jest od ustanovení světa!«

Obsah I. dílu výkladu Kanisiova katechismu.

	Strana
Úvod	1

I. hlavní částka.

O víře.

Bůh všechno stvořil	4
Význam slova stvořiti	7
Kterak Bůh v šesti dnech svět tento stvořil	8
Stvoření člověka	11
Co jest Bůh	15
Vlastnosti Boží	15
Bůh jest pouhý duch	16
Bůh jest všemohoucí	17
Bůh jest nejvyšš dobrotivý	20
Bůh jest všudy přítomen	24
Bůh jest vševedoucí	26
Bůh jest nejvyšš svatý	31
Bůh jest nejvyšš spravedlivý	33
Bůh jest nejvyšš milosrdný	35
Bůh jest věčný	36
Nejznamenitější tvorové Boží	38
Učení o andělech	38
Anděl strážný	40
Potrestání pyšných andělů	45
Učení o lidech	47
Člověk stvořen k obrazu Božímu	48

	Strana
Určení člověka	49
Adam a Eva v ráji	52
Pád prvních lidí	53
Následky hříchu jejich	55
Kterak Bůh hřích ten trestal	56
Hřích prvních lidí škodil i nám	58
Bůh slíbil Vykupitele	61
Příprava ku přístí Mesiáše	61
Ježíš Kristus jest ten zaslíbený Vykupitel neboli Mesiáš	63
Maria, Matka Ježíše Krista	63
Sv. Josef, pěstoun Ježíše Krista	64
Maria počala Ježíše z Ducha svatého. Zvěstování Panny Marie .	65
Maria porodila Ježíše Krista v Betlémě. Svátky vánoční . . .	66
Narození Krista Ježíše zvěstováno pastýřům	69
„ „ „ „ mudrcům	71
„ „ „ „ Herodesovi a zákonníkům	72
„ „ „ „ od Simeona a Anny lidu v chrámě	74
Pastýřové ve chlévě Betlémském	76
Obřezání Krista Ježíše	77
Mudrcové obětují Kristu Pánu dary	78
Útěk Pána Ježíše do Egypta	82
Usmrcení mládětek	82
Návrat Pána Ježíše do země israelské	83
Pán Ježíš ve chrámě Jerusalemském	84
Návrat do Nazareta	88
Pán Ježíš vzor poslušnosti	88
„ „ prospíval věkem, moudrostí a milostí	89
Sv. Jan Křtitel na poušti	90
Pán Ježíš Beránek Boží	91
Křest Krista Pána v Jordáně	92
Pán Ježíš pokoušen na poušti	94
„ „ koná úřad učitelský	97
„ „ volí apoštoly	98
Učení Pána Ježíše	99
Pán Ježíš trestal nevěru a nepravosti a porážel bludy židů, zákon- níků a fariseů	101
Pán Ježíš potvrzuje své učení svědectvím písma a zázraky . .	103
Zázrak v Kani Galilejské	104

	Strana
Pán Ježíš uzdravuje malomocného a služebníka setníkova . . .	105
Vzkříšení Lazarovo	106
Pán Ježíš potvrzuje učení své příklady svými	108
„ „ předpovídá budoucí věci	108
„ „ všady dobře činil a pomáhal; zvláště pak miloval děti . . .	109
Mnozí uvěřili v Ježíše, ale jiní Ho nenáviděli	110
Vjezd Krista Pána do Jerusalema	111
Zrada Jidášova	112
Poslední večere, umývání nohou, ustanovení nejsvětější Svátosti oltární	113
Slavnost Božího Těla	116
Kristus Pán v zahradě gethemanské	117
Kristus Pán veden ku knížatům kněžským	120
Apoštol Petr zapřel Krista Pána	121
Kristus Pán veden k Pilátovi	122
Jidáš se oběsil	123
Kristus Pán poslán k Herodesovi	124
Barabáš propuštěn	125
Kristus Pán bičován, trním korunován a lidu ukázán, ku smrti odsouzen	126—128
Křížová cesta	129—137
Ukřížování Krista Pána a smrt Jeho na kříži	137
Poslední slova Krista Pána na kříži	137
Kristus Pán s kříže sňat a do hrobu uložen	138
„ „ sstoupil do pekel	144
„ „ vstal z mrtvých	145
„ „ zjevoval se po svém vzkříšení	147
„ „ odevzdal apoštolu Petrovi nejvyšší moc v církvi	149
„ „ vstoupil na nebesa	150
„ „ přijde zase v soudný den	152
Ježíš Kristus jest Syn Boží a pravý Bůh	153
„ „ „ Bůh a spolu člověk	154
„ „ „ náš Spasitel	156
Význam jména Kristus	156
Seslání Ducha svatého	157
Kdo jest Duch sv. a co v nás působí	161
Milost Boží	163
Učení o Bohu trojjediném	165
Znamení sv. kříže	168

	Strana
Rozhlašování učení Kristova	172
Sv. Cyrill a Method	175
Obrácení sv. Pavla	176
Pojem katol. církve	178
Co jest křesťansky katolicky věřiti	183
Neomylnost církve	186
Víru svou musíme skutky i ústy vyznávat	189
Pojem svátosti	192
Svátost křtu	194
„ bířmování	199
„ oltářní	201
„ pokání	204
„ poslední pomazání	211
Poslední věci člověka. — Smrt a soukromý soud	213
Učení o očistci	217
Peklo a nebe	221—225
Vzkříšení z mrtvých a poslední soud	225
Snešení apoštolské	228
Pravdy sv. víry, ježto věděti a věřiti třeba každému, kdo dospěl užívání rozumu	229

II. hlavní částka.

O naději.

Co jest křesťansky doufati?	233
Co doufám od Boha?	234
Proč doufáme od Boha?	236
O modlitbě vůbec	238
O modlitbě Páně zvláště	243
O pozdravení andělském	252
Vzývání svatých	257

III. hlavní částka.

O lásce.

Co jest křesťansky milovati	260
Láska k bližnímu	261
Milosrdný Samaritán	262

	Strana
Co jest bližního milovati?	264
Láska k Bohu a bližnímu dokazuje se zachováváním Božích příkázání	265
Bůh dal desatero příkázání skrze Mojžíše	267
Vysvětlení desatera Božích příkázání	269
Krátký obsah desatera Božích příkázání	283
Patero příkázání církevních	286
Co jest mše svatá?	290
Jak ji máme slyšeti?	292
Nejpřednější dílové mše svaté	294
Co jest na odpor zákonu Božímu	301
O hříchu vůbec	302
Kolikery jest?	304
Hřích prvopočátečný	304
Panna Maria byla bez hříchu prvotního počatá	305
Hřích osobní	306
Sedmero hlavních hříchů	308
Co se srovnává se zákonem Božím	309
Pojem ctnosti	309
Tři božské ctnosti	310
O dobrých skutcích	312

Dodatečné opravy k I. dílu.

Na str. 129. řádek 8. shora po slově: *Kalvarie* přidej: *nebo-li Golgotha*;
řádek 17. budiž vynechán; podobně i 18.
až po slova: *popravni* (včetně).
" " 191. " 16. " po slově: *upevněn* přidej: *nebo naopak*
pohoršen a ve vře zviklán, kdybychom ji
nevyznávali.

Obsah II. dílu výkladu Kanisiova katechismu.

Ú v o d.

	Strana
Katechismus, katecheta, katechumené	1
Potřeba sv. náboženství	2
Patero částek katechismu	2

I. hlavní částka.

O víře.

Písmo sv. — a tradice	4—5
Potřeba a vlastnosti víry	7
Snešení apoštolské	8
První článek víry. Boží prozřetelnost	10
Příprava lidu israelského ku příští Mesiášovu. (Čas adventní.)	11
Druhý článek víry	13
Význam jména Ježíš	14
Kristus Pán jest Bůh a spolu člověk	15
Kristus Ježíš jest náš Pán, zákonodárce a učitel	19
Proč byl člověkem učiněn	20
Třetí článek víry	21
Maria nazývá se Matkou Boží	22
Mojžíš předobrazem Krista Ježíše	22
Čtvrtý článek víry. Utrpení Krista Pána pod Pontským Pilátem	23
Pátý článek víry. a/ Pán Ježíš sstoupil do pekel	27
b/ Z mrtvých vstání Krista Pána	30
Proč vstal Ježíš Kristus z mrtvých	32
Šestý článek víry. Vstoupil na nebesa	37
Proč vstoupil Ježíš Kristus na nebesa?	38

	Strana
Sedmý článek víry	39
Proč bude konán obecný soud?	40
Jak bude Ježíš lidi souditi?	42
Osmý článek víry	43
Duch sv. jest třetí božská osoba	43
Co v nás působí Duch sv.?	44
Duch sv. posvěcuje a řídí církev	46
Darové Ducha sv.	47
Slavnost svatodušní	48
Devátý článek víry	50
Sv. Petr ustanoven hlavou církve	50
Jedna jest toliko pravá církev	53
Známky pravé církve	55
Pravá církev jmenuje se také římskou	63
Učení církve	63
Kristus Pán svěřil sv. apoštolům trojí úřad	64
Kdo vykonává trojí ten úřad a jakým způsobem se to děje	65
Obcování svatých	68
Desátý článek víry	73
Jedenáctý článek víry	74
Proč vstanou lidé se svými těly?	76
Jak vstanou?	77
Dvanáctý článek víry	78
K čemu nás má častější rozjímání' blahoslavenství nebeského vzbuzovati?	80

II. hlavní částka.

O naději.

Co křesťanská naděje jest	82
O modlitbě vůbec	82
O modlitbě Páně zvlášť	85
Předmluva a sedmero proseb	85—108
O pozdravení andělském	108
Zvonění ráno, v poledne a večer	108
Anděl Páně	111

III. hlavní částka.

O lásce.

	Strana
Co křesťanská láska jest	113
O desateru Božích přikázání	114
První přikázání Boží	117
Ctění andělů a svatých, obrazů a ostatků jejich	127
Druhé přikázání Boží; rouhání, přísaha, sliby atd.	137
Třetí přikázání Boží	147
Čtvrté přikázání Boží	151
Páté přikázání Boží	154
Šesté přikázání Boží	160
Sedmé přikázání Boží	166
Osmé přikázání Boží	171
Deváté a desáté přikázání Boží	180
O přikázáních církevních	184
První církevní přikázání. Zasvěcené svátky, rok církevní	185
Druhé církevní přikázání	190
O mši svaté	192
Kterak máme mši sv. slyšeti?	203
O kázání	214
Třetí přikázání církevní	218
Čtvrté přikázání církevní	227
Páté přikázání církevní	229

IV. hlavní částka.

O svátostech.

O svátostech vůbec	231
O svátostech zvlášť. Křest	237
Křest žádosti, křest krve	243
Kmotrové	245
Slib křestní	246
Obrády při křtu svatém	246
Svátost břimování	250
Obrády	254
Nejsvětější Svátost oltární	257
Kterak jest Kristus Pán v nejsvětější Svátosti přítomen?	259

	Strana
Kdy a proč ustanovil Kristus Pán Svátost oltární	263
Kristus Pán slíbil již dříve, že nám dá své tělo za pokrm . . .	265
Navštěvování Svátosti oltární, pobožnosti, spolky, bratrstva k uctění nejsvětější Svátosti	266
Proč a kdy máme tuto Svátost přijímati?	268
O přípravě k hodnému přijetí Svátosti oltární	271
Příprava duše	273
Příprava vzhledem k tělu . . . :	278
Co máme činiti přijímajíce Svátost oltární?	279
Co po svatém přijímání?	283
Svátost pokání	288
Zpytování svědomí	292
Skroušenost a lítost	299
Opravdové předsevzetí	314
Zpověď	319
Zadostčinění	336
Učení o odpustcích	344
Poslední pomazání	352
Svěcení kněžstva	359
Stav manželský	365
Svátostiny	368

V. hlavní částka.

O křesťanské spravedlnosti.

Co jest křesťanská spravedlnost?	370
O hříchu, co jest a kolikery jest	371
Hříchy těžké a všední	371
Jak škodí hřích	375
Rozliční druhové skutečných hříchů	379
Hlavní hříchy	379
Hříchy proti Duchu svatému	383
Hříchy do nebe volající	389
Devatero cizích hříchů	391
Druhý díl křesťanské spravedlnosti	394
Co jest křesťanská ctnost?	395
Tři božské ctnosti	396
Mravní ctnosti	402

	Strana
Hlavní mravní ctnosti	402
Ctnosti, které jsou na odpor sedmeru hlavních hříchů	406
Povinnosti, které Ježíš Kristus zvláště naporučil	407
Osmero blahoslavenství	410
Křesťanské dobré skutky	415
Skutky tělesného milosrdenství	419
Skutky duchovního milosrdenství	422
Tři evangelické rady	424

Přídavek.

Čtyři poslední věci člověka	427
O smrti	428
O soudu	430
O očistci	432
O pekle	432
O království nebeském	434

Opravy značnějších omylů v dílu II.

Na str.	27.	v	8.	řád.	zdola místo: <i>vstoupil</i> čti: <i>astoupil</i> .
" "	29.	"	7.	"	shora vynechána budiž spojka: <i>a</i>
" "	65.	"	7.	"	" místo: <i>sloužívali</i> čti: <i>kondvali</i> .
" "	111.	"	3.	"	zdola " zniž " zní.
" "	204.	"	7.	"	" budiž vynecháno slovo: <i>první</i> .
" "	212.	"	15.	"	" místo: <i>obojím způsobem</i> čti: <i>obojí způsobou</i> .
" "	220.	"	11.	"	shora místo: <i>sv. církvi</i> čti: <i>sv. církví</i> .
" "	222.	"	1.	"	" " svátnk " svátek.
" "	222.	"	12.	"	" " církvi " církví.
" "	226.	"	17.	"	shora na konci budiž smazána čárka a položena po číslici IV. řádku 18.
" "	244.	"	3.	"	shora na konci přidáno budiž: <i>nejsouce ještě pokřestěni</i> .
" "	317.	"	14.	"	shora má býti před slovem: <i>Některé závorka, která položena jest teprve na řádku 14.</i>
" "	368.	"	15.	"	shora po slově <i>křtu</i> přidej: <i>svdlost</i> '.
" "	394.	"	6.	"	" po slovech <i>za to</i> přidej: <i>řeknou-li</i> .

